

KENTSEL TASARIM REHBERLERİ

CİLT I
ARAŞTIRMA ve TANIMLAMA

MİMAR SİNAN
GÜZEL SANATLAR
ÜNİVERSİTESİ

KENTTAM
KENTSEL TASARIM ARAŞTIRMALARI VE TANIMLAMA PROJESİ

KENTSEL TASARIM REHBERLERİ / CİLT I

KENTSEL TASARIM REHBERLERİ / CİLT I: ARAŞTIRMA ve TANIMLAMA

Bu çalışma 05.11.2015 tarihinde imzalanmış olan protokol çerçevesinde T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi işbirliği ile üretilmiştir.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yayını.

Yayına Hazırlayan

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Birinci Basım, Aralık 2016.

Baskı ve Cilt

İncekara Matbaacılık

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok No:1 BB5

Topkapı / İstanbul

Tel: 0(212) 501 0883 - 501 9517

info@incekaramatbaa.com.tr

ISBN: 978-605-5294-55-7

© 2016, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Bu kitap kültür ve eğitim amaçlı hazırlanmıştır. Yayın hakları T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na aittir. Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde ticari amaçlı çoğaltılıp satılamaz.

KENTSEL TASARIM REHBERLERİ

CİLT I

ARAŞTIRMA ve TANIMLAMA

T.C. ÇEVRE ve ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
MEKÂNSAL PLANLAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yavuz Erdal KAYAPINAR

Mekânsal Planlama Genel Müdürü

Hidayet UYSAL

Mekânsal Planlama

Genel Müdür Yardımcısı V.

Ayşegül DİNÇ YALÇIN

Daire Başkanı

Mehmet Nazım ÖZER

Kentsel Tasarım Şube Müdürü

Gülsüm Hande KEÇECİ

Mimar

Dinçer SEZGİN

Şehir Plancısı

Elif ŞENER

Peyzaj Mimarı

Esra ULUSOY

Mimar

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
KENTSEL TASARIM UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

PROJE EKİBİ

Proje Koordinatörü

Prof. Dr. Güzin KONUK

Y.Mimar, Kentsel Tasarım Uzmanı

Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Doç. Dr. Hürriyet ÖĞDÜL

Şehir Plancısı

Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi

Yönetim Kurulu Üyesi

Öğr. Gör. Dr. İnci OLGUN

Mimar, Kentsel Tasarım Uzmanı

Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi

Müdür Yardımcısı

Öğr. Gör. Feridun DUYGULUER

Y. Şehir Plancısı

Danışman

Doç. Dr. N. Papatya SEÇKİN

Peyzaj Mimarı

Elvin AKKAN

Grafik Tasarımcısı

Dr. Ezgi TOK

Harita Mühendisi

Esra TURGUT

Şehir Plancısı

Esin HASGÜL

Mimar

Serim DİNÇ

Şehir Plancısı

Dr. Simge ÖZDAL OKTAY

Kentsel Tasarım Uzmanı

Dr. Özlem LAMONTRE BERK

Mimar

Ceyda ŞİMŞEK

Şehir Plancısı

PROJE DANIŞMANLARI

Prof. Dr. Kenan MORTAN

Sosyal Bilimci

Yrd. Doç. Dr. Burcu BÜKEN CANTİMUR

Restoratör Mimar

Doç. Dr. Çağlayan KOVANLIKAYA

Sosyolog

Prof. Dr. Yücel ÜNAL

Hukukçu

Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL

Tarihçi

Doç. Dr. Nuri YAVAN

Coğrafyacı

Prof. Dr. Adnan UZUN

Ekolog

Öğr.Gör. Kemal ŞAHİN

Web ve Mobil Teknolojileri Uzmanı

İÇİNDEKİLER

1	GİRİŞ
5	BÖLÜM 1. ARAŞTIRMA VE TANIMLAMA
5	1. PLANLAMA ve KENTSEL TASARIM
5	1.1. KENTSEL TASARIM - REHBER İLİŞKİSİ
7	1.2. PLANLAMA SİSTEMİ İÇİNDE KENTSEL TASARIM ve TASARIM REHBERİ
11	2. DÜNYA PLANLAMA SİSTEMİ ve KENTSEL TASARIM REHBERLERİ
11	2.1. MODEL: MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMLERİ
14	2.2. MODEL VE SEÇİLEN 12 ÜLKE
14	2.3. MODEL ÖNERİSİNE İLİŞKİN SİSTEM
17	2.4. MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMLERİ ve 12 ÜLKE ÜZERİNDEN İNCELEME
18	2.4.1. Bölgesel - Ekonomik Tabanlı Planlama
36	2.4.2. Şehircilik Anlayışı Ağırlıklı Planlama
50	2.4.3. Geniş Kapsamlı Bütünleşik Sistem
62	2.4.4. Arazi Kullanımı / Doğa İlişkili Planlama
78	2.5. SENTEZ
79	3. KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN BEŞ ÜLKE ve İKİ KENT ÜZERİNDEN İNCELENMESİ
81	3.1. SEÇİLEN BEŞ ÜLKE ve İKİ KENT ÜZERİNE AÇIKLAMALAR
81	3.2. KENTSEL TASARIM SÜRECİ - ÖRNEK ÜLKELER ve KENTLER
81	3.2.1. Almanya
90	3.2.2. İngiltere
95	3.2.3. Fransa
98	3.2.4. Yeni Zelanda
102	3.2.5. Japonya
106	3.2.6. Barselona
109	3.2.7. Miami

112	3.3. DEĞERLENDİRME
115	4. BÜTÜNLEŞİK PLANLAMA SİSTEMİNİN BİR ARACI OLARAK KENTSEL TASARIM
115	4.1. PLANLAMA SÜRECİ ve KENTSEL TASARIM
116	4.1.1. Proaktif Planlama ve Kentsel Tasarım
116	4.1.2. Çok Disiplinli Çalışma Ortamı ve Kentsel Tasarım
116	4.1.3. Ülkesel Planlama Kararlar Rehberi ve Kentsel Tasarım
116	4.1.4. Gelişme Planı ve Kentsel Tasarım
116	4.1.5. Ek Planlama Rehberleri ve Kentsel Tasarım
116	4.1.6. Kentsel Tasarım Rehberi ve Planlama
116	4.2. KENTSEL TASARIM REHBERİ KAVRAMI
116	4.2.1. Kentsel Tasarım Kavramı, Yaklaşımlar
117	4.2.2. Kentsel Tasarım Değişim ve Gelişim
119	4.3. KENTSEL TASARIM REHBERİ SİSTEM ÖNERİSİ
119	4.3.1. Yerleşmeye İlişkin Genel Amaçlı Kentsel Tasarım Stratejileri
119	4.3.2. Tematik Kentsel Tasarım Rehberleri
119	4.3.3. Yere Özgü Kentsel Tasarım Rehberleri
119	4.4. YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR ve KENTSEL TASARIM REHBERLERİ
119	4.4.1. Kentsel Tasarım Çerçeveleri
121	4.4.2. Kentsel Tasarım Özetleri ve Gelişme Özetleri
121	4.4.3. Master Plan ve Kentsel Tasarım Konsept Planı
121	4.4.4. Kentsel Tasarım Kodları
121	4.4.5. Kentsel Tasarım Kararları/Norm ve Standartlar
121	4.4.6. Gelişme Kontrolleri ve Kentsel Tasarım
122	4.5. KENTSEL TASARIM REHBERLERİ ve TASARIM KONTROLLERİ
122	4.5.1. Kentsel Tasarım Kalitesi ve Tasarım Yeteneği / Becerisi

123	4.5.2. Kentsel Tasarım Katılım Süreci ve Birliklilik
123	4.5.3. Kentsel Tasarım Süreci; Yönetmek, İşletmek ve Yeniden Gözden Geçirmek
123	4.5.4. Kentsel Tasarım Kalitesini Korumak
123	4.5.5. Kentsel Tasarım Kalitesi Başarısını Elde Etmek
123	4.6. KENTSEL TASARIM SÜRECİ, AKTÖRLER ve ROLLER
131	4.7. KENTSEL TASARIMIN KURUMSALLAŞTIRILMASI
131	4.7.1. Kentsel Tasarım Merkezleri ve Kentsel Tasarım Ağları
132	4.7.2. Kentsel Tasarım Girişimleri
132	4.7.3. Kentsel Tasarım Ödülleri
132	4.7.4. Kentsel Tasarım Danışma Panelleri
132	4.7.5. Kentsel Tasarım Yarışmaları
132	4.7.6. Kentsel Tasarımda Değer Yaratmak
132	4.7.7. Kentsel Tasarım ve Kamusal Yarar
133	5. TÜRKİYE'DE PLANLAMA SİSTEMİ İÇİNDE KENTSEL TASARIM
133	5.1. ÜST ÖLÇEK PLANLAMA
133	5.1.1. Ülke Ölçeği
134	5.1.2. Bölge Ölçeği
135	5.2. TÜRKİYE'DE KENTSEL TASARIMLA İLİŞKİLİ MEVZUAT
143	5.3. TÜRKİYE'DE KENTSEL TASARIMA İLİŞKİN MODEL ve ÖRNEKLER
145	5.3.1. Model Üretimi İçin Temel Alınan Faktörler
147	5.3.2. Modelin Kurgusu
150	5.3.3. Örneklerle Anlatım
152	5.3.4. Modele İsim Verilmesi
153	5.4. SONUÇ
159	KAYNAKÇA

169	BÖLÜM 2. İÇERİK
170	6. KENTSEL TASARIM REHBERLERİ SİSTEMİ
171	6.1. ÜLKESEL KENTSEL TASARIM POLİTİKALARI
171	6.2. YERLEŞMEYE İLİŞKİN KENTSEL TASARIM STRATEJİLERİ
173	6.3. YERE ÖZGÜ KENTSEL TASARIM REHBERLERİ
174	6.4. TEMATİK KENTSEL TASARIM REHBERLERİ
175	6.5. PLANLAMA SÜRECİNDE KENTSEL TASARIM REHBERLERİ KARŞILAŞTIRMALI AÇILIM
184	7. KENTSEL TASARIM REHBERLERİ İÇERİK AŞAMALARI
188	7.1. HAZIRLIK ve VİZYON
188	7.1.1. Hazırlık Aşaması
188	7.1.2. Vizyon Geliştirme
189	7.1.3. Atölye
190	7.1.4. Kentsel Tasarım ve Planlama Ortak Vizyonun Test Edilişi
191	7.1.5. Tasarım Aşamaları İçin Süreç ve Çıktılar
192	7.2. BAĞLAM ve ANALİZLER
194	7.2.1. Yerel Toplum
194	7.2.2. Bölgesel Kimlik ve Yerel Karakter
196	7.2.3. Detayda Ek Bağlamsal Analizler
202	7.2.4. Sürdürülebilirlik
203	7.3. KENTSEL YAPILANMA ve BAĞLANTILAR
203	7.3.1. Kentsel Yapılanma
215	7.3.2. Bağlantılar
217	7.4. MEKÂN ve DETAYLAR
217	7.4.1. Kamusal Mekân ve Detaylar
223	7.4.2. Kamusal Mekân ve Öğeler

224	7.5. UYGULAMA ve İZLEME
224	7.5.1. Yönetim İle İlgili Bazı Belirlemeler
226	7.5.2. İzleme; Yönetim Performansının Arttırılması İçin Temel Unsur
227	7.5.3. Kentsel Göstergeler
227	7.5.4. Belediyelerde Gösterge Sisteminin Kurgusu İçin Önergeler Paketi
228	7.5.5. İzleme Sonuçlarının Değerlendirme Süreci
228	7.5.6. Bir Yönetmelik Desteği
229	7.5.7. İzleme Ve Değerlendirme Sürecinin Özeti ve Şematik Anlatım
230	8. YENİ ARAÇLAR
230	8.1. ÜLKESEL KENTSEL TASARIM POLİTİKALARI
238	8.2. KENTSEL TASARIM KAVRAMSAL ŞEMA
242	9. İLKELER ve DEĞERLENDİRME
242	9.1. KENTSEL TASARIM ANAHTAR İLKELER
242	9.2. KENTSEL TASARIM HEDEFLERİ
243	9.2.1. Karakter
243	9.2.2. Süreklilik ve Kapanma
243	9.2.3. Kamusal Alan Kalitesi
244	9.2.4. Kolay Hareket
244	9.2.5. Okunabilirlik
244	9.2.6. Esneklik ve Uyum
244	9.2.7. Farklılık ve Çeşitlilik
245	9.2.8. Sürdürülebilirlik ve Ekoloji
246	9.3. SONUÇ
249	KAYNAKÇA

253	BÖLÜM 3. MEVZUAT
254	10. MEVCUT DURUM
254	10.1. MEVZUAT VE KENTSEL TASARIM
254	10.1.1. Anayasa
254	10.1.2. Kanunlar
256	10.1.3. Yönetmelikler
262	10.2. KENTSEL TASARIMI DESTEKLEYEBİLECEK HUKUKİ KAVRAMLARIN BELİRSİZLİK DURUMU
262	10.3. MEVCUT KURUMSAL YAPILANMA
269	10.4. PLANLAMA VE KENTSEL TASARIM BAĞLANTISI
271	10.5. ÜLKEMİZDE REHBERLER
271	10.6. PROJELER VE PROJECİLİK
271	11. KENTSEL TASARIM İÇİN ÖNERİLER
271	11.1. MEVZUAT ÖNERİLERİNE GEÇMEDEN ÖNCE
272	11.1.1. Kentsel Tasarım Politikalarının Etkinliği
272	11.1.2. Kentsel Tasarım İçin Gündem Oluşturma (Bileşenler)
274	11.1.3. Kural Oluşturma Yaklaşımı
274	11.2. PROJE DÜZEYİNDE TEMEL 10 SORUN
278	11.3. MEVZUATI ELE ALMA: İKİ KULVAR
278	11.3.1. Birinci Kulvar: Mevcut Kanunların Daha Etkin Kullanımı
280	11.3.2. İkinci Kulvar: Yeni Kanun Önerileri

281	12. KENTSEL TASARIM REHBERİ İÇİN ÖNERİLER
281	12.1. KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN YER ALMASI GEREKEN MEVZUAT
283	12.2. KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN MEVZUATTAKİ TANIMLARI
283	12.2.1. Ülkesel Kentsel Tasarım Politikaları
284	12.2.2. Yerleşmeye İlişkin Kentsel Tasarım Stratejileri
284	12.2.3. Yere Özgü Kentsel Tasarım Rehberleri
284	12.2.4. Tematik Kentsel Tasarım Rehberleri
285	12.3. KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN PLAN TÜRLERİ VE PLANLAMA SÜRECİ İLE İLİŞKİSİ
287	12.4. KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN UYGULANMASININ İZLENMESİ VE DENETLENMESİ
287	12.5. KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN HAZIRLANMASINDA MESLEKİ UZMANLIKLAR

ÖNSÖZ

Günümüzde kentlerimizin hızla gelişmekte olduğu ve bunun neticesinde doğa ile yapılanmanın birlikteliğinin bozulduğu, kentlerin tek tipleştiği, kimlikli ve yaşanabilir bir ortam olmaktan uzaklaşmaya başladığı görülmektedir.

Kentlerimizde yaşadığımız bu değişim, Habitat III kapsamında ortaya atılan "Yeni Kentsel Gündem" bakışıyla yeniden ele alınmalıdır. Bu bağlamda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak; çevreye duyarlı, insan odaklı, modern mimari teknikler ile geleceğin şehircilik vizyonuna sahip bir anlayış çerçevesinde çalışmalarımızı ortak akıl yoluyla sürdürmekteyiz.

Türkiye'de kentlerin mimari doku ve mekânsal özellikleri ile kent kimliğinin tespit edilmesi, hem dünya standartlarına uygun hem de özgün mimari ve mekânsal zenginliklerin korunarak kent kimliklerinin geliştirilmesi için kentsel tasarım rehberlerinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma ile her şehrin tarihi ve özgün mimari dokusu ile estetiğine uygun "kentsel tasarım rehberleri" hazırlanmasına ilişkin genel çerçevenin belirlenmesi ile ülkemizde kentsel tasarım rehberlerinin hazırlanması ve uygulanmasına dair önerilerin geliştirilmesi için gerekli altyapının sağlanarak, ilgili idarelere "tasarım rehberi hazırlama yöntemi"nin öğretilmesi amaçlanmaktadır.

Bakanlığımız ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ile birlikte yürütülmüş olan bu proje, yerel yönetimler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve üniversitelerden oluşan katılımcılarla tartışılmış ve bu deneyimler ile şekillendirilmiştir.

Bakanlığımız, 1848 yılında Nafia Nezareti ile Türkiye'de kamu hizmetlerinde memleketin imarı ve doğanın korunması ile ilgili çalışmalarını yaklaşık 170 yıldır sürdürmektedir. 1882'de kurulan ve ülkemizin ilk sanat ve mimarlık yüksekokulu olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ise, yaklaşık 30 yıllık bir kentsel tasarım eğitim programına sahiptir ve çeyrek asırdır devam eden Kentsel Tasarım Uygulama Sempozyumları ve akademik yayınları ile kentsel tasarımın kuramsal yapısını oluşturmaya yönelik bilimsel ortamları sağlamaktadır.

Bu iki köklü kurumun, kentsel tasarım rehberleri projesi ile planlama kademesi içinde sürecin bir parçası olacağı ve planlama ile tasarımı yönlendiren kentsel tasarım rehberlerinin geliştirilmesine öncülük yapacağına ve projenin hedefine ulaşacağına yönelik olumlu beklentilerimiz bulunmaktadır.

Bakanlığımız ve Mimar Sinan Üniversitesi ile beraber hazırlanan bu proje kapsamında oluşturulan modelin ülkemizde uygulanabilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi amaçlı projeye destek veren tüm paydaşlarımıza ve emeği geçen Bakanlığımız çalışanları ile tüm öğretim görevlilerine değerli katkıları için teşekkür ederim.

Mehmet ÖZHASEKİ
T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanı

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Müsteşarı Sayın Prof. Dr. Mustafa Öztürk ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörü olarak "Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesi"ne ait protokol için 5 Kasım 2015 tarihinde Ankara'da bir araya gelerek kentlerimizde ki yaşam kalitesine ilişkin çok önemli bir sürecin başlangıcını sağlayacak protokol taraflarca imzalanmıştır. Takip eden zaman içinde T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, Kentsel Tasarım Daire Başkanlığı ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi arasında 12 Kasım 2015 tarihinde "Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesi" yer teslimi kapsamında imzalanarak, proje çalışmaları başlatılmıştır.

Konusu, ilgili idarelerce hazırlanacak Kentsel Tasarım Rehberleri'ne ilişkin genel çerçeveyi belirlemek, model oluşturmak ve Kentsel Tasarım Rehberleri'nin hazırlanmasına yönelik temel usul ve esasları ortaya koymayı hedefleyen proje toplam 1 yıllık süre içinde sonuçlanmıştır. Proje takviminde yer alan ve ilki 21 Mayıs 2016 tarihinde İstanbul'da, ikincisi ise 28 Eylül 2016 tarihinde Ankara'da olmak üzere 2 ayrı Arama Konferansı düzenlenmiştir. Birincisi tanım ve kavramlar üzerine aktörler arası işbirliğinin oluşturulduğu arama konferanslarının ikincisinde mevzuata ilişkin yerel yönetimlerin deneyimleri paylaşılmıştır.

21. yüzyıl kentlerin yüzyıldır. Kentliler için kaliteli, özgün, kimlikli, yaşanabilir, estetik değerler taşıyan mekânlar yaratmak hepimizin en önemli hedefi olmalıdır. 134 yıllık geçmişi olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olarak her ölçek ve kapsamda sanata ayrı bir önem verirken; kentlerimiz ve kentsel tasarım bu kapsamda çok önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalışma kapsamında T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Müsteşarı Sayın Prof. Dr. Mustafa Öztürk şahsında Mekânsal Planlama Genel Müdürü, Kentsel Tasarım Daire Başkanlığı'ndaki tüm ilgililere destekleri ve verimli katkılar için kurumum ve şahsım adına en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Üniversitemiz, Kentsel Tasarım Uygulama ve Araştırma Merkezi ve emeği geçen tüm değerli araştırmacılara başarılı çalışmalarını için teşekkür eder, çalışmanın ülkemize çok önemli katkılar getirmesini dilerim.

Prof. Yalçın KARAYAĞIZ
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörü

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecindeyiz ve içinde yaşadığımız bu süreçte kentlerimiz öne çıkmaktadır. Gelecek yüzyıla bakışta kentlerimizi yenilemek, dönüştürmek ve yeniden ele almak kaçınılmazdır. Bugün kentler yarışmaktadır, kentsel yarış da doğal olarak kentlilere sunulan yaşam kalitesi ile ölçülmektedir.

Kentlerimizde ve kentsel gelişmede daha kaliteli, kimlikli, özgün, yeterli konfora sahip, kaliteli bir ortamın tanımı olan Kentsel Tasarım, yaşamın oluşturduğu tüm kentsel bütünle ilişkilidir. Kent içi, kent dışı yapılanma düzeni, kır ve kentin doğal sürekliliği oluşturan ilişkisi, yapılar kadar tüm kentsel detayların hazırlanmasında Kentsel Tasarım ve tabi ki yenilikçi araçlardan olan Kentsel Tasarım Rehberleri açısından önemlidir.

Bu çalışma geleceğe bakışta kuvvetli bir Planlama, Tasarım ve Yönetim bütünlüğünü ortaya koymakta ve kentsel tasarım adına tüm bu ilişkileri çözen geniş kapsamlı bir Model'i sunmaktadır.

Kentsel Tasarım Rehberleri Hazırlanması Projesi yaklaşık bir yılı kapsayan bir çalışma olup, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, Kentsel Tasarım Daire Başkanlığı ile Üniversitemiz Kentsel Tasarım Araştırma ve Uygulama Merkezi işbirliği çerçevesinde hazırlanmıştır.

Bu projede; Kentsel Tasarım ve Planlama ilişkisi Kentsel Tasarım Rehberlerine konu olarak ele alınmakta, bu çerçevede amaç ve kapsamı ortaya konmakta, Kentsel Tasarım süreci, Kentsel Tasarım politika ve stratejileri, Kentsel Tasarım kontrolleri, Ülkemize özgü bir Model olarak biçimlendirilmekte, özellikle bunları çözen yenilikçi araçlar ile birlikte sistematik bir biçimde incelenerek sunulmaktadır.

Ulusal ve Uluslararası deneyimler paylaşılarak oluşturulan bu geniş kapsamlı Model, Kentsel Tasarım Rehberleri ve elde etme sürecine ilişkin tüm detayları özenle vermektedir. Özellikle Ülkemizdeki Kentsel Tasarım deneyimi, tüm kurumsal ve örnek ilişkileri ile irdelenmekte, yerel yönetimlerin deneyimlerinden

yola çıkarak, mevzuata ilişkin çözümler projenin sonucu olarak sunulmaktadır. Söz konusu kapsamda proje hazırlanma sürecinde iki ayrı Arama Konferansı gerçekleştirilerek, tüm aktörlere bilgi verilmiş, oluşturulan ortak platform ve Dijital Forum alanında, öncelikle tanım ve kapsamı, daha sonrada yerel yönetimler deneyimleri ve mevzuat ilişkileri bağlamında tüm aktörlerle birlikte tartışılmıştır.

Ülkemizde Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın kentlerimize, kentsel kaliteye, kimlikli kentler yaratmak adına verdiği önem ve çabalar yadsınmaz. Bu amaç ve hedef çerçevesinde Kentsel Tasarım Rehberleri Hazırlanması Projesi, Bakanlığımızın geliştirdiği vizyon ve misyonu içinde ve güçlü destekleri ile geliştirilerek sonuçlandırılmıştır.

Bu projeyi destekleyen Çevre ve Şehircilik Bakanı Sayın Mehmet Özhasseki, Bakanlık Müsteşarları Sayın Prof. Dr. Mustafa Öztürk ve Sayın Mimar Fatma Varank, Mekânsal Planlama Genel Müdürü Sayın Yavuz Erdal Kayapınar, Müdür Yardımcısı Sayın Hidayet Uysal, Kentsel Tasarım Daire Başkanı Sayın Ayşegül Dinç Yalçın, Kentsel Tasarım Şube Müdürü Sayın Mehmet Nazım Özer ve ilgili Daire üyelerine ekibim adına çok teşekkür ederim.

Özellikle bu projenin gerçekleşmesinde, her aşamada güçlü destekleri ile önümüzü açan ve yanımızda olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektör 'ü Sayın Prof Yalçın Karayağız a teşekkür ederim. Proje bir ekip işidir, projeye katkı getiren tüm değerli ekip üyelerine, özverili çalışmaları ve olağanüstü üretimleri için içten teşekkürlerimi sunarım .

Prof. Dr. Güzin KONUK
Proje Koordinatörü

GİRİŞ

Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesinin ilk aşaması, "Araştırma ve Tanımlama Aşaması" olarak idarece adlandırılmış ve **Projenin ilk bölümünde; öncelikle Dünya'da planlama sistemi içinde KENTSEL TASARIM REHBERİ uygulamaları incelenmiştir. Bu doğrultuda amaç ve kapsam çerçevesinde;**

Üniversite (KENTTAM) tarafından gerekçeleri belirtilerek önerilecek on ülke ve İDARECE belirlenecek beş ülkenin planlama sistemi ve mevzuatının tanımlanması,

Planlama sistemi ve mevzuatı kapsamında TASARIM REHBERLERİ'NİN işlerliği ve uygulama süreçlerinin araştırılması,

Tanım ve MODEL'İN ortaya konması beklenmektedir. Bu nedenle Üniversite tarafından önerilecek ülkelerin birbirinden farklı yaklaşımları içermesi gerekmektedir. Çalışmalar protokolde belirtilen kapsamda geliştirilmiştir.

20. yüzyılın ikinci yarısında gündeme girmeye başlayan 'Kentsel Tasarım', ilk zamanlarda salt bir "kent estetiğini düzenleme aracı" olarak ele alınmışsa da günümüze kadar geçirdiği evrim içinde artık stratejik planlamanın uygulama araçlarından birisi haline gelmiş, planlamanın mekânla bağlantısını kuran, sosyal ve mekânsal hedefleri somutlaştıran projelendirme biçimi olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Günümüzde kentsel tasarım kavramı her ülkede, o ülkenin şehirçilik sistematiğine göre farklılık göstermektedir.

Örneğin İngiltere, planlama sistemi içinde tasarımı "gelişme (development) planları, tasarım rehberleri (guidelines) ve tasarım özetleri (brief)" olarak üç başlık altında tanımlamıştır. Gelişme planları, yerel yönetim tarafından hazırlanan planın uygulanması için belirlenecek katı ve rasyonel kararları oluşturmak üzere hazırlanmakta, tasarım rehberleri ise uygulanması yasal olarak zorunlu olan bu planların tamamlayıcısı olarak düzenlenmektedir. Kentsel tasarım rehberleri içinde, genel yapılaşma ve imar hükümleri belirlenir. Tasarım özetleri ise planlama talimatları, yapılaşma ilkeleri, planlama rehberi, planlama çerçevesi gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Bunları tasarım rehberlerinden ayıran en önemli özellik, belli bir alana özel hükümler içermeleridir [Madanipour, 1996].

Tasarım rehberleri, projelerde ve uygulamalarda yol gösterici olarak kamu

alanının elindeki en önemli araçlardan birisidir. Kentsel tasarım rehberleri yalnızca her bir projenin kendine has ekonomik kârlılık kriterlerinin belirlenmesinde değil, kent bütününe ilişkin ve kamu yararına geliştirilen bütüncül planların hedeflerine ulaşmak için de bir araç olarak kullanılır ve sosyal, ekonomik, çevresel kararlar bu yolla somutlaştırılarak uygulanır. Stratejik planın uygulama aşamasında ise bu rehberler mekân, politika ve strateji bağlantısını kurar.

Her bir kentsel tasarım rehberi, plan amaçları dâhilinde farklı öncelikler, stratejiler ve araçlar barındırır. Kentsel yenileşme, kentsel dönüşüm ya da yeni proje alanları için hazırlanacak rehberler, farklı müdahale biçimleri, araçları ve yaklaşımı izleyebilir. Her kentsel yeniden üretim süreci gelişmeye yönelik politik ve ekonomik güdünün mekânsal görüşüne/yönüne bağlı olarak belirli/özgül kentsel tasarım yaklaşımına sahiptir (Gürler, 2003:118). Bunun sonucunda, tasarım rehberleri ile ulaşılabilecek hedefler içinde bazıları ön plana çıkarılabilir. İstihdam yaratmanın öncelik olduğu alanlarda ekonomik canlılığın sağlanması önem kazanırken, doğal ya da kültürel miras alanlarında koruma hedefi ön plana çıkabilir. Kısaca, tasarım rehberleri yalnızca kentsel estetiğe ulaşmak için değil sosyal, ekonomik ve çevresel hedeflere varılması için de kullanılmaktadır.

Farklı amaçlara erişmede farklı yöntem ve yaklaşımlar izlenebilir. Müdahale boyutu, içeriği ve biçimine göre rehberlerin kapsamı ve müdahale ettiği mülkiyet alanları da değişebilmektedir. Hedeflenen genel amaçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- Kentsel mekân niteliğinin yükseltilmesi yoluyla kentteki yaşam kalitesinin yükseltilmesi,
- Sürdürülebilir kentsel çevrenin yaratılması,
- Kentsel mekâna kimlik kazandırılarak toplumda aidiyet duygusunun yükseltilmesi,
- Kolay erişim ve dolaşımın sağlanmasıyla kentsel canlılığın ve güvenli ortamların yaratılması,
- Ekonomik gelişmenin tetiklenmesi; çevresel, kentsel, tarihi korumanın sağlanması,
- Kentsel estetiğin sağlanması.

Avrupa'nın ve küresel ortamın gelişim sürecinde, ülkemiz de gelişmektedir. Bu süreçte ülkeler arası işbirliği de artan bir biçimde kaçınılmaz olmuştur. Birlikte büyümek ve gelişmek, mekânsal gelişimin ülkeler arası geçişini ve

planlama gerçeğini birlikte anlamamızda bizi yönlendirmektedir. Bu tür araştırma projeleri yeni ilişkileri anlamaya destek olmayı ve ülkesel sistemi geliştirmeyi hedeflemektedir. Çünkü bütüncül bir sistem ortak iletişimi ve ona taban olan "bilgi ve deneyim" paylaşımını kurmaktadır. Son yıllarda ülkeler planlama sistemlerini yeniden biçimlendirmekte ya da 2004 sonrası Avrupa Birliği sisteminde, yeni planlama modeline 2012/2014 revizyonlarıyla uyum sağlamaktadır. Bu düzenlemeler, **'Kentsel Tasarım'**ın ulusal ölçeğe taşınmasını sağlamakta, yeni rehberler hükümet ve kamu otoriteleri ile birlikte geliştirilmektedir.

Ulusal ölçekte ele alınan kentsel tasarım düşüncesi, tüm toplum kesimlerince kabul gören kaliteli mekanlar yaratmak ilkesi çerçevesinde ve bu ilkeleri planlama ve tasarım sürecinin tüm ölçeklerine entegre etmek amacı ile hareket etmeyi gerektirmektedir. Kapsamlı tasarım süreci planı ve tasarımcılar arasında gelişerek yapılmış çevrenin biçimlenme ve bakımı için profesyonelleri bir araya getiren bir çözüm üretmektedir.

Özet olarak **'Kentsel Tasarım'** kent ve içinde yer aldığı kentsel mekân için **'vizyon'** yaratmayı hedeflemekte ve vizyonun oluşum sürecinde gerekli kaynakları ve becerileri birlikte harekete geçirmektedir. Rehberler bir yandan süreci kontrol ederken diğer yandan projeye odaklı olarak çalışır. Bu nedenle **'Kentsel Tasarım'** ürünle biten süreci ortaya koymaktadır. Bu durum tasarım hedefleri ve kontrol araçlarının farklılaşmasını tanımlamış olmaktadır. Bir tarafta **'Kentsel Tasarım Rehberleri'** tasarım sürecini kontrol ederken diğer yandan kentsel mekâna ilişkin **'Kentsel Projeler'** doğrudan mekânsal kaliteyi ortaya koymaktadır.

Tasarım ve planlama süreçleri birlikte hareket etmektedir. Bu nedenle farklı ölçeklerdeki planlama faaliyetleri için uygun kentsel tasarımın **araçlarının** tanımlanması önemlidir. Bu çerçevede, birinci bölümde planlama sistemi içinde kentsel tasarım ve kentsel tasarım rehber ilişkisi kuramsal olarak ele alınmıştır.

İkinci bölümde Dünya planlama sisteminden yola çıkarak Mekânsal Planlama Sistemleri seçilen 12 ülke üzerinden incelenmiştir. Bu ülkeler dört farklı planlama yaklaşımını temsil etmektedir. Modelin ortaya konmasında 12 ülke

örneği üzerinden sistematik ve metodolojik bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve mekânsal planlama sistemi ve deneyimlerini süreç ve değişimler üzerinden karşılaştırmalı olarak ele almaktadır.

Üçüncü bölümde kentsel tasarım rehberleri 5 ülke ve 2 kent üzerinden açıklanmıştır. Ülke deneyimleri geniş kapsamlı olarak kentsel tasarım boyutu ve kurumsallaşma aşamaları olmak üzere iki aşamada detaylı olarak ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde kentsel tasarım rehberi kavramının değişimi ve gelişimi özellikle tasarım kontrolleri çerçevesinde incelenmiştir. Bu bölümde kentsel tasarımın kurumsallaşması adına gerekli açılımlar ele alınmış, kentsel tasarım ve tasarım rehberleri bütünlüklü planlama sisteminin bir aracı olarak tanımlanmış ve bir sistem önerisi ortaya konmuştur. Önerilen sistem "yerleşmeye ilişkin genel amaçlı, tematik ve yere özgü" kentsel tasarım rehberleri olmak üzere üç başlık altında gruplandırılmış, bu sistemlere ilişkin yenilikçi araçlar ve açılımlar açıklanmıştır. Ek olarak, bölüm sonucunda katılımı destekleyici aktörler ve rollere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Beşinci bölümde ise kentsel tasarımın üst ölçek planlama ilişkilerinden başlayarak Türkiye'nin planlama sistemi içindeki yeri ele alınmış ve ilgili mevzuat açıklanmıştır. Daha sonra ülkemiz için kentsel tasarıma ilişkin bir model ortaya konmuştur.

Çalışmanın kurgulanmasında ve ülke incelemelerinde akademik birikimin sağladığı bütüncül yaklaşımdan yola çıkılmış, kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, ilgili ülkelerdeki kurumsal dokümanlar incelenmiştir. Ülkelerin planlama sistemlerine ilişkin metinlerin dışında, verilerin güncelliği ve erişilebilirliği göz önünde bulundurularak gerekli görülen çok sayıda resmi dokümandan, ilgili yasalardan ve kurumsal web sitelerinden yararlanılmıştır. Ülkemizde kentsel kalitenin sağlanmasında ve sürdürülebilir bir çevrenin oluşmasında destekleyici bir araç olması beklenen bu çalışma, kentsel tasarım konusunda bilgi birikimine ve tecrübeye sahip akademisyenler ve meslek insanlarının katkılarıyla hazırlanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonucun, planlama ve kentsel tasarım ilişkisinin güçlü bir şekilde oluşturulmasında ve bu süreçte kentsel tasarım rehberlerinin uygulanabilir biçimde hayata geçirilmesinde yararlı olması amaçlanmıştır.

BÖLÜM 1. ARAŞTIRMA VE TANIMLAMA

1. PLANLAMA ve KENTSEL TASARIM

Kentsel Tasarım, kentsel mekânı düzenlerken çevresel sorumlulukları, sosyal eşitliği, ekonomik canlılığı bir bütün olarak ele alan bir uzmanlık alanıdır. Aynı zamanda yaşadığımız kentlerdeki mekân kalitesi ve özgün kimlikle de yakından ilgilenmektedir. Yaşam kalitesini yükseltmek için kentin dinamik yapısı ile tasarımın yaratıcı özelliklerini kente birlikte sunan ve birlikte bütünleştiren bir alandır. Kent planlama ile mimarlık arasında bir köprü rolü üstlenirken, bir yandan gelişme ekonomileri ile kent mühendisliğini, diğer yandan da doğa ile kentsel peyzajı buluşturmaktadır. Ayrıca kentsel mekânın geleceği için yaratıcı ve toplumsal açıdan bütünleştirici değerleri de ön plana çıkarmaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü ile imzalanan protokol kapsamında gerçekleştirilen "Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesi"nde Kentsel Tasarım Rehberleri'ne perspektif katılması yanında, yukarıda bahsi geçen anahtar konuların doğru kriterler ile ele alınması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, yalnızca kurumsal araçlar ile tasarıma ilişkin standartlar, kodlar, rehberler tartışılmamış, bu araçlarla ilişkili ve onlara temel olan "vizyon" da değerlendirilmiştir.

1.1. KENTSEL TASARIM ve REHBER İLİŞKİSİ

Kentsel Tasarım mekân yaratma sanatıdır. Bunu tüm detaylarıyla kurgulamayı hedefler. Bu süreç tanımlanmış kimlikli mahalleler, mimari eserler, kamusal mekânlar, yeşil alanlar, nirengiler, odaklar ve insan ölçeğinde kent mobilyalarını içeren bir bütündür.

- Canlı kentsel mekânlar,
- Karma kullanımlı alanlar,
- İnsan ölçeğinde bağlamsal tasarım,
- Zeminde kullanım,
- Güvenli çekici kamusal alanlar,
- İmgesel olarak tasarlanmış detaylar mekân yaratmadaki anahtar öğeleri oluşturur.

Kamusal alanlar sokak ya da mahalle ölçeğiyle ve kentsel sistemlerle ilişki içinde ele alınır. Mimari yapılar kadar altyapı öğelerini de kapsayan kentsel Tasarım, insan ve mekânlar arasındaki geçişlilik ilişkilerini ele alarak, bunları hareket, kent formu, doğa, yapılmış alanlar bağlamında çözümlemekte, mekânı, çevresel olduğu kadar sosyal eşitlik ve ekonomik canlılıkla ilişkili olarak da analiz etmektedir. Kimlikli mekânların üretilmemesi, tasarımların tek tip ya da benzer şemalar üzerinden yapılması, parsel dayalı proje yaklaşımlarının kentsel mekân ve yaşam kalitesini sağlamak konusunda çözüm olmadığı sonucunu açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

Bir diğer sorun sürdürülebilir gelişmeye ilişkin yenilikçi yaklaşımların planlama ve tasarımla yeterince buluşamamasıdır. Kentsel Tasarım burada daha yaratıcı

bir rol üstlenerek, yenilikçi çözümleri yaşama geçirme ve bu çerçevede önemli fırsatlar yaratılabilme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle 'Tasarım Rehberleri' esnek öneriler ya da seçenekler sunarak sayısal standartların tek başına kullanıldığı gelişme süreçlerinin daha kapsamlı ele alınmasını sağlamaktadır.

Rehberler, Kentsel Tasarım'ın katılım boyutuna da önemli bir katkı sağlamaktadır. Kentsel mekânda gerçekleştirilen birçok projenin planlama ve tasarım süreçlerinde kullanıcının bilgi ve ihtiyaçlarına yer verilmediği görülmektedir. Ortak planlama ve tasarım süreci kurgulandığında konuları paylaşılarak sorunları anlamak, yerel odaklı bir sistemin işletilmesini sağlamak ve gelişmeyi doğru yönde kurgulamak mümkündür. Kapsamlı tasarım rehberleri katılımcı çözümlerin üretilmesi ve bu çözümlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yenilikçi ve etkin araçlar sağlamaktadır.

Kentsel tasarım hazırlık süreci dinamik, uygun ve iyi düzenlenmiş bir altyapı gerektirir, üç boyutlu model ve canlandırmalar paydaşlar arası anlayış ve kolay sonuca ulaşım fırsatı verir. Kentsel tasarım rehberi ile ortaya konan kontrol sistemleri, sonuç değerlendirmeleri kavramsal çerçeveyi bir adım ileriye götürmektedir.

Kentsel Tasarım Rehberleri'ne ilişkin iyi özümseme ancak gelişimi iyi izleme ile sağlanabilir. Rehberler, kentsel tasarım olgusunun "ürünle biten bir süreçtir" tanımından hareketle açıklanmaktadır [Madanipour, 1996; Lang, 2005; Carmona, 2003]. Bu tanım kentsel tasarım rehberlerinin süreci yönlendirecek en etkin araç olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Bu tanımlama doğrultusunda yapılan çalışmada rehberler geniş kapsamlı olarak ele alınmış, "ürün - süreç" ilişkisi konusunda uluslararası deneyim ve yaklaşımlar ile birlikte açıklanmıştır. Aynı zamanda, kentsel gelişme ve kentsel projelerde nasıl kaçınılmaz bir araç oldukları hakkında farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşım kentsel tasarım ve tasarım rehberlerine ilişkin geçmişten bu yana yapılan tanımlamaları değerlendirerek, geleceğe nasıl bakılması gerektiğini de ortaya koymakta ve yönlendirmektedir. Kavram ve anlamlar açılarak, süreç ve araçların ilişkilendirilmesi, geleceğe yönelik güçlü öngörülerin de ortaya koyulması kaçınılmaz olmaktadır.

Kentsel gelişmenin önemli bir boyutu planlama ve tasarım birlikteliğidir. Kimlik, sürdürülebilirlik, koruma, yeniden yapılanma gibi kentsel gelişme bileşenleri tasarımla yakından ilgilidir. Tasarımın süreç olarak değerlendirilmesi ile planlama-tasarım bütünlüğü de sağlanabilecektir. Kentsel tasarım rehberlerinin başarısı hedefe yönelik bir araç olmasında yatmaktadır. Hedef, kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi bağlamında kentsel karakterin tanımlanması ve tasarım rehberleri ile bu bütünsel kimliğin sürdürülebilirliği. Bu bakımdan planlama ile ortak hedefleri paylaşmaktadır.

Ayrıca rehberler, aktörlerin süreçte etkin kılınmasında ve ortak bir platformda

birlikte hareket etmelerinde güçlü bir araç konumundadır. Bu çerçevede, paydaşlar arasındaki ortak platformu yaratır ve gelişmeye ilişkin referansları oluştururken temel tasarım ilkelerini belirler ve uygulamaya yönelik süreci kontrol ederler.

Kentsel tasarım rehberleri, "uygulama ile araştırma" arasındaki en önemli bağlantıdır [Marcus, 1986]. Tasarım kalitesini yükseltmek adına, kentsel kaliteye erişimde hedefe yönelik süreci kontrol ederler. Bir yandan süreç içinde tüm aktörlerin birlikte hareket edeceği temel ilkeleri ortaya koyarken, diğer yandan da özellikle kaçınılmazları işaret ederler. Kuramsal olarak üç başlık altında sınıflandırılmışlardır. Bunlar, "açıklayıcı, performans belirleyici ve tavsiye edici" rehberlerdir [Lang, 2005]. Uygulamayı yönlendiren rehberler bu kuramsal altyapıdan yola çıkarak, kentsel mekânda daha çok çeşitlilik oluşturacaktır.

Açıklayıcı rehberler reçete nitelikli kentsel tasarım rehberleri olup, yapıları ve yapılaşmayı kontrol ederler, bütün içinde farklı detayları (çekme mesafeleri, yapı kütleleri, yükseklikler v.b.) bir araya getirirler. Ancak reçete nitelikli olması güncel yaklaşımları karşılamamaktadır, çünkü günümüzde daha esnek rehberlere gereksinim vardır.

Performans belirleyen rehberler ise, özellikle yapılaşmanın tasarımındaki sınırları tanımlayacak şekilde yapı ve çevresinin performansını ortaya koyar. Güneşlenme, rüzgar, yönlenme, gürültü gibi çevresel konularla doğrudan ilişkilidir ve bu kapsamdaki belirleyici ve yönlendiricileri açıklar. Özellikle aktörlerin ve süreçte yer alan otoritelerin dayanağı olacak bu belirleyiciler ortak karar ortamında bir dayanak oluşturmaktadır. Ancak doğrudan tasarıma değil performansa yönelik olduğundan, tasarım diline açıklık getirmemektedir. Kamu otoriteleri yapı izni verirken hareket alanı olarak performans belirleyen rehberlerden yararlanmaktadır.

Tavsiye nitelikli rehberler daha çok yönlendirici olup bütünselliği sağlamak için kullanılması gereken seçenekleri geniş bir dizinde sunmaktadır. Malzeme, renk ya da bitki türüne kadar detaylara yönelik bileşenleri içeren bu rehberler, tavsiye nitelikli olup seçenekler arası esnek bir hareket alanı oluştururlar. Seçenekleri doğru ya da yanlış türü şemalar ile belirleyen ve ortaya koyar ve bağlamsal olarak yönlendiricileri açıklarlar. Bu açıklamalar ya da tiyolojiler, tüm kavramsal kentsel tasarım rehberlerinde iç içe geçmiştir ve çoğunlukla birlikte kullanılır [Lang, 2005].

Tüm bu rehberlerde temel amaç, ortak karar üretmede birlikteliğin kurallarını önceden ortaya koymak ve kaliteye yönelik sistemi yönlendirmektir. Bu çerçeve organik bütünlüğü sağlayacak kadar katı ve detayda ise çeşitliliğe, yaratıcılığa olanak sağlayacak kadar esnek olmalıdır. S. Rehberlerin güçlü yanı,

ya da pozitif özellikleri, tüm aktörlere açık olması ve ortak dil adına referans bir örüntüde buluşmalarını sağlamasıdır. Bu kapsamda ortak hareket edebilir olmaları, tematik ve kalite adına vurgulayıcı nitelik taşımaktadır.

Tasarım rehberleri yapılar ve yapılar arasındaki mekânlar için birlikte kararlar oluştururlar. Bu kentsel tasarım ve yaşam ortamı için çok önemlidir. Kentsel tasarım rehberlerinin gücü de kentsel çevrede bütünsel bir yönlendirici araç niteliğinde olmasıdır. Tasarım kontrollerinin rehberler aracılığı ile kentsel kalite ve kimliği tanımlaması, birlikteliğin gücünü belirlemesi önemlidir. Rehberlerin ayrıca farklılıklar adına da değer oluşturması beklenmektedir.

Kentsel tasarım rehberleri tasarım sürecinde, uygulamaya yönelik çözüm üreten sistematik bir yaklaşımdır. Kentsel kaliteyi yönlendirmede ve en iyi çözüme ulaşmada özgün ve güçlü bir araç olup, araştırma ve uygulamanın bütünleşerek birlikte hareket ettiği ortamdır. Aktörlerin ortak değerler adına bir arada hareket etmeleri kentleri çağdaş çözüme ulaştıracaktır. İşte kentsel tasarım rehberleri örüntünün bu ortak platformunu ortaya koymaktadır. Hedef kentsel kaliteyi sağlamaktır ve kapsayıcı bir yaklaşımla, planlama sürecinde kontrol sistemini kentsel tasarım bağlamında sunmaktadır. Bu süreç tüm aktörlerin etkin ve süreç odaklı katılımı demektir. Özetle, kentsel tasarım rehberleri, tüm aktörlerin üretici, yasa koyucu ve kullanıcı olarak aynı hedefte hareket ettikleri demokratik ortamdır ve bu ortaklığın uzlaşma ortamının sağlandığı platformdur.

Yapılı çevrede kentsel biçimlenmenin oluşum ve gelişimini kontrol eden rehberler aynı zamanda planlama sürecinin bir parçasıdır. Kent ve kırsal alanda kimi mekânların yeni gelişme alanları, odaklar ve cepheler, kent kimliği ve kent dokusunun sürdürülebilirliği adına bütünsel bir çerçeveyi belirlerler. Bu yaklaşım kentsel tasarım rehberlerinde içerik, kurgu ve sürece ilişkin gelişme ve deneyimler olarak tartışılmakta, sonucunda yere özgü mekânsal sonuçlara erişmek hedeflenmekte, gelişme sürecinde ise gündemi tartışmakta özellikle kentlerde daha iyi bir tasarım ve yaşam kalitesine ulaşmak için süreci yönlendirmektedir.

Performansa ilişkin objektif ölçütler (güneşlenme, gürültü kontrolü, afet, altyapısal kapasite vb.) fiziksel koşullara ilişkin açık ve standart verilerden oluşmaktadır. Nesnel veriler ise rehberlerde geliştirilerek uygulama deneyimleri ile zenginleştirilen, uzun vadeli irdelemeler ile geliştirilerek kurallara dönüşmektedir. Örneğin, estetik anlayış kentsel tasarım rehberleri aracılığı ile tartışılan, paylaşılan, geliştirilen bir dizi değer olarak yerel karaktere ilişkin standartları ortaya koyan sonuç değerlendirmelerden oluşmalıdır.

Açıklayıcı ve anlaşılabilir olmaları ile rehberler, tüm aktörlere, içeriğindeki bilgileri anlaşılır bir biçimde grafik ve şemalar yardımıyla açıklayan araçlardır. Bu nedenle, politikaları özetleyerek sunmalı, kararları şema ve akış diyagramları ile

birlikte detaylandırmalı, vizyon ve stratejilerden yola çıkarak mekansal formu tüm kullanıcılar için anlaşılabilir ve paylaşılabılır kılmalıdır. Bu yaklaşım basit ve etkin bir iletişim yaratacaktır.

Bir kentsel tasarım rehberlerinde gelişmeye ilişkin hedef ve politikalar açık şekilde sunulmalıdır. Etkin bir anlatım ve sunuş dili ile tüm aktörlere kentin bir ortak sorumluluk alanı olduğu aktarılmalıdır. Kurallar bağlamla doğrudan ilişkili olmalı, olumlu yönleri dikkat çekilmelidir. İçerik ve hedef anlaşılır ve uzlaştırıcı olmalı, yönetici görüşü ve performans ölçütleri önerilen alternatiflere yansımalıdır. Uygulamada uzman ve danışma gruplarından alınan görüşler tasarım hedeflerine bilgi olarak yansımalıdır. Tüm bu süreçte hakların transferi, teşvikler, özendirici yaklaşımlar kamu yararı adına mekânda beklenen çözümleri elde edebilmek için geliştirilmelidir.

Özel proje alanlarında da kentsel tasarım rehberleri etkin olmalı ve yönlendirici rol oynamalıdır. Devamlı geri dönüşler ile yapılacak revizyonlar kalite artırımı için gereklidir. Bu süreçte sürekliliği sağlayacak uzmanların varlığı büyük önem taşımaktadır. Planlama süreci paralelinde tasarım rehberleri de düzenli periyotlar ile açık ve esnek bir biçimde revize edilmeli, değişiklikler ve sonuç ürünler izlenmelidir.

Sonuç olarak, kentsel tasarım rehberleri gelecek için vizyon ve stratejileri mekanla buluşturan, yerelliğin devamlılığını sağlayan, sosyo-kültürel boyutları öne çıkaran, gelişmeye kılavuzluk eden, mekânsal ve işlevsel kullanım çeşitliliğini belirleyen, tasarım detaylarını açıklayan, kamusal kullanımı öne çıkaran, alandaki çözümleri etkin kılan, esnek, değişime ve gelişime açık araçlardır.

1.2. PLANLAMA SİSTEMİ İÇİNDE KENTSEL TASARIM ve TASARIM REHBERLERİ

Planlama sistemi içerisinde kentsel tasarım rehberleri karşılaştırmalar, tartışmalar, örnek çalışmalar ile sisteme katkı sağlamakta ve planlama gündemindeki belirleyici araçlardan birini oluşturmaktadır. Bu nedenle, gelişme süreci planlamanın tüm evrelerini içermektedir. Planlama ile kentsel geleceği birlikte oluşturmak aktörlerin birlikte hareket etmesi demektir. Gelişme sürecinde rol alan aktörler, merkezi ve yerel yönetimden sorumlu karar vericiler, politikacılar, profesyoneller, girişimciler, finans sağlayıcılar, mühendisler ve kullanıcılar olarak tanımlanabilir. "Mekan" odaklı yaklaşım kentsel tasarım kaliteli bir çevre yaratılmasına katkı vermekte, gelişme için bir çerçeve yaratmakta ve sınırlandırıcıları belirlemede hedefler koymaktadır. Yenilikçi kentsel tasarım araçları ise planlama-tasarım ilişkisini belirli hedefler doğrultusunda yönlendirmesini sağlamaktadır.

Kentsel tasarımın çok disiplinli yaklaşımı farklı uzmanlıklar arasındaki koordinasyonu güçlendirecektir. Kaliteli mekânları teşvik edecek yaklaşımlar ve düzenlemeler sunarak gerekli durumlarda kamu sektörünün ihtiyaç duyduğu yasal araçları sağlayacaktır. Özellikle inşaat sektörünün hızla ürettiği konutların çözüm olarak görünmesi, bu yapılar arasındaki boşlukların ya da kamusal alanların bir yaşam çevresi olarak ele alınmaması kullanıcıların beklentilerinde ve güveninde eksikliğe neden olmaktadır. Kentsel tasarım planlama politikalarını mekan ile buluşturan uygulamaya yönelik araçlar sunarak bu kapsamda önemli katkı sağlamaktadır. Bunu yaparken mimarlık ile arasında özgün gündem, politika ve araçları da kullanmaktadır.

Kentsel tasarım kent planlama ile ilişkilenebilir; planlama politikalarının uygulamaya doğru yönlendirilmesini ve mekâna ilişkin yaklaşımları belirleyen kararları üreten araçları sunmaktadır.

Kentsel tasarım kent planlama ile mimarlık arasında kendi gündem/ politika ve araçlarını da kullanmaktadır.

Kentsel tasarım günümüzde yalnızca sokak/ meydan tasarımı değildir. Aynı zamanda kentin görsel, estetik ve kimlik değerlerini göz önünde bulunduran, entegre ve güçlü bir sosyal farkındalık yaratan, kullanıcı ve çevre ilişkisini kuran uzmanlık olarak kentsel tasarım planlama ile birlikte kentsel değişime de yeni bir güç ve bakış açısı kazandırmaktadır.

Kentsel tasarım planlamanın sürdürülebilir bir parçasıdır. Bu da stratejilerin kentsel politika konularıyla ilişkili ele alınmasını sağlayacaktır. Bu yaklaşım, kentin fiziksel formu ile sosyal ve politik güçleri dengelemeyi hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda mekan-insan ilişkilerini, kent kimliği ve sürdürülebilirlik çerçevesinde ele almaktadır. Başarılı bir kentsel tasarım süreci için planlama sisteminde uyumlu ve pozitif yönetim, anlamlı işbirliği ve beceri gerekmektedir. Bu çerçevede rehberler;

- Doğru ve etkin koşulları yaratmaya yardımcı araçlardır. Kentsel tasarım ile birlikte tekil bir tasarım biçimini tanımlamazlar, daha çok kentsel tasarım hedeflerini anlamaya yardımcı olurlar.
- İnsanların mekândaki hareketlerini, yapıları nasıl kullandığını, günlük ve çalışma alanlarını ilişkilendirerek ortaya koyarlar. Amaç başarılı bir çevre yaratmada deneyimleri paylaşabilmektir.
- Yerel koşullarla entelektüel bir ilişki ve sorumluluk yaratırlar. konum, ölçek, görünüm ve peyzaj bu ilişki bağlamında oluşturulacaktır.
- Çekme mesafeleri gibi standard planlamanın hassas olmayan, negatif etkisinden uzaklaşarak alana özgü performans kriterleri ile insan odaklı, pozitif bir etki ortaya koyarlar. Standartlar gelişmeyi hassas şekilde tasarlayan araçlar değildir. Örneğin yapılar arası minimum uzaklık böyle bir bakıştır. Performans kriterleri ise, özgün planlama gereksinimleri için

Kentsel Tasarım ve Vizyon	Kentsel Tasarım İlkeleri	Kentsel Tasarım Hedefleri	Kentsel Tasarım Kalitesi	Kentsel Tasarım Boyutu
İnsan için Mekan Yaratmak, kentli ile Mekânı buluşturmak	Kamusal Mekan Kalitesi boyutu Süreklilik ve Kapanma duygusu	Mekân Yaratma İlkeleri ile yaşanabilir bir çevre kalitesi oluşturmak	Katı , Net,ölçü ve standartları zengin, insan ölçeğinde,kamusal boyut önde	Toplumsal tüm bireylerinin erişme ve yararı için ortak fırsatları yaratan çevre
Varolan Mekanı okumak ve yere özgü değerler ile Zenginleştirmek	Karakter ve kimlik	Tasarım kalitesi, estetik boyut, uyum,süreklilik yaratmak	Görsel uyum ve ölçek sağlama Yere özgü değerler ve zenginlik yaratma	Doğal ve yapılanmış çevrede var olan kent kimliğini vurgulamak, yeni gelişmeyi entegre etmek
Bağlantıları Yaratmak Mekanı erişilebilir ve geçirgen kılmak	Kolay Hareket Edebilirlik Okunabilirlik	Erişebilir, okunabilir hareket olanakları kolay ve çeşitli bir çerçeve sunmak	Geçirgenlik akışkanlık oluşturma Okunabilirlik ve İlgesel iletişim Kent kavrama zenginliği yaratma	Doğal ve yapılanmış çevrede var olan kentsel örüntüyü Gelişme ile entegre etme Mekan ve insan arasındaki işbirliği adına ilişkileri sürekli kılma yönetme
Yatırımı Sağlamak ekonomik boyutu göz önüne almak	Ekonomik duyarlılık	Arazi Değeri ve Sürdürülebilirlik	Yatırım kalitesini tasarım kontrolleri ile sağlama	Ekonomiyi mekan kalitesi adına yönlendirici olarak kullanma
Değişim için esnek Tasarım ilkeleri çerçevesinde stratejik yaklaşmak	Stratejik yaklaşım içinde değişime adapte olma boyutu	Organik bütünlük ve detayda çeşitlilik yaratmak adına esnek bir çözüm sunmak	Kişiselleştirme	Toplumsal tüm bireylerinin eşit erişim ve yararı için fırsatları yaratan bir çerçeve

Tablo 11: Kentsel Tasarımın Anahtar Konuları ile Tasarım Dokümanlarının İlkeleri
Kaynak: English Partnerships; The Housing Corporation (2007). Urban Design Compendium 2. London: Llewellyn - Davies. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

değerlendirme anlamında genişletilmiş yaklaşımları, örneğin özel alana ilişkin çeşitli tasarım çözümlerini orta koyar.

- Yeni bir gelişmede iyi bir tasarım kaçınılmaz olarak tasarımcının yeri ya da becerisine dayanır. Yalnızca tasarımcının becerilerine bağlı kalmayan mekân analizi yetisi ile kullanım değerlerini anlamayı olanaklı kılar.

Kentsel tasarıma ilişkin tüm yaklaşımlar Tablo 1. de ifade edildiği gibi zengin bir açılım ve çerçeve sunmaktadır. Bu çerçevenin gerçekleşmesi ve tasarım kontrollerinin başarısı da temel tasarım ilkeleri, ölçekler ve boyut ilişkisinde yatmaktadır. Yapılan çalışmalarda kamusal yaşam için kentsel mekânı kent kimliği çerçevesinde yeniden tanımlamak gerekir. Kentlerin yere özgü, farklılaşan kimlikleri kentsel tasarım rehberlerinde kullanılacak en önemli değerdir. Hedeflenen kuşkusuz bu kimlik tanımlaması ile var olan mekânı zenginleştirmek ve sürekli kılmayı başarmaktır. Ayrıca mekân ile insanı buluşturmak kaçınılmaz birincil ilkedir. Ancak bu buluşmada mekânsal ve sosyal ağların birlikte oluşturulması gerekir. Bu hem çeşitlilik ve hem de farklılıkların yansıtılması ile kazanılır.

Bir diğer önemli konu işlevsel çeşitliliştir, karma kullanım ile sağlanacak olan bu işlevsel çeşitlilik kentte yaş, cins, dil, din, ırk farklılığı göstermeden mekânda bir araya gelmesi ve kentsel kalitede sosyal zenginliğin sağlanması demektir. Kentte ve kentsel mekânda doğa ile birlikte hareket etmek kaçınılmazdır. Kentsel kırılganlıktan ve iklim değişiminden söz ederken bu birlikteliğin de kent doğru yansımından sorumlu olmalıyız. Kent ve doğa ilişkisinde kentsel tasarım kentsel peyzaj ile birlikte hassas bir biçimde konuya yaklaşmaktadır.

Sonuç olarak, tasarımı öne çıkartan yeni bir yönetim modeli ile kentsel mekânı yeniden ele almak olasıdır. Bir diğer önemli açılım da farklı ölçeklerde kentsel tasarımın gerekliliğidir. Kentsel tasarım farklı ölçeklerde farklı araçlar ile çözümler ortaya koymaktadır. Bunlar bölgesel, bölgesel, kentsel ölçekler olabildiği gibi, semt, mahalle, sokak ya da tek yapı da olabilmektedir.

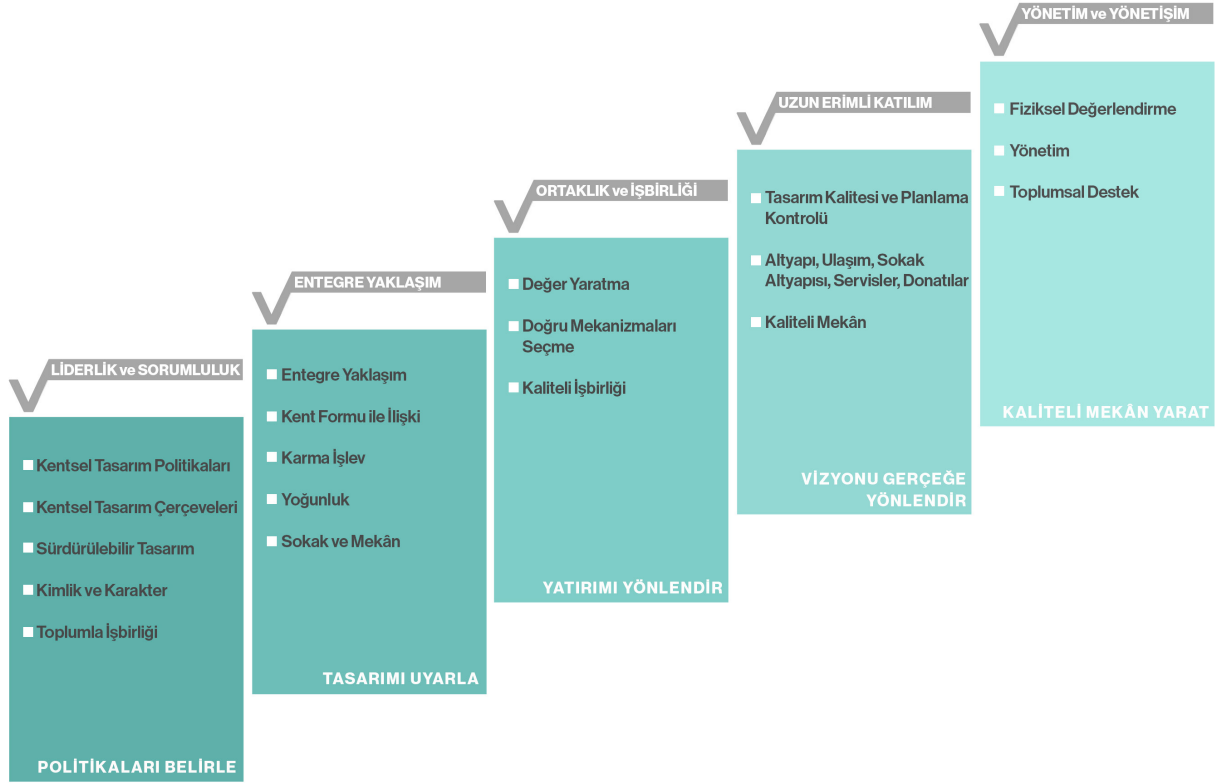
Şekil 11: Kentsel Tasarımda İlkeler, Ölçek, Süreç

Kaynak: English Partnerships, The Housing Corporation (2007). Urban Design Compendium 2. London: Llewellyn - Davies. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

Şekil 1.2: Kentsel Tasarım Mekân, Kalite, Süreç ve İlkeler

Kaynak: English Partnerships; The Housing Corporation (2007). Urban Design Compendium
2. London: Llewelyn - Davies. yararlanılmış ve bu çalışma için yeniden üretilmiştir.

Bu şemada Şekil 1. de açıklanan kentsel tasarım ölçek, boyut ve ilkeler ilişkisi süreci ve birleşenlerini daha iyi kavramak ve rehberin gelişimine yardımcı olmak için zenginleşerek açılmıştır. Kaliteli bir mekan yaratmada, vizyonu gerçeğe dönüştürmek, yatırımı ortaklıklar ile yönlendirmek ve tüm aktörlerin katıldığı bir entegre tasarım yaklaşımı ile uygulamaya geçmek önemlidir. Politika aşamasından uygulamaya kadar bir süreklilik içinde olduğu takdirde başarıya ulaşacaktır.

Kaliteli mekân yaratmak için doğru bir yönetim ile fiziksel ve toplumsal desteği almak gerekir. Vizyonun gerçeğe yönlendirilmesi uzun vadeli katılım ve tasarım kontrolü ile sağlanabilir. Kaliteli mekân yaratmak altyapı

ve servislerin de aynı kalitede edinimi ile mümkündür. Tüm bunların sağlanmasına yönelik yatırımın yönlendirilmesinde, ortaklıklar ve işbirlikleri öne çıkmaktadır. Birlikteliğin kalitesi de çok önemlidir çünkü süreç içinde bir değer yaratılmaktadır. Bunun için de doğru işbirlikleri ve mekanizmalar seçilmelidir.

Tasarım ve uygulamaya yönelik entegre bir yaklaşımla hareket etmek gerekir. Bunun için belirlenecek politikalar kentsel tasarım politikaları, mekânsal tasarım çerçeveleri, mekânsal sürdürülebilirlik ilkeleri ve politikaları ile bunların tasarıma dönüşümü, kimlik ve karakter, toplumsal işbirliği konularını kapsayacaktır. Tüm bunlar da ancak iyi yönlendirilmiş araçlar, iyi liderlik ve sorumluluk ile mümkündür.

2. DÜNYA PLANLAMA SİSTEMİ ve KENTSEL TASARIM REHBERLERİ

2.1. MODEL: MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMLERİ

Modelin oluşturulması için öncelikle Dünyadan 12 örnek incelenerek sistematik bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve, mekânsal planlama sistem ve deneyimlerini süreç ve değişimler çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Planlama sistemlerinin karşılaştırılması, özellikle Avrupa Birliği uyum süreci ile birlikte mekânsal bütünleşme kapsamında önemli bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Bütünleşmede en önemli engel farklı yasal ve yönetsel yapılar olarak görüldüğünden ilk çalışmalar bu konuya odaklanmıştır. Ülkelerin yasal ve yönetsel benzerliklerinden yola çıkılarak oluşturulan "planlama aileleri" (planning families) bu yaklaşımın en iyi örneklerinden biridir (Newman and Thornley, 1996).

AB üyesi ülkeler için yaygın olarak kullanılan bir başka gruplama, AB Mekânsal Sistemler ve Politikalar Özeti Raporu'nda (CEC, The EU Compendium, 1997) yapılmış olan "planlama gelenekleri" tanımıdır. Planlama gelenekleri tanımı yapılırken, sadece yasal yönetsel boyut değil, planlama ölçekleri, planlama pratikleri, kamuoyunda planlamaya bakış, kurumlar arası koordinasyon ve iş yapma biçimi gibi kültürel boyutlar da katılmıştır. AB Compendium'da Avrupa ülkelerinde planlama sistemleri dört "planlama geleneği" altında ele alınmıştır.

• Bölgesel- Ekonomik Tabanlı Planlama:

Bu gruptaki ülkelerde mekânsal planlama, sosyal ve ekonomik amaçlarla yakından ilgilidir. Bölgeler arasındaki eşitsizliklerle ve özellikle refahın paylaşımı, istihdam, sosyal koşullar bakımından farklılıklarla ilgilenir. Bu yaklaşımın hâkim olduğu ülkelerde, merkezi yönetim kaçınılmaz olarak önemli bir role sahiptir. Gelişme baskılarını ülke içinde yönlendirmek ve kamu yatırımlarını üstlenmek gibi işlevleri vardır. Fransa ve Portekiz bu gruba girmekle birlikte, Fransa sisteminde kısmen şehircilik yaklaşımı da görülür. Bu ülkelerde bölgesel-ekonomik amaçlar takip edilse de farklı ölçeklerdeki planlamada eşit derecede hâkim özellik olmayabilir. Yere dair özellikler de burada etkilidir.

• Şehircilik Anlayışı Ağırlıklı Planlama

Bu yaklaşım güçlü bir mimari geleneğe dayanır ve kentsel tasarım, kentsel peyzaj ve yapı kontrolü ile ilgilidir. Akdeniz ülkelerinde en yaygın planlama yaklaşımıdır. Düzenlemeler katı bölgeleme ve yönetmeliklerle yürütülür. Bir çok yasa ve yönetmeliğe rağmen politik/yerel öncelikler ağır bastığı ve kamu desteği geri planda kaldığı için sistemin verimliliği düşebilir. Sonuç olarak gelişmenin kontrolü etkin değildir. Bu nedenle bu yaklaşımı benimseyen ülkelerde yönetimlerin daha sağlam planlama kontrolü ve mekânsal planlama ile bakış açılarını genişletmek üzere çaba gösterdikleri görülmektedir.

• Geniş Kapsamlı / Bütünleşik Sistem

Danimarka'da "çerçeve yönetimi" adı verilen yaklaşım bu sisteme en yakın yaklaşımdır. Buna göre, mekânsal planlama ulusal düzeyden yerel düzeye kadar çok sistematik ve formal bir plan hiyerarşisi ile gerçekleşir. Bu süreçte tüm sektörler, kamu sektörünün faaliyetleri ile koordine edilir. Odaklanılan konu, ekonomik gelişmeden ziyade mekânsal koordinasyondur. Hollanda bu sisteme yakın yakın bir diğer ülkedir. Bu gelenek olgun bir sistemle birlikte var olur. Ayrıntılı konularda uzmanlaşmış planlama kurumları ve mekanizmaları ve

planlama sürecine politik sadakat gerektirir. Planlama çerçevesinin hayata geçirilmesinde kamu yatırımı önceliklidir.

Bu sistemde iki alt kategori vardır. Birincisi, İskandinav ülkelerinde yaygın olan, planlama sistemine ve kamu yatırımlarına güvenin hâkim olduğu bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda yerel yönetimler merkez yönetimle sorumluluk paylaşıp da hâkim rol üstlenir. İkincisi federal sisteme sahip Avusturya ve Almanya'da benimsenmiş olan, bölgesel hükümetlerin önemli rol üstlendiği yaklaşımdır. Bu ülkelerde bölgesel odaklı planlama sistemi takip edilir.

• Arazi Kullanımı Planlaması

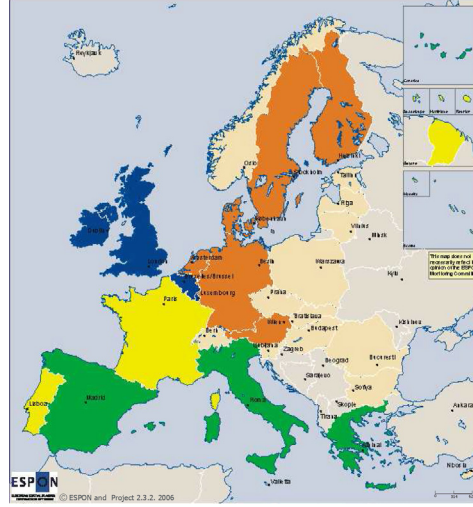
Planlamanın odak konusu, stratejik ve yerel düzeyde arazi kullanımının değişimini kontrol etmeyle ilgilidir. İngiltere bu sistemin en iyi örneklerindendir. Gelişmenin sürdürülebilir olmasını sağlamak amacıyla arazi kullanımı konusunda süregelen güçlü ve etkin düzenlemeler vardır. Yerel yönetimler planlama işinin büyük kısmını üstlenirler ama merkezi yönetimin de belli ölçüde yetkileri vardır. Bu yetkiler sistemi denetleme ve merkezi politika araçları oluşturmak şeklindedir. İrlanda ve Belçika benzer bir planlama geçmişine sahip olmasına rağmen günümüzde daha bütünleşik bir yaklaşım benimsedikleri görülmektedir.

Tüm bu sistemler mekânsal bütünleşme için önemli bir adım olan Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifi'nin (European Spatial Development Perspective – ESDP) altyapısını oluşturmaktadır. 1999'da ESDP'nin koyduğu hedeflerin gerçekleştirilmesi için ve dönemin genel koşulları gereği her ülke kendi planlama sisteminde bazı değişikliklere gitmiş, yeni eklenen üye ülkelerin planlama sistemlerinin de dikkate alınması gerekmiştir. Planlama sistemindeki değişimler sonucu ülkelerin birden çok grup içinde değerlendirilmesi gerekmiştir. 2006 yılında ESPON (European Observation Network for Territorial Development and Cohesion) projesi sürecinde planlama sistemlerinin değişimi incelenmiştir (Farinos Dasi, 2006).

Bu gelişmeler, planlama sistemlerinin statik olmadığını, ülkelerin planlama sistemlerinin zamanla değişmekte olduğunu göstermektedir. Önemli olan değişimin hangi noktalarda ortaya çıktığının belirlenmesidir. Uygulanan sistemler ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerde farklılaşabilmektedir. Her ülkede farklılığı doğuran dinamikler ölçeklere göre değişim göstermektedir.

Planlama sistemleri, farklı ölçeklerde farklı yaklaşımların benimsenmesi ile değişmektedir. Planlama yerel ölçeklerde daha tanımlı kalabilmekte, daha üst ölçeklerde esnek hale gelmektedir. Yerel ölçeklerde Şehircilik ve Arazi Kullanım Planlaması bir ölçüde ağırlığını korurken, yerel üstü, bölgesel ve ulusal ölçeklerde "Bölgesel-Ekonomik" ve "Geniş Kapsamlı- Bütünleşik" planlama yaklaşımları benimsenebilmektedir. Bu bakımdan ülke planlama sistemlerini gruplandırırken her birinin farklı ölçeklerde birçok yaklaşımı aynı anda barındırabildiği de gözardı edilmemelidir. Planlama sistemlerinin değişimi takip etmek için planlama ölçeklerindeki değişimi anlamak çok önemlidir.

Genel olarak planlama araçlarının katı şekilde tanımlandığı yaklaşımdan genel çerçevelere doğru evrildiğini söylemek mümkündür. Bu durum, planlama sistemlerinin incelenmesinde değişimin dikkate alındığı yeni bir yaklaşıma olan ihtiyacı beraberinde getirmektedir.

Şekil 1.3: AB üyesi ülkelerde izlenen mekânsal planlama yaklaşımlarında değişim

Kaynak: Instituto Inter-Universitario de Desarrollo Local (2006). Governance of Territorial and Urban Policies from EU to Local Level. Luxembourg: ESPON.

Şekil 1.4: AB üyesi ülkelerde izlenen mekânsal planlama gelenekleri

Kaynak: European Commission (1997). The EU Compendium of Spatial Planning Systems and Policies, sf. 36-37. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Bu yeni yaklaşıma katkı sağlamayı hedefleyen bu projede ana referanslardan biri planlama sistemindeki değişimin boyutlarını ele alan Reimer (2014) yaklaşımı olarak kabul edilmiştir. Reimer ¹ çalışmasında Avrupa mekânsal sistemi içinde yer alan ülkelerde planlama sistemlerini karşılaştırırken "değişim" üzerinde durmuştur. Bu bağlamda planlama sistemindeki değişimler;

- Değişimlerinin temel hedefleri
- Değişimin arkasındaki itici güçler ve kırılma noktaları
- Planlama gündemini belirleyen ana aktörler
- Farklı planlama araçları ve bunları yansıtan politika ve planlama sistemleri sorgulanarak değerlendirilmiştir.

Bu yaklaşımda değişimi oluşturan beş boyut "amaç ve hedefler, araçlar, ölçekler, aktörler ve ağlar, politika ve planlama yöntemleri" şeklinde tanımlanmıştır. Bu boyutlar üzerinden yapılan karşılaştırma daha kapsamlı ve anlaşılır bir çerçeveye sağlamaktadır.

Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesi'nde ülkelerin planlama sistemlerinin karşılaştırılması için bu yaklaşımın yöntemi ve yapılan grupta geliştirilerek kullanılmış, incelenen planlama sistemleri tanımlanan beş boyut üzerinden ele alınmıştır. Temel vurgu ölçeklere yapılarak, amaç, hedef, ve araçlar ölçeklere referansla incelenmiştir.

Avrupa ülkelerinde izlenen planlama sistemlerinin sınıflandırılması ile oluşan ülke gruplarına farklı kıtalardan da örnekler eklenmiştir. Ülkeler seçilirken aşağıdaki kriterlere dikkat edilmiştir.

- Farklı kıtalardan olmaları (Asya-Japonya ve Hong Kong, Avustralya, Yeni Zelanda, Afrika-Güney Afrika Cumhuriyeti, Amerika-Amerika Birleşik Devletleri)
- Gelişmiş planlama sistemine ve kurumlarına sahip olmaları
- Birbirlerinden farklı planlama gündemleri olması.

¹Reimer (2014), Planlama sistemleri ve ülkeler şu şekildedir; Bölgesel-ekonomik; Fransa- Almanya Şehircilik; Yunanistan, İtalya

Farklı bir örnek olan Yeni Zelanda, kendine en yakın grup içine yerleştirilmiş, ancak grubun ismine de bir ek yapılarak bu farklılık vurgulanmıştır. (Arazi kullanımı-Doğa ilişkili planlama)

Bu çerçevede 12 ülke dört planlama sistemine göre tanımlanarak kurumsal ve mekânsal planlama ilkeleri için bir temel altlık hazırlamıştır. Bulgular mekânsal planlamanın anahtar kavramlarının ortaya koymasında, iletişim sisteminin oluşturmada, önerilecek yöntemin dünyadaki kentsel ve mekânsal planlama sistemleri ile ilişkilendirilmesinde ve bütünün anlaşılmasında yardımcı rol oynamaktadır.

MEKÂNSAL PLANLAMA SİSTEMLERİ VE UYGULAMALARINDA DEĞİŞİM EĞİMLERİ

Mekansal planlama sistemleri dinamik, sürekli değişen bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, değişimin arkasındaki itici güçleri, temel alt bölümleri, kırılma noktalarını ve gündemi belirleyen aktörleri anlamak önemlidir. Değişim sürecinde aşağıdaki başlıkların önemi vurgulanmaktadır;

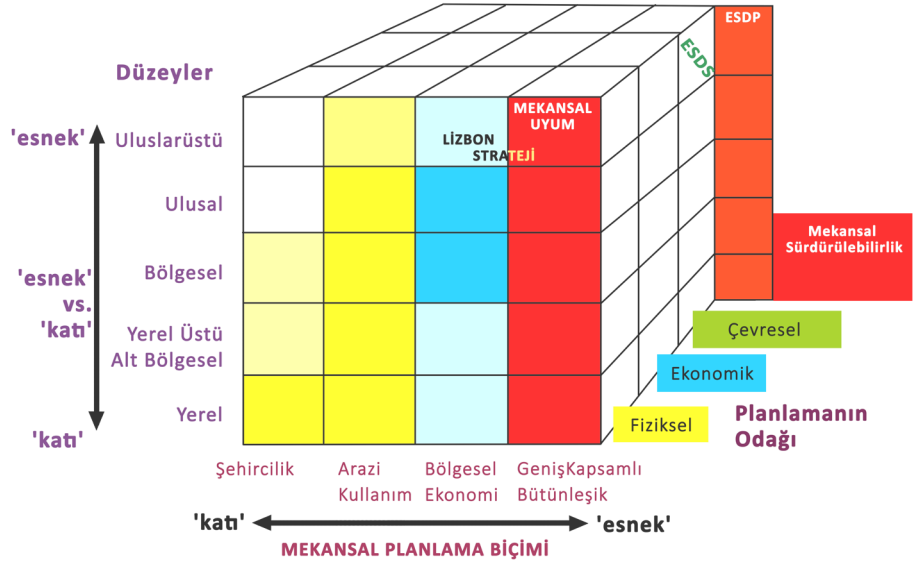
Mekânsal Planlama Sistemlerinde Değişim

1. Önemli Çıktılar

- Ekonomik programlama ve sektörel politikalar ile daha iyi koşullara olan gereksinim,
- Esnek planlamaya doğru, planlama sisteminin sadeleştirilmesi ihtiyacı,

Şekil 1.5: Mekânsal gelişme planlamasında seçenekler

Kaynak: Instituto Inter-Universitario de Desarrollo Local (2006). Governance of Territorial and Urban Policies from EU to Local Level. Luxembourg: ESPON. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

- Etkinlik ve yarışabilirliğin belirleyicilerinin vurgulanması,
- Çevresel yaklaşımları artırma gerekliliği,
- "Alansal yönetişimin" yükselişi.

2. Değişimi Belirleyen Yenilikler

- Stratejik gelişme odaklı planlama,
- Ekonomik planlamanın öne çıkışı,
- Bölgesel gelişme ve sektörel politikaların (özellikle altyapısal ağlar) değerlendirilmesi,
- Yatırımların geliştirilmesi ve alansal yönetim çerçevesinde özel paydaşların katılımı (Reimer, 2014).

3. Stratejik Hedefler

Hedefler, planlama doküman ve politikaların değişik ölçeklerdeki geçerliliğine işaret etmektedir. Yerel yönetimler arasındaki iletişimi güçlendirerek ortak mekânsal vizyon ve stratejileri yaymak ve idari sınırların ötesinde geçerli mekanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Üç temel konuya odaklanmaktadır. Bunlar,

- Sürdürülebilirlik ilkeleri,
- Alansal geçerlilik,
- Kamusal politikaların sektörler arası yatay/ dikey koordinasyonu olarak sıralanabilir.

Genel ve Karakteristik Özellikler

- Mekansal planlamanın stratejik hedeflere yöneltilmiş olması,
- "Kentsel Tasarım ve Kentsel Projeler" in gelişmesi,
- "Gelişmeye Odaklı Çerçeve" hedefi ,
- Özellikle çevresel "Sürdürülebilirlik" konularına odaklanan planlama yaklaşımı.

Planlama Araçları

Değişimler çeşitli "planlama reformlarını" beraberinde getirmiştir. Bu reformlar;

- Stratejik ve proaktif planlama,
- Çok aktörlü bir pazarlık ortamı yaratılma isteği,
- Değişik ölçekte çalışmalar ve ağlarda katılımın gerekliliği,

- Formel ya da enformel, yenilikçi planlama birleşenleri şeklindedir.

Yenilikçi planlama araçları esneklik, işbirliği, ekonomik programlama, işletme ilkelerini kullanmaktadır. Bu araçlar, ülkesel, bölgesel, yerel gibi farklı ölçeklere özgü olabilir. Ayrıca ülkesel ölçekte stratejik mekânsal planlama, vizyon ve politikaları içeren genel rehberler ya da arazi kullanım ve yapılaşma kuralları gibi özel konuları da içermektedir.

İki tür araç vardır;

1. Planlama Kural ve Belgeleri

- Yeniden yerleştirmeye yönelik,
- Yeniden yapılandırmaya yönelik,

2. Yeni Kurumsal Kurgu "Alansal Yönetişim"

- Yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik
- Yere özgü stratejilere yönelik
- Çok aktörlü (Kamu /Özel /STK) katılımı sağlamaya yönelik

Aktörler ve Yenilikçi Sistemler

Belediyelerin mastır plan ve detay planlardansorumlu olmasına izin veren yeni sistemler, aktörler arası işbirliği için kentsel tasarımı araç olarak kullanmaktadır. Kentsel tasarımın mekânla ve kentli ile kolayca buluşması, kentinin mekâna ilişkin karar ortamında daha etkin katılım beklentisi ve karar ortamında aktörlerin çeşitlenmesi yenilikçi sistemlerin eksenini oluşturmaktadır. Burada rol alan aktörler "Yerel Aktörler, Kamu/ Özel Sektör işbirliği ve Küresel Yatırımcılar" olarak gelişmiştir.

Yerel dinamikler, aktörlere önemli avantajlar kazandırmaktadır. Bu yeni ilişki düzeni çeşitli yetki karmaşalarına ve aktörler arası gerilime neden olabilmekle birlikte öncelikler ve hedeflerin tamamlanması adına önemli bir gelişme olarak görülmektedir. İngiltere'nin hükümet reformları ile (2011) çeşitli aktörler ve ilgi gruplarının planlama sistemine katılmasına izin verilmiştir. Bu kapsamda STK'ların da katılımı ile birlikte kamusal ajanslar, kamu sektör kurumları, özel şirketler, karar sürecinde etkili olmasının önü açılmıştır. Ancak etkin katılım sağlanamadığından planlamada merkezi sistem yeniden öne çıkmış ve

gelişme özel sektör ve endüstri ağırlıklı olarak devam etmiştir. Bu nedenle mekânsal planlama sistemi özgül ve coğrafi olana, kültürlere ve ekonomik fırsatlara odaklanmıştır.

Bu dinamik süreçte, yalnızca yasal ve idari çerçeve farklılığı değil, sosyo-ekonomik, politik ve kültürel koşulların farklılığı da ülkeleri yönlendirmektedir. Parçalı değişimler ve yenilikler bir yön verici olarak kurgulamaktadır. Reformlar ve mekânsal etkiler "iç dinamikler", küreselleşmenin etkisi de "dış dinamikler" olarak planlamaya yansımıştır. Yukarıdan-Aşağı (Top-Down) ve Aşağıdan-Yukarı (Bottom-Up) gibi karşıt planlama yaklaşımları dinamik sistemin içindeki ilişkilerde ve farklı düzeylerin entegrasyonunda itici güçleri oluşturmaktadır. Değişim çerçevesinde yukarıdan-aşağıya politikalar yeniden yapılanarak ortak değerlerin tanımladığı karar ağları ile yatayda planlama pratiğine dönüşmüştür.

Planlamadaki başarılı yenilikler "Reform Komisyonlarına" dayandırılmaktadır. Bu komisyonlar;

- Politik Güçler: Merkezi ve Yerel Karar Vericiler,
- Bilgi paylaşımı ile oluşan toplum (Epistemik Toplum): Planıcı, Danışman ve Yatırımcı,
- Kamu Hizmetleri: Kamu Danışmanları,
- Özel Paydaşlar: Arsa Sahibi, Girişimci ve Yatırımcı),
- Sivil Toplum şeklinde çeşitlendirilmektedir.

Komisyonlar, "Değişimin Aktörleri" olarak değişik kompozisyonlar ve roller ile bir araya gelebilmekte ve etkin değişimi vurgulamaktadır (Reiner, 2014).

Sonuç olarak;

Mekânsal planlama sistem ve pratiklerinin karşılaştırması, "homojen" bir sürecin olmadığını, değişim eğilimleri ve sürekliliğin "heterojen" olduğunu, bunun farklı faktörlere dayandığını göstermektedir.

Ortak eğilim küreselleşme ve "mekânsal planlama" gündemi içinde, liberal etkilerin yeniden düzenlenmesi, pazara dayalı değer ve kararlara öncelik verilmesi ve "mekânsal stratejik planlama" ile "alansal yönetim" odaklı bir sürecin izlenmesidir. Planlama gücü yeniden ölçeklendirilmekte, merkezden yeni merkeziliğe ve özellikle farklı ölçeklere geçiş görülmektedir. Bu değişim planlama sistemlerine, "yumuşak mekânların" esnek sınırları, "çoklu aktörler", "kurumsal donanımın" artırılması ve sonucunda "yatayda ve düşeyde" işbirliği ağları, "uzlaşma tabanlı karar süreçleri" ve yeni reformlar olarak yansımaktadır.

2.2. MODEL VE SEÇİLEN 12 ÜLKE

Modelin ortaya konmasında 12 ülke örneği üzerinden sistematik ve metodolojik bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve mekânsal planlama sistem ve deneyimlerini süreç ve değişimler çerçevesinde karşılaştırılmalı olarak ele almaktadır. Ülkeler aşağıdaki alt gruplar içinde incelenmiştir;

- A. Bölgesel- Ekonomik Tabanlı Planlama**
- B. Şehircilik Anlayışı Ağırlıklı Planlama**
- C. Geniş Kapsamlı / Bütünleşik Sistem**
- D. Arazi Kullanımı / Doğa İlişkili Planlama**

Bu dört gruptan 12 ülkenin seçilmesinde aşağıdaki kriterler göz önüne

alınmıştır;

- Farklı coğrafyalarda yer almaları,
- Güçlü ve yerleşik bir planlama sistemine dâhil olmaları,
- Planlama ve uygulamada kurumsal yapı ve deneyimlerinin güçlü olması,
- Planlamada ölçekler arası ilişkinin kurulmuş olması,
- Farklı ekonomik ve sosyal dinamiklere sahip olmaları,
- Kentsel tasarım ve rehberler konusunda kurumsallaşmış deneyimlerinin olması,
- Kentsel planlama ve tasarım bağlantısının tanımlanmış olması,
- Kentsel tasarım konusunda iyi örneklerin bulunması,
- Kentsel mekân kalitesi bakımından iyi bir düzeye sahip olmaları,
- Katılım konusunun planlama ve tasarımda etkin olması.

Bu kriterlere uyan ve dört planlama yaklaşımı içinde değerlendirilebilecek 12 ülke örneği seçilmiştir. Bu ülkeler şunlardır;

A. BÖLGESEL- EKONOMİK TABANLI PLANLAMA

Avustralya, Fransa, Japonya

B. ŞEHİRCİLİK ANLAYIŞI AĞIRLIKLı PLANLAMA

Yunanistan, İspanya, Hong Kong

C. GENİŞ KAPSAMLI / BÜTÜNLEŞİK SİSTEM

Almanya, Hollanda, Güney Afrika

D. ARAZİ KULLANIMI / DOĞA İLİŞKİLİ PLANLAMA

İngiltere, Yeni Zelanda, ABD

2.3. MODEL ÖNERİSİNE İLİŞKİN SİSTEM

Modelin oluşturulmasında ilk olarak örneklerin karşılaştırılabilirliğini arttırmak için temel ölçekler belirlenmiştir. Buna göre, ülke, bölge, kent, mahalle, sokak, yapı ölçeği ve tematik çalışma ölçekleri olmak üzere düşeyde sıralanan yedi temel ölçek ele alınmaktadır. Yatayda ise Kentsel Tasarım Rehberi Projesi'ne referans ile vizyon, amaç, hedef, politika ve stratejiler tartışılmakta, kullanılan araçlar ele alınmaktadır.

Modelin gelişimi çerçevesinde her bir ülke kendi iç dinamikleri göz önüne alınarak detaylandırılırken iki önemli ilişki ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki Mekânsal Stratejiler, ikincisi ise Alana Özgü Kentsel Tasarım Yaklaşımıdır. Bu sistemde yerel/kent ölçeğinin hem Planlama hem de Kentsel Tasarım ölçeğinde çakıştığı tespit edilmiştir. Kentler bir yandan Kentsel Tasarım yönelik politika ve stratejileri üretirken diğer yandan kentsel tasarım rehberleri hazırlamaktadır.

Kentsel tasarımın mekânsal stratejilerle bulunduğu yer olan kent ölçeği önemli bir keşif noktası olarak modelde vurgulanmıştır. Üst ölçekler olan ülke ve alt bölge, mekânsal stratejilerin ağırlıklı olduğu ölçeklerdir. Ancak bu üst ölçeklerde kentsel tasarıma ve kentsel tasarım rehberlerine dair yönlendirmelerin "rehberlik"lerin yapıldığı da görülmektedir. Kent altındaki ölçekler olan mahalle, sokak/parsel ve yapı ölçekleri ise kentsel tasarımın ve kentsel tasarım rehberlerinin etkin olduğu ölçeklerdir. Modelin altyapısını oluşturmak üzere, ülkelerin incelenmesinde bu ölçeklerden ve her ölçekteki konulardan hareket edilmiştir. Ülke açıklamaları şu yöntemle yapılmıştır; Örneklerin incelenmesinde ilk olarak yer aldığı ülke hakkında genel bilgilere,

İÇERİK →

ÖLÇEKLER ↓

ÖLÇEKLER					ÜLKELER
ÖLÇEKLER	AMAÇ & HEDEFLER	POLİTİKALAR & STRATEJİLER	ARAÇLAR	ÖRNEKLER	
ÜLKE Ülkesel					
ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge					
YEREL Kent ve İlçe					
MAHALLE Köy ve Mahalleler					
SOKAK/ PARSEL Özel Alanlar					
YAPI Tekli Binalar					
TEMATİK					

Tablo 1.2: Ölçekler Arası Karşılaştırma Modeli

(toplam nüfus, alan vb) ve ülkedeki planlama sistemi hakkında genel açıklamalara yer verilmiştir. Planlama sistemi şu başlıklar altında incelenmiştir;

- Politik ve İdari Yapı
- Planlama için İdari Yetki
- Temel Planlama Yasası
- Planlama ve Uygulama Araçları
- Gelişme Kontrolü
- Planlama ve Uygulama Sistemi

Bu genel bilgilerden sonra ülke planlama sistemleri aşağıda sıralanan ölçeklerde ele alınmıştır.

- Ülke
- Alt bölge
- Yerel /kent
- Mahalle
- Sokak-parcel
- Yapı
- Tematik

Her ölçekte, planlamanın,

- Amaç ve hedefleri
- Politika ve stratejileri
- Araçlarının neler olduğu ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca her ülke için tüm bu bilgilerin özetlendiği bir tablo hazırlanmıştır. Her ülke anlatımından sonra ilgili kaynakça verilmiştir. Bu yöntem ana hedef olan MODEL'e ulaşmak için sistematik ve özgün bir yaklaşım sağlamaktadır. Bu çalışma, 12 ülkenin projemize konu olan mekânsal planlama ve kentsel tasarım ilişkisinin anlaşılması için bir temel sağlayacak, özellikle mekânsal planlamanın anahtar kavramlarının ortaya koyulmasına yardımcı olacaktır.

Tablo 1.3: Mekânsal Stratejiler ve Alana Özgü Kentsel Tasarım İlişkisi

MEKANSAL GELİŞME STRATEJİLERİ

ÜLKE Ülkesel	Planlama ve tasarım için ülkesel çerçeveler	Geniş rehber ve politikalar	Planlama, politika çerçevesi; ülkesel rehberlik	
ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Gelişme ve dönüşümün mekansal koordinasyonu yerel planlar ile "birliklilik"	Büyüme ve yenileşme için stratejik yönler (konut/ işgücü/ dahil); Tematik planlama politikaları (ulaşım/ çevre/ ekonomi/ tasarım)	Yerel girişimci paydaşlığı ortak strateji birliği tasarım yenileme panelleri	
YEREL Kent veya İlçe	Mekansal gelişme ve yenileşme koordinasyonu yerel planların hazırlanmasında mekansal çerçeve	Büyüme ve yenileşme için stratejik yönler (konut/ işgücü/ dahil); Tematik planlama politikaları (ulaşım/ çevre/ ekonomi/ tasarım)	Yerel planlar; özel stratejiler; yerel gelişme düzeni	
MAHALLE Köy ve Mahalle	Fiziksel vizyon politika ve hedefler için yerel plan içinde özel alan ve sitler	Master Plan ya da Gelişme Çerçeveleri hazırlanır	Mahalle planları; yerel gelişme düzeni; eylem alanı planları; ek plan dokümanları; ek plan rehberleri	
SOKAK & PARSEL Özel Alanlar	Yeni gelişme için tasarım ilkeleri ve parametreler (kullanım ve kitle)	Sit vaziyet planı ve erişim/ vaziyet altılığı; peyzaj/ kullanım ve kitle konularında tasarım özetleri	Özel alanlar için tasarım kodları; özel alanlar için gelişme özetleri	
YAPI Tekil Binalar	Fizibilite çalışmaları; özel alanlar için gelişme özetleri	Vaziyet planı ve çalışma çizimleri	Binalar için gelişme özetleri; gelişme kontrolleri yapı yönetmelikleri	
TEMATİK	Yerel plan için politikalar	Tematik rehberler ve araştırmalar ile biçimlendirme	Ek planlama dokümanları; ek planlama rehberi	

ALANA ÖZGÜ

2.4. MEKANSAL PLANLAMA SİSTEMLERİ ve 12 ÜLKE ÜZERİNDEN İNCELEME

A

BÖLGESEL-
EKONOMİK
TABANLI
PLANLAMA

A1	AVUSTRALYA	
A2	FRANSA	
A3	JAPONYA	

B

ŞEHİRCİLİK
ANLAYIŞI
AĞIRLIKLI
PLANLAMA

B1	İSPANYA	
B2	YUNANİSTAN	
B3	HONG KONG	

C

GENİŞ
KAPSAMLI /
BÜTÜNLEŞİK
SİSTEM

C1	ALMANYA	
C2	HOLLANDA	
C3	GÜNEY AFRIKA	

D

ARAZİ
KULLANIMI /
DOĞA İLİŞKİLİ
PLANLAMA

D1	İNGİLTERE	
D2	YENİ ZELLANDA	
D3	AMERİKA	

2.4.1. Bölgesel - Ekonomik Tabanlı Planlama

A. AVUSTRALYA

2.4.1.1. Avustralya

Toplam Alan: 7.692.024 km²

Toplam Nüfus: 24.796.681

Nüfus Artışı: 1,4%

Başkent: Canberra

İkinci Kent: Sydney

Politik ve İdari Yapı

6 eyalet, 2 bölge ve 673 belediyeden oluşmaktadır. İdari yapı federal parlamenter demokrasi ile anayasal monarşidir.

Planlama İçin İdari Yetki

Eyaletlerin ve daha zayıf da olsa yerel yönetimlerin arazi kullanım planlaması üzerinde yetkileri bulunmaktadır. Eyaletler, planlama yetkisini belediyelere tahsis eden planlama yasaları düzenleyebilmektedirler. Merkezi yönetim, arazi kullanımı ve çevrese koruma konusundaki yetkilerini, ulusal anlaşmalar aracılığıyla doğrudan veya konut mülkiyeti, ulaşım, mekansal gelişme hakkındaki federal yasalar vasıtasıyla dolaylı olarak kullanabilmektedir

Temel Planlama Mevzuatı

Planlama mevzuatı her eyalete göre farklılık göstermektedir (Örneğin, 1928 tarihli Batı Avustralya Şehir Planlama ve Gelişimi Yasası veya 1987 tarihli Victoria Planlama ve Çevre Yasası gibi). Her eyaletin plan hazırlama ve uygulama için yetkilerini tanımlayan ve devlet kurumlarına ya da belediyelere tahsis edilen gelişme kontrolü ve uygulamasını da içeren planlama mevzuatları vardır.

Planlama ve Uygulama Araçları:

Ülke ölçeğinde planlara yer verilmemiştir. Bunun yerine eyalet ölçeğinde geliştirilmiş planlama stratejileri bulunmaktadır. Bunlar sadece çeşitli belgelerden oluşabildiği gibi yönetmelikler ya da bölge planları şeklinde de olabilmektedir. Yerel yönetim tarafından hazırlanmış planlar, kural koyucu değildir ve planlama kriterleri için birçok esneklik bırakmaktadır. Tüm yerel planların eyalet ölçeğinde onaylanması zorunludur. Planlar, sürdürülebilirliği, ekonomik refahı, sosyal adaleti ve kültürel tanınmayı sağlarken birçok değişiklik belli bir sektör tarafından başlatılmaktadır. Kamu sektörünün rolü tamamlayıcı niteliktedir.

Gelişme Kontrolü:

Eyalet, bölge ve yerel kriterlere göre gelişme, yerel ölçekte kontrol edilmektedir. "İzin verilmiş gelişme", "izin gerektiren arazi kullanımı" ve "yasaklanmış gelişme ve kullanım" arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı gelişmeler (Örneğin, düşük yoğunluklu konut gelişmesi) planlama izni gerektirmezken orta yoğunluklu konut gelişmesi ya da doğal bitki örtüsüne müdahalede bulunacak bir gelişme izne tabidir.

Planlama ve Uygulama Sistemi:

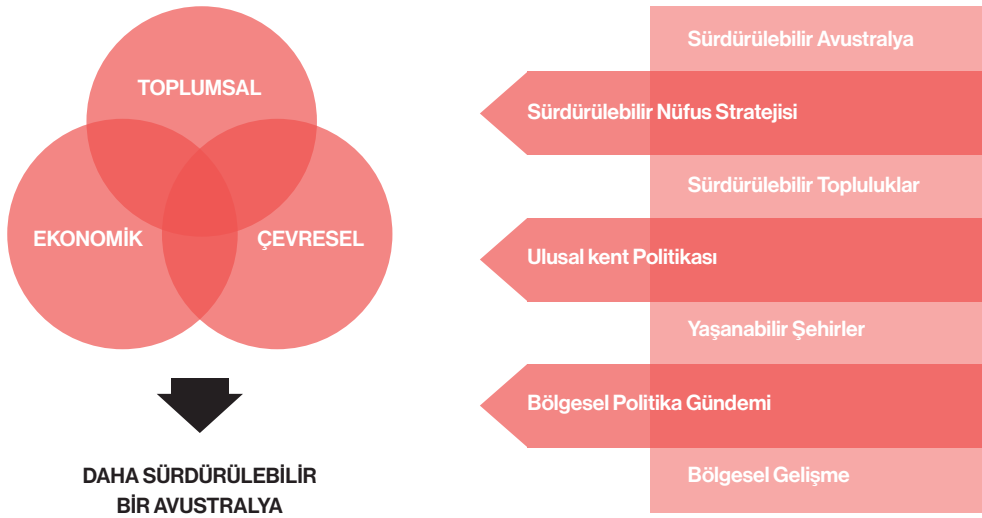
Avustralya planlama sistemi, batılı bir refah ekonomisi, geniş araziler, istikrarlı bir yönetim ve görece az sosyal problemler ortamında gelişmiştir. Bu koşullarda planlamanın temel konusu bu ortamın devamını sağlamaktır. Ancak, düşük yoğunluklu gelişme ve artan çevre sorunları, refahın mekânsal olarak belirli bölgelerde yoğunlaşması ve hizmete erişim gibi yeni planlama sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözümleri büyük ve düzensiz nüfus dağılımı olan bir ülke genelinde daha iyi bir yatay ve dikey koordinasyonu gerekli kılmaktadır. Neoliberalizm sektörel koordinasyona zarar vermiştir ve bazı eyaletlerde bölgesel planlama ölçeğinin kaldırılması dikey koordinasyonu zayıflatmıştır. Planlama, genelde düzenleyici olan yerel düzeydeki sınırlı sorumluluklar ile sürdürülmektedir. Ulusal kaynak dağılımının mekânsal etkilerine rağmen federal düzeyde hiçbir koordinasyon bulunmamaktadır. (ISOCARP, 2005).

I. ÜLKE

Avustralya mekânsal planlama sisteminde arazi kullanımı ve gelişmenin yönetilmesi ön planda tutulmaktadır. Planlama süreçleri ve değişimin kontrolü "yarışmacı, üretici, sürdürülebilir, yaşanabilir, geleceğin problemleri ve gelişmeleri ile yüzleşebilecek kentler yaratmak ve kentlerde sosyal adaleti, kültürel zenginliği ve ekonomik refahı sağlamak" gibi üst ölçek amaçlara ulaşmaya yöneliktir. Bu amaçlara ulaşmak için özel sektör girişimleri önemli bir rol oynasa da kamu sektörünün özellikle ulaşım ve hizmet sektörlerinde önemli bir yeri bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen üst ölçekli amaçlara ulaşmak için kompakt, yoğun bir arazi kullanımına sahip kentlerin inşa edilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, doğal afetlerin önlenmesi veya etkilerinin azaltılması, ekosistemlerin iklim değişikliğine uyum sağlaması, gıda üretiminin güvenliğinin sağlanması ve ekonomik gelişmenin sürdürülebilir olması hedeflenmektedir. Kıyı şeridi boyunca kasırgalar, sert kuraklıklar gibi doğal afetlerin zararlarının azaltılması için geliştirilen risk yönetiminde ülke genelindeki afetlerin önlenmesi veya etkilerinin azaltılabilmesi için kapasite geliştirilmesi ve mevcut bilim ve teknolojinin afet zararlarının azaltılması için uygulanabilmesi de hedefler arasında yer almaktadır.

Temel kentleşme politikaları, sosyal ve ekonomik politikalarla entegrasyonun sağlanması, altyapı problemlerine gereken önemin verilmesi, çevre değerleri ve enerji açısından duyarlı bir kentleşmenin desteklenmesi, kamu kuruluşları arasında daha eşgüdümlü işbirliğinin sağlanması, ulaştırma sektörünün emniyetli, verimli, güvenilir ve entegre bir şekilde işlenmesinin sağlanması için akıllı ulaşım sistemlerinin kullanılması, sera gazları emisyonlarının azaltılması ve sera gazı sorunu hakkında anlayışın geliştirilmesi ve iklim değişikliğine uyum için temel oluşturulmasıdır.

Şekil 16: Daha sürdürülebilir bir Avustralya için geliştirilen politikalar

Kaynak: Australian Government. (2011). Our Cities, Our Future. Canberra: Department of Infrastructure and Transport. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

Avustralya Stratejik Planı ülke ölçeğinde en önemli planlama aracıdır. Bu planların yanı sıra, Ulusal Kent Politikaları Raporu, planlama sistemi içerisinde sürdürülebilir bir kentsel gelişmenin sağlanması ve iyi bir kentsel tasarımın teşvik edilmesi için hazırlanmış olan diğer bir önemli araçtır. Merkezi yönetim, acil durum yönetim sorunlarının diğer yasalarla örtüşmesinden dolayı ulusal seviyede özel olarak belirlenmiş afet yönetim yasasına ihtiyaç olmadığına karar vermiştir. Çevre koruma, kentsel ve bölgesel kalkınma, tehlikeli atık, sağlık, endüstriyel kalkınma, doğal kaynak yönetimi, ulusal su kaynakları, enerji sosyal güvenlik ve ulaştırma yasalarında afet zararlarının azaltılmasına yönelik yasalar bulunmaktadır.

2011 yılında çıkarılan Temiz Enerji Yasası ile yenilenebilir enerji konusunda tüm mevcut hükümet programlarını birleştirmek amacıyla Avustralya Yenilenebilir Enerji Kurumu oluşturulmuştur. Temiz Enerji Finans Kurumu da iklim değişikliği konusunda diğer bir inisiyattir. Bu kurumlar özellikle atık dönüşümü ve ulaşım teknolojileri konusunda yenilenebilir enerjilerin kullanımının artmasını desteklemektedir. İklim değişikliği ve diğer çevresel konulara yönelik Ulusal Sera Stratejisi geliştirilmiştir.

Ek olarak, Ulusal ve Dünya Miras Listesi, Nehir Havza Alanlarının Miras Listesi, Ramsar Sulak Alanlar Listesi ve Ekolojik Topluluklar ve Bu Toplulukların Habitatlarını Tehdit Eden Unsurlar Listesi ülke ölçeğinde kentsel planlamayı ve bölgesel gelişmeyi yönlendiren araçlar arasındadır.

II. ALT BÖLGESEL

Avustralya'da alt bölge olarak ele alınabilecek eyaletler, planlamanın yanı sıra arazi ve gelişim yönetimi, yerel yönetim, miras, çevresel koruma, afet yönetimi, madencilik, tapu, doğal kaynak yönetimi, ana yollar, toplu taşıma, parklar ve kamusal alanlarla ilişkili fonksiyonlardan sorumludur. Planlama organizasyonu eyaletlere göre farklılık gösterse de tüm eyaletlerde yeni gelişme alanlarında pazar ekonomisinin eğilim ve baskıları göz önünde bulundurularak bu alanların dengeli ve kontrollü gelişimini sağlamak, çevre gelişmelerle bağlantılarını kurmak ve kentsel gelişimin özellikle belirlenen doğal gelişme koridorlarında gerçekleşmesini sağlamak amaçlanmaktadır.

Bölge ölçeğinde planlamanın temel hedefleri arasında "olumsuz çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerin minimize edilmesi, sağlık, güvenlik ve rahatlığın sağlanması ve artırılması, halkın planlama sürecine katılımının sağlanması, ekonomik aktivitelerde yeniliğin teşvik edilmesi, sağlıklı bir toplumun

yaratılması, gelecekteki ihtiyaçlara göre ulaşım ve altyapının sağlanması, çevresel sürdürülebilirliğin korunması ve bölgesel ekonominin canlandırılması" sayılmaktadır.

Merkezi yönetimin bölge ölçeğinde hazırlamış olduğu amaç ve hedefleri strateji, politika ve çerçeve olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar aşağıdaki şekilde detaylandırılmaktadır;

- Devlet planlama stratejisi: Devletin genel ekonomik, sosyal ve çevresel stratejileri ile arazi kullanım planlamasının koordinasyonu ve işbirliği çerçevesi oluşturmak, genel stratejiler ile uyumlu arazi kullanım planlaması ve gelişmeyi tarif etmek, fiziksel ve sosyal altyapı, çevre, gıda güvenliği, arazi sunumu, ekonomik gelişme, konut vb. konularının planlanması için işbirliği ortamları ve koordinasyon sağlamak.
- Devlet planlama politikası: Komisyonun parselleme ve gelişme onayı konularında karar vermesini kolaylaştırmak, kent ölçeğinde yeşil banliyöler, parklar, açık alanlar ve ekolojik açıdan önemli peyzaj alanları yaratarak topluma sağlıklı, refah düzeyi yüksek ve yaşanabilir bir bölge sunmak, sağlık ve sosyal hizmetlerini, kültür-sanat aktivitelerini geliştirmek, hızlı ve verimli bir toplu taşıma ve yüksek kaliteye sahip yol ağları ile bölgeler arasındaki bağlantıyı sağlamak, yatırımları ve iş imkanlarını çeken, yeniliği teşvik eden bir bölge yaratmak, yaşayan halka iş ve geniş eğitim fırsatları sunmak, afet yönetimine dair politikaları geliştirmek ve kentsel gelişme hızı ne kadar artarsa artsın, arazi fiyatlarını değiştirmeyecek politikaları uygulamak.
- Devlet planlama çerçevesi: Politikaların, planların, stratejilerin ve rehberliklerin belirlenmesi, anahtar ilkelerin oluşturulması; Yerel planlama şemasının hazırlanmasında rehberlik etmek

Bölge ölçeğinde planlama araçları ülkedeki federal yapıdan dolayı farklılaşmıştır. Avustralya'nın federal yapısından kaynaklanan sekiz farklı idari yapı ve planlama sistemi mevcuttur. Bu nedenle, eyalet ve özel bölgelerin planlama kanunları, temel stratejik planlama dokümanları, imar denetiminde belirleyici olan belge ve çevre kanunları da farklılık göstermektedir.

Planlama sistemi hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Bu hiyerarşide uzun vadeli hedef, politika ve yönlendirmenin yapıldığı stratejik planlama en üst ölçekteki

planlama aracıdır. Ardından, stratejik planlamanın hedefleri doğrultusunda yasal planlama dokümanlarının hazırlanması ve imar denetim projelerinin oluşturulmasına odaklanan imar planlama gelmektedir. Fakat imar planlama, ilgili yasalara uygun olarak eyalet veya yerel yönetimlerin planlama aracı olarak kullanılabilmektedir (March and Goodman, 2005). Uluslararası göç dolayısıyla artan konut ihtiyacının karşılanması için 1945 yılında çıkarılan Federal ve Eyalet Konut Yasası ve bundan bir yıl önce kurulan Federal Hükümet Konut Komisyonu ile eyaletler düzeyinde konut programları ve diğer arazi kullanım türlerinin yer seçimini belirleyecek kanunlar çıkartılmıştır.

Devlet Planlama Çerçeve Politikası, Mekânsal Plan, Strüktür Planı, Planlama Rehberi ve El Kitabından oluşan Bölge Planları, Kentsel Yenileme Yasası, Çevre Kanunları ve Acil Durum yönetimi için yasal düzenlemeler bölgesel gelişme ve planlamaya destek olan diğer araçlardır.

III. YEREL

Yerel ölçek planlamada amaç, kent çeperlerine yayılmış yerleşimleri azaltmak, yatırımcıları öneri gelişim bölgelerine yönlendirmek ve rekreasyon alanları, okullar, yollar gibi kullanımları düzenlemek, kentin doğal kaynaklarını koruyarak yüksek yaşam kalitesine sahip yaşanabilir, sürdürülebilir ve yarışmacı kentler yaratmaktır.

Altyapı ve gelişme arasında koordinasyon sağlanması, tarihi değer taşıyan yapılar ile çevresel değerlerdeki alanların korunması, yüksek standartta konut, ticaret ve sanayi alanlarının oluşturulması, yağmur suyu yönetimi/ yeşil altyapı tekniklerinin uygulanması, sera gazı emisyonunun azaltılması, yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanımıyla düşük karbon enerji üretiminin ve güvenilir enerjinin sağlanması hedeflenmektedir. Yerel halk ve katılımcıların, sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik geleceklerini değerlendirip, kentin sürdürülebilirlik vizyonunun geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Politikalar kentsel planlama ve arazi kullanımına yöneliktir. Kentsel planlamada düşük yoğunlukta, müstakil konutları içeren banliyöleşmenin yarattığı kentleşme ve trafik sorunlarının çözülmesi için farklı bir kentsel arazi kullanımı yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, mekânın daha dikkatli ve kompakt kullanılmasına, konut gelişim alanlarının karakterlerini konutların iş merkezlerine, alışveriş merkezlerine ve sosyal tesislere daha yakın olması gibi faktörlere bağımlı olarak yeniden oluşturulmasına çalışmaktadır. Bu nedenle arazi kullanımı kriterlerinin ve standartlarının belirlenmesi önemli bir kentsel politikadır.

Kentin büyümesi ve değişmesi, entegre bir kentsel yönetim yaklaşımıyla kontrol edilmesi, arazi kullanım ve ulaşım sisteminin birbirine entegre edilmesi, daha yoğun yapılaşmanın teşvik edilerek altyapı hizmetlerinin kompakt bir alana yayılması sağlanarak çevresel kalitenin artırılması gibi stratejiler geliştirilmiştir. Ayrıca, sosyal ve teknik hizmet alanları ile açık alanların oluşturulması ve yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanılması da planlamanın stratejilerini oluşturmaktadır. Bütüncül kentsel su (içme suyu, atık su ve yağış suyu) döngüsü yönetiminin şehir planlama ve tasarımına entegre edilmesini hedefleyen suya duyarlı kentsel tasarım yaklaşımının politika ve stratejileri arasında ise, yağmur suyu yönetimi ve yeşil altyapı teknikleri ile doğal drenaj

ve emilimin sağlanması, sellerin önlenmesi, su kalitesinin iyileştirilmesi, yeraltı suyunun zenginleştirilmesi, temiz su tüketiminin azaltılması ve biyoçeşitliliğin sağlanması yer almaktadır.

Yerel yönetimler genellikle arazi kullanım düzenlemelerini yürütmektedir ve üst yapının, çevresel korumanın ve sosyal refah hizmetlerinin sağlanmasından sorumludur. Bu düzenlemelerin yapılabilmesi için kullanılan birincil planlama aracı imar planıdır. Bu plan, imar mevzuatı doğrultusunda hazırlanmakta ve kentsel gelişmenin kontrollü ve kamu yararına olmasını sağlamaktadır. Bölge düzeyindeki stratejik planların yanı sıra, kent vizyonunun geliştirilip uygulanacağı önemli kentsel bölgeler için yerel stratejik planlar da hazırlanmaktadır. Uygulama Planları stratejik ve imar planlarının uygulama detaylarını içerdikleri kararların doğru şekilde uygulamaya geçip geçmediğinin denetimini de yapmaktadır.

Yerel planlama şemaları, karar kriterleri ve tekliflerin uygunluğunu değerlendirmek için arazinin gelecekteki kullanımı ve gelişme olasılıklarını göz önünde bulundurarak tedbirli ve esnek bir planlama yaklaşımı geliştirmektedir. Çevresel konularda ise güneş, rüzgâr ve jeotermal gibi enerji kaynaklarının çeşitliliğini tanımlayan Yenilenebilir Enerji Master Planı, sürdürülebilir bir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için hazırlanan Çevresel Durum Raporları, konut dışı ve çok fonksiyonlu konut binalarında enerji verimliliğini destekleyen düşük maliyetli bir finansman programı olan Çevresel Düzenleme Anlaşmaları önemli planlama araçlarındandır.

IV. MAHALLE

Mahalle ölçeğinde ulaşılmak istenen amaçlar, karma kullanımın desteklendiği, erişilebilir, sürdürülebilir sıfır karbon yaşam alanı olan bir mahalle yaratmaktır. Yerel halk için ekonomik ve sosyal açıdan önemli çekici mekanların yaratılması, sürdürülebilir ulaşımın desteklenmesi, yerel ve sürdürülebilir malzemelerin ve ürünlerin kullanılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması, sürdürülebilir su yönetimi, kültür ve miras, eşit ve yerel ekonomi, toplumun sağlığının ve mutluluğunun sağlanması ise hazırlanan plan, program ve tasarımlarda temel hedefleri oluşturmaktadır.

Erişilebilir, davetkâr ve kapsayıcı bir kentsel mekan ve karma kullanımlı, canlı bir alan yaratılması için mahalle ölçeğinde belirlenen politika ve stratejiler; yaya için güvenli, rahat, çeşitliliği barındıran ve çekici yerler yaratılması, yeni gelişme alanları ile mevcut kentsel alanların kalitesinin zenginleştirilmesi, kentsel mekanların kolay ulaşılabilir, geçirgen ve içerisinde kolay hareket edilebilir olması, tüm toplum için canlı, güvenli, düzenli kamusal alanlar ve rotalar teşvik edilmesi, karma kullanım ve çeşitli formların sağlanması ve kentsel mekanların doğa ve insan arasında dengeli bir ilişki kuracak şekilde oluşturulması olarak belirlenmiştir.

Bu ölçekteki kentsel düzenlemeler, yerel ölçek planlarına uygun olarak hazırlanmak zorundadır. Kentsel planlama araçları, semt strüktür planı, yerel strüktür planı, konut alanları tasarım kodları, yerel gelişme planı ve kentsel tasarım rehberleridir.

V. SOKAK-PARSEL

Güvenli, rahat, temiz, canlı, görsel karaktere sahip, çevresindeki ağlara iyi bir şekilde entegre olan ve iyi işleyen bir sokak sistemi yaratmak

kentsel planlamanın bu ölçekteki temel amaçlarını oluşturmaktadır. Özel araç kullanımının azaltılması, yürüme, bisiklet ve toplu taşımada ulaşım alternatiflerinin geliştirilmesi ve ana toplu taşıma ağının desteklenmesi, gelişmeyi kısıtlayan güncel meselelerin ve gelişme potansiyellerinin belirlenmesi, gelecekteki tasarım ve planlama kararları için strateji geliştirilmesi, kolayca uygulanabilecek öncelikli gelişme çalışmalarının belirlenmesi hedeflenmektedir.

Avustralya'da planlama uygulamaları, zorunlu kalınmadığı sürece ada/parsel bazında planlama kararları üretmek yerine bölgeleme yaklaşımını benimsemiştir. Sokaklar, kullanımlar arasında çatışma riskini taşıyan çok fonksiyonlu mekânlardır. Bu nedenle yapılacak tasarımlarda tüm kullanımların ve kullanıcıların göz önünde bulundurulması en genel strateji olarak benimsenmiştir. Sokak tasarım ve düzenlemeleri yapılmadan önce fonksiyonlarının yanı sıra kapasitelerine ve karakterlerine göre sokak tipleri belirlenmelidir. Sokak analizleri yapıldıktan sonra, homojen karakter göstermeyen sokak sistemlerinin bulunduğu alanların kalitesinin artırılması ve mekânın ruhunun ortaya çıkartılması için bu sokakların yenilenmesi kentsel stratejilerden bir tanesidir.

Güvenli ve verimli bir yol ağının sağlanması, binalara göre anayolun takip edilmesi, kavşak noktalarının bakımının yapılması, yeterli genişliğe sahip yaya geçitlerinin yaratılması ve paylaşımlı alanların ve gelecekteki talepleri de karşılayabilecek yeterli araba parklarının oluşturulması daha iyi sokaklar yaratılabilmek ve sokak hayatını geliştirebilmek için belirlenmiş politikalarla bazlıdır. Sokak ölçeğindeki planlama araçları "kentsel tasarım çerçevesi ve kentsel tasarım rehberleri"dir.

VI. YAPI

Yapı ölçeğindeki tasarımlarda, kaliteli bir kentsel form yaratmak için tüm konut gelişiminin konut tasarım kodlarına uygun olmasını sağlamak, ticaret ve konut başta olmak üzere enerji üretimi ile ilişkili binalarda şebekeye bağlı elektrik tüketimini düşürmek ve bunun sonucu olarak sera gazı emisyonunu azaltmak amaçlanmaktadır. Konut, ticaret ve endüstri işlevi olan binalarda elektrik üretmek ve ısınmayı sağlamak için yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanılması hedeflenmektedir.

Binaların, bölgenin veya sokağın dikey ve yatay ritmine, bina yüksekliklerine ve formlarına, çatı ve korniş (cephelerde yapı boyunca bir mimari elemanı çevrelemede kullanılan eleman) çizgilerine, yerel malzemelerine ve mimarisine göre inşa edilmesi ve her binanın farklı olmasına rağmen görsel olarak uyumlu bir gelişimin garantilenmesi başlıca politikalar arasındadır. Binalarda üst düzey bir mimarinin sergilenmesi, planların, kesitlerin, strüktürel elemanların, çevresel hizmetlerin, malzemelerin ve detayların yapının mimari ifadesi ile entegre olacak bir şekilde tasarlanması, binanın bulunduğu mahallenin görünümüne ve karakterine pozitif katkı sağlayacak ve enerji kullanımında maksimum verimliliği hedefleyecek şekilde konumlandırılması, verimli inşa tekniklerini ve sürdürülebilir kaynaklardan elde edilen malzemeleri kullanarak inşa edilmesi ve tamir, bakım, enerji ve güvenlik maliyetinin minimize edilmesi diğer politikalarla.

Bina Enerji Verimliliği Standartlarının Enerji Üretimini İçermesi Raporu bu ölçekteki başlıca planlama araçlarından biridir. Bu rapor, fizibiliteyi araştırmakta ve Ulusal İnşaat Kodlarını belirleyen uygulama politikalarını geliştirmekte, sıfır emisyon ve düşük emisyonlu enerji üretimi ile ilgili kapsamlı hükümler içermekte ve böylelikle hem konut hem de konut dışı binaların enerji verimliliği standartlarına ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Konut tasarım kodları ve kentsel tasarım rehberleri de diğer planlama araçlarıdır.

VII. TEMATİK

Avustralya'da kıyı alanları kent karakterini tanımlamada önemli bir rol oynamaktadır. Toplum ve paydaşlarla işbirliği içinde geliştirilen kıyı alanlarına yönelik tematik projeler bu alanların geleceği için bir vizyon sağlamaktadır. Bu projelerde tasarım ve planlama, alanın tarihsel kimlik ve karakteri göz önünde bulundurularak, yerel halk tarafından değer kazandırılacak, ziyaretçiler için çekici bir mekân olacak ve kente rahat bir şekilde girişi sağlayacak kıyı düzenlemelerini/tasarımlarını yapmayı amaçlanmaktadır. Bununla birlikte kamusal ve özel sektör girişimlerinin artırılması, kamusal alan ve diğer yeni gelişme fırsatlarında yerel tarihin yaşatılması, güvenli ve yaya odaklı bir çevrenin yaratılması hedeflenmektedir.

Kıyı alanları ve sahil şeritlerine yönelik hazırlanan plan, tasarım ve projelerin politikaları ve stratejileri kıyı/sahil şeridindeki kamusal alan ve özel gelişmelerde gelişmiş sokak görünümünü, açık alanları, yeşil alanları, meydanları, plaj bölgelerini ve gelişmiş gölge ve mikro klima ihtiyaçlarının karşılanması, yeni bir kentsel gelişmenin mevcut kentsel strüktüre duyarlı olmasının ve istenen ve olumlu bir değişimi kolaylaştırmasının sağlanması, arazi kullanım dağılımının dikkatli bir şekilde yapılarak kamusal açık alanların kalitesinin artırılması ve yerel nüfusun ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarının karşılanması, mevcut ve önerilecek yaya ulaşımının ve kamusal alanların kalitesinin artırılması, arazi kullanımları, kıyı ve kamusal açık alanlar arasındaki ilişkinin kurulması, alanın mevcut tarihi karakterinin güçlendirilmesi, yüksek oranda parçalı cephelerin, bina yüksekliklerinin ve yetersiz bina formlarının kütle ve ölçek bakımından minimize edilmesini sağlamak için birleştirilmesi, yaya aktiviteleri için kamusal alanların çevrelerinin aktifleştirilmesi ve rahat, güvenli ve erişilebilir alanların yaratılması, toplumun/kullanıcının mekanlar arasındaki sırayı ve mesafeyi algılamasına izin verecek şekilde kamusal alanlarda net bir hiyerarşinin yaratılması ve sokakların ağaçlandırma tasarımlarının, su arıtma alanları ile entegre bir şekilde yapılmasıdır.

Yerel ölçekte hazırlanan imar veya stratejik planlar göz önünde bulundurularak hazırlanan tasarım, düzenleme ve projeler için Kentsel Tasarım Rehberleri tek planlama aracıdır.

A. AVUSTRALYA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Planlama, arazi kullanımı ve kalkınma modelleri için ülkesel çerçeveler	Plan stratejileri ve politikalar	Planlama politika çerçevesi; Stratejik planlar Farklı sektörlerle ait ülkesel yasalar
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Gelişme alanlarında ve bölge genelinde kontrollü ve dengeli gelişme, yerel planlar ile 'birliktelik'	Sağlıklı, refah düzeyi yüksek ve yaşanılabilir bir bölge; Tematik planlama politikaları [ulaşım/çevre/ konut/ ekonomi/ doğal afetler/ yenilenebilir enerji]	Stratejik planlar Tematik planlama yasaları
III. YEREL Kent ve İlçe	Yüksek yaşam kalitesinde yaşanabilir, sürdürülebilir ve yarışmacı kentler için yerel planların hazırlanmasında mekânsal çerçeve	Büyüme ve gelişmesi için stratejik yönler Tematik planlama politikaları [ulaşım/çevre/konut/ ekonomi/doğal afetler/ yenilenebilir enerji]	Yerel stratejik planlar; imar planları, arazi kullanım yerel gelişme düzeni
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Fiziksel vizyon politika ve hedefler için yerel plan içinde özel alan ve sitler veya rehberlerdeki detaylı çalışmalar	Yeni kentsel gelişme alanlarına yönelik tasarım çerçevesi	Mahalle planları; yerel gelişme düzeni; kentsel tasarım rehberleri
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Yeni ve mevcut sokak dokusu için tasarım ilkeleri ve parametreler [kullanım ve kitle]	Tüm kullanım ve kullanıcılara yönelik, güvenli yol sistemi	Kentsel tasarım rehberleri
VI. YAPI Tekil Binalar	Yenilenebilir enerji teknolojilerine dayalı sürdürülebilir bina tasarımları	Kent dokusuna uyumlu ve enerji verimli tasarımlar	Bina kodları, yapı yönetmelikleri, ulusal inşaat kodları
VII. TEMATİK	Kıyı alanları için tasarım politikaları	Tematik rehberler ve araştırmalar ile biçimlenme	Ek planlama dokümanları, kentsel tasarım rehberleri

A. FRANSA

2.4.1.2. Fransa

Toplam Alan: 640.427 km² (549.970 km² Metropolitan Fransa)

Toplam Nüfus: 66.553.766 (62.814.233 Metropolitan Fransa)

Nüfus Artışı : %0.43

Başkent : Paris

İkinci Şehir: Lyon

Politik ve İdari Yapı

Yönetim biçimi cumhuriyet olan Fransa'da 18 yönetsel bölge, 101 idari birim ve 35.885 yerel yönetim teşkilatı olan şehir bulunmaktadır.

Planlama İçin İdari Yetki

Fransa, yönetim sisteminin merkezi bir yapıda geliştiği bir ülkedir. 1982 yılında başlayan desantralizasyon süreciyle birlikte devlet planlama mevzuatından, kamu hizmetlerinden ve alt ölçek planlamaya rehberlik yapmaktan sorumlu olmuştur. Doğrudan seçilen bölge idareleri yerleşmeler arası mekânsal çerçevelerin oluşturulmasından, yerel idareler sektörel koordinasyondan ve yerleşimler (komünler) için bağlayıcı arazi kullanım planlaması ve gelişmenin kontrolünden sorumludur.

Temel Planlama Mevzuatı

İlk arazi kullanım planları 1943'te uygulamaya konulmuştur. Planlama kodları arazi ile ilgili hakları tayin eder. İmarla ilgili mevzuat farklı tür yasalardan oluşur. 1967 tarihli Arazi Kullanım Yasası mekânsal planlamayı, 2000 tarihli Dayanışma ve Şehir Yenileme Yasası sürdürülebilir gelişme planlarını uygulamaya koymuştur.

Planlama ve Uygulama Araçları

Her idari düzey kendi planlarını üretir. Fransa da diğer Avrupa ülkeleri gibi Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifini dikkate alır. Su ve yönetim gibi farklı konular ile ilgili sektörel planlar devletin sorumluluğundadır. Bölgesel düzeyde, standardize olmamış stratejik planlar yerleşmeler arası ve sürdürülebilir gelişme çerçevesini oluşturur. Bu planlar, rapor, projeler ve uygulama süreçlerinden oluşur. Yerel arazi kullanım planları ise daha sıkı ve bağlayıcıdır. Araziyi geliştirmiş, geliştirilebilir, tarım arazisi ve doğal alan olarak farklılaştıran detaylı yönetmelikler bulunur. Yeni uygulamaya koyulan sürdürülebilir gelişme planları ise daha çok proje yönetim esaslarını takip eder ve katılıma olanak sağlaması gerekir. Yeni yerel planlar mekânsal gelişme ilkelerini, arazi kullanım planını, bölgeleme ile ilgili genel esasları, detay planını ve kamu altyapısı için arazi rezervlerini kapsar.

Gelişme Kontrolü

Yerel idareler sadece planlama kurallarının ve yapı yönetmeliğinin planlamasından ve bunların uygulanmasından sorumludur.

Planlama ve Uygulama Sistemi

Sürdürülebilir gelişmeye yönelik yeni mekânsal planlar, geleneksel kanunları sıkı sıkıya uygulayan Fransız yaklaşımını değiştirmiştir. Bu planlar, tüm planlama ve uygulama düzeyleri için açıkça hedefler tanımlamaları ve mekâna serbestçe uygulanabilmeleri ile yenilik getirmiştir. Planlama sürecine meslek insanları yanında özel sektör de daha fazla katılım sağlar. Kurumların giderek artan çeşitliliği sayesinde küçük yerel idareler ortak kentsel projelerinin uygulanmasında daha etkin bir konuma gelmiştir. Bununla birlikte ihlal edilemez mülkiyet hakları geliştirilebilir arazilerin birikmesine neden olurken, büyük ölçekli entegre gelişme stratejilerine engel olmaktadır. Ayrıca devletin kamu servisleri için ayırdığı bütçe yerel kalkınma stratejileri ile çelişebilmektedir. (ISOCARP, 2005).

I. ÖLKE

Fransa'da 1980 sonrası desantralizasyon süreci ile birlikte merkezileşen ilkesinden ayrılarak bölge ölçeğinin ve bölgeler arası rekabetin özellikle 'yaratıcı ekonomi' doğrultusunda desteklenmesi ilkesine geçiş amaçlanmaktadır. Buna rağmen planlama ve tasarım için ülkesel çerçeveler de belirlenmiştir. Mekansal/Bölgesel Düzenleme ve Sürdürülebilir Gelişme Direktifleri (DTADD/ Directives Territoriales d'Aménagement et de Développement Durable) belgesi bu çerçeveyi sağlayan ve hedefleri tanımlayan bir belgedir. Bu belgenin amacı ülke ölçeğinde alınan kararlarda özellikle bölgeler arası coğrafi geçirgenlik, iletişim, ekonomik, kültürel ve politik paylaşım ve işbirliğini desteklenmesi ve geliştirilmesidir.

Ülkenin yönetimi ilk konsül Napoleon Bonaparte dönemine kadar monarşinin etrafında odaklanmıştır. Devrimlerden sonra Bonaparte Fransa'yı departman ve komünlere bölüp valileri departmanları yönetmek üzere atamıştır. Valiliklere destek olmak üzere birçok alt ulusal servis ve kuruluşlar düzenlenmiştir. Bu düzen 'bölge'lerin ortaya çıkması ve önem kazanması haricinde bugüne kadar fazla değişikliğe uğramadan gelmiştir. Fransa'da bugün alt-ulusal yönetim bölgeler, departmanlar ve komünler olmak üzere üç ayrı ölçekte ele alınmaktadır. Şehir, kasaba ve köyler fark gözetilmeksizin hepsine komün adı verilir. Politik açıdan stratejiler, bölgeler arası rekabeti, özellikle ekonomik açıdan canlı tutarak ülke ölçeğinde geniş kapsamlı gelişmeyi sağlamak üzere geliştirilir.

Ülkesel ölçekte mekansal gelişmeye dair kullanılan en önemli araç, Mekânsal/Bölgesel Düzenleme Direktifleridir (DTA/ Directive Territoriale d'Aménagement). Bu belge, ulusal yarar söz konusu olduğunda merkezi yönetimlerin bölgeler için oluşturduğu belgedir. DTA, çevresel bozulma baskısı altında olan geniş doğal alanları (Örneğin, Alpes Maritimes, Bouches du Rhone, Seine Haliçi, Loire Haliçi) ve aynı zamanda güçlü toplumsal eşitsizliklere sahip yüksek nüfuslu alanları (Lyon metropol alanı, North Lorraine maden bölgesi) dikkate alan bir çalışmadır. DTA'nın iki rolü vardır. Bir yandan, merkezi yönetimin yerel planlama belgeleri üzerindeki kontrolü yeniden ele geçirmesi için bağlayıcı rol üstlenirken diğer yandan, yerel paydaşlar aracılığı ile politika koordinasyonunu geliştirmesini sağlar. 2010 reformu ile DTA, Mekânsal/Bölgesel Düzenleme ve Sürdürülebilir Gelişme Direktifi (Directives Territoriales d'Aménagement et de Développement Durable/DTADD) ile değiştirilmiş ve sürdürülebilir kalkınmanın önemi vurgulanmıştır.

II. ALT BÖLGESEL

Fransada ülke ölçeğinin ötesinde planlama ve şehircilik stratejilerinde bölgesel-ekonomik yaklaşım ve güçlü mekansal/coğrafi geçirgenlik en önemli hedefleri oluşturmaktadır. Bölgeler arası rekabetin özellikle ekonomik alanda canlı tutulması genel ülke ölçeğinde homojen bir gelişmenin sağlanması için en temel faktör olarak görülmektedir. 2010 yılından itibaren geliştirilen mevzuat Dayanışma ve Kentsel Yenileme Kanunu (Loi Solidarité et Renouvellement Urbain- SRU) ile sürdürülebilir kalkınma bu ekonomik gelişim stratejisinin en önemli hedefi olmuştur.

Desantralizasyonun gelişmesi sonucunda bölgeler de devlet ile birlikte ülkesel mekansal gelişme ve ilerleme konusunda söz sahibi durumuna gelmiştir. Özellikle 1982 desantralizasyon kararı ile birlikte bölge kendi idari heyeti olan otonom yerel bir kuruluş kimliği kazanmıştır. 2003 yılında, yerel yönetimlere daha fazla yetki sağlayan devlet, teklif çağrıları ile izlenen mütevazı mali teşvikler sunarak yeni politikaları desteklemeye çalışmaktadır. Uygulama kılavuzları daha kapsamlı hale gelmiştir. Mekânsal/Bölgesel Düzenleme ve Çekici Bölgeler Bakanlıklar Arası Delegasyonu (Délégation Interministérielle à l'Aménagement du Territoire et à l'Attractivité Régionale/DATAR), bölgesel gelişmeye destek sunmak için danışmanlardan oluşan seçkin bir topluluk olarak etkindir. Devlet, politika öncüsü konumundan, yerel girişimlerin "önemli bir dostu" konumuna gelmiştir. Bölge ölçeğinde 1913 yılında tarihi alanların, 1930 yılında doğal alanların korunması üzerine kararlar çıkarılıp kanunlar

geliştirilmiş, 1976 yılında ise ilk defa 'çevre yasası' yürürlüğe girmiştir.

Bölgesel ölçekte araçlar;

- Ekonomik sorunlara odaklanma eğilimindeki Bölgesel Düzenleme ve Sürdürülebilir Gelişme Şemaları (SRADDT/Le Schéma Régional d'Aménagement et De Développement Durable Du Territoire), Devlet ve bölge idareleri arasında müzakere edilen koordinasyon ile rakip stratejiler ve planlama politikaları arasında bir uyum ve ortak projelerde bir düzen oluşturmayı amaçlayan Devlet/Bölge Plan Kontratı (CPER/Un Contrat De Plan État-Région)
- Planlamanın özellikle 'kentleşmeye öncelikli olarak açılacak alanlar'da Şehircilik Kanunu'na dayanarak gerçekleştirilmesini ve kontrolünü sağlayan, süreç içerisinde olabilecek değişimlere müdahale eden Mekânsal Planlama Bölgesidir. (Zone d'Aménagement Concerté - ZAC).

III. YEREL

Fransada yerel ölçekte en önemli amaç son yıllarda coğrafi geçirgenliği ve aynı zamanda ülke ölçeğinde homojen gelişmeyi sağlayan sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda 'metropolitenleşme'nin desteklenmesidir. Belediyelerin (metropolillerin) ortak bir mekansal vizyon etrafında toplanması hedeflenmektedir.

Kent ölçeğinde diğer amaçlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

- Ulaşım açısından, kamusal ulaşım ağının geliştirilmesi, kamusal ulaşım koridorlarının oluşturulması, "yumuşak" ulaşım modlarının (Soft mode) desteklenmesi (bisiklet paylaşım şemaları, yürüme parkurları), elektrik ile çalışan araba kullanımının geliştirilmesi ve desteklenmesi,
- Kentsel Planlama ölçeğinde, arazi ve kaynakların kullanımının azaltılması için yeni kuralların geliştirilmesi 'Urbanisme de projet', çarpık kentleşmeyi önleme ve eko şehirlerin desteklenmesi amaçlı stratejiler geliştirilmesi,
- Çevrenin korunması amaçlı doğal alanların artırılıp geliştirilmesi, doğal kaynakların tüketilmesinin azaltılması ve denetlenmesi, denetimin ilerletilmesi ve sosyal konutun geliştirilmesi,
- Eko şehir konsepti kapsamında, Ulusal label 2008 (ekolojik ve sürdürülebilirlik konusunda kamu politikalarının anahtar konularının tartışıldığı konferans olan "Grenelle Environnemental Roundtable" sonrası) farklı proje tiplerinin geliştirilmesi, kentsel yenileme, enerji verimliliği, yenilenen enerjiler, biyoçeşitlilik, kentsel hareketlilik, çevresel koruma, ekonomik gelişmenin desteklenmesi,

- Nitelikli kamusal alanlar (taşıt yollarının, yol bağlantılarının sıhhileştirilmesi, şehir mobilyalarının aydınlatmanın, yeşil alanların ve yaya yollarının) oluşturulması,
- Karma kentsel gelişme (Aynı mahallede farklı nüfus kategorilerinde – aile, öğrenci, yaşlı, özür, orta sınıf vb.) ve aynı zamanda işlevlerde karışım (Mixité fonctionnelle),
- Düşük-karbon kent (HQE, basse consommation) ve kentsel yenileme ve inovasyona yönelik stratejilerin geliştirilmesi olarak sıralanabilir.

Yerel gelişme planlarında sürdürülebilir gelişmeye yönelik strateji ve politikalar tanımlanmaktadır. 2030 yılı kamusal politikalarına göre yerel ölçek bağlamında anahtar ilkeler, "Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi oluşturulması, enerji modellerinin yenilenmesi ve günümüz koşullarına adapte olması, iklime dayalı değişimlere karşı mücadele, yerel iş olanaklarının artırılması, ortalama refah düzeyinin artırılması, Ulusal Düşük-Karbon Stratejisi, Cop21 Paris Anlaşması ve finansal desteğin sağlanması, 2020 yılına kadar iklimsel değişimlere karşı mücadeleyi konu eden strateji, Akıllı Ulaşım Sistemleri (ITS), Avrupa ölçeğinde düşük-karbon yatırımlarının teşvik edilmesi, Yeşil Büyüme için Pozitif Enerji Bölgeleri oluşturulması, Pozitif Enerji Bölgelerinin geliştirilmesi için projelerin talep edilmesi, Peyzaj Atlaslarının tanımlanması şeklinde sıralanmaktadır.

2000 yılından bu yana, yerel planlar da benzer bir yaklaşımla hazırlanmaktadır. Gerek Mekânsal/Bölgesel Bütünleşme Planları (SCoT / Le Schéma de Cohérence Territoriale) gerekse Yerel Kent Planları (PLU/ Les Plans Locaux d'Urbanisme) sürdürülebilir bir kalkınma perspektifine (Projet d'Aménagement et de Développement Durable/PADD) ağırlık vermektedir. Belgenin siyasi yaklaşımı içeren bölümleri bağlayıcı değildir, ancak mevzuata ilişkin bölümde belirlenen zorunlu tedbirleri benimsetmesi beklenmektedir. Kentsel ölçekte stratejik bir planlama dokümanı olan SCoT kalkınma stratejileri için daha esnek yönergeler içermektedir. Bu yönergeler, ekonomik ve kentsel gelişim, konutlarda sosyal denge, ulaşım, servisler ve donatılara yönelik ihtiyaçları ortaya koymakta ve çözüm önermektedir. Sonuç raporunda ortaya konan teşhisten yola çıkarak seçilen tercihi açıklamaktadır. PLU ise çoğunlukla düzenleyici niteliktedir.

Çok aktörlü ve çok sektörlü işbirliği, planlama belgelerini geliştirme sürecinde artmıştır. Belgenin hazırlanmasında danışman rolünde bile olsa daha fazla paydaş davet edilmektedir. Halkın katılımı da teşvik edilmektedir, örneğin belgelerin hazırlanma sürecinin başından itibaren halkla uzlaşma toplantıları

yapılmalıdır. Ayrıca belgenin uygulanmasının en az 6 yılda bir denetlenmesi gerekmektedir. Formel planlama daha stratejik hale gelirken, mekânsal planlama araçları da daha esnek olmuştur. Bu tür araçlar sivil toplum ve kalkınma konseyleri aracılığıyla katılımcı süreçleri denemek bakımından daha yararlı bulunmaktadır. 2000 yılından sonra düzenleyici belgeler ve esnek mekânsal planlamanın gerçek anlamda bir araya geldiği söylenebilir. Yerel ölçekte kullanılan araçlar, kamusal ölçekte, Kentsel Ulaşım Planları (PDU/ Plan Déplacements Urbanies), Yerel Konut Programları (PLH/ Le Programme Local De L'habitat) belediyeler ölçeğinde ise Yerel Kentsel Planlar ve (PLU), Mekânsal Planlama Bölgesi'dir (ZAC).

Komünlerarası Koordinasyon Kuruluşu (EPCI/ Établissement Public De Coopération Intercommunale) kentleri üç kategoriye ayırmıştır. Buna göre, nüfusu 500.000'den fazla olan şehirler için "kentsel topluluk (communauté urbaine)", nüfusu 50.000'den fazla olan şehirler için "aglomerasyon topluluğu (communauté d'agglomération)", daha küçük gruplar için ise "komün topluluğu (communauté de communes)" olarak adlandırılmaktadır. Kategori yükseldikçe, belediyelerin mali ve siyasi entegrasyonu güçlenmekte, devlet tarafından sağlanan finansman da artmaktadır.

Planlama yöntemlerinin ve araçlarının değişimi geçtiğimiz on yılın en önemli değişimleindendir. Bu süreçte planlar için yeni koşullar yönetilmiş, geleneksel planlama araçları daha stratejik hale gelmiş ve esnek mekânsal planlama, planlama pratiğine girmiştir. Önemli bir değişim, resmi planlama belgelerine, özellikle SCoT'a stratejik bir boyut getirilmesidir. 1990'larda eşdeğer bir belge (Schema Directeur) birçok eleştiri ile karşılaşmıştır. Bir tanesi, aşırı kuralcı olmak, bir diğeri, özellikle planın hazırlanması ve revizyonu kapsamında uygulanan uzun prosedür nedeniyle katı olmaktadır. Bu belgenin, arazi kullanım yönetmelikleri ve kalkınma stratejileri arasındaki farktan dolayı, çok statik olduğu ve yeterince dinamik olmadığı düşünülmüştür.

2000 reformu ile yerel paydaşlar ve planlama belgeleri için yeni koşullar getirmiştir. Ancak uygulamada bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Toplumsal çeşitliliği arttırmak için Fransız belediyelerinin en az yüzde 20 oranında sosyal konut üretmesi zorunlu tutulmaktadır, aksi halde yaptırımlar bulunmaktadır. Sosyal konut üretimi tarihsel açıdan iyi bir gelişime sahip olan orta sınıflar için yapıldığından bu oranın yüksek olmadığı düşünülmektedir, bu nedenle birçok büyük şehir bu sınırın üstünde sosyal konut sağlamaktadır. Ancak, mevzuata göre yapılan konutlar öncelikle küçük ve varlıklı banliyö belediyelerini

etkilemektedir. Oysa dışlanma ve parçalanma daha çok mahalle ölçeğinde meydana gelmektedir. Devlet/ Bölge Plan Kontratları- CPER aracılığıyla uzlaşma ve koordinasyonun yanı sıra stratejiler ve planlama politikaları arasında bir uyum ve ortak projelerde bir düzen oluşturulmaya çalışılmaktadır. 2000 yılında yürürlüğe konulan diğer bir yasal koşul çarpık kentleşmenin etkisini azaltmayı amaçlayan "15 km kuralı"dır. SCoT hazırlamak 10.000'den fazla nüfuslu kentler için zorunludur. Ancak, daha küçük belediyeler yalnızca Belediye Arazi Kullanım Planı ile yönetilebilmektedir. Reformdan önce, şehirlere yakın olan çok küçük belediyeler, kentleşme tercihleri üzerindeki tam kontrolün devam ettirilmesi amacıyla ortak belgeye katılmaması için yönlendirilmiştir. 1980'lerde ve 1990'larda, bu durum büyük ölçüde çarpık kentleşmeye neden olmuştur. 2000 yılından bu yana bir kentsel yığılmanın dış sınırına 15 km mesafede bulunan belediyeler herhangi bir arazi kullanım planı veya SCoT kapsamında olmadıkları takdirde inşaat izni verme haklarını kaybetmektedir. Amaç, banliyö alanlarında inşaat için otorite kısıtlaması olmadığı takdirde en azından SCoT hazırlanarak uygun bir stratejinin tanımlanmasını zorunlu kılmaktır. 2017 yılına kadar tüm belediyelerin bir SCoT kapsamında olması veya kentleşmeyi durdurması beklenmektedir. Banliyö belediyeleri merkez şehirler ile müzakereden kaçınmak için "çevreler birliği" oluşturma ya da daha esnek olan "savunma amaçlı" SCoT'lar hazırlama yoluyla alternatif stratejiler geliştirebilmektedir.

2000 yılı reformuna ek olarak 2010 yılında ikinci bir reform yapılarak, SCoT ile arazi tüketimini azaltmak için kesin hedefler tanımlanması ve yapılan seçimlerin gerekçelendirmesi zorunlu kılınmıştır. Uygulama sürecinde önde gelen şirketler enerji verimliliği ve akıllı konut (EDF, Schneider, Legrand), ulaşım (Alstom, Transdev, Keolis), su ve israf yönetimi, (Suez, Veolia), sertifika ve onay belgesi (Bureau Véritas, ve bir çok SME ler (çevresel yönetim sistemleri) gibi konularda aktif rol oynamaktadır.

Katılımcı Yaklaşımda "semt komiteleri, semtlerin karşılanması, anketler, geri dönüşüm için kontrol, Dayanışma ve Kentsel Yenileme Kanunu (SRU) 2000, Kültürel Konular Bölgesel Direktifi (DRAC/La Direction Régionale Des Affaires Culturelles)" özellikle tarihi çevrelerde mimarlık ve şehirciliğe ilişkin tüm kuralları ortaya koyan araçlardır. Mimarlık ve Miras Mekansal/Bölgesel Hizmeti (STAP/ Service Territorial De L'Architecture et Du Patrimoine) tarihi bölge ve binaların

ve yerel, ulusal mimari kimliğin korunmasını amaçlayan bölgesel bir servistir. STAP, konut, ev, cephe, yapı detayları, sokak kimliği vs üzerine geliştirdiği tasarım rehberleri ile bu denetlemeyi kolaylaştırır. Tarihi bir yapının 500 m. çevresinde yapılacak olan her hangi bir yeni yapı ya da yenileme, dönüştürme projesinde STAP bünyesinde yer alan uzman mimarlar kontrol etmek üzere devreye girerler.

Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Konseyi (CAUE/Conseil D'Architecture, D'Urbanisme et L'Environnement), bölge ölçeğinde mimarlık, şehircilik ve çevre üzerine danışmanlık yapan merkezlerdir. Danışmanlık hizmetlerinin yanında küçük yerleşim merkezi şehircilik rehberleri ya da tarihi bölgeler için hazırlanmış özel rehberler de geliştirmektedirler.

IV. MAHALLE

Mahalle ölçeğinde en önemli strateji eko-mahalle girişimidir. Grenelle kararlarından sonra belediyelerde eko-mahalleler yaratmak ve konut geliştirme planlamalarını oluşturmak, örnek oluşturan operasyonları desteklemek, fiziksel vizyon politika ve hedefler için yerel plan içinde özel alan ve sitleri belirlemek, en iyi örneklerin bilgi açısından yaygınlaştırılmasına olanak sağlamak ve sürdürülebilir kalkınmanın her türlü boyutu göz önüne alınmaktadır. Proje planlama safhalarının tanımlanması, yerel çevre ve kullanıma (yoğunluk, akıllı ulaşım, kentsel formlar, kültürel problemler vb.) bağlı teknik detayların ve servislerin oluşturulması, kaynakların korunması ve iklimsel değişimlere adaptasyon (su, biyoçeşitlilik, enerji) temel hedeflerden bazılarıdır. Sürdürülebilir arazi kullanımının gelecek için sağlanması temel politika ve stratejiyi oluşturmaktadır. Amaçlar bölümünde sıralanan hedefler doğrultusunda politika ve stratejiler geliştirilmiş ve 2012 yılından itibaren her belediyede bir eko-mahalle projesinin gerçekleştirilmesi kararı alınarak uygulamaya konmuştur.

Mahalle ölçeğinde kullanılan araçlar, PLU-Yerel Kentsel Planlar, SCoT-Mekansal/Bölgesel Bütünleşme Planları, SRU-Dayanışma ve Kentsel Yenileme Kanunu 2000 ve Renk kullanım rehberleridir.

V. SOKAK-PARSEL

Bu ölçekteki hedefler bir üst ölçek olan mahalle ölçeği ile aynı özellikleri taşımaktadır. Tarihi bölgelerde kamu binaları ve konut geliştirmede toplumsal kalkınma ve ortak bir set olarak kuralların kullanılması ön plana çıkan amaçlardan birisidir. Sokak ölçeğinde özellikle şehir merkezlerinde tarihi alanların korunarak kimlik devamlılığının sağlanması Fransa şehircilik ilkelerinin en önemli unsurlarından birisidir. Ayrıca, sosyal parçalanmanın önlenmesi, sürdürülebilir kalkınma ve gelişme doğrultusunda sadece ekonomik ve politik değil aynı zamanda sosyal ve kültürel devamlılığın sağlanmasını amaçlayan stratejiler geliştirilmektedir.

Sokak-parcel ölçeğinde kullanılan araçlar, Guide Patrimoine Restauration-Mimari Mirası koruma amaçlı yenileme rehberleri, PLU-Yerel Kentsel Planlar, SCoT-Mekansal/Bölgesel Bütünleşme Planları, alanlara özel rehberlerdir. Örnek olarak Ulusal La Haute Vallée de Chevreuse için renk ve malzeme rehberi (Guide Des Couleurs et Des Matériaux Du Bâti Dans Le Parc Naturel Régional De La Haute Vallée de Chevreuse) verilebilir.

VI. YAPI

Yapı ölçeğinde en genel amaç, şehir mimarisi ve kültürel kimliğin korunması ve devamlılığının sağlanması, özel alanlardaki yapıların yapı ölçeğine kadar indirgenmiş planlama ve mekân oluşturma ilkeleri ile uyumlu olarak inşa edilmelerini sağlamaktır. Sürdürülebilir kalkınma stratejisinin bir parçası olarak 2020'de enerji tüketiminin 38% azaltılması, tüm yeni binaların düşük enerjili olması (HQE yeşil bina etiketi), mevcut stoklarda enerji yenileme çalışmalarının hızlandırılması, kamusal binaların yenilenmesinin zorunlu hale getirilmesi, yeni yapılarda yeni teknolojik planlamanın başlatılması, tüm kamu hizmet binaların düşük tüketim (50KWh/m²) özelliği ile pasif hatta pozitif enerji kimliğini kazanması, en yüksek performanslı 'yenilenen enerji'lerin sistematik olarak entegre edilmesi, Fransa'nın yapı ölçeğinde gelecek 15 yıllık stratejik planlarının ilkelerini oluşturmaktadır.

Yapı ölçeğinde politikalar ve stratejiler her alana özel hazırlanan rehberlerde yapı ilkelerinin tanımlanması şeklindedir. Belediyeler eko-mahalle projesinin 2012 yılından itibaren gerçekleştirilmesi ve yapı ölçeğinde kararlar verilmesi için bilgi ve destek programları hazırlanmıştır.

Bu ölçekteki araçlar ise Mimari Mirası Koruma Amaçlı Yenileme Rehberleri (Guide Patrimoine Restauration), PLU-Yerel Kentsel Planlar, Termal Kurallar (RT2000, TR2005) ve Enerji Performans Teşhisi (DPE) dir.

VII. TEMATİK

Fransada tematik olarak farklı özellikler taşıyan yerel bölgeler için geliştirilmiş

- hedefler bulunmaktadır. Bunlar;
- Özel ulusal parkların korunmasını sağlamak ve olası yapılaşmayı denetlemek,
- Doğal çevre, yeşil alanlar ve tarihi kaynakların korunmasını sağlamak,
- Tarihi çevre kimliğini korumak ve yoğunlaşmayı engellemek,
- Sosyal bütünleşme ve entegrasyonu sağlamak,
- Yerel ekonomik kalkınma amaçlı planlama çalışmaları geliştirmek,
- Sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olan eko-mahalle bölgeleri oluşturmak şeklinde sıralanabilir.

Tematik olarak farklı özellikler taşıyan yerel bölgeler için oluşturulmuş ve genel hedefleri gerçekleştirmeye yönelik politikalar geliştirilmiştir. Denetim servislerinin oluşturulması ve ana ilkelerin tanımlandığı koruma ve tasarım rehberlerinin hazırlanması bu politikalardan bazıdır.

Araçlar, Mimarlık ve Miras Bölgesel Hizmeti (STAP-Service Territorial De L'Architecture et Du Patrimoine) tarafından hazırlanmış özel tasarım rehberleri, Ulusal park bölgelerinde uygulanacak projeler için tasarım rehberleri, renk ve malzeme katalogları, Eko mahalle proje önerilerinde tasarım sürecini destekleyen servisler ve tasarım rehberleri, Eko-mahalle uygulamaları (Örn. La Duchère, Lyon), kırsal bölgede eko-mahalle uygulamaları (Örn. Forcalquier) ve katılımcı tasarım sürecini destekleyen servisler olarak sıralanabilir.

A. FRANSA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Planlama ve tasarım için ülkesel çerçeveler - bölgeler arası coğrafi geçirgenlik, iletişim, ekonomik, kültürel ve politik paylaşım ve işbirliğinin desteklenmesi ve geliştirilmesi.	Politik açıdan geliştirilen strateji bölgeler arası rekabeti özellikle ekonomik (yaratıcı ekonomi) açıdan canlı tutarak ülke ölçeğinde geniş kapsamlı gelişmenin sağlanması	DTADD – Merkezi yönetimler için daha geniş alanlara yönelik, yerel kalkınma belgelerinin kontrolünü sağlayan, sürdürülebilir kalkınmanın ön plana alınmasını amaçlayan belge.
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Bölgesel-ekonomik yaklaşım ve güçlü coğrafi geçirgenliğin; bölgeler arası rekabetin özellikle ekonomik alanda canlı tutulması sonucu ülke ölçeğinde bütüncül gelişme ve sürdürülebilir kalkınmanın hedeflenmesi.	Bölgesel planlama sonucu ekonomik sorunlara odaklanma; yerel yönetimlere daha fazla güç sağlayarak yerel politikaların desteklenmesi; uygulama kılavuzlarının daha kapsamlı hale gelmesi; devletin metodolojik olarak destek sağlaması.	Ekonomik sorunlara odaklanan bölgesel planlar -SRADDT; Kentsel planlamanın 'Şehircilik Kanunu'na dayanarak gerçekleştirilmesini organize eden ve kontrolünü sağlayan kamusal operasyonlar - ZAC; Yerel girişimci paydaşlığı ortak strateji birliği tasarımı yenileme panelleri.
III. YEREL Kent ve İlçe	Sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda 'Metropolitenleşme'nin desteklenmesi; kamusal ulaşım ağının geliştirilmesi, kamusal ulaşım koridorlarının oluşturulması, 'soft mode'un desteklenmesi; çarpık kentleşmenin önlenmesi; eko şehirlerin desteklenmesi (kentsel yenileme, enerji verimliliği, yenilenen enerjiler, biodiversite, kentsel hareketlilik, çevresel koruma, ekonomik gelişmenin desteklenmesi); doğal alanların artırılması, doğal kaynakların tüketilmesinin azalmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi; nitelikli kamusal alanlar; karma kentsel gelişme; düşük karbon kent; kentsel yenileme ve inovasyona yönelik stratejilerin geliştirilmesi.	Sürdürülebilir kalkınma stratejisi (yerel iş olanaklarının artırılması); Enerji modellerinin yenilenmesi; İklimsel değişimlere karşı mücadele; Akıllı ulaşım sistemleri; Düşük karbon yatırımı; Yeşil büyüme bölgeleri için pozitif enerji bölgeleri; Peyzaj atlaslarının oluşturulması; Afet risk yönetiminin geliştirilmesi; Çok aktörlü ve çok sektörlü işbirliği.	Kentsel ulaşım planları; Yerel konut programları; Sanitasyon master planı; Yerel kentsel planlar; Uyarlanmış geliştirme alanları planları; Devlet – Bölgesel koordinasyonu sağlayan kurumlar – CPER; Kentsel ölçekte -aglomerasyon – stratejik planlama belgeleri; Uygulama sürecinde şirketlerin enerji verimliliği ve akıllı konut vs. gibi konularında aktif rolü; Dayanışma ve kentsel yenileme kanunu; Tarihi çevrelerde mimarlık ve şehircilik ölçeğinde kuralları belirleyen servisler; Mimarlık, şehircilik ve çevre düzeni üzerine danışmanlık yapan servisler; Şehircilik rehberleri.

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Eko mahalle girişi; Proje planlama safhası ve yerel çevre ve kullanıma bağlı detayların ve servislerin oluşturulması; İklimsel değişimlere adaptasyon.	Sürdürülebilir arazi kullanımı; Eko mahalle projelerinin uygulanması.	Yerel planlama şemaları – PLU; Tutarlı geliştirme planları – SCOT; Dayanışma ve Kentsel Yenileme Kanunu – SRU; Renk kullanım rehberleri.
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Eko mahalle girişi; Proje planlama safhası ve Yerel çevre ve kullanıma bağlı detayların ve servislerin oluşturulması; İklimsel değişimlere adaptasyon; Konut geliştirmede toplumsal kalkınma.	Tarihi alanların korunarak kimlik devamlılığının sağlanması; Sosyal parçalanmanın önlenmesi; Sürdürülebilir kalkınma; Sosyal ve kültürel devamlılığın sağlanması.	Mimari mirası koruma amaçlı yenileme rehberleri; Yerel planlama şemaları; Tutarlı geliştirme planları; Alanlara özel rehberler.
VI. YAPI Tekil Binalar	Mimari ve kültürel kimliğin korunması amaçlı yapı ölçeği kararları; Yeni yapıların düşük enerjili olması ve süreç içinde bu özelliğin pasif hatta pozitif enerji kimliğine ulaşması; Yenilenen enerjilerin sistematik entegrasyonu.	Alana özel rehberlerde yapı ilkelerinin tanımlanması; Eko mahalleleri projesi kapsamında Belediyelerde yapı ölçeğinde bilgi ve destek programlarının geliştirilmesi.	Mimari mirası koruma amaçlı rehberler; Yerel planlama şemaları; Termal kurallar; Enerji performans teşhisi.
VII. TEMATİK	Ulusal parkların korunması; Doğal çevre ve tarihi alanların korunması; tarihi çevre kimliğinin korunması; sosyal bütünleşme; Yerel ekonomik kalkınma planları; Eko-mahalle bölgeleri.	Belirlenen amaçlara yönelik denetim servislerinin oluşturulması; Ana prensipleri koruma ve tasarım olan rehberlerinin hazırlanması;	Özel tasarım rehberleri; Renk ve malzeme katalogları; Eko mahalle projelerinde tasarım sürecini destekleyen servisler ve tasarım rehberleri; Katılımcı tasarım sürecini destekleyen servisler.

A. JAPONYA

2.4.1.3. Japonya

Toplam Alan: 377,915 km²

Toplam Nüfus: 126.919.659

Nüfus Artışı: % -0.16

Başkent: Tokyo

En Büyük Şehir: Tokyo

Politik ve İdari Yapı

Politik yapı kurumsal monarşidir. Kurumsal yapı 10 planlama bölgesi, 47 alt bölge ve kent ve 2325 mahalleden oluşmaktadır.

Planlama İçin İdari Yetki

Arazi Bakanlığı (Ministry of Land) ve Altyapı ve Ulaşım Bakanlığı (MLIT) ulusal, bölgesel ve yerel planlamadan sorumludur. Arazi Bakanlığı, Kapsamlı Ulusal Gelişme Planlarının hazırlanmasından sorumludur. Her bir bakanlık birçok bölge ve belediyeyi içerecek şekilde kendi bölgesel ofisine sahiptir. Yerel planlama meclisleri bölge ve kentlerde kurulmuştur ve arazi kullanım planlarının hazırlanması, onaylanması ve uygulanması bu birimlerin görevidir.

Temel Planlama Mevzuatı

Kent Planlama Yasası-1968, 8 arazi kullanım kategorisi üzerinden kentleşme ve düzenlemeyi belirlemektedir. Arazi Kullanım Yasası-1974 eyalet, bölge ve belediye arazi kullanım planlarının hazırlanması şartını getirmiştir. Ulusal Arazi Formasyon Planı-2005 yayımlanmadan küçülmeye bir değişimi vurgulamaktadır.

Planlama ve Uygulama Araçları

Ulusal, bölgesel ve yerel planlarda bir hiyerarşi bulunmaktadır. Ulusal planlar merkezi yönetimin hedefleri, politikaları, yerleşimlere yönelik önerileri, endüstriyel konumları ve ulaşım ağlarını, bölgesel planlar ise yerleşimlere yönelik stratejileri, endüstriyel konumları ve yeni kentleri tanımlamaktadır. Kent planları ise planlama düzenlemeleri ve gerekliliklerini, arazi kullanımına ilişkin planlama politikaları, bölgeleme kontrollerini, tasarım kontrolünü ve parsel oranları ve yoğunluk standartlarını içermektedir.

Gelişme Kontrolü

Belediyeler öneri gelişmelerin bölge planları ile uyumluluğunu garanti altına almalıdır. Proje geliştiriciler bina yapımı ve parsel düzenlemeleri öncesinde gerekli izinleri almak zorundadır.

Planlama ve Uygulama Sistemi

Planlama sistemi ekonomik çöküş ve nüfustaki düşüşten kaynaklı sosyal değişikliklere karşılık vermektedir. Nüfustaki azalma mevcut kentsel alanlardaki ekonomik büyüme döneminde oluşan ve gelişme alanlarındaki işlemeyen düzenin ve kent merkezindeki servislerin ve işlevlerin boşalmasının temel nedenidir. Mevcut planlar günümüzde kent merkezlerinde ve çevresinde oluşan yaşlanmaktaki toplumun sosyo-ekonomik ihtiyaçları için yetersiz kalmaktadır. Özel sektör yayılmayı durdurmak için birçok girişimde bulunmaktadır. Ancak, Tokyo dahil kent merkezleri yeni bir yaşam biçimi kazanmıştır. Detaylı bir bölgeleme ile daha az yoğun merkezi alanlara insanların çekilmesi hedeflenmektedir. (ISOCARP, 2005).

1. ÜLKE

Modernleşme ile birlikte planlamaya yönelik ilk oluşumların temel hedefi Kentleşmeyi Teşvik Alanları ve Kentsel Gelişmeyi Kontrol Alanları yolu ile hızlı kentleşmenin sonuçlarını kontrol altına almak, Kentsel Planlama Projeleri ile altyapıya yapılan yatırımın koordinasyonunu sağlamak ve bölgeleme yoluyla etkin bir arazi kullanım sağlamak olmuştur. Özellikle 1990'lardan günümüze genişleyerek gelen yaklaşımlar sürdürülebilir gelişme çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu çerçevede küresel ısınma ve çevresel kirliliğin giderilmesi, kompakt yerleşimler, düşük karbonlu şehirler, enerji etkinliğini arttırmaya yönelik girişimler, katı atıkların geri dönüşümü ve akıllı toplumları hedef alan teknolojik gelişmelerin desteklenmesi temel hedefleri oluşturmaktadır (ISOCARP, 2005; National Land Agency, 1997; URL-5).

Ulusal stratejilerde 1990'lardan bu yana sürdürülebilir gelişme önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle merkezi ve yerel hükümetlerin ortaklığında geliştirilmiş birçok program bulunmaktadır. Ancak bu programlar hala geliştirilme sürecindedir. Her ölçekte altyapı geliştirme merkezi yönetim ve bakanlıklar tarafından yürütülmekte ve sorumluluk dikey olarak dağıtılmaktadır. Ancak, bu durumun gelişmeyi parçalara ayırdığının, yerel koşulları ve toplum görüşlerini yansıtmada yetersiz kaldığının ve kapsamlı bir planlama sisteminden uzaklaştığının anlaşılması ile yerel ihtiyaçlara karşı daha esnek ve kent odaklı bir sisteme geçiş süreci başlamıştır. Proje temelli ve çevre odaklı bu yeni modelde yerel yönetimlerin yetkileri artırılmıştır. Yerel yönetimlerin gelişmedeki rolünün artması ve çevresel konuların ön plana

çıkması ile ekonomik büyüme döneminde bu konuda katılımı bulunmayan özel sektör çeşitli kanun ve yönetmelikler ile yaklaşımlarını değiştirmek durumunda kalmıştır. Teşvik politikaları, özellikle çevresel kirliliğin önlenmesinde özel sektör yatırımlarının ön plana çıkmasını sağlamıştır. "Kirliliğin ıslahı, uzun dönem vizyon oluşturulması, uygulamaya yönelik ortaklıkların kurulması, kapsamlı çevresel strateji, Kyoto Protokolü, Hedef Başarı Planı ve ilgili kampanya ve programların geliştirilmesi" bu çerçevedeki ana stratejileri oluşturmaktadır (ALMEC Corporation, 2011).

Ülkesel ölçekte araçların geliştirilmesinde merkezi yönetim yerel yönetimlerin başarılı uygulamalarını esas almıştır. Vergi azaltma ya da ödenekler gibi araçlar Eko-model Programı, Eko-town Project ve Environmental Action Model gibi sürdürülebilir kentsel gelişme odaklı programlar ile birlikte ulusal düzeyde bir çerçeve sağlamaktadır. Geçmişte ise benzer şekilde Pollution Diet ve Recycling Society gibi kirlilik ve geri dönüşüm odaklı programlar gelişme politikalarında bir araç olarak kullanılmıştır.

Uluslararası düzeyde sera gazı emisyonlarını azaltmayı hedefleyen Kyoto Protokolü ve Hedef Başarı Planı gelişmenin çevresel boyutunda en önemli aracı oluşturmaktadır. Bu hedeflerin başariya ulaşmasında tüm bakanlıkların koordinasyonu ve toplumsal bilincin artırılması büyük önem taşımaktadır. Çevresel bilincin artırılmasında klima kullanımını azaltarak elektrik tüketimini düşürmeyi hedefleyen Cool Biz gibi programlar kullanılmaktadır (ALMEC Corporation, 2011).

II. ALT BÖLGESEL

Bölge ölçeğinde tanımlı temel amaç, kompakt yerleşimler ve karbon salınımı düşük toplumlar yaratmaktır. Ayrıca bölgesel ekonomiyi canlandırmak amacı ile Eco-Model City Project, Eco-town Model Project, Environmental Action Model Project, Low-carbon City Guidance gibi programlar geliştirilmiştir. Bu programlar ile kentlerin güçlendirilmesi ve çevre odaklı uygulamaların geniş ölçeklere yayılması hedeflenmektedir (ALMEC Corporation, 2011).

Ülke ölçeğinde politika ve stratejiler ile paralel olarak geçmişte sanayileşme ve ekonomik büyüme temel stratejiyi oluşturmuştur. Altyapıdaki yetersizlikler ulaşımaya büyük yatırımlar yapılmasını sağlamıştır. 1970'lere geldiğinde artan çevresel kirlilik ile birlikte stratejiler kirliliği önlemeye yönelik gelişmiştir. 1970-1980 döneminde temel strateji kentsel büyümenin kontrolü ve yönetimine ilişkin olmuştur. 1980'lerde görülen balon ekonomisi bu dönemde atılan adımların arazi fiyatlarını düşürmeye yönelmesine neden olmuştur. 1990'larda balon ekonomisinin çöküşü ile bu yaklaşım yerini kentsel planlamayı güçlendirmeye yönelik stratejilere bırakmıştır. Ekonomik ve endüstriyel büyümenin çevre ve

sağlık üzerindeki olumsuz etkilerinin çoğalması ile sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik adımlar da bu dönemde atılmaya başlanmıştır (ALMEC Corporation, 2011).

Bu adımların devamı olarak günümüzde bölgesel stratejilerin temelini sürdürülebilirlik oluşturmaya başlamıştır. Kentsel planlama ve çevresel politikaların bir bütün olarak ele alındığı kompakt yerleşimler ve düşük karbon toplumlar hedeflere ulaşmada önde gelen stratejileri oluşturmaktadır. Strateji, kentleri güçlendirmek yolu ile öncelikle bölgesel daha sonra ise ulusal düzeyde sera gazı emisyonlarını düşürmektir (ALMEC Corporation, 2011).

Kentlerin güçlendirilmesi ve çevre odaklı uygulamaların geniş ölçeklere yayılması hedefi ile merkezi hükümet başarılı örneklerin ödüllendirildiği ya da finansal destek aldığı çeşitli mekanizmalar sunmaktadır. Bu çerçevede ele alındığında bölgesel gelişmeyi destekleme hedefi ile en yaygın kullanılan yöntemler Eco-Model Project ve Eco-Town Program olmuştur. Çevre Bakanlığı (MOE) ve Ekonomik, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (METI) tarafından geliştirilen bu programların etkin ve başarılı örnekler oluşturarak kentleri ve toplumları sürdürülebilir gelişme için teşvik edeceği düşünülmektedir (ALMEC Corporation, 2011).

III. YEREL

2009 yılında Dünya Bankası kentlerin ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirliğine destek olmak amacı ile Eco2 Cities oluşumunu ortaya koymuş ve bu yaklaşım Japonya tarafından yüksek derecede kabul görmüştür. Program kapsamında kirlilik yönetimi, enerji ve kaynak etkin, teknoloji odaklı gelişme ve akıllı kent gelişimi temel amaçları oluşturmaktadır. Bu çerçevede, "kaynak/enerji etkinliği ve sera gazı salınımını düşürülmesini içerecek şekilde sürdürülebilir kentsel gelişmenin tanımlanması, Eco2 faaliyetlerini hazırlamak ve uygulamak üzere Eco2 İşletme Rehberi hazırlanması, yerele özgü uygulamaları ve uygulamalı, öğretimi destekleyici pilot projelerin geliştirilmesi" temel hedeflerdir (Urban Design Division, 2012; MLIT, 1968; Urban Renaissance Agency, 2014).

Japonya'nın kentleşme stratejisinin temeli kentsel büyüme ve yenilemeyi yönetmek üzere ortaya çıkmış olan Kentsel Rönesans yaklaşımına dayanmaktadır. Değişen amaç ve hedefleri ile birlikte bu yaklaşım da daha sürdürülebilir bir çerçeve kazanmıştır. Kentsel Rönesans ve kent merkezi alanlarının desteklenmesinden üç düzenleme sorumludur. Bunlar Kent Planlama Yasası, Büyük Ölçekli Ticaret Alanlarının Konumu Üzerine Yasa ve Kent Merkezlerinin Canlandırılması Üzerine Yasa olarak sıralanmaktadır. 2000-2002 yılları arasında hazırlanan bu yasalar, yerel yönetimlerin ortaklığı ve ticaret sektörü veya kullanıcılar gibi ilgili paydaşların koordinasyonu yoluyla kentsel rönesans için kapsamlı bir çerçeve sunmak üzere 2006 yılında bütünsel olarak yeniden düzenlenmiştir. Kentsel Rönesans ve Eco2 ile birlikte planlama sürecinde baskın rol oynayan kent ölçeğindeki yaklaşımlar

merkezi yönetim tarafından yürütülen sektörel yaklaşımların yerini kapsamlı kentsel planlamaya bırakmasını sağlamıştır. Küresel ısınmaya karşı alınan önlemler kent planlarının sürdürülebilir gelişmeye doğru çevreyi düşünerek geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Kent ölçeğinde yerel yönetim odaklı stratejik yaklaşımlar "sürdürülebilir kentler için kentsel planlama ve arazi yönetim, griden yeşile, kirliliği telafi etmek için kapsamlı yaklaşım, enerji ve kaynak etkinliği için kapsamlı yaklaşım, sürdürülebilir gelişme için finansman" şeklinde sıralanmaktadır (ALMEC Corporation, 2011).

Bölgeleme sistemi, planlama alanının Kentleşme Teşvik ve Kentleşme Kontrol alanlarına bölünmesi ile oluşmakta ve yollar, parklar gibi altyapı için yapılan kamusal yatırımların etkinliğini arttırmayı sağlayan öncelikli araçlardan birini oluşturmaktadır. Bölgeleme kodları kentsel büyüme yönetiminin temeli olan 1968 Kent Planlama Yasası'na dayanmaktadır. Kentsel Planlamada kullanılan bir diğer yaygın araç ise kentleşme yaklaşımlarıdır. Bunlar "kompakt kent yaklaşımı, düşük karbonlu kent gelişimi, Eco2 kentler birliği" gibi önde gelen yaklaşımları kapsamaktadır. Kentsel gelişme mekanizmalarına ilişkin dört temel yasal düzenleme bulunmaktadır. 1961-Kentsel Alanların Yeniden Organizasyonu Üzerine Yasa, 1962-Binaların Bölümlü Sahipliliği için Yasa, 1961/62-Bina Kodlarında Yasa Değişikliği ve 1954-Arazi Yeniden Düzenleme kentsel kullanımların ve yaşamın düzenlenmesinde kullanılan en temel yasal düzenlemelerdir. Bunlara ek olarak, Bina Kodlarının Yeniden Düzenlenmesi ile gölgenin önlenmesi ve 1980 yılında hazırlanan Mahalle Planı düzenlemesi de yaşam kalitesinin geliştirilmesinde önemli araçlardır (ALMEC Corporation, 2011; MLIT, 2003).

IV. MAHALLE

Mahalle Planları mahalle ölçeğinde yerel koşulları gelecek vizyonuna yansıtmayı ve kullanım, inşaat gibi detaylara yönelik düzenlemeleri tanımlamayı amaçlamaktadır. Planlar temel olarak mahallenin yenilenmesini teşvik etmek, büyük ölçekli ticareti teşvik etmek, kamusal kuruluş gelişimini teşvik etmek, TAKS transferi, etkin arazi kullanımı, konut gelişimini teşvik etmek ve bina formlarını koordine etmek hedefi taşımaktadır (MLIT, 2003).

Mahalle planları, temel olarak kamusal kullanımların konumunu (yerel sokaklar, küçük parklar, açık alanlar vb.), bina kontrol ve düzenlemelerini (arazi kullanımı, TAKS, parsel ölçeği çekme mesafeleri vb.) ve yeşil alanların korunmasını kapsamaktadır (MLIT, 2003). Bu ölçekteki politika, kapsamlı kentsel planlama

stratejisinin uygulanması şeklindedir. Buna göre, bütünleştirici bir sağlıklı kent planlama ve gelişim önerilmiştir. Hedef doğrultusunda ana stratejiler;

- Kompakt ve karma kullanımlı, yürümeyi teşvik eden kentsel formları desteklemek,
- Kirlilik ile yaşam maliyetlerini arttıran ve fiziksel aktiviteleri azaltan kentsel yayılmadan kaçınmak,
- İyi tasarlanmış, yüksek yoğunluklu konut sağlamak, güvenli ve sağlıklı bir yaşam ortamı sunmak,
- Enerji ve kaynak etkinliğini korumak,
- Bütünleşik kent ve ulaşım planlaması kullanmak şeklinde sıralanmıştır (WHO, 2011).

Yenileme Teşvik Alanları kompakt gelişmeyi de destekleyen araçlardan biridir. Bu kapsamda düzenleme, eski fabrika alanlarının zorunlu yenileme projelerinde uygulanmakta ve kapsamlı gelişme planları gerektirmektedir. Bir diğer yöntem ise Tanımlanmış Blok sistemidir. Sistem yapıları alanda belirli derecede açık alan sağlamayı ve mevcut durumu iyileştirmeyi hedefler. Bu alanlarda Arazi Kullanım Bölgeleri ile tanımlanan düzenlemeler esnetilebilmektedir. Birden çok yapı adasının bir araya gelmesi durumunda bloklar arasında TAKS transferi yapılabilmektedir (MLIT, 2003).

Mahalle tasarımında kullanılan araçlardan bir diğeri ise Etkin Arazi İşlevlendirme Bölgesidir. Bu sınıfa giren mahallelerin tasarımında küçük ölçekli yapılara yer verilmekte ve TAKS tasarımı önemli yer tutmaktadır. Kentsel Rönesans için Özel Semt sınıfına giren alanlarda ise merkezi yönetim tarafından tanımlanmış olan Kentsel Rönesans için Özel Hareket düzenlemelerine uygun tasarım kuralları geçerlidir. Bu mahallelerin tasarımında kurallar daha özgür ele alınmaktadır. Bunlara ek olarak Afet Önleme Blok İyileştirme Semt Planı, Yol Boyu Mahalle Planı ve Kırsal Mahalle Planları bu ölçekteki planlama ve tasarıma yön veren diğer araçları oluşturmaktadır (MLIT, 2003).

V. SOKAK-PARSEL

Sokak ve parsel tasarımlarının temel amacı yüksek kalitede, çekici bir sokak dokusu yaratmaktır. Doğal taşlarla döşenmiş geniş kaldırımlar ve gölge durumu dikkate alınarak konumlandırılmış yapılar başta gelen hedefleri oluşturmaktadır (Urban Design Division, 2012). Çekme mesafelerinin ve

TAKS değerlerinin yeniden düzenlenmesi ile sokak ve kaldırım genişliklerinin artırılması bu ölçekteki birincil stratejiyi oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra sokak boyunca ve tekil parsellerde bulunan tarihi yapıların korunması, kaldırım döşemelerinde doğal taşların kullanılması, bina cephelerinde uyumlu renk ve malzeme seçilmesi, sokaklarda işaret ve tabelaların etkin tasarımı, sokak mobilyaları yerleştirilmesi diğer tasarım stratejilerini oluşturmaktadır (ALMEC Corporation, 2011; MLIT, 2003).

Kentleşme Teşvik Alanları kapsamında tanımlanan 12 Bölgeleme Kodu tasarımda belirleyici rol oynayan araçlardan birini oluşturmaktadır. Özellikle parsel düzenlerini ve sokak silüetini düzenleyen Bina Kodlarında Yasa Değişikliği bu bölgelere göre tanımlanmaktadır. Bu araçlar kompakt kent yaklaşımı ilkeleri doğrultusunda birbiri ile bağlantılı yürünebilir sokaklara ilişkin tasarım koşulları ile uyum göstermektedir (ALMEC Corporation, 2011; MLIT, 2003).

VI. YAPI

Yapı tasarımında amaç sayıdan öte kaliteyi gözetmek şeklinde tanımlanmaktadır. Bina kodlarında güneşlenme ve gölge koşullarına büyük önem verilmektedir. Güneşlenmeye yönelik tanımlamalar arazi kullanım bölgelerine göre belirlenmektedir. Son dönem yaklaşımlar doğrultusunda "sıfır-emisyon bina, sürdürülebilir konut, düşük karbon konut ve sıfır emisyon fabrika yapıları" tasarlamak ana hedefleri oluşturmaktadır (ALMEC Corporation, 2011).

Bina Kodu Yasa Değişikliğine göre binalarda Gölge Engelleme politikası uygulanmaktadır. Buna göre yeni binalar arazi kullanımına ve komşu binalara uzaklığına göre yakın çevrelerinde 2-5 saatten fazla engelleyememektedir. "Sıfır-emisyon binalar" akıllı, sürdürülebilir kentlerin bir birleşeni olarak kabul edilmiştir. Bu politika kapsamındaki en önemli strateji binalarda enerji etkinliği ve yenilenebilir enerji yöntemlerinin kullanılmasıdır. Bir diğer strateji ise özel sektör girişimcileri tarafından oluşturulan CO2 azaltma programları ve/veya su ve enerji gibi kaynak tüketimine yönelik vergi düzenlemeleridir. Benzer şekilde 2005 yılında ortaya konulan Sürdürülebilirlik Beyannamesi ile de binaların inşaatı aşamasında CO2 salınımını düşürmek ve sıfır atık üretimi hedeflenmiştir (ALMEC Corporation, 2011).

Bina Standart Yasası ve Bina Kodu bu ölçekteki en kapsamlı araçlardır. Bölgeleme kodları ile tanımlanan standartlar ile uyumluluğu sağlamak açısından her bir bina belediye tarafından onaylanmalıdır. Standart yasası ile Kapsamlı Bina Tasarımı için İzin Sistemi tanımlanmıştır. Sistem, açık alan sunumunu projenin bir parçası olarak ele almakta ve tanımlı yükümlülüklerin esnetilmesini sağlamaktadır. Bina formlarına ilişkin kısıtlamalar arazi kullanım bölgelerine göre belirlenmektedir. Buna göre, bina yükseklikleri, binaların arasında ve sokaklarda uygun ışık ve havalandırmaya izine verecek şekilde tasarlanmalıdır. TAKS'a göre belirlenen kısıtlamalar kullanımlarına göre yerel yönetim tarafından tanımlanmaktadır (ISOCARP, 2005; MLIT, 2003)

VII. TEMATİK

Tokyo Metropoliten Alan Planı

Tokyo metropoliten alan planının vizyonu "dünyaya bir model olarak hizmet edecek, çekici, zengin ve çevresel olarak öncü bir kent yaratmak" şeklinde tanımlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yalnızca şehrin yarışabilirliğini ve güvenliğini arttıran değil çevreye ve kentsel peyzaja da büyük önem veren bir kent planlama sistemi oluşturmak hedeflenmiştir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

"Bölgesel ulaşım altyapısını iyileştirmek" ve "düşük karbon kent hedefine ulaşmak" şeklinde iki önemli strateji tanımlanmıştır. Bu stratejilere yönelik temel politikalar ise yerel alanların daha kompakt olarak yeniden düzenlenmesi, bunu yaparken de tren istasyonları ya da toplumdaki diğer merkezi konumların yakın çevresinde gerekli kentsel işlevleri sağlanması ve havaalanları gibi çekim noktalarının çevresel teknolojiler ve çevre duyarlı tasarım yaklaşımları ile düzenlenmesidir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

Master planlar metropoliten gelişmede en önemli aracı oluşturmakla birlikte kentsel yenileme, konut alanları geliştirme ve iyileştirme, "afet riski azaltma adaları"nı iyileştirme önde gelen araçları oluşturmaktadır. Kent planları, Kentsel Yenileme Yasası, Kentsel Alanlarda Konut ve Konut Arsası Sunumunu Teşvik Etmek için Özel Ölçüler Yasası, Sıkışık Kentsel Alanlarda Afet Azaltma Adalarının İyileştirilmesini Teşvik Yasası bu kapsamda kullanılan yardımcı araçlardır (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

A. JAPONYA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Hızlı kentleşmenin sonuçlarının kontrol altına alınması , altyapıya yapılan yatırımın koordinasyonu, ve etkin bir arazi kullanımı sağlanması.	Küresel ısınma ve çevresel kirliliğin giderilmesi, kompakt yerleşimler tasarlanması, enerji etkinliğinin artırılması, katı atıkların geri dönüşümünün sağlanması.	Kyoto Protokolü ve Hedef Başarı Planı Eko-model Programı, Eko-town Project, Environmental Action Model, Pollution Diet, Recycling Society ve Cool Biz programları
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Kapsamlı yaklaşımlar yolu ile kompakt yerleşimler ve karbon salınımı düşük toplumlar yaratılması.	Kentlerin güçlendirilmesi, çevre odaklı uygulamaların geniş ölçeklere yayılması ve yaşam alanlarının afete dayanıklı ve yaşanabilir olması	Finansal destek programları Eko-model Programı Eco-Town Program
III. YEREL Kent ve İlçe	Kirlilik yönetimi, enerji ve kaynak etkin teknolojik gelişimin desteklenmesi ve akıllı kent gelişimi ile kapsamlı bir yaklaşım sunulması.	Sürdürülebilir kentler için kentsel planlama ve arazi yönetim şemaları ile kirliliğin telafi edilmesi, enerji ve kaynak etkinliği için kapsamlı yaklaşım geliştirilmesi.	Kent Planlama Yasası Arazi Kullanım Bölge ve Bina Kodları Kentsel Alanların Yeniden Organizasyonu Üzerine Yasa Arazi Yeniden Düzenleme
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Yerel koşulların gelecek vizyonuna yansıtılması ve kullanım, inşaat gibi detaylara yönelik düzenlemelerin tanımlanması.	Kompakt ve karma kullanımlı, yürünebilir formları, iyi tasarlanmış, yüksek yoğunluklu konut, Enerji ve kaynak etkinliği ve bütünleşik kent planlaması.	Yenileme Teşvik Alanları Tanımlanmış Blok Sistemi TAKS transferi Etkin Arazi İşlevlendirme Bölgesi Kentsel Rönesans Afet Önleme Blok İyileştirme Mahalle Planı Kırsal Mahalle Planları
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Yüksek kalitede, çekici sokak dokuları yaratılması.	Sokak ve kaldırım genişliklerinin artırılması, tarihi yapıların korunması, uyumlu renk ve malzeme seçilmesi, mobilyaların etkin tasarlanması	Bölgeleme Kodları Bina Kodları Tasarım rehberleri

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
VI. YAPI Tekil Binalar	Yapı tasarımında sayıdan öte kalitenin gözetilmesi.	Sıfır-emisyon binalar, sürdürülebilir konut, düşük karbon konut ve sıfır emisyon fabrika yapıları tasarlanması.	Bina Standart Yasası Bina Kodları Kapsamlı Bina Tasarımı için İzin Sistemi TAKS düzenlemeleri
VII. TEMATİK	Dünyaya bir model olarak hizmet edecek, çekici, zengin ve çevresel olarak öncü bir kent yaratılması	Bölgesel ulaşım altyapısının iyileştirilmesi" ve "düşük karbon kent hedefine ulaşılması	Master Planlar Kentsel Yenileme Yasası Afet Azaltma Adalarının İyileştirilmesini Teşvik Yasası

2.4.2. Şehircilik Anlayışı Ağırlıklı Planlama

B. İSPANYA

2.4.2.1. İspanya

Toplam Alan: 505.992 km²

Toplam Nüfus: 46.624.382

Nüfus Artışı: % -0.5

Başkent: Madrid

İkinci Kent: Barselona

Politik ve idari yapı

17 bölge, 50 il ve 8.117 belediyeden oluşan anayasal monarşidir.

Planlama İçin İdari Yetki

Devlet/Ülke, sadece ulusal sektörel planların hazırlanması için yasal planlama yetkilerine sahiptir. İl ölçeğinde yetkiler ise bulundukları bölgeye bağlı olarak değişim göstermektedir. İller, planlama mevzuatını düzenlemenin yanı sıra bölgesel planları hazırlama ve bunları onaylama yetkilerine de sahiptirler. Bulundukları bölgeye bağlı olarak il planlarının hazırlanması ve belediye planlarının onaylanmasından sorumlu olabilirler. Belediyeler ise üst kademe plan kararlarını dikkate alarak, kendi belediye sınırları içerisindeki yerel planlamadan sorumludurlar.

Temel Planlama Mevzuatı

İlk mekânsal planlama sistemi, 1956 Arazi Kullanım Planlaması Yasası'nda tanımlanmış ve 1992 ve 1998 yıllarında değişime uğramıştır. 2000 yılındaki liberalizasyon için yapılan Acil Önlemler kırsal arazide yapılaşma olanağının önünü açmış ve özel sektörü teşvik etmek amacıyla önceki geçici planlama programlarını göz ardı etmiştir. 2007 Arazi Kanunu, bu önlemleri yürürlükten kaldırmış ve sürdürülebilir gelişme, arazi sınıflandırması, kentsel büyümenin sınırlandırılması, konut fiyatları ve arazi değerlerini içeren genel bir planlama çerçevesi ortaya koymuştur.

Planlama ve Uygulama Araçları

Ülke ölçeğinde ulaşım, tarım, su, madencilik ve özel alanların korunmasına yönelik sektörel planlar hazırlanmaktadır. Bölge planları arazi kullanımlarının ve aktivitelerin dağılımı için bir planlama çerçevesi oluşturmaktadır. Belediye planları ise, arazi kullanımı ve gelişimi, yoğunluk, bina tipolojileri, parselasyon, çevresel koruma, sürdürülebilirlik ve mirasın korunması için daha detaylı kararları içermektedir.

Gelişme Kontrolü

Belediyeler, planlama ve inşaat izinlerini vererek kentsel gelişmenin kontrolünden sorumludurlar. Girişimciler/geliştiriciler, belediye planlarında alınan tüm kararlara uymak zorundadırlar.

Planlama ve Uygulama sistemi

Bölgesel ve yerel planların hiyerarşisi iyi bir biçimde kurulmuştur. Ancak, uygulamada prosedürlerin karmaşası, planlama sisteminde bir sorun olarak günümüzde de devam etmektedir. Araziye olan talep ve bunun çevresinde oluşan spekülasyon süreci yerel yönetim için arazi yeterliliğinde finans kaynağını bulmakta belirleyici bir faktör olmuştur. Yerel plana gerekenden daha fazla arazi dahil etmek ve kentsel aktivitelere yer sağlamak için kırsal arazinin yeniden tanımlanması yaygın bir uygulamalardır. Güncel planlama mevzuatında şehrin ihtiyaçlarına göre kentsel arazinin sınırlandırılması, arazi kullanımlarının beklentiler yerine mevcut arazi kullanımına odaklanarak belirlenmesi ve kentlerde ve çevrelerinde yaşam kalitesini arttırmaya yönelik sürdürülebilir gelişme ilkelerinin benimsenmesi gibi değişiklikler gözlenmektedir. (ISOCARP, 2005).

İ. ÜLKE

1978 İspanya Anayasası'na göre devletin şehir ve bölge planlama konusunda herhangi bir yetkisi bulunmamakla birlikte, Bayındırlık, Tarım ve Çevre Bakanlığı aracılığıyla alt bölgesel düzeylerdeki planlama uygulamalarını etkileyen yol, liman, havaalanı, iletişim, tarım, madencilik, su ve kıyılar gibi sektörel planlardan sorumludur. Mekânsal planlama il ve belediye düzeyinde gerçekleşir. Tüm planlama yetkilerinin daha alt ölçeklerin elinde bulunmasına rağmen, ülke ölçeğinde yaşanabilir ve sürdürülebilir kentler oluşturmak temel amaçları oluşturmaktadır. Doğal kaynakların yönetilmesi ve korunması, toplumsal sağlığın korunması ve iyileştirilmesi, küresel ısınma ve çevresel kirliliğin kontrol altına alınması ve enerji verimliliğini artıracak girişimlerin teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramı, ülke ölçeğindeki planlama gündeminde önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede oluşturulan ekolojik, sosyal ve ekonomik yapıya dair ve uluslararası işbirliğine dayalı politika ve stratejileri "yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, kentsel alanlarda hava kalitesinin artırılması, turizm sektörünün sürdürülebilirlik çerçevesinde tekrar değerlendirilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin ve su kaynaklarının korunması, özellikle kırsal alanlarda sürdürülebilir gelişmenin teşvik edilerek, sürdürülebilir ve dengeli bir bölgesel ve kentsel gelişmenin desteklenmesi, toplumların birbirine entegrasyonunun sağlanması, yaşam kalitesi yüksek, sağlıklı bir toplum oluşturulması ve yoksullukla mücadelenin uluslararası işbirlikleri ile birlikte gerçekleştirilmesi"dir. 1978 İspanyol Anayasası ve 1956 Arazi Yasası (Rev.2008) planlamanın en önemli araçlarıdır ve tüm alt ölçekte alınacak plan kararlarını etkilemektedirler. Diğer bir önemli araç ise, Yasal Kraliyet Kararnamesi 7/2015, 30 Ekim, Düzenlenmiş Arazi ve Kentsel Rehabilitasyon Kanunudur. Bunların yanı sıra, tamamlayıcı özelliği olan ve kentsel yasalarda veya her özerk bölgenin

kendisine ait düzenlemelerinde geliştirilmemiş olan konulara dair bir takım ulusal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler için geliştirilen yasal araçlar: 2159/78, 23 Haziran, Kent Planlama Düzenlemeleri, 3288/78, 25 Ağustos, Kent Yönetimi Düzenlemeleri ve 2187/78, 23 Haziran, Şehir Planlama Disiplini Düzenlemeleri olarak adlandırılan Kraliyet Kararnameleridir. Yollar, limanlar, havaalanları, iletişim, tarım, madencilik, su ve kıyılar, ulusal mirasın korunması ve koruma alanlarının ulusal sistemleri için yapılan sektörel planlar da planlama araçları arasında yer alır.

II. ALT BÖLGESEL

Bölgesel planlamada, bölgede dengeli bir gelişimi sağlamak, bir bölgesel model ile farklı fonksiyonların birbirine entegre edilmesi, bölgede yaşayan nüfusun yaşam kalitesini iyileştirmek ve bölgenin gelecekteki gelişmelerini öngörmek amaçlanmaktadır. Kent sistemlerinin bölge ölçeğinde birbirlerine entegrasyonu, ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi, bölgenin potansiyellerine göre bölgesel gelişmenin yönlendirilmesi ise planlamanın hedefleri arasındadır.

Planlama politikaları, "bölgesel fırsatlar ve potansiyellerden yararlanılarak bölge içerisinde ve çevresindeki diğer bölgelerle entegrasyonun sağlanması, gelişim ve inovasyon süreçlerini için çok merkezli kent sisteminin kurulması, orta ölçekte kentlerden oluşan bir kentsel sistemin kurulması, doğa koruma sistemlerinin ve kriterlerinin geliştirilmesi, altyapı ve donatı sistemlerinin oluşturulması, konut ve ekonomik aktivite alanlarının gelişimi için kriterlerin hazırlanması ve çöküntü alanlarının ve kötü durumda olan mekânlar (kent merkezleri, kırsal yerleşimler vb.) için kentsel canlandırma ve renovasyon programlarının hazırlanması"dır.

Her özerk bölgenin planlamaya dair kendine ait yasaları, yönetmelikleri ve düzenlemeleri bulunmaktadır. Ancak tüm bu planlama araçları, 1956 Arazi Kanunu içerisinde yer alan maddeler doğrultusunda hazırlanmaktadır. Özerk bölgeler tarafından hazırlanan bölge planları, Master Plan'ı esas alan kentsel planlama ve bu master planla ilişkili, hiyerarşik olarak organize edilmiş özel planların gelişmesi için her zaman uyulması gereken kararları içermektedir. Aynı zamanda, bölgesel ölçekte konut, altyapı, ulaşım, bölgesel hizmetler, çevre koruma, üretime dayalı ekonomik aktiviteler gibi farklı alanları etkileyen, kamusal ve özel yatırımların koordine edildiği uzun dönemli genel rehberler (Bölgesel Düzenleme Direktifleri, Bölge Stratejileri vb.) de planlamanın araçlarını oluşturmaktadır.

Özerk bölgeye bağlı olarak farklı isimlerle adlandırılan bölge planları, koordine ettiği sektörel planların entegrasyonunu sağlayan bölge modelini tanımlamaktadır. Eyaletlerin bir alt ölçeğinde bulunan il düzeyinde ise hazırlanan Ek Planlama Normları ile kendi planlarını üretemeyen küçük yerleşimlerin gelişme aktiviteleri düzenlenmektedir.

III. YEREL

Yerel ölçekte hazırlanan Master Plan, mekânsal/bölgesel bir model ve bir de yönetim ve kontrol modeli tanımlar. En iyi yönetim modelini ve çözümlerini sağlamak için hazırlanan bu planlarda sürdürülebilir kentsel gelişmeyle birlikte enerji verimliliğini arttırmak amaçlanmaktadır. "Korunmasına, niteliğine, donatılarına ve yeniden şekillendirilmesine dikkat edilerek mevcut kentin fonksiyonlarının düzenlenmesi, tarihi kent merkezinin ve yeni gelişme alanlarının kentsel dokuya entegrasyonunun sağlanması, yeni gelişme alanlarının, gereksiz yayılmasından kaçınılması ve strüktürel yapısının iyileştirilerek ve tamamlanarak mevcut kentsel dokuya entegrasyonunun sağlanması ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesi ve yeterli hale getirilmesi" bu planların genel hedeflerini oluşturmaktadır.

Kentsel planlama, kentteki nüfusun yaşam kalitesi ve ekonomik aktivitelerin gelişimi için planlama alanında sağlanması gereken altyapıyı, hizmetleri ve kamusal donatıları garanti altına alarak arazi sınıflandırması ve arazi kullanımı yapılması için temel bir fonksiyona sahiptir (Lago Casares, 2009). Yerel yönetim odaklı politikalar ve stratejiler arazinin dört farklı sınıflandırması üzerinden yapılmaktadır:

- **Kentsel Arazi:** Sürdürülebilir ve enerji verimliliği olan arazi kullanımı, bina tipolojisi ve yoğunluk modeli hazırlanması, peyzajın korunması için özel planların hazırlanması ve planlama sınırları içerisinde yaşayan nüfusun yaşam kalitesini arttırmak için kamusal ve özel açık alanların, yeşil alanların ve donatı alanlarının planlanması.
- **Programlanmış Kentsel Gelişme Arazisi:** Öngörülen arazi kullanım ve yoğunluğun sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği çerçevesinde planlanması, altyapı ve donatı sisteminin geliştirilmesi ve kentsel gelişme arazisi olarak ayrılacak alanın miktarının kentsel gelişmenin ihtiyaçları ve olanakları doğrultusunda belirlenmesi ve yer seçiminin kentin strüktürel devamlılığına ve toprağın kalitesine göre yapılması.
- **Programlanmamış Kentsel Gelişme Arazisi:** Sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği açısından olumsuz sonuç doğurabilecek kullanımların tespit edilip, yasak kullanımlar kategorisinin oluşturulması.
- **Kırsal Arazi:** Arazinin karakterine göre flora, fauna, doğal kaynaklar vb. Açısından değerlendirilerek, koruma alanı kataloğuna alınması.

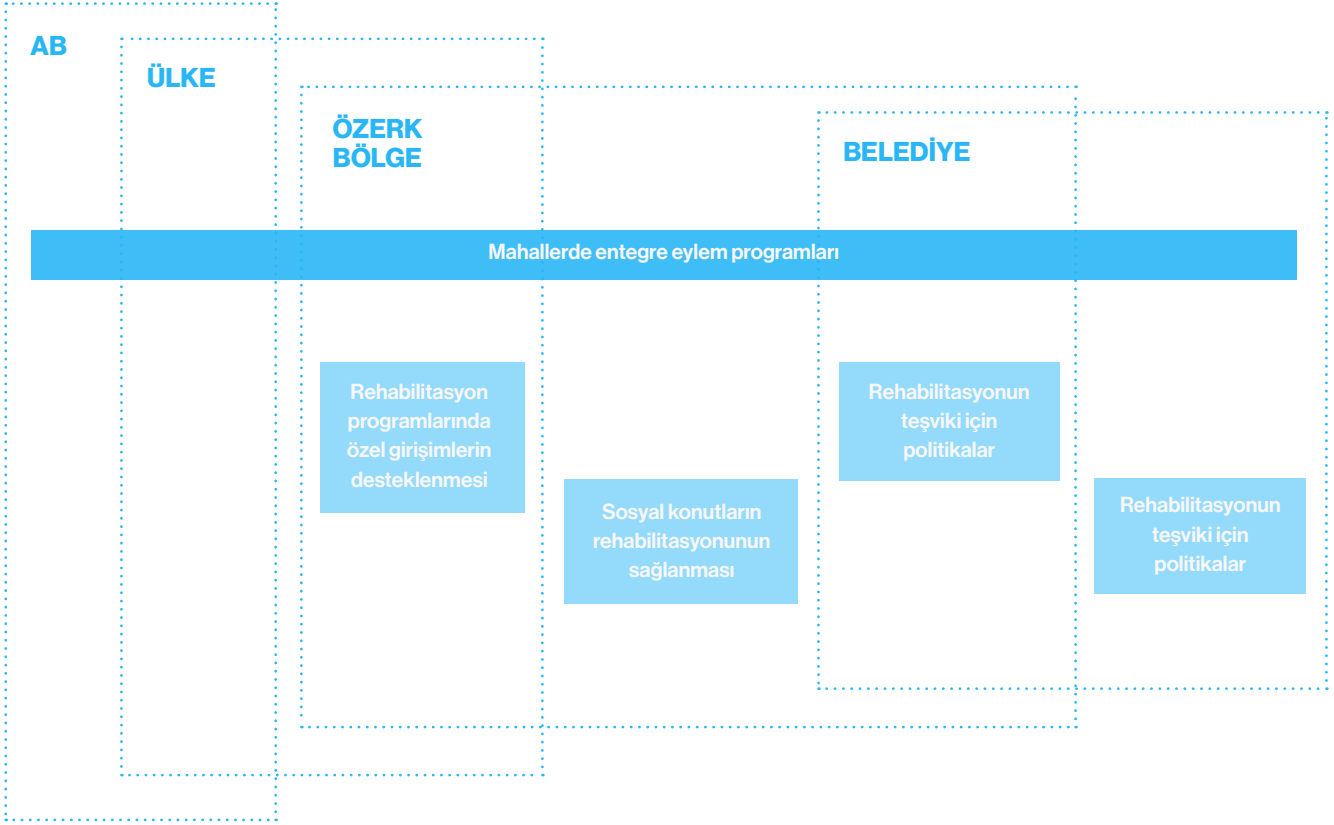
Planlama araçları, belediye sınırları içerisindeki kentsel planlamanın düzenlenmesi ve uygulanmasına yöneliktir. Orta ve uzun vadede tüm belediye sınırları içindeki gelişmeler, farklı belediyelerin yönetiminin kapasite ve karakterlerine adapte olan çeşitli araçlar aracılığıyla öngörülmektedir (Lago Casares, 2009):

- **Master Plan:** Belediye sınırları içerisinde kalan alanın düzenlemesindeki temel araçtır ve diğer planlama figürlerinden farklı olarak yasal mevzuatı

Tablo 4. İspanyol mahallelerinin rehabilitasyonu için belirlenen farklı ölçeklerdeki stratejiler

Kaynak: Junta de Castilla y León. (2011). Plan de Rehabilitación Integral de Castilla y León (Documento Propuesta).

Valladolid: Junta de Castilla y León. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

içeren tüm düzenleme ve yönetim araçlarını kullanabilir.

- **Planlama Ek Normları / B tipi ek normlar:** Kentsel gelişmenin olduğu, fakat yönetim kapasitesinin az olduğu belediyelerde uygulanabilir planlama aracıdır. Şehrin geleceğini göz önüne alarak kentleşme için uygun arazi kullanımını öngörür.
- **Kentsel Alanın Sınırlandırılması için Projeler:** Kentsel gelişmesi olmayan ya da zayıf olan belediyeler için uygun olan bu araç, genel karaktere sahip herhangi bir planlamanın yokluğunda arazi yönetimi için uygulanması gereken asgari düzenlemeleri içermektedir.
- **Ek Planlama Normları ve Doğrudan Uygulama Normları:** Daha az faaliyette bulunan belediyeler için geliştirilmiş basit planlama araçlarıdır.

IV. MAHALLE

İspanya şehirleri, nüfusun sosyo-ekonomik yapısı tarafından belirlenmiş bir strüktürel forma sahip mahallelerden oluşmaktadır. Özellikle 2008 yılında yaşanmış olan ekonomik kriz bu strüktürel formu negatif yönde etkilediği için mahalleler üzerinde de olumsuz etkileri olmuştur. Bu nedenle mahalle ölçeğinde yapılan plan ve programlarda öncelikli olarak sosyo-

ekonomik nedenlerden dolayı oluşan çöküntü alanlarını iyileştirerek kente entegrasyonunu sağlamak ve ikinci olarak da yaşanabilir çevreler oluşturmak veyerel çevresel koşullara adapte olmuş sürdürülebilir mahalleler yaratmak amaçlanmaktadır. Doğal kaynak kullanımlarının verimli hale getirilmesi, emisyonun azaltılması, ekosistem kapasitesinin dengelenmesi, yaşam kalitesinin artırılması mahalle planlamasının genel hedeflerini oluşturmaktadır.

Sürdürülebilir mahalleler yaratmaya ve ekonomik kriz nedeniyle oluşan olumsuzlukların giderilmesine yönelik politikalar ve stratejiler mahalle ölçeğindeki planlama pratiğinde önemli yer tutmaktadır. Kentsel rehabilitasyon ve yenileme projeleriyle birlikte çöküntü alanlarının düzenlenmesi, bakımsız konut alanlarının iyileştirilmesi, altyapı ve donatı sistemlerinde kentsel olumsuzlukların giderilmesi, sosyal dışlanma olan bölgelerin iyileştirilmesi ve kente entegre edilmesi, kendi kendine yetebilir mahallelerin yaratılması, karma arazi kullanımının teşvik edilmesi ve yerel karakteristik elemanların korunması, su yönetimi ve binalar ile ilişkili yeni biyotopların yaratılması bu politika ve stratejiler arasında yer almaktadır.

Sadece Katalan Özerk Bölgesi'nde mahalle ölçeğinde yasal düzenleme bulunmasına rağmen (2/2004, 4 Haziran, Özel Dikkate İhtiyacı Olan Mahallelerin, Kentsel Alanların ve Küçük Yerleşimlerin İyileştirilmesi Kanunu), diğer bölgelerde de sürdürülebilir mahalle plan ve programları, sosyal ve

ekonomik yetersizlikler nedeniyle oluşturulan hassas mahalle katalogları ve mahallelerin durumunu, şartlarını iyileştirmeyi hedefleyen müdahale projeleri ve kentsel dönüşüm/iyileştirme planları planlama pratikleri içerisinde yer almaktadır.

V. SOKAK-PARSEL

Sokak tasarımlarında yaya ve araçlar için güvenli sokaklar, sürdürülebilir ve kaliteli kentsel mekânlar yaratmak amaçlanmaktadır. Sürdürülebilir, verimli, erişilebilir ve doğal çevreye uygun tasarımların yapılması, kamusal alana kolay erişimin sağlanması, ekonomik aktiviteler ile sokağın çekiciliğinin artırılması hedeflenmektedir. Parsellerin yapılandırılmasında ise enerji verimli binaların tasarımlarına yönelik parselasyonu yapmak asıl amaçtır. Bu nedenle uygun bina konumlandırılmalarının kentin düzenlenmesi için geliştirilen parametreler ile birlikte yapılması hedeflenmektedir.

İspanya'da sokak tasarımları öncelikli olarak yaya ve araçların güvenliği göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Sokak aydınlatmalarının iyileştirilmesi, yaya akışının düzenlenmesi, kaldırımlarda devamlılığın sağlanması ve erişilebilirliğin iyileştirilmesi tasarımlarda başlıca politikalar olarak belirlenir. Trafik yönlendirme işaretlerinin düzenlenmesi ve trafiğin rahatlatılması da sürücülerin güvenliğinin sağlanması için geliştirilen politikalar. Dikdörtgen olmayan dokular oluşturmaya çalışarak, binaların ön cephelerinin güneye konumlanmasını sağlayacak ve binalarda büyük derinliklerin oluşmasına neden olmayacak bir parselasyon geliştirilmelidir.

Kentsel Tasarım Rehberleri ve her belediyenin kendisine ait yerel ölçekte hazırladığı sürdürülebilir Ulaşım Planları ve Ulaşım Güvenliği Programları Sokak tasarımında kullanılan araçlardır. Parselasyon için de belediyer tarafından hazırlanan Parsel Planı veya İç Reform Özel Planları bulunmaktadır.

VI. YAPI

İspanya'da son dönemlerde akıllı bina kavramı tüm bina türleri (konut, ofis, hotel, ticari, sanayi, spor tesisi vb.) ve yeni inşaat gibi rehabilitasyonlarda geçerlilik kazanmıştır. Bu nedenle üst seviye verim sağlayacak ve farklı sistemler ile iletişim kuracak akıllı bina tasarımları yapmak amaçlanmaktadır. Bu tasarımlarda enerji verimliliğinin, güvenliğin, kullanılabilirliğin ve erişilebilirliğin artırılması hedeflenmektedir.

Yapı ölçeğinde tasarım ve düzenlemelerindeki stratejiler, "enerji verimliliğinin artırılması, güneş enerjisi başta olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, yangınlara karşı önleyici ve uyarıcı sistemlerin geliştirilmesi ve karbon emisyonlarının en aza indirilmesi"dir.

Bina tasarımları için kullanılmakta olan temel araçlar; 1956 Arazi Kanunu, 38/1999, 5 Kasım, Yapılaşmanın Düzenlenmesi Kanunu, Tarihi Mirası Koruma

Katalogları, Fizibilite raporları ve Yapı yönetmelikleridir. Ayrıca, daha verimli, güvenli, fonksiyonel ve erişilebilir binalara ulaşmak amacıyla yapılan Akıllı Binalar Kongresi'nin hazırlamakta olduğu raporlar da tasarım araçları arasında gösterilebilir.

VII. TEMATİK

İspanya'da son dönemdeki planlama gündeminde önemli bir yere sahip olan Yeşil Altyapı sisteminin planlanması ve tasarlanmasında kent ve kırsal arasında entegrasyonu sağlamak, biyoçeşitlilik kaybını durdurmak ve değerlerini ve toplum için işlevlerini yeniden tanımlayarak belediye sınırları içerisinde bulunan habitat ve türleri korumak, bölgenin doğal olumsuz şartlar karşısında direncini arttırmak ve sağlıklı, ortak refahın yüksek olduğu ve yaşanabilir mekânlar yaratmak amaçlanmaktadır.

İklim değişikliğine uyum sağlayan ve biyoçeşitliliği koruyan ve geliştiren kentsel altyapıların sağlanması, kentsel ısı adasının iyileştirilmesi, iklim değişikliğinin önlenmesi, sağlıklı bir kentsel-kırsal çevre oluşturulması, kentsel peyzajın ve nüfusun yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, uygun bir planlama vasıtasıyla ekolojik ve hidrolojik süreçlerin ve akışların kentsel dokuya entegre edilmesi hedeflenmektedir.

Yeşil Altyapı projelerinde yer alan politikalar ve stratejiler, "kentsel ve periferideki yeşil alanlar arasında mekânsal ve fonksiyonel entegrasyon artırılarak kentte biyoçeşitliliğin desteklenmesi, doğal kaynakların tüketiminin azaltılarak, kentsel metabolizma sürecinin doğal süreçlere yaklaşmasını sağlayarak ekosistem hizmetlerinin artırılması, kentsel ağaçlandırmanın artırılması, gürültü ve hava kirliliklerinin azaltılması ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarının kazanımının teşvik edilmesi"dir.

Diğer stratejiler arasında ise "sürece katılımın sağlanması, enerji tüketiminin azaltılması için araçların geliştirilmesi, belediye donatılarında yeşil çatıların oluşturulması, belediye sınırları içerisinde ortaya çıkan kompostun kent parkları ve bahçelerinde verimliliği arttıracak şekilde kullanılması, yeşil alanların doğru bir şekilde kamusal kullanımının desteklenmesi, rekreasyon ve boş zaman aktivite imkanlarının artırılması, kültürel mirasın ve geleneksel peyzajın korunması ve kimlik ve aidiyet duygusunun artırılması, doğa, biyoçeşitlilik ve toplum arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi ve yeşil istihdam aracılığıyla ekonomik kalkınmaya destek verilmesi" sayılabilir.

Sadece Valencia Özerk Bölgesi'nde Yeşil Altyapı yönetimi ve fizibilitesi yasası bulunmasına rağmen, planlama pratiği içerisinde Yeşil Altyapı sistemine yer veren her yerel yönetim üst ölçek planlarla uyum içerisinde olan Yeşil Altyapı Stratejik Planını hazırlamaktadır. Bunun yanı sıra, bu planlar, sürdürülebilir ulaşım ve kamusal alan planları, sağlık planları, enerji stratejileri, her özerk bölgenin kendine ait olan çevre ve peyzaj koruma yasaları ve bölgesel düzenleme, şehircilik ve peyzaj yasaları ile birlikte hareket etmelidir.

B. İSPANYA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Sektörel planlama için ülkesel çerçeveler	Sürdürülebilir kentler için politikalar	1978 İspanyol Anayasası, 1956 Arazi Yasası, Sektörel Planlar
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Dengeli gelişmenin mekânsal koordinasyonu, yerel planlara rehberlik	Büyüme ve gelişme için inovatif politikalar Sürdürülebilir planlama politikaları	Bölge planları, bölge düzenleme direktifleri, ek planlama normları
III. YEREL Kent ve İlçe	Sürdürülebilir mekânsal gelişme için yerel planların hazırlanmasında mekânsal çerçeve	Sürdürülebilir gelişme ve planlama politikaları	Master planlar, ek planlama normları, kırsal yerleşim planı
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Sosyal entegrasyona ve çöküntü alanlarının iyileştirilmesine dair fiziksel vizyon, politika ve hedefler için yerel plan içinde belirtilen mahalleler	Kentsel yenileme ve iyileştirme projelerinin hazırlanması	Mahalle planları, hassas mahalle katalogları
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Yeni gelişme için tasarım ilkeleri ve parametreler [kullanım ve kitle]	Güvenlik, sürdürülebilirlik, enerji verimliliği üzerine tasarım ilkeleri	Kentsel tasarım rehberleri, sürdürülebilir ulaşım planları, master plan notları
VI. YAPI Tekil Binalar	Akıllı bina tasarımları için fizibilite çalışmaları	Vaziyet planı ve çalışma çizimleri	Yapı yönetmelikleri, 1956 Arazi Kanunu, akıllı binalar raporları, master plan notları
VII. TEMATİK	Kentsel yeşil altyapı için politikalar	Yerel planlar doğrultusunda kır-kent entegrasyonuna dair politikalar	Ek planlama dokümanları, ek planlama rehberi, ek planlama yasaları, master plan

B. YUNANİSTAN

2.4.2.2. Yunanistan

Toplam Alan: 131,957 km²

Toplam Nüfus: 10,775,643

Nüfus Artışı: -0.01%

Başkent: Atina

İkinci Şehir: Selanik

Politik ve İdari Yapı

15 bölge, 900 belediye ve 133 komünden (yerel idare) oluşmaktadır.

Planlama İçin İdari Yetki

Çevre Bakanlığı, Mekânsal Planlama ve Kamusal Çalışmalar Birimi ulusal mekânsal gelişme politikalarını hazırlamakla sorumludur. Diğer bakanlıklar uzman girişleri ile planlama sistemine katkıda bulunurlar. Her bölge ulusal gelişme plana yönelik materyal içeriklerini hazırlar. Bölgeler yerel planlamadan sorumludur.

Temel Planlama Mevzuatı

Yunan planlama mevzuatı Fransa sistemine dayanmaktadır. Mekânsal Planlama Yasası 1999, ulusal ve bölgesel planlama için yasal çerçeveleri ortaya koymaktadır. Sürdürülebilir Kentsel Gelişme 1997, yerel planlama için düzenleme ve süreçlerini tanımlar. Yapı düzenleme ve kodları 1985'te tanımlanmış ve 2000'de son düzenlemesi yapılmıştır.

Planlama Ve Uygulama Araçları

Ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerin çalışmasında hiyerarşik sistem vardır. Devlet ulusal bölgesel planı düzenler. Aynı zamanda planlama sisteminin işleyiş ve yönetimi için çerçeve sağlamakla da görevlidir. Master planı ve çevre koruma programlarını yönlendirir ve tüm ölçekteki planları onaylar. Bölgesel planı düzenler. Bölgesel planlar, özellikle mekânsal planlar ve düzenleyici planlar, kentsel plan hazırlanması için bölgesel mekânsal planlama, özel koruma alanları ve yönergeler hazırlamakla hükümlüdür. Belediyeler genel kentsel planların uygulamasından sorumludur. Planlama sistemi yukarıdan aşağıya şeklindedir.

Gelişme Kontrolü

Düzenleyici planlar ve ülkenin %5-%10'luk kısmını kapsayan planlar, toprak sahiplerinin gelişme taleplerini onaylamaktadır. Toprak sahipleri, belirtilen minimum büyüklük ve ulaşım ile birlikte arazi üzerinde yapılan düzenleyici planların dışında da gelişmeyi üstlenebilir. Bu yasadışı gelişmeye ve büyük kentsel yayılmaya neden olabilmektedir.

Planlama ve Uygulama Sistemi

Planlama sistemi 1980'ler ve 1990'lardan bu yana idari desantralizasyona rağmen merkezi kalmıştır. Fiziksel planlama sorunları ve konularına dair yeni çerçeve stratejik mekânsal planlamaya önem verilmektedir. Düzenleyici planlar çok sayıda ve detaylıdır, buna rağmen tüm alanın yalnızca %5-10'unu kapsamaktadır. Planlama ve uygulama arasındaki boşluğun nedeni olarak yetkisiz gelişme gösterilebilir. Bu durum planlama sistemindeki büyük zorluklardan biridir. Düzenleyici araçlar ve uygulama arasındaki boşluk aynı şekilde çevre koruma alanlarında ortaya çıkmaktadır. Planlama kentsel arazi içindeki kontrollere odaklanırken, yeni planlama çerçevesi stratejik mekânsal planlamaya yönelmekte, ancak daha iyi uygulama ve kontroller için araçlar öngörmemektedir. (ISOCARP, 2005).

I. ÜLKE

Ülke ölçeğinde temel amaç stratejik ve gelişme odaklı yaklaşımın, buna dayalı planlama kriterlerinin desteklenmesi ve uzlaşma odaklı politika sistemine yönelik yeni planlama sisteminin oluşturulmasıdır. Ulusal ölçekte çok aktörlü katılımın sağlanması politikası benimsenmektedir.

Bu ölçekteki uygulamalarda Mekânsal Planlama ve Sürdürülebilir Gelişme İçin Genel Çerçeve ve Ulusal Bölgesel Planlar araç olarak kullanılmaktadır.

II. ALT BÖLGESEL

Bölgeler içinde ve bölgeler arası dengeli bir gelişimi sağlama amacına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bölgesel fırsatlar/potansiyellerden yararlanılarak bölge içerisinde ve çevresindeki diğer bölgelerle etkileşimin sağlanmasını ve bölgesel yönetim için yeni endüstriyel düzenlemeleri içeren politikalar kapsamında planlama çalışmaları yürütülmektedir.

13 Bölge için Bölgesel Mekânsal Planlama Çerçevesi (RSPFs), Mekânsal Planlama ve Sürdürülebilir Gelişme için Özel Çerçeve, Mekânsal Planlama ve Sürdürülebilir Gelişme için Bölgesel Çerçeve, Master Planlar ve Çevre Koruma Planları alt bölgesel ölçekte uygulanan araçlardır.

III. YEREL

Metropoliten nitelikteki alanlara yönelik stratejik planlamanın güçlendirilmesi ve yasadışı yerleşimlere ve afetlere yönelik acil durum planlama pratiklerinin desteklenmesi amaçları benimsenmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin kullanımı ve turizmi güçlendirmeye yönelik mekânsal düzenlemelerin yapılmasına ilişkin politikalar kent ölçeğinde yer almaktadır. Genel kent planları ve açık alanlar için yerleşim organizasyonu, Mekânsal Planlar ve Düzenleyici Planlar kent ölçeğinde uygulanan araçlardır.

IV. MAHALLE

Farklı özelliklere sahip alanlar mahalleler arasında entegrasyonu sağlamak amacıyla yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bakımsız yapılaşma alanlarının iyileştirilmesi, sosyal dışlanma olan bölgelerin iyileştirilmesi ve kente entegre edilmesi politikaları mahalle ölçeğinde ele alınmaktadır.

Farklı tiplerde kasaba planları, uygulama planları ve arazi kullanım düzenlemeleri mahalle ölçeğindeki araçlardır.

V. SOKAK-PARSEL

Sokak ölçeğinde üst ölçekten alınan kararların sokak ölçeğinde uygulanması ve sokakların fiziksel niteliğinin güçlendirilmesi amacı benimsenmektedir. Üst ölçek ile bağlantıyı kurmak amacıyla belediye kodlarında belirtilen düzenlemeler sokak ölçeğinin politikalarını oluşturmaktadır.

Sokak ölçeğinde park yönetimi, sokak temizliği, çöp toplama ve yol bakım ve onarım araçları uygulanmaktadır.

VI. YAPI

Aynı sokak üzerinden yer alan yapılarda görsel bütünlüğün sağlanması amacıyla yönelik çalışmalar yapı ölçeğinde yapılmaktadır. Özel ve kamusal yapılara yönelik hizalama çalışmalarının yapılmasına dair politikalar benimsenmiştir.

Uygulama Planı (Implementation Plan) (IP) araç olarak kullanılmaktadır.

VII. TEMATİK

Özgün mekânsal problemlerin çözümü, mekânsal planlama pratiklerinde özgün hedeflere ulaşmak amaçları benimsenmiştir. Ana mekânsal planlama sistemine eklenerek mekânsal düzenlemeler yapılmaktadır.

Büyük altyapı projeleri, mega olaylar (olimpiyat oyunları), kriz durumlarının (deprem) ortaya çıkardığı durumlar ve kent merkezinde gecekondulaşma ve yasadışı yerleşmelere yönelik akut problemlerin çözümüne yönelik mekânsal düzenlemeler ve finansal ve ekonomik krizin ülkelerde yarattığı baskılara yönelik mekânsal düzenlemeler tematik uygulama araçlarıdır.

B. YUNANİSTAN

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Stratejik ve gelişme odaklı Uzlaşmaya dayanan	Çok aktörlü katılım	Mekânsal planlama ve sürdürülebilir gelişme için genel çerçeve Ulusal Bölgesel Planlar
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Bölgeler içinde ve bölgeler arası dengeli gelişme.	Bölgesel yönetim ve etkileşim.	13 Bölge için Bölgesel Mekânsal Planlama Çerçevesi (RSPFs) Mekânsal planlama ve sürdürülebilir gelişme için hazırlanan çerçeveler, Master planlar, Çevre Koruma Planları.
III. KENT Kent ve İlçe	Stratejik planlamanın geliştirilmesi, Acil durum planlama pratiklerinin desteklenmesi.	Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, Turizmi güçlendirmeye yönelik mekânsal düzenlemeler.	Genel kent planları ve açık alanlar için yerleşim organizasyonu, Mekânsal planlar, Düzenleyici Planlar.
IV. MAHALLE VE SEMT Kırsal Yerleşmeler	Farklı özelliklere sahip alanlar arasında entegrasyonun sağlanması.	Bakımsız yapılaşma alanlarının iyileştirilmesi, sosyal dışlanma olan bölgelerin iyileştirilmesi ve kente entegre edilmesi.	Farklı tiplerde kasaba planları, Uygulama ve arazi katkısı planları, Alan Kullanım Düzenlemeleri.
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Üst ölçekten alınan kararların sokak ölçeğinde uygulanması, sokakların fiziksel niteliğinin güçlendirilmesi.	Üst ölçek ile bağlantıyı kurmak amacıyla belediye kodlarında belirtilen düzenlemeler.	Park yönetimi, sokak temizliği, çöp toplama, yol bakım ve onarım.
VI. YAPI Tekil Binalar	Aynı sokak üzerinden yer alan yapılarda görsel bütünlüğün sağlanması.	Özel ve kamusal yapılara yönelik hizalama çalışmalarının yapılması.	Uygulama Planı (Implementation Plan) (IP)
VII. TEMATİK	Özgün mekânsal problemlerin çözümü.	Mekânsal düzenlemelerin yapılması.	Büyük altyapı projeleri, Mega olaylar, akut problemlerin çözümüne yönelik mekânsal düzenlemeler, Finansal ve ekonomik krizin ülkelerde yarattığı baskılara yönelik mekânsal düzenlemeler.

B. HONG KONG

2.4.2.3. Hong Kong

Toplam Alan: 1,108km²

Toplam Nüfus: 7,141,106

Nüfus Artışı: %0.38

Başkent: Victoria

En Büyük Şehir: Kowloon

Politik ve İdari Yapı

Ülke, Hong Kong Adası, Kowloon ve Yeni Bölgeler olmak üzere 3 temel bölgeden oluşmaktadır.

Planlama İçin İdari Yetki

Planlama sürecine birçok yönetim birimi dahil olmaktadır. Planlama sistemi Çin yönetimine girdiğinden bu yana değişmemiştir. Özel Yönetim Bölgesi (SAR/ Special Administrative Region) Yönetimi ve Konut, Planlama ve Arazi Bakanlığı çerçevesi altında Bina, Arazi, Planlama ve Tapu Sicil Bakanlığı olmak üzere dört kurum bulunmaktadır. Çevre, Ulaşım ve Yapı Bakanlığı kamu projelerini ve çevreye ilişkin görevlerin bir kısmından, Sağlık, Refah ve Gıda Bürosu ise ağırlıklı olarak balıkçılık ve tarımdan sorumludur. Her bir kurum arazi kullanımı ve gelişme üzerinde belli bir derece kontrole sahiptir.

Temel Planlama Mevzuatı

Kent ve ülke planlama, 1939 tarihli Kent Planlama Yönetmeliği, 1976 tarihli Ulusal Parklar Yönetmeliği ve ilişkili yasa değişiklikleri ile yönetilmektedir. Ulusal Parklar toprakların %70'ini kapladığı için 1990'da Planlama Biriminin kurulması ile Kent Planlama Yönetmeliğinin tüm arazileri kapsayacak şekilde genişletilmesine yönelik birçok girişimde bulunulmuştur.

Planlama ve Uygulama Araçları

Çin gibi tüm topraklar devlete aittir ve devlet tarafından yönetilmektedir. Bu durum merkezi yönetimin arazi kullanım ve gelişiminde ve fiyatlandırılmasında yüksek kontrol sahibi olmasını sağlamaktadır. Planlama Birimi Bölgesel Gelişme Stratejisi, beş Alt Bölge Strateji değerlendirmesi, yerel arazi kullanım ve bölgeleme planları ve Hong Kong planlama standartları ve rehberlerini de içerecek şekilde bir plan hiyerarşisi hazırlamaktadır. 2030 planları için Hong

Kong'un yeni vizyonu Çin'in bir parçası olmaktır. Kullanımlardaki değişimler ve ödeme koşulları Bina ve Planlama Kurumu tarafından belirlenmektedir. Kentsel Yenileme Kurumu yoğunlukların düşürülmesi ve çevrenin iyileştirilmesinden sorumludur.

Gelişme Kontrolü

Gelişmenin kontrolü Kent Planlama Kurulu tarafından farklı kurumlara dağıtılmış ve çakıştırılmıştır. Bu görevlerin yanı sıra kurumlar sınırlı alanlarda tasarlanan öneri gelişme projelerini çevresel temelde değerlendirerek planlama izinlerinin verilmesinden sorumludur.

Planlama ve Uygulama Sistemi

Son yıllarda merkezi hükümet Kent Planlama Yönetmeliğinin düzeltilmesine yönelik arazi kullanımı ve gelişiminin kontrolünü merkezileştirme arayışlarına girmiştir. Hong Kong alanının %70'inden fazlası ülke parkları olarak korunmaktadır. Bu durum gelişme alanlarının kısıtlı olmasına ve arazi fiyatlarında yapay bir artışa neden olmaktadır. Planlama yetkilerinin üç kurum arasında bölünmüş olması yozlaşmayı önleyici bir adım olarak görülmekle birlikte gelişme sürecini karmaşıktırmaktadır. Ancak merkezi yönetim özellikle kamu mülkiyetindeki konut alanlarının yönetiminde kendi kontrolünü güçlendirmektedir. Bu doğrultuda, Ana kara Çin'in yolunda gelişmek amacıyla kent planlama ve bina idarelerinin yetkisi zayıflatılmıştır. (ISOCARP, 2005).

I. ÜLKE

Hong Kong 2030 planlama vizyon ve stratejisi "gelecekteki gelişme için stratejik altyapının sağlanmasına ve yönetimin politika hedeflerini mekânsal formda uygulamaya rehberlik etmek için uzun dönemli bir planlama stratejisi" olarak tanımlanmıştır. Temel hedef ise Asya'nın dünya kenti olmaktır. Planın en önemli hedefleri "vizyon odaklı, geniş perspektifli, uzun dönem planlama ufkuна sahip, etkin toplumsal katılımı sağlayan, ihtiyaç ve senaryolara yanıt verebilen esnek bir yapıdaki planlama ve uygulamalar"dır (Constitutional and Mariland Affairs Bureau, 2013; Development Bureau Planning Department, 2007).

Hong Kong 2030 vizyonu planlamadaki en güncel stratejik belgelerden biridir. Strateji, ortak bir vizyon çerçevesinde gelecek 20-30 yıl içinde mekânsal çevrenin sosyal, ekonomik ve çevresel ihtiyaçlara nasıl tepki göstereceğine yönelik varsayımlar ve buna göre öneriler içermektedir. Sınır ötesi ulaşım ağlarının ve dolaşımın geliştirilmesi ulusal ölçekteki birincil stratejiyi oluşturmaktadır (Development Bureau, 2014; Sustainable Development Unit & Office of the Chief Secretary for Administration, 2005).

HK 2030 stratejik planı ile tanımlanan temel aşamalara ilişkin araçlar, "uzmanlara danışma, dünyanın önde gelen ülkelerinin stratejik planlarının incelenmesi, Çin gelişme planları ve Hong Kong mevcut planlarının incelenmesi, hükümet politikaları, planlama hedefleri ve anahtar konuları ile çevre ve ulaşım ile ilgili çalışmalarının değerlendirilmesi, engeller, fırsatlar ve problemlerin tanımlanması, değerlendirme yöntemleri, sürdürülebilir gelişme stratejilerinin tanımlanması, Çin ile sosyo-ekonomik entegrasyona ilişkin konuların çalışılması, olasılık senaryolarının oluşturulması ve değerlendirilmesi" olarak tanımlanmıştır (Development Bureau Planning Department, 2007).

Ulusal ölçekte ekonomik gelişmenin sürdürülebilirliğine büyük önem verilmektedir. Bu çerçevede teknolojik altyapı, kültürel ve yaratıcı endüstriler, kültürel turizmin yanı sıra alternatif turizm ve ekoturizm gibi araçlara önemli yer verilmiştir (Development Bureau Planning Department, 2007).

II. ALT BÖLGESEL

Hong Kong'un özellikle metropol alanlarının kompakt ve dikeyde yükselen bir forma sahip olması psikolojik ve iklimsel koşullar üzerinde önemli derecede sıklık etkisi yaratmaktadır. Bu nedenle temel amaç, toplumun görüşlerini de hesaba katan bir yaklaşım sağlamak olmuştur. Metropol bölgede yapı yoğunluğunun yönetimine ilişkin daha esnek bir yaklaşım öngörülürken yeni gelişme alanlarının genellikle düşük yoğunluklu tasarlanarak bir alternatif oluşturması hedeflenmiştir (Development Bureau, 2014; URL-4).

Metropol alanlarında binaların genişletilmesi ve yükseklik kontrolünü sağlamak için izlenen temel politika kiralamaya yönelik düzenlemelerden oluşturmaktadır. Bu düzenlemeler özellikle özel kentsel tasarım karakteri

ve işlevi olan ya da özel konuma sahip alanlarda geçerlidir. Düzenlemeler çerçevesinde yapı sıklıkliğini azaltmak için izlenecek en önemli strateji kentsel tasarım ve çevre dostu rehber ilkelerin tanımlanmasıdır. Yeni Yerleşimler için temel strateji altyapı sunumu üzerinden değerlendirilmektedir. Yeni Gelişme Alanları için merkezlerde ve istasyon noktalarında orta ve yüksek yoğunluklu yapılaşma politikası uygulanırken bu alanlar dışındaki tüm alanlarda düşük yoğunluklu yapılaşma öngörülmektedir. Birleştirme seçeneği mevcut alanlarda altyapının daha etkin kullanımını, iş-ev mesafelerinin kısalmasını ve gelişmemiş alanların korunmasını sağlarken merkezden uzaklaşma yaklaşımı yoğunlukta çeşitlilik sağlamaktadır (Development Bureau Planning Department, 2007; Development Bureau, 2014; URL-4)

HK 2030 (2007) stratejik plan raporuna göre mevcut ve yeni gelişme alanlarında kentsel tasarımın birincil araç olduğu görülmektedir. Arazi yoğunluklarının yeniden düzenlenmesinde kullanılan diğer araçlar ise kentsel yenileme ve birleştirme ya da merkezden dağıtma yöntemleridir. Genel bir yaklaşım sunan bu araçların yanı sıra liman bölgesi ve yeni düzenlenen havaalanı gibi özellikli alt bölgeler için ayrı master planlar hazırlanmaktadır. Liman bölgesi için liman faaliyetlerinin genişletilmesini hedefleyen Hong Kong Port-HKP 2020 master planı ve havaalanı için Hong Kong International Airport-HKIA 2025 master planı özellikteki planlara örnek oluşturmaktadır (Development Bureau Planning Department, 2007).

III. YEREL

Kent ölçeğindeki amaçlardan biri Çin ile bağlantıları güçlendirerek hızlı büyümeyi kontrol altına almaktır. "Yüksek kalitede yaşam alanlarının güçlendirilmesi ve eski kentsel alanların yenilenmesi, ekolojik, jeolojik, bilimsel ve kültürel özelliklerin korunması, ticaret aktivitelerinin güçlendirilmesi, konut ve toplumsal ihtiyaçların uygun arazi ve altyapı olanakları ile karşılanması, sanat, kültür ve turizmin teşvik edilmesi" bu ölçekteki ana hedefleri oluşturmaktadır. Alt hedefler ise mekan algısı yaratmak, mekan ve yapı çevrenin akıllı kullanımı, daha sağlıklı, yeşil ve hoş bir çevre için çevresel kaliteyi iyileştirmek, yeterli miktarda ve doğru zamanda konut alanı, altyapı ve konut seçeneği sunmak, ekonomik ve sektörel ağları güçlendirmek, yozlaşmış kentsel ve kırsal

alanları canlandırmak, yarışabilirliği arttırmak olarak belirlenmiştir (Hong Kong Development Bureau, 2011; RMJM & Planning Department, 2002).

HK2030 stratejik planı ile sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre için 7 strateji tanımlanmıştır. Bunlar, "çevre kalitesini iyileştirmek, iyi estetik, etkin dolaşım, mekân algısını güçlendiren mahalleler tasarlamak, çeşitlilik ve seçeneklerin artırılması, kentsel altyapının iyileştirilmesi ve kapsayıcı ve ilgili toplumu teşvik etmek" şeklinde tanımlanmıştır (Planning Department, 2003; RMJM & Planning Department, 2002).

Bina/Planlama Düzenlemeleri (Building/Planning Regulations) ve Taslak Bölgeleme Planları (Outline Zoning Plans) 1960'lardan bu yana planlamada yaygın olarak kullanılan araçlardır. Bunların temsil ettiği alanlar dışında kalan bölgeler için Hong Kong Planlama Standartları Rehberi (HKPSG), Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberi ve HK 2030 stratejik raporu önemli yer tutmaktadır. Stratejik Çevresel Değerlendirme ve Çevresel Etki Değerlendirme yöntemleri de gelecek stratejilerin belirlenmesinde güncel olarak kullanılan araçlardır (Planning Department, 2003; RMJM & Planning Department, 2002).

IV. MAHALLE

Mahalle Planları arazi kullanımı, bina yoğunluğu ve gelişme karakteristiklerini düzenlemek ve rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Bu planlar mahallelerin kapsamlı hedeflerinin gelişmeye yansıtıldığını garanti altına alırken belirlenen gelişme hedeflerinin Bölgesel Gelişme Stratejileri ile de uyumluluğu sağlamaktadır (Kowloon District Planning Office, 2007; RMJM & Planning Department, 2002).

Bina yükseklikleri kent ölçeğinde olduğu gibi mahalle ölçeğinde de önemli stratejilerden birini oluşturmaktadır. Buna göre, kıyı mahallelerde binalar rüzgârı yerleşimin içine alacak şekilde tasarlanmalıdır. Bir diğer politika mahalle bütününde etkin, güvenli ve ihtiyaçlara yanıt veren yaya dolaşımının sağlanmasıdır. Buna yönelik stratejiler "yaya öncelikli planlama, yayaların konforu için mikro iklimin iyileştirilmesi, toplu taşıma noktalarına kolay ve

doğrudan ulaşımın sağlanması, mahalle ve sokak düzeninin güçlendirilmesi, uygun sokak mobilyalarının sağlanması, engelli bireylerle işbirliğinin sağlanması" şeklinde tanımlanmıştır (Kowloon District Planning Office, 2007; RMJM & Planning Department, 2002).

Bu ölçekteki diğer önemli politika kullanıcıların aidiyet hissini ve kendine yetebilirliğini destekleyen mahalleler tasarlamaktır. Tanımlı bir mahalle kimliği yaratılması, giriş ve odak noktaların tanımlı olması ve kullanıcılar için aidiyet hissini kuvvetlendiren plan deseni bu çerçevede tanımlanan stratejilerdir. Bunun yanı sıra mahallelerin çevreye duyarlı olması gerekmektedir. Bu amaçla peyzaj bölgeleri ile negatif görsel etkilerin minimize edilmesi üzerinde durulmuştur (Kowloon District Planning Office, 2007; RMJM & Planning Department, 2002).

Mahalle Planları ve Bölgesel Gelişme Stratejilerinin yanı sıra Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberi ile tanımlanan orta ölçekli kararların bu ölçekteki tasarım kurallarını etkileyen en detaylı araç olduğu görülmektedir. Detaylı politika ve stratejiler Hong Kong Planlama Standartları ve Rehberleri ile tanımlanmaktadır (Kowloon District Planning Office, 2007; RMJM & Planning Department, 2002).

V. SOKAK-PARSEL

Sokak ve parsel ölçeği tasarımlarda temel amaç "tasarım, malzeme ve inşaat çerçevesindeki tüm birleşenlerin yüksek kalitede tasarlandığından emin olmak"tır. Uygunluk ve uyumluluğu amaçlamak, mümkün olduğunca yaya odaklı alanlar yaratmak ve yaşlılar ile engellilerin ihtiyaçlarına karşılık vermek ise bu amaç doğrultusunda tanımlanmış hedefleri oluşturmaktadır (Development Bureau of Hong Kong S.A.R., 2011).

Hong Kong Planlama Standartları ve Rehberleri (2003) ile bu ölçekteki politikalar canlı sokak karakteri, sokak tasarımında iklimlendirmeyi dikkate almak olarak belirlenmiştir. Stratejiler ise "kıyı boyunca aktivite ve canlılığın artırılması, sokakların okunabilirliğinin sağlanması, ilgi çekici cepheler yaratılması, sokak kaplamalarının iklimsel veriler dikkate alınarak tasarlanması,

sokakların rüzgâr yönüne göre genişletilmesi, yüksek kalitede sokak mobilyası kullanılması, özellikle ticaret alanlarında ve turistik bölgelerde sokakların standardizasyonundan kaçınılması" şeklinde tanımlanmıştır (Development Bureau of Hong Kong S.A.R., 2011).

Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberi, Bina Yükseklik Yönetmeliği, Hong Kong Planlama Standartları ve Rehberleri bu ölçekteki karar ve kısıtların tanımlandığı temel araçları oluşturmaktadır.

VI. YAPI

Amaç ve hedeflerde izlenecek yolu sürdürülebilir bina kavramı belirlerken bu ölçekte ana amaç Hong Kong'da bina çevresinin sürdürülebilirliği ve kalitesinin artırılması şeklinde tanımlanmıştır. Bu çerçevedeki temel hedefler ise daha iyi havalandırma, özellikle yaya ölçeğinde yaşam alanlarındaki çevresel kalitenin güçlendirilmesi, daha çok yeşil yüzey sağlayarak ısı adası etkisinin düşürülmesi şeklinde tanımlanmıştır (Buildings Department, 2014a, 2014b).

Bu ölçekteki politikalar sürdürülebilir yapıyı çevreyi teşvik etmek, yeşil ofis uygulamaları ve eğitim ve bilgilendirme sağlamak şeklindedir. Bina tasarım standartlarının modernize edilmesi, yeşil ve sürdürülebilir bina gelişmelerinin teşvik edilmesi, tarihi yapıların korunması, çevresel hijyenin iyileştirilmesi, zamanında onarım ve bakımın teşvik edilmesi, Temiz Hava Bildirgesinin sağlanması, kaynakların korunması, yeşil ürünlere geçilmesi, eğitim ve bilgi yönetim sistemlerinin oluşturulması ise stratejileri oluşturmaktadır (Buildings Department, 2014a, 2014b).

Binalar Birimi'nin farklı evrelerde ve kullanımlardaki binalar için ayrı olarak oluşturduğu kodlar ve rehberler en önemli araçları oluşturmaktadır. Bu ölçekte kapsamlı çevresel performans değerlendirme anahtar girdi sağlamaktadır. Binaları ayırma, geri çekme ve yeşil cephe kaplamaları tanımlı yöntemlerden bazılarıdır. Eğitim ve bilgilendirme de bu ölçekte kullanılan araçlardan biri olarak tanımlanmıştır (Buildings Department, 2014a, 2014b).

VII. TEMATİK

Kai Tak (Eski Havalimanı Alanı) Gelişme Planı

Eski havalimanı bölgesinde geliştirilen projenin vizyonu ayrıcalıklı, canlı, çekici ve insan odaklı bir yerleşim tasarlamaktır. Hedefler "planlama süreci boyunca toplumsal katılımın sağlanması, sürdürülebilir ve çevre dostu bir yerleşim planlanması, kentsel tasarım ve peyzajda bir vitrin yaratmak, spor, rekreasyon, turizm, eğlence ve kaliteli konutun kesişim noktası olmak, tarihe saygı duymak, çevre ile bütünsel bir yerleşim tasarlamak, fırsatlar sunarak çevre bölgeleri canlandırmak" şeklinde sıralanmıştır (Kowloon District Planning Office, 2007).

Proje kapsamında çeşitli konsept planları hazırlanmıştır. Bunlardan biri Park içinde Kent konseptidir. Çevredeki yerleşimlerin yenilenmesinde katalizör görevi yapması hedeflenen bu planda yüksek yoğunluklu ve yüksek katlı ve orta yoğunluklu orta katlı olmak üzere iki ayrı konut bölgesi yer almaktadır. Konut alanları dışında planda Kai Tak Metro Park, bir ada ve kıyı yerleşimi, deniz ulaşım terminali, bulvar, yaya ve park ağları yer almaktadır (Kowloon District Planning Office, 2007).

Bir diğer konsept ise Kai Tak'ın çekici özelliklerine odaklanmaktadır. Alanın havacılık ile ilgili kolektif bellekteki yeri alanı yenilemede kullanılmıştır. Karma kullanım olan tasarım Kai Tak Metro Park, ofis bölgesi, ticaret alanı, ada ve kıyı yerleşimi, Cruise Limanı, yaya ve park ağları içermektedir (Kowloon District Planning Office, 2007).

Hong Kong 2030 Planlama Vizyon ve Stratejisi, Victoria Limanı Kent Planlama Vizyonu, HEC Limanı planlama ilkeleri, liman ve kıyı bölgesi planlama çalışmaları, Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberleri ve sürdürülebilirlik ilkeleri tasarındaki temel araçları oluşturmuştur (Kowloon District Planning Office, 2007).

B. HONG KONG

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Gelecekteki gelişmeye, stratejik altyapının sağlanmasına ve yönetimin politika hedeflerini mekânsal formda uygulamaya rehberlik etmek için uzun dönemli bir planlama stratejisi oluşturulması.	Ortak bir vizyon çerçevesinde gelecek 20-30 yıl içinde mekânsal çevrenin sosyal, ekonomik ve çevresel ihtiyaçlarına yanıt verilmesi, sınır ötesi ulaşım ağlarının ve ulaşımın geliştirilmesi.	HK 2030 Stratejik Raporu Teknolojik altyapı, kültürel ve yaratıcı endüstriler, alternatif turizm ve eko-turizm uygulamaları.
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Toplunun görüşlerini de hesaba katan bir yaklaşımın sağlanması.	Arazi kiralamaya yönelik düzenlemeler, kentsel tasarım ve çevre dostu rehber ilkelerin tanımlanması, altyapının daha etkin kullanımı.	HK 2030 Stratejik Raporu, Hong Kong Port-HKP 2020 master planı, Hong Kong International Airport-HKIA 2025 master planı.
III. KENT Kent ve İlçe	Çin ile bağlantıları güçlendirerek hızlı büyümenin kontrol altına alınması.	Çevre kalitesinin iyileştirilmesi, iyi estetik, etkin ulaşım, mekân algısı, çeşitlilik ve seçeneklerin artırılması, kentsel altyapının iyileştirilmesi, kapsayıcı ve ilgili toplum.	Bina/Planlama Düzenlemeleri, Taslak Bölgeleme Planları, Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberi, Çevresel değerlendirme.
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Arazi kullanımı, bina yoğunluğu ve gelişme karakteristiklerinin düzenlenmesi ve rehberlik sağlanması.	Etkin mahalleler tasarlanması, bina yüksekliklerinin düzenlenmesi, rüzgâr koridorlarının korunması, etkin yaya dolaşımı, etkin toplu taşıma, uygun sokak mobilyaları, engelli bireylerle işbirliği.	Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberi, Mahalle Planları, Bölgesel Gelişme Stratejileri.
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Tasarım, malzeme ve inşaat çerçevesindeki tüm birleşenlerin yüksek kalitede tasarlanmasının sağlanması.	Canlı sokak tasarımı, iklimlendirme, kıyı planlama, cephe tasarımı.	Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberi, Hong Kong Planlama Standartları ve Rehberleri.

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
VI. YAPI Tekil Binalar	Hong Kong'da bina çevresinin sürdürülebilirlik ve kalitesinin artırılması.	Sürdürülebilir yapı çevre, yeşil ofis uygulamaları, eğitim ve bilgilendirme, bina tasarımı, yeşil bina, tarihi yapıların korunması, temiz hava bildirgesi, yeşil ürün.	Sürdürülebilir Bina Tasarım Rehberi, Bina kodları ve rehberleri, Performans değerlendirme, Eğitim ve bilgilendirme.
VII. TEMATİK	Ayrıcalıklı, canlı, çekici ve insan odaklı bir yerleşim tasarlanması (Kai TAK).	Yenileme, ortak belleğin güçlendirilmesi.	Victoria Limanı Kent Planlama Vizyonu, HEC Limanı planlama ilkeleri, Hong Kong Kentsel Tasarım Rehberleri ve sürdürülebilirlik ilkeleri.

2.4.3. Geniş Kapsamlı Bütünleşik Sistem

C. ALMANYA

2.4.3.1. Almanya

Toplam Alan : 357,021 km²

Toplam Nüfus : 82.369.548

Nüfus Artışı : -0,044%

Başkent : Berlin

İkinci Şehir : Hamburg

Politik Ve İdari Yapı

Federal cumhuriyet 16 eyaletten oluşur, bunlardan 13'ü Eyalet alanı olarak tanımlanır ve 3'ü Kent Eyaleti olarak bütünleşir. Eyalatlar ilçe, kent ve belediyelere bölünmektedir.

Planlama İçin İdari Yetki

Planlama yetkisi Federasyon-Eyaletler ve Belediyeler arasında hiyerarşik olarak dağılmıştır. Her bir planlama kararı olası en alt politik seviyede alınır. Federal düzeyde doğrudan planlama yetkisi yoktur, bu düzeyde yalnızca diğer Federal Politikaların dikkate alınması için çerçeve oluşturulur. Planlama sürecinde Belediyeler en yetkin kurumlardır ancak onlarda üst planların koyduğu ilkeleri ve rehberleri izlemek zorundadır. Eyaletler kendi planlama yasalarını oluştururlar. Bölgeler ise gelişme stratejilerinden sorumludurlar. Eyaletler özellikle altyapı ile ilgili planlarını yaparken yerel planlama stratejilerini dikkate almak durumundadır. Her bir planlama seviyesi farklı ölçeklerde değişen kendi özel planlama konularından sorumludur.

Temel Planlama Mevzuatı

Federasyon tarafından onaylanan "Mekânsal Planlama Çerçeve Sözleşmesi" Belediyelerin uyması gereken planlama kurallarını belirlemektedir. Eyaletler ise, Eyalet ve Bölge planlamasını düzenlemede ve yönlendirmede kendi yasalarına göre hareket ederler.

Planlama ve Uygulama Araçları

Federal Hükümet tüm ülkenin mekânsal gelişmesi için bir çerçeve oluşturur. Her bir eyalet ise kendi mekânsal planları, tasarım rehberleri ve yapı kodlarını hazırlar. Belediyeler hem yasal hazırlık ve hem de yasal bağlayıcı arazi kullanım planlarından sorumludur. Bu planlar, arazi kullanım alanlarını, yoğunluğu ve yapı kütlesini belirlemektedir.

Gelişme Kontrolü

Belediyeler kendi yetki alanlarında gelişmenin kontrolünden sorumludur ve farklı kullanımların yapılaşma izinleri üzerinde yetkilidir.

Planlama Ve Uygulama Sistemi

Almanya'nın birleşmesinden sonra hızla değişen koşullara uyum sağlamak üzere yeni planlama yaklaşımları ortaya konulmuş ve sorunları çözmeye odaklı yeni yaklaşımlara yönelinmiştir. Formel planlama sistemi ile mekânsal

planlamanın gereksinimleri arasında yerel ölçek ve üst ölçeklerde ortaya çıkan boşlukları kapatmak üzere enformel planlama süreci geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Enformel planlama süreçleri aktörlerin planlama konularında değişik yollardan katılımını ve işbirliğini sağlamayı hedeflemiştir.

Farklı ölçeklerdeki Avrupa iç pazarının kurulmasını amaçlayan Avrupa Birliği Bütünleşme sürecinde, çevre bölgeleri Avrupa'ya bağlamak, Avrupa'yı komşu ülkelere açmak, Avrupa trans-altyapı koridorlarını oluşturmak için yeni planlama yaklaşımı büyük önem taşımaktadır. (ISOCARP, 2005).

1. ÜLKE

Devlet Mekânsal Planlarının içeriğini "mekânsal yapı, koruma alanları, potansiyel yerleşme alanları, koruma/destekleme alanları, özel merkezler ve plan için mekânsal özellikli alanlar" oluşturmaktadır. Bu içerik, yerleşme, çeper ve kır, merkezi alanlar, yüksek, orta ve az çekim alanları, devlet gelişme aksları ve kentten ayrı bölgelerin alt alanları olmak üzere farklı mekânsal kategorilerde ele alınmaktadır.

Mekânsal Gelişme Stratejileri ile ülkede yapılacak tüm mekânsal planlar için temel ilkeler belirlenmiştir. Bunlar, "gelişme ve yenilik, temel kamu hizmetlerinin sağlanmasının güvenceye alınması ve kaynakların korunması, kültürel peyzajın geliştirilmesi"dir. Alman planlama sistemi kademeli bir yapılanmadır. Kademeler arası ilişkilerin belirli bir düzen içinde sağlanması için bazı ilkeler benimsenmiştir. Destekleme İlkesi, ülkenin federal yapısına bağlı olarak her eyaletin mümkünse en alt seviyeden başlayarak politik kararını alması anlamına gelmektedir. Yerel veya mahalli planlama otoritesi güçlü bir biçimde anayasa garantisi altında ve "otonom"dur. Bu durum yerel yönetime bağımsız hareket etme hakkı verir. Doğal Geri Besleme İlkesi ise farklı planlama kademelerinin federal, devlet, bölgesel ve yerel olmak üzere tüm ölçekleri dikkate almasıdır.

Yerel ölçekte arazi kullanımını belirleyen en önemli araç "Federal Yapı Kodu"dur. Enformel planlamada ise ilgili aktörlerin taahhütleri geçerlidir ve bu planlar dengenin sağlanması için önemlidir. Federal hükümet planlamada çerçeve, yasa ve ilkeleri tanımlayan bir role sahiptir. Federal düzeyde Avrupa Birliği, devlet ve sektörel politikalar arasında koordinasyonun sağlanmasından sorumludur. Ülke ölçeğindeki planlama araçları daha alt ölçeklerde belirlenmektedir.

Federal düzeyde geliştirilen araçlar, Federal Mekânsal Planlama, Kırsal Gelişme için Ortak Şema, doğa koruma ve çevre politikalarıdır. Devlet düzeyinde geliştirilen araçlar ise Federal Devlet Planlaması, Avrupa Birliği ülke ve bölge ölçeğindeki politikaları, kırsal gelişme politikası, doğa koruma ve çevre politikası, peyzaj planlama ve federal devlet ulaşım planlamasıdır. Enformel araçlar kurumsal sistem dikkate alınarak kurumları güçlendirecek şekilde gelişmektedir ve esnek, problem odaklı, alternatif yaklaşımlara hazırlıklıdır. Standart master plan ya da gelişme plan çerçeveleri geçici ve

kısa hazırlanmakta, toplumun değişiklik taleplerine yönelik oluşturulmaktadır. Kentsel gelişme planları uzun, enformel kontrol araçları ise orta vadeli hazırlanmaktadır.

II. ALT BÖLGESEL

Eyaletlerin alt bölgelerini kapsayan mekânsal planlama kamu sektörünü de içine alan, geniş kapsamlı, sektörlerarası bir plandır. Her bir eyalette farklı şekilde düzenlenebilen bu planların temel amacı bölgede mekânsal gelişmenin sağlanmasıdır. Bölge düzeyinde geliştirilen politikalar, bölge planlaması, bölgesel gelişme konsepti, bütünlük kırsal gelişme, peyzaj yapısal planı, bölgesel hareketlilik konseptlerini kapsamaktadır. Buna bağlı olarak bölge planı, bölgesel gelişme planı, alan gelişme planı ve sektörel planlar hazırlanmaktadır.

III. YEREL

Almanya'da yerel ölçekteki planlamanın amacı "sürdürülebilir kentsel gelişme, arazinin adil şekilde ve topluluk yararına kullanımı, insani bir çevrenin oluşturulması, doğal kaynakların ve kentsel kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi"dir. Yerel ölçekte uygulanan politikalar, belediye gelişme planlaması, yerel arazi kullanım planlaması, belediye iş teşviki, bütünlük kırsal gelişme, köy yenileme, çevre planlama, peyzaj ve yeşil alan planlaması, belediye dolaşım ve ulaşım planlamasıdır.

Yerel arazi kullanım planı bu ölçekteki en önemli araçlardan biridir. Arazi kullanım planları Federal Yapı Yasasına dayalı olarak arazinin yapılar ya da başka işlevler için nasıl kullanılacağını belirlemek ve kontrol etmeyi amaçlar. Kent ölçeğinde hazırlayan arazi kullanım planları, arazi kullanım planı süreci, yerel enformel ve sektörel planlama (iş, konut, sosyal altyapı, donatı, ulaşım), alt bölge gelişme planı, gelişme ve planlama çerçevesi, kentsel tasarım, mekânın yapısı ve fonksiyonu, sosyo-ekonomik ve ekolojik değerler ile bina izin süreçlerini kapsamaktadır.

Ulaşım, donatılar, madencilik, savunma ya da tarım gibi belirli bir sektöre yönelik mekânsal kararları içeren sektörel planlar yerel ölçekte bir planlama türü olsa da üst ölçeklerde de uygulanabilmektedir. Bu çerçevede, bölgesel ulaşım, atık yönetimi de sektörel planlamanın kapsamındadır.

IV. MAHALLE

Mahalle ölçeğinde amaç, ekolojik ilkelere uygun bir tasarım yapmak, yüksek konut yerleşimlerinin yoğunlaşmasını önlemek ve mahallelinin yaşadığı sosyal problemlerin üstesinden gelmektir. Temel konuları sürdürülebilirlik ilkeleri ile örtüşmektedir (örn. Rieselfeld). Bu doğrultuda, başlıca tasarım ilkeleri, insan ölçeğinde, kimlikli, sosyal yapıyı güçlendiren, altyapı ve ulaşım yatırımlarını destekleyen, ekolojik ve toplumun katılımını teşvik eden düzenlemeler getirmektir.

"Bağlayıcı" yerel arazi kullanım planı, Federal Yapı Yasasına dayalı olarak her bir

parselde arazinin yapılar ya da başka işlevler için nasıl kullanılacağını belirleyen ve kontrol eden planlardır. Bağlayıcı planların yasal temeli Yapı Yasasıdır. Bu planlar ve mahalle ölçeğindeki kentsel tasarım çalışmaları bu ölçekteki en önemli araçlardır.

V. SOKAK-PARSEL

Bu ölçekte temel amaç, yolları tasarım sınıfları çerçevesinde belirli standartlara oturtmak ve kullanıcılara kişisel ve doğru hareketi sağlamaktır. Politika, entegre bir ağ sistemi tasarlamak üzerine kurulmuştur. Sokak için tasarım ilkeleri, "yol planlama ve tasarım prensiplerinin belirlenmesi, çapraz kesişimlerin tasarlanması, yol hizalarının tasarımı, kavşaklar ve kavşak detaylarının çözümlenmesi, motorsuz taşıtlı kullanıcılar için tasarım" şeklindedir. Entegre ağ sistemi, yeni teknik bulgular ve tasarım sınıfları sokak tasarımında başvurulan araçlardır (Lippold, 2005).

VI. YAPI

Yapı tasarımında amaç binalara ilişkin yasaları tanımlamak ve bir kural sistemi oluşturmaktır. Tasarım süreci, "yasaların çeşidinin belirlenmesi, yeni yapılar için yasal sürdürülebilirlik başlıklarının tanımlanması, mevcut binalar için renovasyon başlıklarının tanımlanması, yasal düzeylerin belirlenmesi, AB yönlendirmelerinin tanımlanması ve uygulama sürecinin belirlenmesi" şeklinde yürütülmektedir (PRC, 2011).

PRC, Almanya Raporu, bina standartları, bölgeleme yasaları, eyaletlere yönelik bina yasaları, tüm kamusal yasa prosedürleri ve Enerji Performansı Sertifikası (EnEV-Ausweis) yapı ölçeğindeki temel araçları oluşturmaktadır (PRC, 2011).

VII. TEMATİK

Amaç, toplumdaki farklı sosyal ve yaş grupları için farklı alt alanlarda eşit olanaklar sağlamak ve entegre bir toplum ve çevre bilinci oluşturmaktır (German Association of Cities, 2011). Genel Stratejik Başlıklar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Uluslararası bakış açısı ve Avrupa kentleriyle işbirliği
- Metropolit alanlar ve kentler, çevresel alanlar arası işbirliği
- İş, akademi ve yaratıcılık
- Sosyal kohezyon ve entegrasyon
- Bir ev olarak kent
- Eğitim ve bakım
- İklimsel değişim ve adaptasyon (German Association of Cities, 2011).

Alman Kentler Birliği (German Association of Cities), 2011'de "mekânsal düzeyler (kentten bölgeye), çeşitli alan düzeyleri (aktivite ve bölümler), kamusal ve özel alan düzeyleri (finansal araçlar), ve çeşitli aktör düzeyleri (organizasyonel yapılar)" olmak üzere kentsel stratejilerde dört düzey tanımlamıştır.

C. ALMANYA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel ve Federal	Federal Mekânsal Planlama • Büyüme • Yarışma • Gelişme Temel kamu hizmetlerinin sağlanmasının güvenceye alınması, Kaynakların korunması, kültürel peyzajın geliştirilmesini, alt/ üst ölçek destek ilişkisi.	Destekleme İlkesi: Ülkenin Doğal Geri Besleme İlkesi, Yerel ölçekte arazi kullanım planı, 'Federal Yapı Kodu', Enformel planlama ve ilgili araçlar.	Federal düzeyde; Federal mekânsal planlama, Kırsal gelişme ortak şeması, Doğa koruma ve çevre politikası, Federal ulaşım planlaması, Devlet düzeyinde; Federal Devlet planlaması, Kırsal gelişme politikası, Doğa koruma ve çevre politikası, Peyzaj planlama, Federal devlet ulaşım planlaması.
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Eyaletlerin alt bölgelerinde mekânsal gelişmenin sağlanması, Sektörler arası ilişki kurulması.	Bölge planlaması, Bölgesel gelişme konsepti, Bütünleşik kırsal gelişme, Peyzaj yapısal planı, Bölgesel dolaşım konsepti, Geniş kapsamlı ve çok ölçeklilik.	Bölgesel Planlar, Bölgesel Gelişme Planı, Alan Gelişme Planı, Sektörel planlar.
III. KENT Kent ve İlçe	Sürdürülebilir kentsel gelişme ve arazinin adil ve topluluğun genel yararına dayalı kullanımı, daha insani bir çevre ve doğal kaynakların, kentsel kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi.	Belediye gelişme planlaması, hazırlayıcı yerel arazi kullanım planlaması, belediye iş teşviki bütünleşik kırsal gelişme, köy yenileme, çevresel planlama, peyzaj planı, yeşil alan planlaması, belediye dolaşım ve ulaşım planı	Yerel Gelişme Planı, Hazırlayıcı Yerel Arazi Kullanım Planı, Sektörel Planlar, Federal Yapı Kodları.
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Ekolojik prensiplere Uygun tasarım yapılması, yüksek konut yerleşimlerinin yoğunlaşmasının önlenmesi, mahallelinin yaşadığı sosyal problemlerin üstesinden gelinmesi.	İnsan ölçeği, kimlik, sosyal yapı, altyapı, ulaşım, ekoloji, toplum katılımı.	Bağılayıcı yerel arazi kullanım planı, Yapı Yasası, (Rieselfeld için bir Kentsel Mahalle Tasarımı.)

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Yolların tasarım sınıfları bağlamında standartlaştırılması ve yol kullanıcısına kişisel ve doğru hareketin sağlanması.	Yol planlama ve tasarım prensiplerinin belirlenmesi, çapraz kesişimlerin tasarlanması, yol hiza tasarımı, kavşaklar, motorsuz taşıtlı kullanıcılar için tasarım.	Entegre Ağ Sistemi, Yeni teknik bulgular, Tasarım sınıfları.
VI. YAPI Tekil Binalar	Binalara ilişkin yasaların tanımlanması ve bir kural sistemi oluşturulması.	Yeni yapılarda sürdürülebilirlik, mevcut binaların renovasyonu, yasal düzeylerin belirlenmesi, AB-Yönlendirmelerinin tanımlanması.	PRC, Almanya Raporu, Bina Standartları, Bölgeleme yasaları, Eyaletlere yönelik bina yasaları, Enerji Performansı Sertifikası
VII. TEMATİK	Toplumdaki farklı gruplar için eşit olanakların sağlanması, bütünlük bir toplum ve çevre bilinci oluşturulması.	Uluslararası, Avrupa düzeyinde, metropolitan alanlar, kentler, çevresel alanlar arası işbirliği, İş, akademi ve yaratıcılık, sosyal kohezyon, eğitim ve bakım, iklimsel değişim, adaptasyon.	Alman Kentler Birliği 2011 kentsel stratejilerde düzeyler; Mekânsal, alansal, kamusal, özel alan, aktörler düzeyler.

C. HOLLANDA

2.4.3.2. Hollanda

Toplam Alan: 41.526 km²

Toplam Nüfus: 16.645.313

Nüfus Artışı: 0.436%

Başkent: Amsterdam

İkinci Şehir: Rotterdam

Politik ve İdari Yapı

Politik ve idari yapılanma anayasal monarşidir, ülkede 12 ilçe ve 483 belediye idaresi vardır.

Planlama İçin İdari Yetki

Devlet, planlama yasalarını yürürlüğe koymak ve ülkesel planlamada ana karar dokümanlarının hazırlığından sorumludur. İlçe yönetimleri, bölgesel planlama kuralları, gelişme ile arazi kullanımı genel önerilerini hazırlamaktadır. Belediyeler ise, yapısal planlar ve detaylı yerel arazi kullanım planlarını hazırlamaktadır.

Temel Planlama Mevzuatı

1965 tarihli Mekânsal Planlama Yasası farklı tarihlerde revize edilmiş ve hala geçerlidir. Yasa 2000 yılında yerel projelere büyük bir esneklik sağlayacak şekilde değiştirilmiştir. Buna göre, her bir idari birim kendi planlama hedeflerini ve plan içeriğini tanımlamaktan sorumludur.

Planlama ve Uygulama Araçları

Ulusal planlama ana karar dokümanı hükümetin mekânsal politikalarındaki amaç, hedef ve stratejilerini ortaya koymakta ve doğal koruma alanları gibi özel alanları da belirlemektedir. Bölgesel planlar, ilçe yönetimleri tarafından hazırlanır. Bu planlar kentsel, endüstriyel, rekreasyonel gelişmeyi içeren bir çerçeve sunar. Belediyenin yapısal planları yerleşmenin gelecekteki gelişmesi için bir çerçeve sunarken detaylı arazi kullanım planları yasal olarak uygulanabilir niteliktedir.

Gelişme Kontrolü

Belediye gelişmenin kontrolü ve yapı izinlerinden sorumludur. Yapı izni arazi kullanım değişiklikleri ve yeni yapı yapılması durumunda gereklidir. Gelişme önerilerinin ilgili arazi kullanım planları ile uyumlu olması beklenir.

Planlama ve Uygulama Sistemi

Mevcut planlama sisteminin yavaş olması nedeniyle Mekânsal Planlama Yasası 2008 de yenilenmiş, yeni kuralları getirilmiş, etkin ve şeffaf politikaların geliştirilmesi için fiziksel ve çevresel gelişme stratejilerinin hedeflerle birleştirilmesine odaklanılmıştır. Deregülasyon (serbestleşme), desantralizasyon ve gelişmeye yapılan vurgu diğer önemli konuları oluşturmaktadır. 2005 Ülkesel Mekânsal Planlama Stratejisinin amacı, "uluslararası rekabet gücünün artırılması, güçlü kentlerin desteklenmesi, stratejik altyapı gelişim projelerinde devletin aktif ortak olarak katılması"dır. Bu amaçla ülkesel düzeyde yeni ajanslar kurulmuştur. Buna göre, karmaşık

durumdaki bölgesel gelişme alanlarında "Ulusal Kamu Kalkınma Ajansları", kırsal alanlarda ise ayrı ajanslar oluşturulmuştur. Mekânsal gelişme sırasında ortaya çıkan fayda ve maliyetin dengeli dağılımını sağlamak üzere arazi politikaları ve yeni Arazi Gelişme Yasası devreye girmiştir. Bu yasa kamu-özel sektör ortaklığını da destekler niteliktedir. (ISOCARP, 2005).

I. ÜLKE

Ülke ölçeğinde hedefler, "rekabetçi, erişilebilir, yaşanabilir ve güvenli yaşam alanları yaratmak" olarak tanımlanmaktadır. Küresel ortam ile birlikte özellikle Avrupa'da gelişmeye dönük mekânsal planlama yaklaşımında, hükümete yönelik güven, sorumlulukların sahiplenilmesi ve çok aktörlü paylaşım sonucunda bireyler veya özel sektör için dengeli seçim özgürlüğüne dayalı çözümlerin oluşturulması amaçlanmaktadır.

İklimsel değişikliklerle bağlantılı sürdürülebilir ekonomik dinamiklerin geliştirilmesine yönelik stratejiler öne çıkmaktadır. Merkezi hükümetin, uluslararası iş ortamına zemin hazırlayacak yatırım öncelikli altyapı bağlantıları ile mekânsal gelişmeleri gerçekleştirmeye dönük politikalarının bu stratejilere zemin hazırlaması beklenir. Söz konusu politika ve stratejilerin özel bölgesel çözümlere dayandırılması, mekânsal planlamada politikaların güncelleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Ülkesel çıkarlar bazında değil, yerel ve bölgesel yönetimlerin özelleştirilmiş bölgesel çözümler bazında geliştirdikleri stratejiler, ekonomik kalkınma açısından da daha etkin kararların oluşturulmasını sağlamaktadır.

Merkezi hükümetin mekânsal planlama kararlarında sürdürülebilir gelişmeyi yönlendirmeye yönelik mekân kullanımında tanımladığı prosedürler ülkesel ölçekte kullanılan tüm planlama araçlarının gücünü oluşturmaktadır. Ulaştırma politikalarının mekânsal kararlarına yönelik geniş amaçlı hibe transferi yapılan fonlar işleyişin sağlanması açısından önem arz ederken merkezi hükümetin özellikle kendisine bağlı birimlerin sorumlulukları konusunda rol tanımlayan yaklaşımı sürecin işleyişini sürdürülebilir kılmaktadır.

II. ALT BÖLGESEL

Hollanda da mekânsal planlama çerçevesinde ülkesel politika stratejileri ile entegrasyon halinde olan bölge sisteminde de yarışmacı, erişilebilir ve ulaşılabilir bir planlama ve tasarım yaklaşımının oluşturulması ve özellikle ortaya konulan geniş kapsamlı vizyon yaklaşımında rekabetin merkeze yerleştirilmesi alt bölgesel ölçekte temel hedef ve amaçları oluşturmaktadır. Uluslararası rakipleri ile karşılaştığında ülkenin yüzölçümü ve yoğunluk bakımından düşük olması, bununla birlikte yüksek kültür, tarih ve peyzaj değerine sahip olması, kırsal alanların erişilebilirliğinin yüksek olmasıyla kentsel bölgelerin yaşanabilir niteliğinin korunması hedeflere ulaşmada önemli avantaj sağlamaktadır. Bölgesel düzeyde kentsel ve yeşil alan gelişiminin dengelenmesine yönelik sorumluluk mekânsal gelişme ve erişilebilirlik arasındaki uyumu güçlendirme

hedefi ile kent yetkililerine bırakılmıştır. Ayrıca bölgesel ölçekte özel çözümlerin geliştirilmesinden hareketle stratejiler oluşturulmaktadır. Merkezi hükümetin mekânsal planlama sürecindeki kararlarında paydaşların (toplum ya da özel sektör) rollerini güçlendirecek tanımlamalar önem taşımaktadır. Kullanıcı odaklı yaklaşıma yardımcı katılımcı araçlar ülke yaklaşımı ile örtüşecek şekilde ön plana çıkarılmaktadır. Bölgesel Planlar, İklim Planları, bölgesel özel çözümleri destekleyecek erişilebilirlik göstergeleri yine alt bölgesel araçlar olarak kullanılmaktadır. Merkezi hükümetin bölge ölçeğinde gerçekleştirilecek planlama çalışmaları çerçevesinde ana ulaşım bölgelerinde ve limanların etrafındaki kentsel bölgelerde yerel ve bölgesel yetkililerle birlikte yapılacak kentsel çalışmalarından yararlanılmaktadır.

III. YEREL

Mekânsal ve ekonomik altyapıyı güçlendirirken, kentsel mekânın erişilebilirlik için geliştirilmesi ve kentsel süreçlerinde bölgesel farklılıkların kaldırılması ölçeğin temel hedefleri içinde yer almaktadır. Yaşam için güvenli çevre, doğal ve kültürel mirasın korunması, hem kentsel hem de kırsal alan yaşayanlarına iyi çevre kalitesi ile güvenli ve sağlıklı bir yaşam ortamı sunmak ve sağlam ve kapsamlı bir hareketlilik sistemi, çoklu bölge özelliği ile erişilebilirliği sağlamak için daha fazla seçenek sunmak önemlidir. Bununla birlikte yenilenebilir enerjide güçlü ağların ve geçişlerin sağlanması tüm yaklaşımların ortak paydasını oluşturmaktadır.

Ekonomik gelişmenin giderek kentsel bölgelerde yoğunlaştığı Hollanda'da sadece iş ve ekonomi sektörlerinin değil, araştırma ve eğitim merkezlerinin de bu rekabetin odağında yer alması gerekmektedir. Erişilebilirliğe ilişkin maliyetlerin düşürülmesi ve dolaşımda kullanıcı odaklı gelişmesağlanması için mevcut ve gelecekteki tüm mekânsal politika ve stratejilerde merkezi, yerel ve bölgesel otoritelerin, özel sektör ve bilgi enstitülerinin işbirliğinin oluşturulduğu gözlenmektedir.

Özel bölgelerde merkezi, yerel ve bölgesel otoriteler tarafından ortaklaşa kararlar ile oluşturulacak kentsel programları, sürdürülebilir ve iklim değişikliğine duyarlı planlar kullanılmaktadır. Ayrıca girişimci ağlarındakibütünlüğe önem verilmektedir.

IV. MAHALLE

Kentsel tasarımın özgünlüğü ile bağlantılı kütle biçimlerinin oluşturulması ve mikro ölçekte morfolojik ve tipolojik çözümlerin üretilmesi hedeflenmektedir. Karma kullanım, yüksek yoğunluk ve rekabeti karşılayacak kompakt çözümlerin üretilmesi ve yeni oluşturulacak kentsel peyzajla güncellenen ve değişen kentsel yaşam tarzının vurgulanması ve yapı adalarının bu konsept içinde belirlenmesi ön planda tutulmaktadır.

Özellikle kentsel dönüşüm alanlarındakonut politikalarının kalkınma stratejilerindeki rolünün tanımlanması, konut stoku artırılırken aynı zamanda kentsel çekiciliğin yükseltilmesi ve bunun için kaliteli orta sınıf konut üretilmesi mahalle ölçeğinde belirlenen temel politikaları oluşturmaktadır. Kentlinin motivasyonunu hedefleyen tasarımda kalite ve karakter arayışı, mahalle ölçeğinde nitelikli mekânların ve sosyal paylaşımların gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Yeni gelişen kentsel bölgelerde planlama politikasına bağlanan rehber sistemi ile ilişkili, yer tabanlı, kamusal alan ve kentsel mekân düzeni içinde yapı adası tasarımlarına yönelik kod sisteminde yararlanılmaktadır. Kullanılan kod sistemleri, mimar ve kentsel tasarımcılara ilham veren bir başlangıç noktası oluştururken söz konusu kod sisteminde amaç (aranan özellikler), içerik (karakterin nasıl oluşturmak istendiği) ve süreç (aktörlerin sorumluluk ve rolleri) açık bir şekilde tanımlanmaktadır.

V. SOKAK-PARSEL

Kaliteli ve yenilikçi kamusal açık alanların ve yapı çevrenin yaratılması, kentsel alanda kitle düzenine ilişkin çeşitliliğe dayalı estetik manzaraların oluşturulması amaçlanmaktadır.

Yönlendirici kodların belirlendiği politikalar çerçevesinde tasarımın denetimi ön plana çıkartılmaktadır, kodlamanın kurgusunda tüm taraflar bir araya getirilerek, gelişme sürecini hızlandıracak teşvike dayalı stratejiler benimsenmektedir. Planın yasal ağırlığını dikkate alan ve yönetimlerin vizyona ulaşmasını sağlayan Kod Sistemleri sokak parsel yapısında tanımlayıcı araç olarak kullanılmaktadır.

VI. YAPI

Arsa genişliği, zemin kat yüksekliği gibi tasarım ilkelerinin oluşturacağı kentsel estetiğe ilişkin uyumda çeşitliliğin sağlanması amaçlanmaktadır. Kentsel gelişmede tasarım sorumluluğu paylaştırılarak kentsel ölçekte estetiğin ve uyumun yakalanması sağlanmaktadır.

Kodların belirlediği politikalar sadece tasarımı değil tasarımı denetleyen kişi ya da kişilerin istihdamını da tanımlamaktadır. Kodlama, bir üst ölçekte olduğu gibi yapı ölçeğinde de ön plana çıkmaktadır. Planlama kararları ile örtüşen kentsel tasarım projelerinin vizyonuna dair basit ama uyulması zorunlu hedeflere dayanan ve standart olmayan kodlama sistemi yapı ölçeğinde dikkate alınmaktadır. Özellikle son dönemlerde yeşil bina sertifikasyon sistemleri de Tasarım Rehberleri ve Kodlama Sistemleri ile birlikte değerlendirilmektedir.

VII. TEMATİK

Yerel plan için tanımlanmış amaç ve hedefleri devam ettiren gelişme odaklı büyüme modelleri konforlu ve ekolojik yaşamı da destekleyerek tematik proje yaklaşımında öncelikli amaçlar arasında yer almaktadır. Kişi başına daha az enerji tüketiminin (Örn. bisiklet ulaşımına ilişkin kentsel tasarım uygulamaları) ve kentsel yaşam ile ilgili fırsatların ve faydaların sağlanması hedeflenmektedir. Yeni teknolojiler ve yeşil mimari için istihdam olanağını yaratacak tasarım stratejileri, kentsel baskıları azaltacak sağlıklı yaşama yönelik tasarım politikaları çerçevesinde belirlenmektedir. İnsanların etkileşim halinde olduğu ve kaliteli yaşamı destekleyen kentsel tasarım projelerine yönelik çerçeve programları, tematik rehberler ve planlama dokümanları kullanılan araçlardan bazılardır.

C. HOLLANDA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel ve Federal	Mekânsal planlama ve tasarım boyutunda ülkesel çerçeveler: • Yarışmacı, • Erişebilir • Yaşanabilir.	Mekânsal planlama ve altyapıya ilişkin ülkesel planlama stratejisi.	Planlama politika çerçevesi ülkesel rehberlik yaklaşımında sürdürülebilir kentleşme rehberi.
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Mekânsal planlama entegrasyonu.	Büyüme ve yenileşme için belirlenen stratejiler.	Yerel girişimci paydaşlığı ortak strateji birliği tasarım yenileme panelleri.
III. KENT Kent ve İlçe	Mekânsal ve ekonomik altyapının güçlendirilmesi ve bölgesel farklılıkların giderilmesi.	Rekabetin merkeze alınarak, özellikle erişilebilirliğe ilişkin maliyetlerin düşürülmesine yönelik üst planlarla entegre mekânsal çözümler.	İklim esnek planlar, Girişimci ağları ile bağlantı.
IV. MAHALLE Kırsal yerleşme ve Mahalleler	Rekabeti karşılayacak karma kullanım, kompakt yerleşmeler desteklenirken kentsel peyzajın gözetilmesi.	Mekânsal çekicilik ve kaliteye yönelik kalkınma stratejileri.	Mahalle planları, Destekleyici ek plan dokümanları ve plan/tasarım rehberleri.
V. SOKAK - PARSEL Parseller Özel Alanlar	Yeni gelişme alanları için tasarım ilkeleri ve parametreler [kullanıma ve kitle düzenine yönelik].	Kullanım ve kitle konularında tasarım kodları.	Özel alanlar için tasarım kodları [Design code].

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
VI. YAPI Tekil Binalar	Fizibilite çalışmaları; özel alanlar için gelişme özetleri.	Vaziyet planı ve çalışma çizimleri.	Binalar için Kod sistemi , Gelişme kontrolleri, Yapı yönetmelikleri.
VII. TEMATİK	Yerel plan için politikalar.	Çevresel baskıyı azaltacak tasarım politikaları.	Ek planlama dokümanları, Tematik rehberler.

C. GÜNEY AFRIKA

2.4.3.3. Güney Afrika

Toplam Alan: 1.221.037 km²

Toplam Nüfus: 53.140.000

Nüfus Yoğunluğu: 43.5/km²

Nüfus Artışı: %0.8 (2010-2015)

Başkent: Pretoria

Politik ve İdari Yapı

Ülkenin kuzeyinde Namibya, Bostwana, Zimbabwe ve Mozambik, doğusunda Hint Okyanusu, batısında ise Atlas Okyanusu yer almaktadır. Genel fiziki yapısı merkezi bir plato etrafında yerleşmiş dağlardan oluşmaktadır. Yönetimsel başkenti Pretoria, yasal başkenti Cape Town, adli başkenti ise Bloemfontein olarak bilinmektedir. Ülke idari amaçlı 9 eyaletten oluşmaktadır ve her eyalet kendi içinde bölgelere ve yerel belediyelere ayrılmaktadır.

Planlama için İdari Yetki

Belediyeler sosyo-ekonomik ve mekânsal gelişme için temel idarelerdir.

Temel Planlama Mevzuatı

1995'teki Gelişmeyi Kolaylaştırma Yasası (Development Facilitation Act) planlamadaki ilk temel değişime yol açmıştır. Bu yasa Arazi Geliştirme için yasal planlama ve geliştirme ilkelerini belirlemektedir. Bu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Entegre ve yaşanabilir çevreler oluşturulması
- Kompakt kasaba ve mahalleler meydana getirilmesi
- Altyapı ve servislerin maksimum düzeyde kullanılması
- Formel ve informal çevrelerin eşit koşullara sahip olmasının sağlanması (Robinson and Odendaal, 2007).

Belediye Sistem Yasası, 2000 (The Municipal System of 2000) 'Bütünleşik Gelişme Planları' başlığı altında kentsel, bölgesel ve belediyeler ölçeğinde planlama şekillerini tüm ülkede uygulama hedefi içermektedir. 2001 yılında "Kılavuz Paket" (Guide Pack), İl ve Yerel Yönetim Birimi (DLPG/Department of Provincial and Local Government) tarafından çıkarılmıştır ve Bütünleşik Gelişme Planları bu süreçte belediyelerin uygulamalarına 5 yıllık dönemde bir belirleyici olmuştur. Bütünleşik Gelişme Planı (The Integrated Development Plan, IDP) stratejik bir planlama aracı olduğu gibi aynı zamanda belediyelerdeki planlama, bütçelendirme, yönetim ve karar verme mekanizmaları hakkında da bilgi vermektedir (Robinson and Odendaal, 2007). Yasalarla ilişkili prosedürler İnsan Hakları Beyannamesi ve 1996 Anayasasında belirtilmektedir. Yerel Yönetim Sistemi (Local Government System) temel prensipleri oluştururken Belediye Sistemi Yasası, 2000 (Municipal System Act of 2000), Belediye Yapılanma Yasası, 1998 (Municipal Structures Act of 1998) ve Belediye Sınır Yasası, 1998 (Municipal Demarcation Act of 1998) alt içerikleri belirlemektedir (Robinson and Odendaal, 2007).

Planlama ve Uygulama Araçları

Kentsel stratejiler ve 5 yıllık bütünleşik gelişme planları, belediyenin tüm mekânsal önceliklerini, yönetim ve kararları için uygulama aracıdır. Bütünleşme, bir mekânsal çerçeve, mali rapor, sektörel program, projeler ve arazi reformunu içerir.

Gelişme Kontrolü

Gelişme Kontrolü arazi kullanımını düzenleyen yasalar ve çevre yönetim sistemi tarafından idare edilir. Katılımı da içerir.

Planlama ve Uygulama Sistemi

1994'te Güney Afrika'da eşitliğin sağlanması amacıyla önemli değişimlerin yaşanması ve 2002'de planlamaya ilişkin yeni biçimlerin getirilmesi ile birlikte yeni bir süreç formüle edilmiştir. Bu bağlamda bölgesel gelişimler ve bazı bölgelerdeki etkiler aşağıdaki gibidir:

Gelişimler: Kentsel ve kırsalda her bölge için evrensel bir planlama sistemi, belirgin bir planlama odağı olması, belediye ve servis sağlayıcılarla bütünleşik geliştirme planlarının bütçelendirilmesi, gelişmiş toplumsal katılımın sağlanması.

Etkiler: Uygulamada insan kaynakları ve kurumsal altyapıyı içeren sofistike planlama sistemi, formel ve enformel sistemler arasında bir ikilik, planlar ve yönetim kadrosunun planlama prosedürlerinde gerekli değişimleri farklı planlama biçimlerine entegre etmeleri, belediye sınırları ve planlama biçimlerinin gelecek değişikliklere olanak vermesi (Robinson and Odendaal, 2007).

I. ÜLKE

Güney Afrika'da planlama sistemi yasal bir çerçeve içermekte ve belediyelere geliştirme odaklı bir planlama yöntemi sunmaktadır. Sosyal, ekonomik, çevresel, kamusal ve özel niteliklerin ülke, eyalet, bölge ve yerel ölçekte belirli bir dengede ele alınması söz konusudur (SALGA-SAPI-MILE, Municipal Planning Partnership, 2011). Temel konu başlıklarının hükümet politikalarına dönüştürülmesi ve bu noktada kentsel ve bölgesel planlama organizasyonları oluşturulması amaçlanmaktadır.

Mekânsal çevrelerin organizasyonunun oluşturulması temel hedeftir. Daha iyi fiziksel, çevresel ve sosyal organizasyonlar oluşturma ve bu nitelikleri genel çözümlere ulaştırma söz konusudur (SALGA-SAPI-MILE, Municipal Planning Partnership, 2011).

Güney Afrika'nın planlama sistemi "stratejik planlama" modeli üzerinden oluşturulmuştur. Bu yöntem şehirlerin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarak bölgesel gelişmedeki temel stratejileri belirlemeye olanak vermektedir.

Stratejik planlama karar vericiler için gelecek vizyonlarını oluşturmaları ve şehirde yaşayanların da sürece katılmasını sağlayacak adımlar içermektedir. Yöntem kentsel planlamaya ek olarak planlama araçlarını, planlama ürününü ve şehir geliştirme stratejisini de tanımlamaktadır. Belirlenen danışma dökümanları, "arazi kullanım bölgelemelerinin içerdiği şema harita, bölgeleme çeşitleri (konut, ticaret, endüstri, açık alan, yönetim, kurumsal, eğitim, karma, tarım, özel bölgeler), onaylanmış arazi kullanımları (serbest kullanımları, onaylı kullanımlar, onaysız kullanımlar), zeminde yerleşim oranı, yayılım alanı, yükseklik, yoğunluk, bina sınırları, yan ve arka alanlar, park etme standartları, kontrol alanları, alan gereksinimleri, reklam şemaları şeklindedir (SALGA-SAPI-MILE, Municipal Planning Partnership, 2011).

Planlama sisteminde genel prensiplere ilişkin bilgi "Beyaz ve Yeşil Kitaplar" (hükümetin politika dökümanları) üzerinden açıklanmaktadır. Bununla birlikte "Ulusal Gelişme Planı" yasaları da mevcuttur.

II. ALT BÖLGESEL

Güney Afrika'da alt bölgesel içerikte temel amaç, "belediyenin yirmi yıllık gelişme hedeflerine ulaşması için vizyon oluşturmak"tır. Konuyla ilgili temel stratejiler de bütünsel gelişme planı ile bağlantı kurulması ve sonraki uzun dönem stratejiler için yönlendirme sağlanmasıdır.

Bu ölçekte kullanılan araçlar belirli bir hiyerarşi içindedir. Bu araçlar, "UZUN Dönemli Gelişme Stratejisi (Long-Term Development Strategy, LTDS), Bütünsel Gelişme Planı (Integrated Development Plan, IDP), Mekânsal Gelişme Çerçevesi (Spatial Development Framework, SDF), Şemalar (Schemes) ve Diğer Yasal Planlar (Other Statutory Plans)" şeklindedir (SALGA-SAPI-MILE, Municipal Planning Partnership, 2011).

III. YEREL

Yerel ölçekte amaç, belediyenin farklı sektör planları arasında koordinasyonunu sağlamaktır. Bütünsel Gelişme Planı doğrultusunda temel politika, "uzun dönemli hedef ve stratejiler rehberliğinde idarenin beş yıl içinde bütün faaliyetlerinin belirlemek, belediyenin kaynak ve kapasitesini planın uygulanması için harekete geçirmek, yıllık bütçenin oluşacağı temeli ve çerçeveyi oluşturmak ve tüm bunların ulusal ve il ölçeğindeki gelişme planlarına uygun olmasını sağlamaktır.

Cape Town'da büyük ve karma kullanımlı bir bölge olan Century City Projesi bu kapsamda örnek olarak ele alınabilir. Projede Kentsel Tasarım Çerçevesi olarak tanımlanan hedefler 3 başlıkta sıralanmaktadır; Century kentine paylaşılan bir vizyon belirlemek (arazi kullanımını arttırmak, yer algısını oluşturmak, bütçe hedefleri koymak), uygulamaya dönük bir mekanizma oluşturmak (kentsel form ve mimari nitelikleri tanımlamak, tasarım incelemesi için bir süreç oluşturmak) ve kentsel bir form oluşturmak (tekil binalar ve kamusal alanlar arasında bir bağlantı kurmak, sokak ve diğer alt sistemlerle bir bütün oluşturmak) (Century City Development Company Ltd., 2005).

Genel tasarım ilkeleri, öncelikle kente ilişkin oluşturulan konsept strüktürün, ardından da en alt ölçeğe kadar tasarım ilkelerinin belirlenmesini hedeflemektedir. Kamusal alanlar, açık alan sistemleri, özel geliştirme ve mimari hacimdeki kompozisyon kalitesi başlıkları altında belirlenen bu ilkeler kentsel tasarımın genel içeriğini oluşturmaktadır (Century City Development Company Ltd., 2005).

Century City Projesi kapsamında kullanılan temel araç, "Bütünsel Gelişme Planı"dır. Bu planların kentsel tasarım gerekçeleri, genel strüktür ve evrensel tasarım kılavuzlarıyla da paralel gitmesi önem taşımaktadır. Bölgesel planlar, kamusal çevre elemanları (sokaklar, meydanlar, parklar, yaya yolları, görsel sınırlar, vb.), özel geliştirme elemanları (sokak ve blok paternleri, arazi kullanımı, bina yükseklik ve kütleleri, bina birleşimleri, vb.), köşe arayüzleri (köşe birleşim tip detayları, zemin kat planı ve sokak arayüzleri, vb.), mimari (mimari dil, bina kontrolleri, vb.), çevresel elemanlar (rüzgar, güneş kontrolleri, peyzaj prensipleri, vb.), mühendislik ve trafik (servisler, park yerleri, yol kapasiteleri, vb.), geliştirme parametreleri (tüm zemin alanı, önerilen arazi kullanım şemaları, park etme alan hesapları, vb.) başlıklarını içermektedir (Century City Development Company Ltd., 2005).

IV. MAHALLE

Mahalle ölçeğinde amaç, arazi kullanımının yönetimini sağlamaktır. Arazi kullanım yönetim planı ile kent planlama şemalarının oluşturulması ve bölgeleme haritaları ile izin gerektiren ve gerektirmeyen aktivitelerin belirlenmesi sağlanmaktadır.

Mahalle ölçeğinde planlama ve tasarım anlayışını "The Fringe-Draft Urban Design Framework" Projesi'ndeki ("The Fringe", Taslak Kentsel Tasarım Çerçevesi) içerik bağlamında ele almak mümkündür. Projede belirlenen alan kentsel mahalle veya bölgesel tanımlar üzerinden ilerlemektedir. Mekânsal ölçekte kentsel grid, blokların büyüklükleri, sokak genişlikleri, yapı-sokak cephe yükseklikleri, yapı-sokak aktiviteleri analiz edilerek kamusal mekan, genel karakter, kimlik gibi konular ele alınmaktadır. Kentsel bölge anahtar karakteristikleri, "geçirgenlik, kentsel ölçek ve parça, sokak ölçeğinde çeşitlilik, kamusal mekan ve kentsel karakter"dir (Briggs, 2012).

Güney Afrika'da mahalle ölçeğinde kullanılan araçlar, bütünsel gelişme planı, arazi kullanım yönetim planı (eski strüktür planı ve kent planlama şemaları yerine), kentsel tasarım çerçevesi ve mekânsal gelişme planıdır. Mahalle ölçeğinde alt ve üst ölçek ilişkisi kurulması önemli bir konudur. Bu noktada bütünsel gelişme planından mekânsal gelişme planına doğru bir değişimin olduğu görülmektedir.

V. SOKAK-PARSEL

Estetik, ekonomik değer ve işlevler arasında denge kurulması, sokak-parasel ölçeğindeki temel hedefler. Bu bağlamda kentin ortak vizyonu doğrultusunda kamu ve halk için "yer duygusu" yaratmak, kenti gayrimenkul yatırımları için

öne çıkarmak, vizyonu hayata geçirecek kentsel form ve mimari özellikleri tanımlamak ve tek binalar ile kamusal mekanlar, özellikle de sokaklar arasında pozitif ilişki yaratmak önem kazanmaktadır.

"The Fringe-Draft Urban Design Framework" Projesi ise sokak ölçeğindeki stratejileri "ölçek ve tanımlama, sokak aktiviteleri, aktif yönetim ve yayaalara öncelik" şeklinde sınıflandırılmaktadır (Briggs, 2013).

Sokak ölçeğindeki tasarımlar, ilkeleri belirleyen ve bunun uygulama ile ilişkisini açıklayan "Kentsel Tasarım Çerçevesi" bağlamında ele alınmaktadır. Bu çerçevede, kamusal alanların detaylandırılması, markalaşma ile farkındalık yaratmak, sokak gruplaşmasını önlemek, kamusal sanatı desteklemek, Afrika estetiğini oluşturmak, aydınlatmayı etkin kılmak ve yüzey dokuları yaratmak başlıkları belirlenmektedir (Briggs, 2013).

VI. YAPI

Yapıların sağlıklı güvenli, erişilebilir ve "yeşil" olmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Yapılara ilişkin stratejiler "Bina Plan Onayları" kapsamında irdelenmektedir. Bu onaylar, yapı ruhsatları ve yapı denetimi yasal düzenlemeleriyle yapılmaktadır. Bunun dışında yapı ölçeğindeki planlama ve tasarım, ülke, bölge, kent ve mahalle ölçeklerinden gelerek sokak ve yapı ilişkisiyle de analiz edilmektedir. Yapısal form analizleri ve bu analizlerin sokak ölçeğinde de ele alınarak ilişkilendirilmesi söz konusudur.

Güney Afrika'da yasal çerçeveyi belirleyen önemli bir araç, Ulusal Yapı Yönetmelikleri ve Standartları Yasasıdır (National Building Regulations and Standards Act No 103 of 1977/NBR). "Bina Plan Onayları", bu yasanın düzenlemelerinde tanımlanmaktadır. Buradaki yasalar bir binanın bölgelemedeki yerini almadan önceki final safhasındaki durumunu açıklamaktadır. NBR binalardaki sağlık, güvenlik, erişilebilirlik ve eko-yeşil bina standartlarını (doğal havalandırma, enerji ve su kaynaklarının verimli kullanımı, vb.) tanımlamaktadır (SALGA-SAPI-MILE, Municipal Planning Partnership, 2011).

VII. TEMATİK

Amaç, sürdürülebilir bir süreçle toplum sağlığını korumak ve topluma erişilebilir teknolojilerle servis hizmetleri sağlamaktır. Yerleşim Planlama ve Tasarım Rehberi, yerleşim oluşturmaya ilişkin mekânsal ve yapısal prensipleri belirlemektedir. Bu prensipler planlama yöntemi olarak katılımcı bir yaklaşımla birçok aktörü süreçte dahil etmektedir.

Planlama Stratejileri, dolaşım ağları, toplu taşıma, açık alanlar, kamusal tesisler, arazi parselasyonu, kamu hizmetleri, çevresel-ekolojik- yangın dayanımı gibi özelleşmiş konuları tanımlamakta ve açıklamaktadır. Tematik Stratejiler ise, sel suyu yönetimi, yollar, düzen ve malzeme, su kaynaklarının tedariki, sıhhi tesisat yönetimi, katı atık yönetimi, enerji yönetimi konularını gündeme getirerek toplumun genel sağlığını korumak ve yeni teknolojilerle daha yaşanabilir çevreler oluşturabilmek için öneriler sunmaktadır.

Tematik anlamda kullanılan araçları farklı bir sınıflandırma içeren planlarla açıklamak mümkündür. Sektör Planı (Sector Plan), Yerel Alan Planı (Local Area Plan), Düğüm Planı (Nodal Plan), Koridor Planı (Corridor Plan), Bölge Planı (Precinct Plan) bu araçlardan bazılarıdır. Bu planlar SDF (Mekansal Gelişme Çerçevesi) ve şemalar arasında bir noktada yer almaktadır. Genellikle farklı ölçeklerde dirler ve belirli bir coğrafi bölgeyi tanımlarlar. Aynı zamanda, bu planlar birbirileri üzerinde hiyerarşik bir düzene de sahip olabilmektedirler. Belirli bir bölge için ölçüm verebilirken arazi kullanım haklarına başvurumaktadırlar. Arazi kullanım haklarına başvurulmadan önce şemaların düzeltilerek bu üst düzen planlarla ilişkilendirilmesi önem kazanmaktadır (SALGA-SAPI-MILE, Municipal Planning Partnership, 2011).

C. GÜNEY AFRIKA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Temel konu başlıklarının hükümet politikalarına dönüştürülmesi.	Danışma dökümanları hazırlanması.	Beyaz ve Yeşil Kitaplar, Ulusal Gelişme Planı.
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Belediyenin yirmi yıllık gelişme hedeflerine ulaşması için vizyon oluşturulması.	Bütünleşik gelişme planı ile bağlantı kurulması, Sonraki uzun dönem stratejiler için yönlendirme.	İl ölçeğinde planlar; Uzun dönemli gelişme stratejisi, Arazi kullanım yönetim planı, Mekânsal gelişme çerçevesi, (eski bölgesel ve alt bölgesel gelişme planlarının yerine).
III. KENT Kent ve İlçe	Belediyenin farklı sektör planları arasında koordinasyonu sağlaması.	Uzun dönemli hedef ve stratejilerin belirlenmesi, Belediyenin kaynak ve kapasitesini planın uygulanması için harekete geçirilmesi, Yıllık bütçe çerçevesinin oluşturulması, Ulusal ve il ölçeğindeki gelişme planlarına uygun olmasının sağlanması.	Bütünleşik Gelişme Planı.
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Arazi kullanımının yönetimi.	Arazi kullanım yönetim planı, kent planlama şemaları, bölgeleme haritaları, izin gerektiren ve gerektirmeyen aktiviteler.	Bütünleşik gelişme planı, Arazi kullanım yönetim planı (eski strüktür planı ve kent planlama şemaları yerine), Kentsel tasarım çerçevesi, mekânsal gelişme planı.
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Estetik, ekonomik değer ve işlevler arasında denge kurulması.	Kentte "yer duygusu"nın oluşturulması, Kentin yatırımlar için öne çıkarılması, Kentsel form ve mimari özelliklerin tanımlanması, Tek binalar ile kamusal mekânlar, özellikle sokaklar arasında pozitif ilişki yaratılması.	Kentsel Tasarım Çerçevesi.
VI. YAPI Tekil Binalar	Yapıların sağlıklı güvenli, erişilebilir ve "yeşil" olmasının sağlanması.	Yapı ruhsatları, Yapı denetimi,	National Building Regulations and Standards Act No 103 of 1977 (NBR).
VII. TEMATİK	-	-	Sektör Planı, Yerel Alan Planı, Düğüm Planı, Koridor Planı, Bölge Planı.

2.4.4. Arazi Kullanımı / Doğa İlişkili Planlama

D. İNGİLTERE

2.4.4.1. İngiltere

Toplam Alan: 244.820 km²

Toplam Nüfus: 60.943.912

Nüfus Artışı: 0.28%

Başkent: Londra

İkinci Şehir: Glasgow

Politik ve İdari Yapı

Birleşik Krallık'ta anayasal monarşi İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler'den oluşmaktadır. Bu sistem politik süreçlerde olduğu kadar planlama sisteminde de çoklu bir yapıya yol açmaktadır.

Planlama İçin İdari Yetki

Toplular ve Yerel Yönetimler Bakanlığı planlama sistemini hükümet adına kontrol etmektedir. Her bir durumda plan yapımı ve planlama deneyimi için bakanlık yerel otoriteleri sorumlu kılmakta, planlama yerel ve merkezi yönetimin kompozisyonunu idari olarak yönetmektedir. Büyük Londra Yönetimi-GLA (Great London Authority) doğrudan seçilmemiş olmasına karşın Londra Bölgesel Planından da sorumludur.

Temel Planlama Mevzuatı

Birleşik Krallık'ta İngiltere, İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda için ayrı planlama yasaları vardır. Ülke planlama yasaları 1990-91, 2004, 2012 yıllarında yenilenmiştir. Bu tarihler İskoçya'da 1997, Kuzey İrlanda'da ise 1972-2006'dır.

Planlama ve Uygulama Araçları

Ülkesel ve bölgesel politikalar İngiltere, İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda için ayrı ayrı hazırlanmaktadır. İkili mekânsal planlamanın amacı gelişmeyi yönlendirmek, araziye kamu yararına kullanmak ve sürdürülebilir gelişmeye ulaşmaktır. Gelişme planları yerel yönetimlerce hazırlanmaktadır, her bir birim alanları içindeki ekonomik-sosyal-çevresel amaçlarla politika ve önerileri oluşturur. Hem ikili ilçe ve belediye planları hem de tekil gelişme planları yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Planlar çoğunlukla planlama çerçeveleri ya da planlama politikalarına yönelik kuralları ve arazi kullanımı ile uygulama planlarını içerir.

Gelişme Kontrolü

Planlama yasası izin gerektiren gelişme türlerini tanımlamaktadır. Kimi gelişme önerileri çevresel etki değerlendirmesine tabidir. Yerel yönetimler planların uygulanmasından sorumludur.

Planlama Ve Uygulama Sistemi

İngiltere planlama sisteminin eriştiği seviye dikkate değerdir. 2004 ve 2012 reformları uygulamadaki zorlukları çözmek üzere geliştirilmiştir. Buna karşın kimi arazi kullanımı ve yerleşme örüntüsü hala özel araçlara bağımlıdır ve düşük

yoğunluklu konut alanları, bölgesel alışveriş merkezleri, lojistik ve iş parkları hakimdir. Son eğilimler ise, kent içi boş alanları kullanarak daha kompakt, yüksek yoğunluklu ve toplu taşımaya imkan veren kentler yaratmaktır. (ISOCARP, 2005).

I. ÜLKE

Bu ölçekte farklı mekânsal ölçekler arasında entegrasyonun sağlanması hedeflenerek, planlama ile sosyo-ekonomik mekânsal parçalanmaların ele alınması ve toplumsal refahı oluşturacak kararların tanımlanması amaçlanmaktadır. Söz konusu kararlarda özellikle koruma ile birlikte ekonomik ve sosyal kalkınma için önemli bir değer olan alanların kaynaklarının geliştirilmesi temel önceliklerdir. Ayrıca yeşil alanlar ile biçimlenen kaliteli yaşam alanlarının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Ülke ölçeğinde geliştirilen politika ve stratejilerde güçlü ve yarışmacı ekonomiyi kurmak, yüksek kalitede çok seçenekli konut edindirmek, sağlıklı toplumu özendirme temel yaklaşımdır. Bununla birlikte çevresel ve ulaşım baskılarını ele alacak geniş ölçekli yaklaşımlar geliştirilmekte, doğal ve tarihsel çevreyi koruyarak iyileştirmeyi de öncelikli politikalar arasında ele almaktadır. Maden alanlarının sürdürülebilirliğini geliştirmek, yeşil işletme odaklı ekonominin yapılandırılması ve bu kapsamda kırsal ekonomiyi desteklemek, yeşil ve açık alanlar ile birlikte su yollarının sağladığı fırsatları üst seviyeye çıkartmak ülke genelinde bütüncül politika ve stratejiler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Düşük karbonlu enerji altyapısının sağlanması ve iletişim altyapısının yüksek kalitede desteklenmesine dönük kararların oluşturulması da aynı bütüncül bakış açısı ile değerlendirilmektedir.

Yerelleşme Yasası ve Ulusal Planlama Politikalar Çerçevesi (NPPF) ülke ölçeğinde temel araç olarak ön plana çıkmaktadır. Üst ölçek planlar bu noktada önemli bir kılavuz niteliğine sahiptir. Uzun vadede mekânsal gelişimde rehberlik, altyapı ve servis sağlayıcılarının, ekonomik kalkınma hedefi ile konut, atık ve diğer stratejik başlıklarda yatırım planlarına rehberlik etmesi, sürdürülebilir bir mekânsal planlama anlayışını ülke ölçeğinde tutarlı bir şekilde uygulanabilir hale getirmektedir. Ayrıca planlama politika çerçeveleri ve uygulamaya dönük enerji üretim planları da ülkenin ekolojik planlama yaklaşımı ile üst ölçek ilkesel kararları gözetmektedir.

II. ALT BÖLGESEL

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması çerçevesinde planlama sürecinde "sağlık ve refahın artırılması, ekonomik kalkınma, iklim değişikliğine uyum ve çevresel etkileri dikkate alınmış enerji üretimi, planlama ile dengeli ve güvenli toplulukların gelişimi bölgesel eşitsizliğin kaldırılarak, erişim kolaylığının sağlanması biyoçeşitliliğin korunması, öğrenme ve becerilerin kazanımında erişim kolaylığı, doğal kaynakların korunması ve atık yönetimi, iş ve çalışma

da sosyal eşitlik ve erişilebilirliğin sağlanması, kültürel etkinliklere erişim kolaylığı, gıda ve tarım da refahın yakalanması, turizmin teşvik edilmesi, kıyı ve denizcilikte bilgi tabanının geliştirilmesi, sürdürülebilir ekonomik potansiyellerin artırılması" amaçlanmaktadır. Belirlenen tüm bu amaçlar çerçevesinde gelişme ve dönüşümün mekânsal koordinasyonunda yerel planlar ile birliktelik sağlanması ilk sıraya yerleştirilmekte, özellikle uluslararası ticaret ağına katılım için bölgesel fırsatları optimize edecek mekânsal düzenlemelerin sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca kentsel bölgelere destek olması için kırsal ve kıyı ekonomilerinin çeşitlendirilmesi alt bölge yaklaşımlarında önemli bir girdi oluşturmaktadır.

Büyüme ve yenileşme için konut ve işgücünü de kapsayan stratejiler, "ulaşım, çevre, ekonomi, tasarım, sanayi ve altyapıya yönelik tematik planlama politikalarının belirlenmesi ve her alt bölgesel stratejinin kendi belirli bir yetki alanı olması" üzerine şekillenmektedir. Örneğin, Bölgesel Ekonomik Strateji, ekonomik kalkınma fırsatlarını kendi yetki alanı sınırları içinde takip etmekte, Bölgesel Konut Stratejisi, konut ihtiyaçlarını karşılamak için belirli bir alanda yatırım ve eylemleri yönlendirmektedir. Günümüzde bu stratejiler tek bir entegre bölgesel strateji ile ele alınmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle, bölge genelinde en güçlü stratejileri ve sorunları ele almak için kilit önceliklerin tanımlanması gerekmektedir.

Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesi-RSDF (The Regional Sustainable Development Framework) alt bölge çalışmaları için önemli ilkeler içermektedir. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

- Farklı gelişim gösteren ekonomilerin desteklenmesi,
- Bölgede herkesi tatmin edici ve adil ücretli işe erişimin sağlanması,
- Yerel ihtiyaçların yerel kaynaklardan karşılanması,
- Eğitim fırsatlarına, bilgiye herkesin erişimi,
- Sağlıklı gıda, temiz su, uygun fiyatlı konut ve verimli enerji gibi temel ihtiyaçların karşılanması,
- Eğitim, sağlık gibi hizmetlere temel erişim,
- Herkesin fiziksel ve zihinsel refahının sağlanması,
- Doğal kaynakların verimli kullanımı,
- Biyolojik çeşitlilik ve peyzajın düzgün, korunmuş ve geliştirilmiş olması,
- Güvenli ortamda atığın minimize edilmesi,
- Çeşitlilik ve yerel özelliklerin korunması,
- Kültürel ve rekreasyona dönük olanakların yaygınlaştırılması,
- Toplumun her kesiminin katılımının sağlanması.

Planın başlangıç noktasını oluşturan bölgesel stratejik ortaklıklar önemli bir aktör olarak ön plana çıkmaktadır. Mekânsal stratejik planların hazırlık sürecinin tüm aşamalarında Stratejik Çevresel Değerlendirme Direktifi gereklerinin Sürdürülebilirlik Değerleme ile ele alınması gerekmektedir. Bölgesel Mekânsal Strateji performansını ölçmek için hazırlanmış Yıllık İzleme Raporları, daha geniş bölgesel hedeflere ulaşmada ise Yıllık İzleme Planları birer araç olarak kullanılmaktadır. İklim değişikliğine bölgesel uyumun teşvik edilmesinde önemli bir rol üstlenen İklim Değişikliği Bölge Eylem Planı ise özellikle alt bölge çalışmaları açısından önem taşımaktadır.

III. YEREL

Kent ölçeğinde gerçekleştirilen çalışmalarda cazip çalışma ve yaşam ortamlarını sağlayacak daha verimli ve çevre dostu hareket desenleri ile sağlıklı yaşam tarzının ve kaliteli ortamın desteklenmesi hedeflenmektedir. Bu hedefler doğrultusunda kentsel alanların yenilenmesinde ve gelecekteki istihdam olanaklarının sağlanmasında düşük ve yüksek konut talebini dengeleyecek, daha fazla kişinin yaşadığı ve ziyaret ettiği kent merkezlerinin, canlı, sağlıklı, erişilebilir, çekici ve güvenli yerler olarak tasarlandığı planlama yaklaşımları oluşturmaktadır. Kaliteli yaşam kurgusu ile birlikte estetik açıdan sokak ve cadde desenleri ile gökyüzü çizgisinin oluşturduğu kentsel peyzaj açılımlarının korunması ve geliştirilmesi kent ölçeğinde kesin bir çerçeve olarak ön plana çıkmaktadır.

Sorumlu yönetim anlayışı ile çevrenin korunarak, iyileştirilmesi, hava kalitesi ile birlikte bölge refahının yükseltilmesi, etkili işbirliği alanlarının yaratılması, yerel potansiyelin farkındalığının sağlanarak, fayda değerlerinin yayılımının sağlanması ve etkin bir yönetim ve çevre donanımının oluşturulması temel politika ve stratejilerdir. İklim değişikliği projeksiyonları çerçevesinde yerel yönetimlerin kentsel yapıya net bir şekilde yaklaşan ve destek sağlayan risk-temelli kararlar oluşturmaları gerekmektedir. Su ve enerji gibi konularda çevresel kaynakların yönetimi sağlanarak, yeşil altyapı iklim değişikliğine adaptasyonda yerel gelişme fırsatları ile birlikte politika ve stratejilerin içeriğinde ele alınmaktadır.

Sürdürülebilir gelişme ilkeleri çerçevesinde planlama çalışmalarında belirlenen ilkeler planlama ve tasarım araçlarının program içerikleri açısından önem arz etmektedir. Bu ilkeler;

- Yerel halkın ekonomik olarak güçlenmesini sağlayacak vizyonu sahiplenilmesi,
- Yaşanılan mekânı iyileştirme yollarına yönelik ortaya konacak yaratıcı yaklaşımlar,
- Proaktif etki ve desteği sürdürülebilir kılmak ve geliştirmek,
- Yüksek kalitede tasarım ve iyi donatı standartları,
- Farklı alanlarda, farklı karakter ve rollere sahip aktörlerin ortak akıl,
- Doğal çevreye verilen zarar ve hava kirliliğini azaltmaya ilişkin eylem planları,
- Çevresel kalite adına eskimiş alanları yenilemeye yönelik çevresel restorasyon,
- Karma kullanım (kent ve kır bir arada vb.),
- Mirası korumak ve gelecek kuşakların yaşam kalitesine katkı yapmak,
- Büyüme örüntüsünü aktif yönetmek ve ulaşımı çeşitlendirmek,
- Yerel stratejileri sağlık/ sosyal/ kültürel iyileşmeye yönlendirmek şeklindedir.

Bu ilkelerle bağlantılı olarak emisyonları azaltmaya dönük ve sel riski gibi darbelere dirençli kentsel gelişime yönelik plan çalışmaları gerçekleştirilerek, masterplan kararlarının uygulanmasında başlangıç noktası niteliği taşıyan kentsel tasarım rehberleri oluşturmaktadır.

IV. MAHALLE

Mahalle ölçeğinde yerel plan ile entegre vizyon, tasarım kalitesinin yükseltildiği açık kamusal alanlar ve yapı adaları ile yer duygusunun güçlü bir şekilde geliştirilmesi hedeflenmektedir. Yaşam, çalışma, hareket, rekreatif faaliyetlerde koşulların daha iyi hale getirilmesinin amaçlandığı kentsel tasarım çalışmalarında kentsel mekân estetiğine ilişkin hedefler üst ölçekten taşınmaktadır.

Master plan kararları doğrultusunda hareket eden yatırımcılar, mülk sahipleri kullanıcılar, uzmanlar, yerel yönetim dahil olmak üzere tüm aktörlerin ortak bir vizyon etrafında birleşmesi ve bu çerçevede geliştirilecek stratejilerin, onarılacak ya da yeniden inşa edilecek bölgelerdeki rolünün ve karakterinin üst ölçek plan kararları bütününde tanımlanması temel politikayı oluşturmaktadır. Master plan uygulamalarında gelişme ya da tasarım çerçevelerinin şekillendirilmesi için kılavuz niteliğinde kentsel tasarım rehberleri hazırlanmaktadır. Bu rehberler, planlama sürecinde kentsel mekâna ilişkin gerçekleştirilecek müdahalelerde geçişi kolaylaştırır ve hareket alanını tanımlar, işbirliklerine ortam hazırlayarak, vizyon paylaşımını sağlar ve Kalkınma Kontrol Aracı rolünü üstlenir. Kentsel tasarım rehberlerine erişim tabloları da planlama ve tasarım projelerinin temel araçlarındandır.

V. SOKAK-PARSEL

Sokak duvarları ve parsel biçimlenişinde çekici kamusal alan görünimleri yakalayarak kentsel peyzajı güçlendirilmesine yönelik hedefler doğrultusunda tasarım yaklaşımları oluşturulmaktadır. Bu ölekte gerçekleştirilecek müdahalelerde şehir karakterinin önemli bir parçası olan sokak ve meydanların yaya hareketi ile daha yoğun bir şekilde birleştirilmesi, özellikle tarihi sokak ağlarının tüm hacimsel değerleri ile korunurken mümkün oranda taşıt trafik yoğunluğunun azaltılması ve güvenli ve canlı kamusal alanların oluşturularak yaya kullanımının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca kentsel arazinin yeniden kullanımın teşvik edilmesine önem verilmektedir.

Nitelikli mağazalar, kafeler ile aktif cephelerin olduğu kamusal alanların yaratılarak, doğal gözetimin artırıldığı kentsel mekan canlılığının sağlanmasına yönelik belirlenen politikalar çerçevesinde yoğun kentsel elemanların kullanımının denetim altına alınarak görüntü kirliliğinin önlenmesi ve kentin özgün değerlerine ilişkin kullanıcıların farkındalığının artırılmasına yönelik stratejiler oluşturulmaktadır.

Kamusal alanlar başta olmak üzere sokaklarda kullanılacak malzeme detayına kadar tasarım kriterlerini belirleyen "Kentsel Tasarım Rehberi" ve ilişkili "Gelişme Özetleri ya da Tasarım Özetleri, Gelişme Kontrolleri ve Yapı Yönetmelikleri" bu ölçeğin araçlarını oluşturmaktadır.

VI. YAPI

Bugünün ve yarının ihtiyaçlarına adapte edilmekte zorluk yaşanan anıt niteliğindeki sivil yapıların, eski endüstri binaları benzeri yapı stoklarının dışlanması ve fiziksel dönüş yaşamasının önlenerek, güçlü ve daha çekici

bir kimlikle ön plana çıkarılması ve kent genelinde tüm yapıların çekici bir kamusal alan arayüz hattı olarak değerlendirilmesinin sağlanması genel ülke politikasının da önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Diğer taraftan şehir merkezlerinde bina yüksekliklerinin kilit görüş ve kent içi manzaralarda uygun gökyüzü çizgisine sahip olması, kent ve/veya mahalle ölçeğinde oluşturulan Kentsel Tasarım Rehberlerinin ilke kararları ile örtüşen tasarım hedeflerini ortaya çıkarmaktadır.

Ayırt edici karakter özellikleri ile yerel değerlerin korunarak, mirası geliştirecek yüksek tasarım standardının oluşturulması; bunun için söz konusu değerlerin öncelikle içinde yer aldığı bağlam bütününde değerlendirilmesi yönelik politikalarla hareketle kaliteli yapılanmanın doğal ve tarihi çevre ile birlikte değerlendirildiği stratejiler geliştirilmektedir. Özellikle daha iyi enerji, kaynak kullanımına dönük yapı projelerinin teşvik edildiği bu doğrultuda söz konusu mekânların fizibilite çalışmaları çerçevesinde ele alınarak, gelişme özetlerinin çıkarılması belirlenen stratejilerde önem arz etmektedir.

Mekânın algılanışına yönelik, Kentsel Tasarım Rehberleri ile ilişkilendirilmiş 3 boyutlu gösterimler ve yine rehberler bağlantılı Gelişme Özetleri ya da Tasarım Özetleri, Gelişme Kontrolleri ve Yapı Yönetmelikleri bu ölçeğin araçlarını oluşturmaktadır.

VII. TEMATİK

Kentsel mekanın yarışmacı rolünde önemli fırsatlar sunan milli parklar, özel koruma alanları, üstün doğal güzellik alanlarının miras değerleri ile öne çıkarılması ile birlikte biyolojik çeşitliliği ile rekreasyon alanlarının, ağlarının ve koridorlarının korunması ve geliştirilmesi güncel projelerde en çok karşılaşılan tematik içeriği oluşturmaktadır. Bu doğrultuda ortaya konulan amaç ve hedeflerdeki sürdürülebilirlik yaklaşımı, kentsel mekânlarda canlı odak noktalarının yaratılarak güçlendirilmesi, özellikle yürüyüş ve bisiklet için fırsatların artırılması ve buna yönelik yaya hareketlerinde de ön plana çıkartılmasıdır.

Bölgesel ve alt bölgesel ölçeklerde güçlü kentsel mekânların güçlü ağ bağlantıları ile teşvik edilmesi ve kentsel aktivite ve etkinlikler için geri kazanıma dönük alanların tanımlanması tematik projelerin belirgin politikalarıdır. Şehir içindeki alanlarda uyumlu bir görünüm sağlamak için yüksek yapı bölgelerinin kentsel peyzaj bütünlüğü içinde değerlendirilmesi önemli politikalar içinde yer almaktadır. Bütün proje çalışmalarında paydaş katılımının sağlanarak, stratejik yaklaşımların belirlenmesi ortak noktayı oluşturmaktadır.

Bu ölçeğin temel araçları Kentsel Tasarım Rehberleri, Ek Planlama Dokümanları ve Ek Planlama Rehberi'dir.

D. İNGİLTERE

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel ve Federal	Planlama yaklaşımı ile ölçekler arası entegrasyonun sağlanması, Ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması.	Ülke ölçeğinde sahip olunan tüm değerler ve kaynaklar ile güçlü ve yarışmacı planlama politikalarının belirlenmesi	Ülkesel planlama politika çerçevesi, [National planning policy framework].
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Gelişme ve dönüşümün mekânsal koordinasyonu, yerel planlar birlikteliğini sürdürülebilirlik ile sağlanması. [Development Plans]	Kendi yetki alanına sahip bölgesel stratejilerin geliştirilmesi.	Yerel girişimci paydaşlığı/ aktörler, Ortak strateji birliği, Tasarım yenileme panelleri, Ülkesel planlama politika çerçevesi.
III. YEREL Kent ve İlçe	Mekânsal gelişmede; Yereli güçlendirme, Vizyon için yerel planlama	İşbirliğine dayalı, sürdürülebilir planlama; Ekonomi Kent Merkezi Ulaşım İletişim Konut Tasarım Kalitesi.	Sürdürülebilir ilkelere dayalı planlama, Kentsel tasarım rehberleri.
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Vizyon için yerel plan ile entegre olmuş kaliteli tasarım ve planlama.	Master plan, Gelişme çerçeveleri, Tasarım politikaları.	Tasarım rehberleri, Yerel gelişme çerçeveleri, Mahalle planları, Yerel gelişme planları, Ek plan dokümanları, Ek plan rehberleri.
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Yeni gelişme için tasarım ilkeleri ve parametreler.	Tasarım ilkeleri.	Tasarım rehberleri, Gelişme özetleri, Tasarım kodları, Tasarım özetleri.
VI. YAPI Tekil Binalar	Özel alanlar ve yeni gelişmekte olan alanlar için kentsel peyzaj korunumu.	Karakter özelliğinin korunduğu kaliteli mekân üretimi.	Tasarım rehberleri, Gelişme özetleri, Gelişme kontrolleri, Yapı yönetmelikleri.
VII. TEMATİK	Kamusal kullanımı zenginleştirilen kentsel mekanlar.	Tematik rehberler ve araştırmalar ile biçimlenme.	Tasarım rehberleri, Ek planlama dokümanları, Ek planlama rehberi.

D. YENİ ZELANDA

2.4.4.2. Yeni Zelanda

Toplam Alan: 275.042 km²

Toplam Nüfus: 4.596.700.

Nüfus Artışı: % 1.9

Başkent: Wellington

İkinci Kent: Auckland

Politik ve İdari Yapı

Yeni Zelanda adalardan oluşan bir ülkedir. Nüfusun büyük kısmı ilk yerleşimlerin bulunduğu North Island'da yer almaktadır. Yeni Zelanda'da üç kademeli bir yönetim sistemi vardır. Ulusal düzeyde merkezi yönetim, bölgesel düzeyde 16 adet bölge belediyesi ve yerel (teritöryal) düzeyde 67 kent ve ilçe belediyesi bulunur. Bölgesel ve yerel meclis üyeleri üç yıl için seçilmektedir. Yerel yönetim sistemi, 2002 tarihli Yerel Yönetim Yasasını temel almaktadır.

Planlama İçin İdari Yetki

Ulusal düzeyde arazinin ve çevrenin gelişimi ve korunmasından iki kurum sorumludur. Bunlar, Çevre Bakanlığı ve Koruma Dairesidir. Ayrıca, bir çeşit ombudsmen olarak görev yapan ve meclise karşı sorumlu olan çevre konularıyla ilgili bir Meclis delegesi/yetkilisi vardır. Bütünleşmiş İdareler (Unitary Authorities) bölge ve kent düzeyinde fonksiyonlardan sorumlu olabilmektedir.

Temel Planlama Mevzuatı

1991 yılında planlama sistemi tamamen değiştirilerek kaynak yönetimine dayalı bir sisteme geçilmiştir. 1991 tarihli Kaynak Yönetimi Yasası (RMA-Resource Management Act) ile Yeni Zelanda'ya özgü bir planlama sistemi getirilmiştir (New Zealand, Productivity Commission, 2015).

Planlama ve Uygulama Araçları

Yeni Zelanda planlama sistemi tüm araziye (kentsel-kırsal, kamusal-özel), suya, havaya ve kıyı alanlarına uygulanır. Planlamanın ölçeği/konusu ne olursa olsun iki seviyede karar verilir. Birincisi ana konuların tespiti, her konu için amaç ve politikaların belirlenmesidir. Bu seviyede "politika belgesi" oluşturulur. İkinci seviyede bu amaçlara ulaşmak için hangi metodların kullanılacağına karar verilir. Bu seviyede hazırlanan "plan belgesi", hem bu metodların ne olduğunu hem de beklenen çevresel sonuçları içerir.

Gelişme Kontrolü

Arazi kullanım planları yerine, her faaliyetin çevreye olan etkisinin değerlendirildiği "kaynak kullanım izinleri" üzerinden bir gelişme kontrolü vardır. Çevreye olan etkilerle ilgili "kaçınmak, iyileştirmek ve azaltmak" ifadelerinden dolayı Yeni Zelanda sistemi "etki temelli" olarak tanımlanmaktadır. Ruhsatlandırma sürecinde arazi, su, hava ve kıyıyı etkileyen tüm arazi kullanım taleplerine "izin verilen", "kontrol edilen", "kısıtlanmış takdire bağlı" ve sadece "takdire bağlı" faaliyetler olup olmadıklarına göre izin verilir.

Planlama ve Uygulama Sistemi

Doğal kaynakların, özellikle kıyıların önemli olduğu Yeni Zelanda'da planlama sistemi doğal kaynakların "sürdürülebilir yönetimi"ne dayalıdır. Planlama sisteminde iki tür değişim eğilimi vardır. 2000 lerin sonundan itibaren kaynak yönetim sistemi, sürdürülebilirliğin biyo-fizik ve çevresel boyutlarını öne çıkardığı, sosyal ve ekonomik yönünü dikkate almadığı şeklinde eleştirilmeye başlanmıştır. İzin sürelerinin uzunluğu, karmaşık bürokratik süreçler de sürecin olumsuz yönlerinden bazılarını oluşturmaktaydı (Perkins and Thorns, 2001; Memon and Gleeson, 1995; Perkins et al, 1993). Bunun üzerine 2008 yılında yeni hükümet bir reform programına başlamış 2015 yılı Kasım ayında ise yeni RMA taslağı yayımlanarak kamuyunun görüşüne açılmıştır. İkinci eğilim ise kültürel çeşitliliğin güçlü bir kimlik ögesi olarak öne çıkarılmasıdır. Yeni Zelanda'da 1840'larda Avrupalı yerleşimlerinden önce, Maori olarak bilinen yerli Polinezyalı halk yaşamaktaydı. Günümüzde, kolonizasyon döneminde mağduriyetler yaşayan Maori halkı kendilerine has yönetim ve planlama türleri uygulamakta ve kamusal ortamın düzenlenmesinde Maori grupların değerlerine saygı önem verilmektedir.

I. ÜLKE

Yeni Zelanda planlama sistemi tamamen kaynak yönetimine odaklı olduğu için mevcut sistemlerden farklıdır. Arazi kullanımıyla ilgili konular, doğal ve fiziksel çevrenin kullanımı, yönetimi ve korumasına tabidir. Ulusal düzeyde merkezi yönetimin yaklaşımı doğal ve fiziksel kaynakların sürdürülebilir yönetimini sağlamak olmuştur. Bunun için doğal kaynaklar olan arazi, su, hava ve kıyının yönetimine odaklı bir planlama çerçevesi geliştirilmiştir. Diğer yandan kentsel kalitenin artırılması için kentsel tasarımın kaliteli biçimde yapılmasına önem verilmektedir. Tasarım süreci herkesin paylaşılabileceği bir süreç olarak geliştirilmiştir.

Ana politika, kaynak koruma ilkelerinin ölkeölçekten başlayarak, bölge ve kent ölçeğine kadar tutarlı ve etkin şekilde sürdürölmesinin sağlanmasıdır. Her yönetim kendi alanındaki kaynakların yönetiminden sorumludur. Ancak ulusal ve bölgesel öneme sahip konularda üst ölçeğin gücünü ortaya çıkaran bir yaklaşım vardır.

Yeni Zelanda'da planlama sistemi kentsel ve kırsal, kamu ve özel tüm arazilere, aynı zamanda suya, havaya ve kıyı alanlarına uygulanır. Tüm bu nedenlerle mevzuat Kaynak Yönetimi Yasası adını almıştır. Bu yasa faaliyetlerin doğaya etkisi ile ilgilenmektedir. Yasada "etki" çok geniş şekilde tanımlanmıştır. Buna göre, tüm arazi kullanım faaliyetleri bu tanımların hangisine girdiğine göre değerlendirilir. Maden çıkarma ve arama lisansı için ayrı mevzuat olsa bile çevresel etkileri itibarıyla planlama sisteminin konusudur. Ulaşım, tehlikeli maddelerin depolama ve kullanımı da aynı şekilde bu yasaya tabidir. Yalnız Milli Savunma ile Milli Parklar ve Koruma Alanları hakkında ayrı mevzuat olduğundan bunlar istisnadır.

Kentsel tasarım sürecinde temel politika kalitenin sağlanması ve katılımdır. Ölkel ölçekte, sosyal konut gibi önem verilen temalarda basit anlatımlı rehberler, web siteleri ve görsel malzeme sunulmaktadır. Ölke ölçeğindeki planlama araçları ve ilgili belgeler şu şekildedir;

Kaynak Yönetimi Yasası (RMA)(1991) ile tanımlanan belgeler;

- Ulusal Çevre Standartları (NESs) – kaynağın yönetiminde minimum gereksinimleri ve eşikleri belirler. Gerekğinde yerel belediyelerin planlarını, yönetmelikleri ve su koruma talimatlarını hükümsüz bırakabilir.
- Ulusal Politika Belgesi (NPS)-RMA kapsamındaki karar vericilerinin, politika belgelerinin ve planların ulusal öneme sahip konularda gerekli ağırlığı vermesini sağlamayı amaçlayan, yaptırımı olan bir belgedir. Aynı zamanda ulusal öneme sahip konuların nasıl yönetileceğini de tarif eder.
- Kıyı Politika Belgesi: Kıyı alanlarının yönetiminde yerel yönetimlere rehberlik etmek üzere hazırlanmıştır.
- Ulusal Kara Ulaşım Stratejisi/Yeni Zelanda Ulaşım Stratejisi ve ilgili belgeler: Kara ulaşımının planlanması ve fonlanması yönetir. Amacı, ödenebilir, bütünlük, güvenli, duyarlı ve sürdüröllebilir bir kara ulaşım sistemi oluşturmaktır.
- Yeni Zelanda Biyoçeşitlilik Stratejisi: Uluslararası anlaşmaların da gereği olarak doğal habitatı ve ekosistemleri, tüm yerli türleri korumak amacıyla bir dizi eylem önerir.

Hükümetin Sürdüröllebilir Gelişme Eylem Planı'nın parçası olan belgeler;

- Kentsel Tasarım Protokolü (UDP) - Yeni Zelanda Kentsel Tasarım Protokolü: Ülkenin kentlerinde kentsel tasarım kalitesinin sağlanması için kurum ve grupların uygulamalarında taahhüde dayalı Çevre Bakanlığı tarafından Kentsel Tasarım Danışma Kurulu ile birlikte hazırlanmıştır. UDP, merkezi ve yerel yönetimler, yatırımcılar, tasarımcılar, eğitim kurumları ve diğer gruplar tarafından belirli kentsel tasarım girişimlerinde bulunmak üzere verilen bir taahhüttür. UDP'nin uygulanması için hükümet kaynak desteği ve eylem programı desteği vermektedir. UDP aynı zamanda kurumların kapasitelerini kaliteli kentsel tasarım, rehberlik, farkındalık yaratıcı kapasiteleri yükseltecek şekilde arttırmak için bir araçtır.

II. ALT BÖLGESEL

Bölge ölçeğinde kaynakların etkin yönetimi, altyapının etkin bir şekilde sağlanması ve yönetişimde çok kültürlü yapıya uygun araçların geliştirilmesine odaklanılmıştır. Bölge ölçeğinde planlamanın amacı önemli kaynakların etkin yönetimi sağlamak, altyapı gibi hizmetlerin etkin bir şekilde karşılanması ve yönetişimde çok kültürlü yapıya uygun araçların geliştirilmesidir.

Planlamanın konusuna bakılmaksızın sistem iki düzeyde işler. Birincisi konuların ne olduğunun, hedeflenen zaman diliminin ve etki düzeyinin tanımlandığı ve her konuyla ilgili amaç ve politikaların belirlendiği "politika belgesi" oluşturma düzeyidir. Konunun bölge ya da yerel belediyelerin konusu olup olmadığına ve ulusal veya özel bir öneme sahip olup olmadığına karar verilir. İkinci düzey, her konudaki amaç ve politikalarla ulaşmak için hangi metodun uygulanacağını belirlenmesidir. Ekonomik teşvikler ve eğitim gibi düzenleyici olmayan metodların yanı sıra kural koyma gibi düzenleyici nitelikte metodlar da uygulanabilir. Planda belirtilen metodlara, beklenen çevresel sonuçlar hakkında açıklamaların da eklenmesi beklenir. Plan ve politikalar 10 yıllık bir vade için yapılır.

Planın etkinliğinin izlenmesi önemli bir aşamadır. İzleme aşamasında, öngörölle çevresel sonuçların ölölöllebilir olması için göstergelerin iyi açıklanması, hedef ve çıktılarının ve uygun ölölme biçimlerinin net şekilde belirlenmesi beklenir. Yasaya göre 5 yıllık bir plan izleme süreci olması zorunludur. Çevre ve Koruma Bakanlıkları yasanın uygulanmasını izlemekle yükümlüdür (ISOCARP, 2005).

Bölgesel olarak planlama araçları ve ilgili belgeler şu şekildedir;

- Bölgesel Politika Belgesi: Bölge belediyeleri tarafından bölgedeki kaynak yönetimi konularını gözden geçirmek ve bu konulardaki amaçlar, politikalar ve metodları bütünlük olarak geliştirmek üzere hazırlanır (Örn. stratejik altyapılar ile arazi kullanım arasında bütünlük sağlama üzere, ana

ulaşım bağlan tıları ve içme suyu ile yeni konut ya da iş merkezleri arasında koordinasyon sağlanması).

- Bölge Planları: Bölge belediyeleri tarafından bölgede kıyılarının kullanımı, afetler, su, hava ve toprak kalitesi gibi çevre konularının yönetimini sağlamak üzere hazırlanır. Bölge planlarında belirli bir faaliyetin kaynak iznine tabi olup olmadığını ya da tamamen yasak olmasını belirleyen kuralları vardır. Bölge planındaki hiçbir hüküm 10 yıldan fazla geçerli değildir, bu sürenin sonunda gözden geçirilmesi zorunludur.
- Bölgesel kara ulaşımı stratejisi: Bölge belediyeleri tarafından hazırlanır. Bölge ulaşım sisteminde mevcut durum, eğilimler ve baskıları belirler. Bütünsel, güvenli, duyarlı ve sürdürülebilir kara ulaşımı sistemine ulaşmak için alternatifler sunar. Altı yılda bir hazırlanır fakat içeriğindeki konular ve stratejiler 30 yıldan fazlasını kapsar.
- Bölgesel Kara Ulaşımı Programı: Yerel yönetim bölgelerinde üç yılda bir 10 yıllık kara ulaşımı programı hazırlanır. Gelecek üç yıl için öncelikli faaliyetler belirlenir (yerel yolların bakım ve onarımı, toplu taşıma harcamaları gibi)
- Bölgesel kıyı planı: Kıyı çevresinin korunması ve geliştirilmesi için amaç, politika ve kuralları tanımlar.
- Kaynak kullanım izinleri: Ruhsatlandırma sürecinde arazi, su, hava ve kıyıyı etkileyen değişimlere izin verilebilmesi için bir sınıflama vardır. Belirli bir öneri yapıldığında, ilgili politika ve/veya plan, bu faaliyeti "izin verilmiş" sayabilirken, bir başkası "kontrol edilen" veya "takdire bağlı" olarak değerlendirilebilir. Örneğin, faaliyetin hava emisyonuna etkisi izin verilen düzeyde iken, araziye olan etkisi takdire bağlı düzeyde ise uygulama takdire bağlı olana göre yapılır.

Gelişme başvurularında çevresel etkinin değerlendirmesi zorunludur. Ancak yaygın olarak bilinen Çevresel Etki Değerlendirmeden (ÇED) farklıdır, niteliği yapılan başvurunun ölçeğine göre değişebilir. Örneğin havaalanı, liman, enerji santrali gibi büyük altyapı projelerinde tüm dünyada yapılan ÇED'e benzeyen bir süreç işler. Diğer durumlarda ise daha basit şekilde proje önerisi ile verilir. Yasa bir dizi yasal fonksiyona sahip olan Çevre Mahkemelerini getirmiştir. Bu mahkemeler, öneri politika belgeleri ile planlar arasında uyumsuzluk olduğu durumda ve kaynak kullanım izinleri ile ruhsatlar arasındaki uyumsuzluklarda yetkilidir.

III. YEREL

Kent/ilçe ölçeğinde amaç ve hedefler için anahtar konular kaynak yönetimi, kültürel grupların katılımı/yönetişim ve kentsel kalitenin artırılmasıdır. Kaynak yönetimi, arazinin kullanım koşullarını belirlemek, yapılaşma ve ifraz koşullarını tanımlamak üzere politikaların geliştirilmesini kapsamaktadır. Yönetişim, Yeni Zelanda'nın farklılaşan topluluklarını dikkate alan demokratik ve etkin bir yerel yönetim için politikaların oluşturulmasını, kentsel kalitenin artırılması ise kentsel mekânla ilgili faaliyetlerin Kentsel Tasarım Protokolü ve Kentsel Yeni Zelanda Tasarım Rehberi çerçevesinde gerçekleştirilmesini içermektedir. Bu ölçekteki araçlar da benzer şekilde kaynak yönetimi, yönetim ve kentsel kalitenin artırılması olmak üzere üç başlıkta ele alınmaktadır. Buna göre yerel düzeyde planlama araçları ve ilgili belgeler şu şekilde ele alınmaktadır;

² İwi; Yeni Zelanda'da Maori gruplarının oluşturduğu büyük sosyal birim.

Rūnanga; Maori kabile gruplarının oluşturduğu birlik.

Hapū; Maori akraba grupları.

Kaynak Yönetimi:

- Kent/ilçe planları: Kent veya ilçe belediyeleri tarafından hazırlanır. Amacı, yapıların konumu ve büyüklüğü, ifrazlar ve gürültü gibi arazinin kullanım biçimi ile ilgili konuları yönetmektir. Bölge planları gibi bu planlar da faaliyetin izne tabi olması, izin olmaksızın yapılabilmesi veya tamamen yasak olması konularını belirler. Bu planlardaki hükümler de 10 yılda bir gözden geçirilir, ancak herhangi bir kişi 10 yıl dolmadan plana itiraz edebilir.
- Birleşik RMA belgeleri: Bir bölgede hem bölge hem de kent/ilçe düzeyindeki politika belgesi veya plan işlevlerini yerine getiren birleşik dökümanlar olabilmektedir.
- İwi yönetim planları: İwi idaresi, Rūnanga, Hapū ² veya yasa tarafından tanınan bir yönetim birimi tarafından hazırlanır. Planın içeriği grubun önceliği ve tercihiyle bağlıdır. Bu plan türü diğerleri gibi kaynak yönetimi ile sınırlı değildir, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel konuları da içerir. Yasaya göre, bir bölge planının ya da yerel planın hazırlanması ve değiştirilmesinde, belediyeler İwi yönetimlerinin hazırladığı plan dökümanlarını dikkate almak zorundadır.

Yönetişim;

- Uzun vadeli topluluk planları ve yıllık planlar: Yerel yönetimler, her altı yılda kısa ve uzun vade için topluluk açısından beklenen çıktıları tanımlayan bir plan yapmakla yükümlüdür. Karar vermek için uzun vadedeki odak konular tanımlanır. Bu plan en az 10 yıllık olmak zorundadır.
- Uzun vadeli topluluk planları: Bölge planları ya da kent/ilçe planlarının aksine kesin kuralları içermemektedir. Sadece yerel yönetim faaliyet alanındaki işlerle başka yönetimlerin işleri arasında bir koordinasyon sağlamada kullanılmaktadır.
- Yıllık planlar: Önerilen bütçeyi, fon sağlanacak faaliyet ve projeleri içeren planlardır. Aynı zamanda yerel yönetimin kaynaklarını koordine ederek ve karar sürecine halkın katılımını sağlama imkânlarını da artırarak uzun vadeli topluluk planlarını destekler.

Kentsel Kalitenin Artırılması;

- Kentsel Tasarım Protokolü: Protokol kentsel kaliteyi arttırmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Protokolü imzalayan taraflar, merkezi yönetim birimleri, belediyeler, yatırımcılar ve diğer organizasyonlar kentsel tasarımı desteklemek ve farkındalığı arttırmak, strateji ve politika geliştirmek, iyi bir müşteri/işveren olmak, bilgi alışverişi ve araştırma yapmak, bütünsel yönetimi sağlamak, kapasite artırma gibi aktiviteleri yapabilir.

Kentsel tasarım protokolünü destekleyen başka bir belge de "Kentsel Yeni Zelanda için Bir Tasarım Rehberi"dır. Bu rehber proje düzeyinde daha iyi kentsel tasarım için ayrıntılı yönlendirme sağlar. Rehberde, başarılı kentsel

mekânlar yaratmak için ilkeler ve başarılı bir kentsel tasarım için sürecin nasıl olması gerektiği tarif edilmektedir.

Ayrıca kentlerin özgün konuları ile ilgili (örneğin Wellington'da sele karşı dirençli bir kentsel tasarım, Auckland'de yerli halk olan Maroi gruplarının tasarım rehberleri gibi) tasarım rehberleridikkat çekmektedir.

IV. MAHALLE

Yeni Zelanda kentlerinde tipik mahalleler geniş arazilerde yaygın tek katlı binalardan oluşan düşük yoğunluklu yerleşimler şeklinde gelişmiştir. Büyük kentlerde çok birimli yapılara doğru bir eğilim vardır. Bu eğilimin kimlik kaybına ve altyapıda yüklenmeye neden olmadan gerçekleşmesi için kentsel tasarımın yardımcı olması beklenmektedir. Nüfus kaybeden küçük kentlerde ise yapı kalitesinin düşmesi, kentsel altyapının bakımı ve yenilenmesi imkanı olmaması ve ekonomik fırsatlar adına kötü tasarıma mahkum olmak gibi sorunları vardır.

Bu ölçekte planlamanın amacı mahallelerin daha canlı ve yaşanılır hale gelmesi, sosyal sorunların azaltılması ve mekân kalitesinin artırılmasıdır. Politika ve stratejiler, "mahallelerde canlı bir yaşam için orta yoğunlukta gelişme önerilmesi, karma kullanıma öncelik verilmesi, ortak kullanım alanların artırılması, yaya ve toplu taşımaya öncelik verilmesi, yerel kültürlerin devam ettirilmesi, yerel istihdamın artırılması, topluluğun katılımı, ticari canlılık sağlanması, ortaklıklar oluşturulması" şeklindedir.

Mahalle ölçeğinde plan türü fiziksel, ekonomik ve sosyal sorunlara dair öneriler getiren stratejik nitelikteki Mahalle Planıdır (Neighborhood Plan). Mahalle planları kent belediyeleri tarafından hazırlanır ve mahallenin günlük yaşamını ilgilendiren fiziksel çevre, istihdam, rekreasyon, eğitim, sağlık, konut gibi konularda öneriler getirir. Öncelikli ve özellikli tasarımıalanlarına işaret edebilir ya da belirli bölgelerde tasarım, konsept plan ya da bölgeleme önerileri getirebilir.

V. SOKAK-PARSEL

Kentin algılandığı, insanların karşılaştığı ve hareket halinde olduğu sokak ve caddelerde canlı ve kaliteli bir mekân yaratılması amaçlanmaktadır. Düşük yoğunluklu mahallelerde geniş cadde ve sokaklar, kent merkezlerinde sıkışık sokaklarla ilgili tasarıma ihtiyaç duyulmaktadır. Sokak ve caddeler için politikalar, "yeni sokakların açılması ve mevcut olanların iyileştirilmesi için planlama ve tasarım yapılması, kullanıcılar için alternatif bağlantıları olan bir sokak ağı oluşturulması, yeni sokakların eski sokak ağına bağlanması, çıkmaz sokaklardan kaçınılması" şeklindedir.

Farklı karakterdeki alanlarda yer alan sokaklar hakkında, yol kademelenmesi, güvenlik, yürünebilirlik, bisiklet, toplu taşıma, ağaçlandırma, yol kenarı, yağmur suyu, sokak mobilyası, aydınlatma, donatılar gibi konularda tasarım ilkelerinin verildiği Sokak Tasarım Rehberleri bulunmaktadır (North Shore City, 2009).

Tasarımın daha teknik boyutlarını veren bir belge de Mühendislik Standartları El Kitabıdır. Burada ulaşım başlığında mühendislik tasarımı konuları yanısıra ağaçlandırma, patika yollar, otobüs durakları gibi konularda standartlar verilmektedir (Waitakere City Council, 2010).

VI. YAPI

Yapılarla ilgili düzenlemelerin amacı "güvenli, sağlıklı ve yangından kaçış için uygun olanaklara sahip yapıların tasarlanması, yapıların insanların bağımsızlığına ve refahına katkı sağlayabilmesi, sürdürülebilir gelişmeyi destekleyecek tasarım ve inşanın sağlanması"dır.

Tüm yapılar yapı yönetmeliğine tabidir. Yönetmelik için nasıl yapılması gerektiğini tarif etmez, ancak, genel anlamda bitmiş bir yapının hangi performansı sağlaması gerektiğini belirtir ve yapıların karşılaması gereken performansları tanımlar (yapısal stabilite, yangın güvenliği, erişim, nem kontrolü, mukavemet, servisler ve donatılar vb.). Yönetmeliğin tüm teknik hükümlerinin içeriğinde amaç, "bitmiş yapının ulaşması gereken sosyal amaç"; fonksiyonel gereksinimler, "bitmiş yapının sosyal amacı karşılamak için nasıl işlemesi gerektiği", performans kriterleri ise, "yapıların istenen kullanımıyla uyumlu olması gereken niceliksel ve niteliksel kriterler" şeklinde tanımlanmıştır. 2004 tarihli Yapı Yasası, yeni yapı inşaatlarını, mevcut yapılardaki değişiklikleri ve yapı yıkımlarını kontrol etmektedir. Yapı mevzuatı tasarım yoluyla farklılıklara izin vermektedir. Yönetmelik performanslarını sağlamak kaydıyla malzemede, yapı bileşeni veya inşaat tekniğinde değişiklikler yapılabilir. Yapı sahibinin ya da tasarımının daha farklı ve ucuz ürün arzusu veya arazinin zorluklarını aşmadaki alternatif çözüm arayışı teşvik edilmektedir. Yenilik ve özgünlük bu şekilde sağlanmaktadır.

VII. TEMATİK

Yeni Zelanda'da bir çok konuda tematik tasarım rehberleri vardır. Amaç bölgesel öncelikli konularda ya da kenti ilgilendiren bir konuya dair tasarımsüreci oluşturmaktır. Rehberler, tüm ülkede sosyal konut çevrelerinin üretiminden, bireysel konut üreticilerini yönlendirmeye kadar çok farklı düzeylerde hazırlanmaktadır.

Tematik rehberlerde temel politika kamu idareleri kadar kullanıcıların da tasarım ortamına çekilmesi için sürecin basitleştirilmesidir. Bu süreçte yayınlar, eğitimler, websiteleri ve uygulama örneklerinin paylaşılması ile tasarım erişilebilir ve herkes için uygulanabilir hale getirilmekteye çalışılmalıdır. Sosyal konut üretiminde sürdürülebilir konut çevreleri oluşturulması, kendi evini tasarlamak ve inşa etmek, yürüme ortamının iyileştirilmesi ve yaya planlama, bisiklet güzergahı, sele karşı dayanıklı bir kent gibi bir çok farklı konu için kullanılan tasarım rehberleri, teknik rehberler ile de desteklenmektedir.

D. YENİ ZELANDA

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Çevresel konularda kesinliğin ve tutarlılığın sağlanması, Biyoçeşitlilik için strateji, Kıyıların korunması, Kentsel kaliteye ulaşılması.	Kaynak yönetiminde eşiklerin belirlenmesi ve Kentsel tasarımda kalite için kurumların teşvik edilmesi.	Ulusal Çevre Standartları, Ulusal Politika Belgesi, Kıyı Politika Belgesi, Biyoçeşitlilik Stratejisi, Yeni Zelanda Kentsel Tasarım Protokolü.
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Önemli kaynakların etkin yönetimi, altyapının etkin olması, yönetimde çok kültürlü yapıya değer verilmesi.	Konunun ne olduğunun, bununla ilgili politikaların, hangi metodun uygulanacağını belirlenmesi, izleme.	Bölgesel Politika Belgesi, Bölge planları, Bölgesel Kıyı Planı, Bölgesel Kara Ulaşımı Stratejisi, Kaynak kullanım izinleri.
III. YEREL Kent ve İlçe	Kaynak yönetimi, Kültürel grupların katılımı/ yönetim, Kentsel kalitenin artırılması.	Arazinin kullanım koşullarının, yapılaşma ve ifraz koşullarının tanımlanması, farklı toplulukları dikkate alan demokratik ve etkin bir yerel yönetim.	Kent/ilçe planları, Kıyı yönetim planları, Uzun vadeli topluluk planları, Kentsel Tasarım Protokolü, Yeni Zelanda İçin Bir Kentsel Tasarım Rehberi.
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Mahallelerin daha canlı ve yaşanılır hale gelmesi, sosyal sorunların azaltılması, mekân kalitesinin artırılması.	Canlı bir yaşam için orta yoğunluk, karma kullanım, ortak mekanlar, yaya ve toplu taşıma, yerel kültürler, yerel istihdam, katılım, ticari canlılık.	Mahalle planları.
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Kentin algılandığı, insanların karşılaştığı ve hareket halinde olduğu sokaklarda canlı ve kaliteli mekanlar yaratılması.	Kullanıcılar için alternatif bağlantıları olan bir sokak ağı oluşturulması, çıkmaz sokaklardan kaçınılması.	Sokak tasarım rehberleri, Mühendislik Standartları El Kitabı.

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
VI. YAPI Tekil Binalar	Güvenli, sağlıklı ve yangın riskine göre tasarlanmış, insanların fiziksel bağımsızlığına refahına katkı yapan, sürdürülebilir gelişmeyi destekleyen yapılar.	Performansla dayalı olması, sosyal amaç, sosyal amacı karşılamak için nasıl işlemesi gerektiği, uyumlu niceliksel ve niteliksel kriterler.	Yapı Yasası, Yapı Yönetmeliği.
VII. TEMATİK	Ülkesel öncelikli konularda ya da kenti ilgilendiren bir konuda tasarım süreci oluşturulması.	Kamu idareleri ve kullanıcıların tasarım ortamına çekilmesi sürecin basitleştirilmesi.	Konut, yaya, bisiklet, dayanıklı kent için tasarım rehberi, sosyal konut çevresi için tasarım rehberi.

D. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

2.4.4.3. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Toplam Alan: 9.833.517 km²

Toplam Nüfus: 303.824.646

Nüfus Artışı: %0.88

Başkent: Washington

En Büyük Şehir: New York (ISOCARP, 2005).

Politik ve İdari Yapı

Federal cumhuriyet 50 eyalet, 1 Federal Bölge, ilçeler ve belediyelerden oluşmaktadır.

Planlama için İdari Yetki

Federal yönetimin sınırlı planlama yetkisi vardır. İlgili kurumlar federal yönetim, İskan ve Kentsel Gelişim Başkanlığıdır. Kendi yasaları olan ve sektörel federal yasaları uygulamaktan sorumlu Eyalet yönetimleri, ilçeler, şehirler, belediyeler ve bu seviyeler arasındaki koalisyonlar federal yasaları uygulamaktan sorumludur. Yeni şehircilik, ülke genelinde ulaşım ağlarının yanında yaşanabilir çevre ve kompakt şehirler ile daha iyi kent koşulları sağlamak için "planlama" dayanağı ile başlatılmıştır.

Temel Planlama Mevzuatı

Federal mal varlığı federal yasalarla düzenlenmektedir. Federal yasalar, fiziksel değişimlerin tabi tutulacağı bölgesel ya da yerel idareler tarafından uygulanan planlama pratiğini belirler (Örn. Ulusal Çevresel Politika Yasası, Temiz Su Yasası, Temiz Hava Yasası, Kaynak Kurtarma ve Koruma Yasası, Inter-Modal Yüzey Taşımacılığı Verimlilik Yasası, Federal İskan Programları). Eyalet yasaları, büyüme yönetimi programlarını ve dikey planlama koordinasyonunu kapsamaktadır.

Planlama ve Uygulama Araçları

Eyaletler planlama, büyüme yönetimi ve yönetim programları için kendi yasalarını uygulamaktadır. Tali kuruluşların planlama yasalarının ve uygulamalarının temelini oluşturması birçok planlama yetkisinin yerel yetkililerin ya da sektörel idarelerin elinde olduğunu göstermektedir. İlçeler ve şehirler, mekânsal gelişme stratejileri, arazi kullanımı ve bölgeleme planları, arazi parselasyon ve imar kanunları çıkarmaktadır. Bu araçlar genellikle altyapı yatırım planları ile bağlantılıdır.

Gelişme Kontrolü

Federal seviyede, belli arazi kullanım türleri kontrol edilmektedir. İlçe ve belediye düzeyinde federal yönetim yasalarına, belediyeler ise imar kanunlarına uygunluğu denetlemektedir.

Planlama ve Uygulama Sistemi

ABD planlama sistemindeki sorun özel mülkiyet ve arazi kullanım hakları ile çevre koruma ve kaynak yönetimindeki kamu yararı arasındaki uyumsuzluktur. İmara açma özel sektör tarafından başlatılır ve uygulanır. Yasaların da bu girişimleri desteklemesi beklenmektedir. Eyalet ve yerel seviyelerde planlama felsefelerinde ve uygulamalarında büyük farklılık vardır. (ISOCARP, 2005).

İ. ÜLKE

Planlama gelişimini yönetmek konusunda geliştirilen stratejiler, gelişim kontrol bölgelerinden ayrılmaktadır. Bu noktada planlama vizyon belirlerken bölgeleme belirlememekte, daha pragmatik ve politik gerçekler ele alınarak gelişim kontrol altına alınmaktadır (Walters, 2007).

2002 yılında APA (American Planning Association), "Büyük toplulukların kendilerini gerçekleştirmesini sağlamak (Making great communities happen)" sloganıyla ülkenin eyalet sistemine bağlı olarak bir program yayınlamıştır. Programda planlamayı fiziksel, ekonomik ve sosyal bağlamda yerel, bölgesel, eyalet ve ulusal ölçekte ele almak gerektiği vurgulanmaktadır. Programda üç aşamalı bir süreç izlenmiştir. Birinci aşamada eyalet ve bölgesel planlama ve bu ölçekteki ilişkiler ve sorumluluklar belirlenmiştir. İkinci aşama bir model yasa oluşturmaktadır. Bu bağlamda yerel planlama, planlama faaliyetleri, planlama komisyon yapısı, plan hazırlanması ve eyalet politikalarının yerel planlama ile entegrasyonu ele alınmaktadır. Üçüncü aşama ise topluluk ve eyaletlere yönelik model ve yasa için topluluklar tarafından organize edilebilecek araçların sağlanmasıdır (APA American Planning Association, 2002).

Temel olarak kamusal refahı ön plana çıkarmak hedeflenmektedir. Gelişen toplumlar ve çevrelerde insanların gereksinimlerini öne çıkartan yapı oluşturulması önem kazanmaktadır. Eyaletlere göre planlama reform düzeyleri belirlenerek ulusal planlama reformu ve akıllı büyüme ele alınmaktadır. Bu kapsamda temel hedefler, "uygulamaya dönük olma, politik bir yürütücü/ üstlenici sağlama, ilintili diğer konularla bağlantı kurma, fikir birliği sağlama, geri dönüşlere sağduyulu olma, oy ve girişimcilik sağlama, bütüncüllükten çok parçalı yaklaşımlar benimseme" şeklindedir (APA American Planning Association, 2002).

1994'te çalışmalara başlanması ile birlikte programın kapsamı genişletilmiş ve yöneticiler, yasamayla ilgili kişiler, devlet otoriteleri, planlar, geliştiriciler, yükleniciler, çevreciler ve birçok aktör de dâhil ederek bir model ve modelin araçları üzerinden etkili büyüme ve gelişme kaynaklarının oluşturulması kapsama dahil edilmiştir. Bu çerçevede oluşturulan politika ve stratejiler şu başlıklarda ele alınmaktadır;

- **Kentsel Yayılma ve Akıllı Büyüme Gerekliliği:** Planlama reformunun temel konularından biri kentsel yayılma. Yayılma ve beraberinde getirdiği problemler, program kapsamında "akıllı büyüme" şeklinde adapte edilmek istenmektedir. Akıllı büyüme kentlerin, mahallelerin ve kırsal alanların planlama, tasarım, geliştirme ve yeniden canlandırma doğrultusunda ele alınması ve bu sayede sosyal eşitlik, mekân ve toplum duygusu, kültürel ve doğal kaynakların korunması gibi konuların da dikkate alınması gerekliliğini vurgulamaktadır.
- **Finansal Planlama:** Bu strateji programın ekonomik döngüsünü içermektedir. Akıllı büyüme için gerekli planlama reformları, iş imkânlarının geliştirilmesi, ekonomik gelişme, yeniden canlandırma, yaşam kalitesini artırma gibi faydalar getirmekle birlikte maliyetli bir içeriğe sahiptir. Küçük ve kırsal yerleşimler gibi imar planı geliştirmeye yönelik desteğe ihtiyacı olan topluluklar için bu karar önem teşkil etmiştir. Program kapsamında yasaya ilişkin geniş bir seçim aralığı ve devletin tasarımda esnekliğini göz önünde bulunduran yaklaşımlar belirlenmiştir.
- **Bölgesel İşbirliği Gerekliliği:** Akıllı büyümeye zamanla daha çok topluluğun dâhil olması ile birlikte ölçekler arasında bir bağ kurulması gerekmektedir. Yerel ölçekteki karar vericilerin politik sınırlardan haberdar olmaması, eyaletlerin ise yerel planlar ve üst düzey politikalara daha hâkim olmasının sonucunda alt ve üst ölçek arasında işbirliğinin gerektiği görülmektedir.
- **Yerel Yönetimlere Devlet Yönetimi Desteğinin Sağlanması:** Eyalet ve yerel ölçeklerdeki ilgililerin birincil sorumluluk alması ile birlikte devlet yönetiminin de en üst ölçekteki koordinasyonu önem kazanmaktadır. Bu çerçevede merkezi yönetim hedeflenen teşvikleri ve uygun hale getirilmiş hibe desteğini sağlamaktadır.
- **Kamusal Destek ve Fikir Birliğinin Oluşturulması:** Akıllı büyümede kentli ve oy kullanan kişilerin yanı sıra yasal aktiviteler ve planlama kararları gibi farklı uzmanlık alanlarından kişilerin de sürece dahil olması önem kazanmaktadır. Böylece, akıllı büyümenin değeri ve yararları kitlelere anlatılabilecektir.
- **Eyaletlere Özgü Bölgesel Planlama Araçları:** Ülkesel ölçekte kararların alınıp en küçük ölçeğe kadar indirilebilmesi için her eyalete özgü bölgesel planlama araçlarının belirlenmesi öngörülmüştür.
- **Akıllı Büyüme Yasamaya İlişkin Rehber, 2002:** Yapılan reformlar, hızlı nüfus artışı, doğal kaynaklar ve kırsal alanlara yönelik tehlikeler, verimsiz kamusal altyapı ve konut erişimi gibi sorunlar eyaletler bazında farklılaşabilmektedir. Bu analizin ardından APA Growing Smart Projesi planlama reformu sürecini oluşturarak eyaletlere ve topluluklara bu süreci izlemeleri için bir rehber (Growing Smart Legislative Guidebook: Model Statutes for Planning and Management of Change, 2002) oluşturmuştur.

- **Kullanıcı El Kitabı:** Rehberle birlikte bir kullanıcı el kılavuzu da oluşturularak yönetim birimlerine, yasamadan sorumlu kişilere, plançılara, geliştiricilere, yüklenicilere, çevrecilere vb. araçları ve kaynakları anlatan bir model açıklanmaktadır. Bu rehber ile büyüme ve gelişmenin yönetiminin yapılması öngörülmektedir (APA American Planning Association, 2002).

II. ALT BÖLGESEL

ABD'de bir alt ölçek olarak tanımlanabilecek 50 adet eyalet bulunmaktadır. Alt bölgesel ölçekte amaç "aynı anda tutarlı bir gelişim sağlamak, yeni kamusal işletme ve servisleri gelişimin taleplerine aynı anda karşılık verecek şekilde oluşturmak"tır. Bölgesel ölçekte her bölgenin kendi problemleri doğrultusunda gelişme planını ortaya koyması hedeflenmektedir.

APA (American Planning Association) bölgelerdeki aktivitelerin gözden geçirilmesi üzerine planlama ve akıllı büyüme reformlarına yönelik sekiz strateji başlığı belirlenmiştir. Stratejiler toplumsal ve politik başarıya ilişkin olmakla birlikte süreçteki anahtar aktörleri ve/veya engelleri de belirlemeyi amaçlamaktadır. Uygulama zorluğunun yenilmesi, politik bir anahtar desteğinin sağlanması, bölgesel problemlerle bağlantı kurulması, koalisyon ve birlikteliğin sağlanması, tepkilere karşı sorumluluk alınabilmesi, çalışma grubu oluşturulması, oylama sisteminin yapılması, bütüncül ve parçalı yaklaşımın karşılaştırılması başlıca stratejileri oluşturmaktadır (APA American Planning Association, 2002). Planlama ile ilgili araçlar eyaletler arasında farklılık taşımaktadır.

Florida Eyaleti

Florida eyaletinde 2000 yılı Şubat ayında Florida Toplum İşleri Birimi (Florida Department of Community Affairs) tarafından bölgedeki trafik sorunu, hızlı kentsel yayılma, doğal vahşi yaşam ortamının kaybı, sınırlı su kaynakları gibi konuları içeren bir Gelişme Yönetimi Anketi yapmıştır. Yapılan anket sonuçları doğrultusunda ele alınması için eyalet düzeyinde bir Gelişme Yönetimi Komisyonu oluşturulmuştur. Alınan kararlar ile yasal düzenlemeler, ekonomik verilerle birlikte yeniden ele alınmıştır.

Oregon Eyaleti

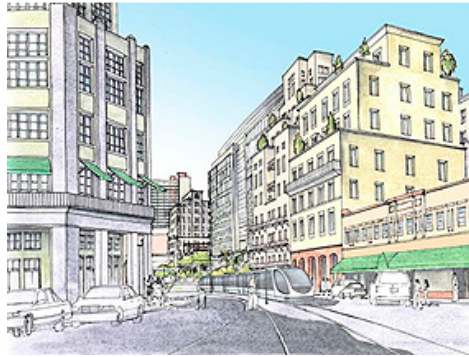
Oregon eyaletinde oluşturulmuş "Arazi Kullanım, Ulaşım, Hava Kalitesi Bağlantısı Kurulması" (LUTRAQ- (Making the Land Use, Transportation, Air Quality Connection) projesi kapsamında bir oylama sistemi oluşturulmuştur. Bununla birlikte bir Sürdürülebilirlik Çalışma grubu da kurulmuştur. Bölgede yer edinen önemli iş ve toplum gruplarından oluşan bu grup, yasal uygulama ve yaptırımına ilgili olarak gerekliliklere ve sorumluluklara yardımcı olmaktadır (APA American Planning Association, 2002).

Şekil 1.7: (sol üst) T4 Kentsel Çekirdek Bölge, T4 Bölge Türleri: 3 katlı konut alanları (T4 Urban CoreZone, Types of T4 Zones)

Şekil 1.8: (sol alt) T4 Kentsel Çekirdek Bölge, T4 Bölge Türleri: Sokak düzeyi ticaret fonksiyonu ile 3 katlı yaşam üniteleri (T4 Urban CoreZone, Types of T4 Zones)

Kaynak: The City of Miami (n.d.), Miami 21. Erişim Tarihi Ocak 2, 2016, Types of T6 Zones: http://www.miami21.org/T4_TypesPage.asp

Şekil 1.9: (sağ üst) T6 Kentsel Çekirdek Bölge, T6 Bölge Türleri: Su kenarı konut alanı (T6 Urban CoreZone, Types of T6Zones)

Şekil 1.10: (sağ alt) T6 Kentsel Çekirdek Bölge, T6 Bölge Türleri: Geçiş koridoru (T6 Urban CoreZone, Types of T6Zones)

Kaynak: The City of Miami (n.d.), Miami 21. Erişim Tarihi Ocak 2, 2016, Types of T6 Zones: http://www.miami21.org/T6_TypesPage.asp

III. YEREL

Yerel ölçekte kentlere ilişkin oluşturulmuş programlara Miami ve New York kentleri örnek teşkil etmektedir.

Miami

Miami 21 Code (2008) Miami kenti için kentteki yeni gelişmeye yönelik bazı standartlar ve yöntemler belirleyen bir kod sistemi oluşturmaktadır. Oluşturulan kodlar üzerinden kent-tasarım prensipleri belirlenmektedir. Kamu sağlığı, güvenlik, ahlaki değerler, elverişlilik, konfor, kolaylık ve refah koşullarını sağlamak, bütüncül, erişilebilir, çekici bir toplum yapısı kurmak, çevreye zararın engeli, arazi korunumu, enerji ve doğal kaynak kullanımı, değişkenlik ve hareketliliğin gelişimi, kamu sermayesinin etkinkullanımını desteklemek, yaya kullanım çevresine daha sağlıklı bir koşul oluşturmak, tarihi korumak, rekreasyon ve açık alan düzenini tasarlamak, yayılmayı azaltmak, yapı ve doğal çevreyi geliştirmek amaçların temel çerçevesini oluşturmaktadır. Amaçlara uygun olarak kentsel alanları yeniden düzenlemek hedeflenmektedir. Konuyla ilişkili olarak kent altyapısı ve görsel karakteri, büyüme stratejileri, yeni gelişme alanları, kentsel ulaşım kararları, yeşil alan stratejileri, ulaşım araçları kullanımı, arazi kullanımı, konut erişilebilirliği, kentsel gelişme ve bağlantılar "Kent-Tasarım Prensipleri"ni oluşturmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

Miami 21 Code, 2008 (Code of the City of Miami, Florida) kent ölçeğinde yöntemler ve yapıları belirlemektedir. Bu çerçevede;

- **Kavram ve Kullanıma Yönelik Tanımlar:** Bina fonksiyon kullanımları ve işaretlerin tanımlanması,

- **Genel Hükümler:** Yasal strüktürün oluşturulması, içerik ve amacın belirlenmesi, uygulanabilirlik ve geçiş (transect) bölgeleri çerçevelerinin açıklanması,
- **Genelden Bölgelere Gidiş:** Yoğunluk, etaplama, parsel ve cephe, yükseklik, sürdürülebilirlik, özel alan planları, tarihi koruma ve kamu ihtiyaç programına yönelik bir strüktürün oluşturulması,
- **Standartlar ve Tablolar:** Bölgelerdeki başlıkların tablolar üzerinde değerlendirilmesi,
- **Özelden Bölgelere Gidiş:** Geçiş bölgeleri ve bu bölgelerle ilgili bina konfigürasyonu, fonksiyonu, yoğunluğu gibi yasal tanımlamaların yapılması,
- **Tamamlayıcı Hükümler:** Yasal hükümlere ek olarak daha detaydaki kullanımlara yönelik hükümlerin tanımlanması
- **Prosedürler ve Uyumsuzluklar:** Yeni gelişimdeki durumların oluşturacağı tezatların sorgulanması,
- **Geçiş Yolları:** Kamusal geçiş yollarının tanımları ve ilkelerinin belirlenmesi şeklinde tanımlanmıştır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

New York

New York'ta kente daha yakın ölçekten bir analizle yaklaşılmaktadır. Bu yaklaşım New York Aktif Yaşam Araştırma Programı (New York Active Living Research Program) kapsamında kentteki yaşamı biçimlendiren başlıklar

belirlemektedir. "Aktif Kent Üretme" politikası, "karma arazi kullanımı, transit erişim olanakları, rekreasyonel alanlara erişim, taze üretim ve yeme-içme imkânları, erişilebilir sokaklar, yollar oluşturma, bisiklet kullanımı artırımı" başlıklarını kapsamaktadır (NYC, 2010).

New York Aktif Yaşam Araştırma Programı kapsamında New York'un kentsel çevresi ve tasarım kavramı, fiziksel çevre ve aktiviteler üzerine kurgulanmış 5 strateji ile açıklanmaktadır. Bunlar, imgelenebilirlik (imageability), kapalılık (enclosure), insan ölçeği (human scale), şeffaflık (transparency), karmaşıklık (complexity) şeklinde sıralanmaktadır (NYC, 2010).

IV. MAHALLE

Mahalle ölçeğindeki reformlar Miami , Miami 21 Code, 2008 Projesi ile ele alınabilmektedir.

Miami-Mahalleler

için sürdürülebilir bir gelişme dokusu oluşturmak amaçlanmaktadır. Mahalle ölçeğinde verilen kararlar, "arazi kullanımında karma kullanım sağlamak, kompakt topluluklar oluşturmak, mahalle merkezleri üzerinden güçlendirme ve direkt yeni gelişim sağlamak" şeklinde verilmektedir. Özel Alan Planları, uygulamaya yönelik bir ara araç olarak fiziksel vizyon politika ve hedefler için yerel plan içinde özel alan planları oluşturulmuştur. Bu planlar belirli parsel büyüklükleri için oluşturulmuş planlardır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

V. SOKAK-PARSEL

Sokak ölçeğinde amaç ve hedef, tasarımda kent içindeki geçiş alanlarından özel alanlara doğru farklı başlıkları belirlemek ve kent içi sokak tasarım rehberleriyle kullanıcıya kılavuz oluşturmaktır.

Miami-Sokak

Kent içindeki geçiş alanlarından özel alanlara doğru farklı başlıklar kapsamında bina düzeni, biçimlenişi, fonksiyonu ve yoğunluğu, park etme standartları, mimari standartlar, peyzaj ve işaret sistemi standartları ile ilgili açıklamalar yapılmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008). Öne çıkan araç, Bina Düzeni ve Konfigürasyonu ile ilişkili Tasarım Özet Tablolardır.

New York-Sokak

New York'ta ise Sokak Tasarım El Kitabı (Street Design Manual) (2013) ile 5 ana başlık oluşturulmuştur. Bu başlıkların altındaki elemanların da belirlenmesiyle sokak ölçeğindeki her detay ile ilgili tasarım ilkeleri kullanıcıya sunulmaktadır. İlkeler, geometri, malzeme, aydınlatma, mobilya, peyzaj başlıkları üzerinden belirlenmektedir (New York City Department of Transportation, 2013). Öne çıkan araç, Kent İçi Sokak Tasarım Kılavuzudur.

Oregon Eyaleti-Sokak:

Hanehalkı ulaşımı ve yaya alanları ile ilgili bir model önerisi bu kapsamda oluşturulmuş araçlardandır.

VI. YAPI

Miami -Yapı:

Konut fırsatları ve seçimleri sunmak amaçlanmaktadır. Miami'deki temel stratejilerini "konut geçişlerinde bir sıralamaya gidilmesi (T3, T4, T5, T6), maximum yüksekliklerin belirlenmesi, konut tipolojilerinin öngörülmesi (Tek aile konutu, az katlı, orta ve çok katlı konutlar vb.) şeklinde özetlemek mümkündür (Miami 21 Smart Growth, 2008). Miami'de uygulama konut/ticari alan, altyapı ve işaretlere yönelik yönetmelikler ve yapı ölçeğindeki araçlardır.

Oregon -Yapı

Oregon eyaletinde bölgeleme yönetmelikleri kullanılmaktadır. Bu yönetmelikler "Transit Destek Bölgelerinde Uygulama İlkeleri, Birincil Transit Ağ Bölgeleme, Yaya Bölgelerinde Bölgeleme, Diğer Uygulama Araçlarını" kapsamaktadır.

Miami 21 İmar Kanunu, karma kullanımlı gelişme için izin düzenlenmesi ve bina formuna öncelik vermektedir. Bölgenin karmaşıklığının, sadece kullanımları düzenleyerek değil aynı zamanda bina kullanım kapasitelerinin de hesaplanmasıyla çözülmesi hedeflenmektedir.

VII. TEMATİK

Amerikada tematik olarak yerel plan için oluşturulmuş politikalar, Miami 21 Code ve Oregon LUTRAQ Projesi bağlamında ele alınabilir.

Miami -Tematik

Miami'de tematik ölçekte temel hedef, "koruma ve geliştirme hedefleri belirlemek ve her toplulukta bir özsaygı oluşmasını teşvik etmektir". Kentte oluşturulmuş hedefler koruma ve geliştirme hedefleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Koruma hedefleri, doğal çevre ve yeşil alanlar ve tarihi kaynakların korunmasını kapsamaktadır. Geliştirme hedefleri ise ekonomik, kentsel ve kültürel gelişim, altyapı, yoğunluk ve rasyonel bir büyümeyi ifade etmektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008). Miami 21 Code Projesi, yine tematik ölçekte de kent için kullanılan önemli bir aracı temsil etmektedir.

Oregon -Tematik

Oregon'da tematik politikaları değişim ve büyüme üzerinden okumak mümkündür. LUTRAQ Projesi büyümeyi ekonomik kriterler, problemlere ilişkin çözümler ve Portland'ın konumu üzerinden açıklamaktadır. Değişim ise çok yönlü ulaşımı destekleyen arazi kullanımı, ulaşım linklerinin oluşumu, market stratejileri, vizyondan eyleme geçiş durumu, alternatif üretimleri ve değişim prensipleri ile sınıflandırılmaktadır (1000 Friends of Oregon, 1995). Oregon LUTRAQ Projesi de kentsel tasarım rehberinde tematik politikaları içeren bir araç olarak belirtilmektedir.

D. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
I. ÜLKE Ülkesel	Büyük toplulukların kendilerini gerçekleştirmesinin sağlanması.	Eyaletlere göre planlama reform düzeylerinin belirlenerek ülkesel planlama reformu ve akıllı büyüme oluşumu.	Eyaletlere özgü bölgesel planlama araçları, Akıllı Büyüme İlişkin Yasa ve Rehber, 2002, Kullanıcı El Kitabı.
II. ALT BÖLGESEL Bölge ya da Alt Bölge	Aynı anda, tutarlı bir gelişim sağlanması, yeni kamusal işletme ve servislerin yeni gelişimin taleplerine aynı anda karşılık verecek şekilde oluşturulması.	Toplumsal ve politik başarıya odaklı, aynı zamanda anahtar aktörleri ve/veya engelleri de belirlemeyi amaçlayan stratejiler.	Florida Eyaleti Gelişme Yönetimi Anketi, Gelişme Yönetimi Çalışma Komisyonu, Yasal Düzenlemeler. Oregon Eyaleti LUTRAQ Projesi, Oylama Sistemi, Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu.
III. YEREL Kent ve İlçe	Amaca uygun olarak kentsel alanların yeniden düzenlenmesi.	Miami Kenti Kent-Tasarım Prensipleri. New York Kenti Aktif Kent Üretme Stratejileri.	Miami Kenti Miami 21 Code, 2008. New York Kenti New York Aktif Yaşam Araştırma Programı.
IV. MAHALLE Köy ve Mahalleler	Farklı topluluklar için daha sürdürülebilir bir gelişme dokusu oluşturulması.	Arazi kullanımı, kompakt topluluklar ve mahalle merkezleri üzerinden güçlendirme ve yeni gelişimin sağlanması.	Özel Alan Planları.
V. SOKAK - PARSEL Özel Alanlar	Tasarımda kent içi geçiş alanlarından özel alanlara yönelik başlıkların belirlenmesi ve tasarım rehberleriyle kullanıcıya kılavuz oluşturulması.	Miami Kenti Kent içindeki geçiş alanlarından özelleşmiş alanlara yönelik başlıklar. New York Kenti Tasarım prensipleri.	Miami Kenti Tasarım Özet Tabloları. New York Kenti Kent İçi Sokak Tasarım Kılavuzu. Oregon Eyaleti Hanehalkı Ulaşımı, Yaya Alanları: Model Önerisi.

ÖLÇEKLER	AMAÇ / HEDEFLER	POLİTİKALAR STRATEJİLER	ARAÇLAR
VI. YAPI Tekil Binalar	Konut fırsatları ve seçme imkanları sunulması	Miami Kenti Konut geçişlerinde sıralama, Maximum yüksekliklerin belirlenmesi, Konut tipolojilerinin öngörülmesi.	Miami Kenti-Yapı Uygulama, konut/ticari alan, altyapı ve işaretlere yönelik yönetmelikler. Oregon Eyaleti-Yapı Bölgeleme yönetmelikleri.
VII. TEMATİK	Koruma ve geliştirme hedeflerinin belirlenmesi, Her toplulukta özsaygı oluşmasının teşvik edilmesi.	Miami Kenti Koruma hedefleri, Gelişme hedefleri. Oregon Eyaleti Değişim politikaları, Büyüme politikaları.	Miami Kenti Miami 21 Code Projesi, Oregon Eyaleti Oregon LUTRAQ Projesi.

İncelenen 12 ülkede planlama sistemleri incelenmiş ve ölçekten yapı ölçeğine kadar kullanılan araçlar ortaya konmuştur. Bu değerlendirmelerde kent, yerel ana eksenle değerlendirilerek, "kentsel tasarım" rehberlerinin kent ve alt ölçeklerde nasıl kullanıldığına bakılmıştır.

1. Ülkesel sistemler daha üst ölçeğe referans vermektedir. Bu ölçek Avrupa Birliği sistemine ilişkin politikalara veya daha üst ölçekte küresel politikalara da dayanmaktadır.

Sonuç olarak, tüm örneklerde kentsel tasarım rehberlerinin güçlü bir araç olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

3. KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN BEŞ ÜLKE ve İKİ KENT ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

A

BÖLGESEL-
EKONOMİK
TABANLI
PLANLAMA

A1	AVUSTRALYA	
A2	FRANSA	●
A3	JAPONYA	●

B

ŞEHİRCİLİK
ANLAYIŞI
AĞIRLIKLI
PLANLAMA

B1	İSPANYA	●
B2	YUNANİSTAN	
B3	HONG KONG	

C

GENİŞ
KAPSAMLI /
BÜTÜNLEŞİK
SİSTEM

C1	ALMANYA	●
C2	HOLLANDA	
C3	GÜNEY AFRIKA	

D

ARAZİ
KULLANIMI /
DOĞA İLİŞKİLİ
PLANLAMA

D1	İNGİLTERE	●
D2	YENİ ZELLANDA	●
D3	AMERİKA	●

ANAHTAR STRATEJİLER

Odak		Canlandırma
Strateji 1 Güçlü ekonomi için akıllı bilgi	 	Üniversite ve araştırma merkezi odağı Endüstri ve ticaret mekanı
Strateji 2 Yaratıcılığa doğru enerjiyi sunmak	 	Artistik ve kültürel üretim odağı Turizm potansiyeli
Strateji 3 Kendi kendine eğitim becerisi ile iş olanağı		Bölgeyi etkileyen eğitim alanı
Strateji 4 Mahallelerin farklılığını güçlendirmek	 	Genişletme ve yeni yerleştirme sürecinde ilgili konuları ölçme Kimlik için kullanılacak merkezi alanlar Konut alanlarına altyapı ile potansiyel getirmek Gelişme baskı kontrolü
Strateji 5 Kendi yeşil alanı ile birlikte geliştirmek	 	Kamusal alanları tanımlamak Uluslararası etkiyi planlama ile kullanarak önemli yerleri strükture etmek Açık alanlar ile ilişkiyi güçlendirmek Mahalleler arası ilişkiyi güçlendirmek Kentin kapılarını geliştirmek Su alanlarını erişilebilir ve çekici kılmak
Strateji 6 İklim dostu kent kurmak	 	Yeşil yerel bağlantılar İklim değişimine uyumlu yeşil ve açık alanlar
Strateji 7 Erişebilirlik ve kentle dost hareket	 	Kamu ulaşım ağını güçlendirmek Ulaşım hub'larını entegre etmek Yeraltı/ Tramvay/ Tren Çevre yolu
Değerlendirme	 	Kamusal yeşil mekan Su Kamusal ulaşım erişimi

Şekil 111 Berlin Stratejisinde ele alınan başlıklar

Kaynak: Urban Development Concept Berlin 2030 (2015), Senate Department for Urban Development and Environment, Berlin. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yeniden üretilmiştir.

3.1. SEÇİLEN BEŞ ÜLKE ve İKİ KENT ÜZERİNE AÇIKLAMALAR

Kentsel Tasarım Rehberlerinin Hazırlanması Projesi kapsamında model oluşturma sürecinde 12 ülke ele alınarak bir inceleme yapılmıştır. Bu ülkelerin içinden 5'inin, kentsel tasarım rehberlerine ilişkin konuların ayrıntılı olarak incelemek üzere seçilmesinde şu genel kriterler dikkate alınmıştır;

- Avrupa ve Avrupa dışı coğrafyalarda yer alan ülkeler olması,
- Kentsel tasarım ve rehberler konusunda kurumsallaşmış deneyimlerinin olması,
- Kentsel planlama ve tasarım bağlantısının tanımlanmış olması,
- Kentsel tasarım konusunda iyi örneklerin bulunması,
- Kentsel mekân kalitesi bakımından iyi bir düzeye sahip olmaları,
- Katılım konusunda gelişmiş durumda olmaları.

Seçilen ülkeler Almanya, İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda ve Japonya olmuştur. Bu ülkelerin yanı sıra İspanya'dan Barcelona kenti Amerika'nın Florida Eyaleti'nde Miami kenti ek olarak incelenmiştir. Ülkelerin değerlendirilmesinin ardından kentsel tasarım rehberi kavramı ayrıntılı olarak ortaya konmuş ve bu kavram planlama mevzuatı ve süreci çerçevesinde incelenen 5 ülke ve 2 kent deneyimi üzerinden irdelenerek tartışmaya açılmıştır. Temel amaç ise ülkemiz planlama ve uygulama pratiklerini gözetenerek kentsel tasarım rehberine yönelik ülkeye özgü bir modelin geliştirilmesidir.

3.2. KENTSEL TASARIM SÜRECİ - ÖRNEK ÜLKELER ve KENTLER

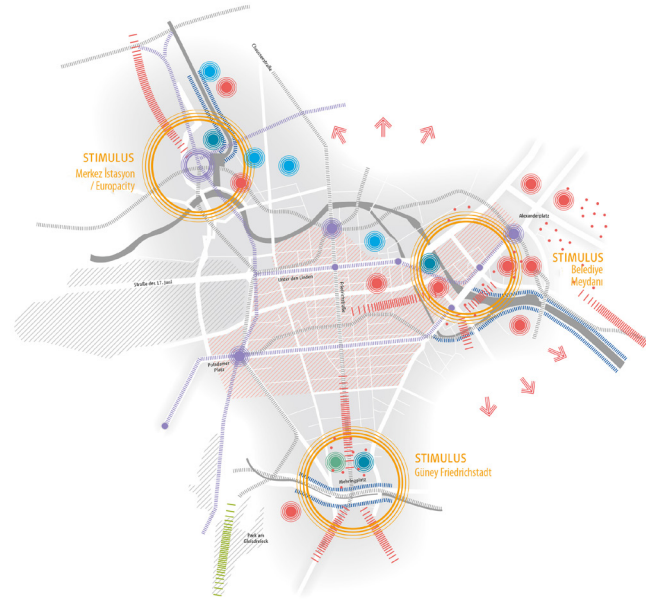
3.2.1. ALMANYA

3.2.1.1. Kent

3.2.1.1.a. Yaklaşım

Almanya'da planlama sistemi gelişmiş, net bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte mekansal açıdan yaşanacak gelişmeler paralelinde söz konusu sistem içinde esnek yaklaşımlar da tanımlanabilmektedir. Enformel Planlama, probleme özgü ve hedefe yönelik yaklaşımı ile planlama sisteminde esnek kısmı oluşturmaktadır. Bu çerçevede "süreç ve ürün" değişebilmektedir. Yönetişim ile ilişkili katı ve esnek yaklaşımlar bir arada kullanılabilir. Tasarım Rehberleri yerel koşullara uyumlu olarak hazırlanır ve tasarım hedeflerini oluşturarak sonuç odaklı fikirler ve tasarımlara (bina-mekân-açık alan) rehberlik eder. Kentsel Tasarım Rehberleri tüm tasarımı gözden geçirerek detaylı çözüm üretilmesine olanak sağlayan bir süreci yönetmektedir.

Almanya'da kentsel mekanın planlama sistemi kentsel gelişme programı ve arazi kullanım planından başlamakta (Rahmenpläne, Bebauungspläne) ve kentsel tasarım ölçeğine doğru gitmektedir (GestaltungsSatzung). Bu yasaya dayalı tasarım anlamına gelmektedir. Plan, kentsel tasarım ölçeği ile ilgilenmekte, üst ölçekte kentsel gelişme programı, alt ölçekte ise kentsel imaj olarak ele alınmaktadır. Tekil karakter veya çekicilik, üst ölçekte kentin fiziksel tasarımı ile kontrolü adına kullanılır. Yasaya dayalı tasarım ise en alt ölçekte yer almaktadır. Bu daha çok özel alanlar için olan kentsel tasarım çalışmalarıdır. GestaltungsSatzung olarak özelleşen kentsel tasarım, kentsel tasarım sınırlandırıcıları ile tasarım kararlarını yönlendirmektedir. Söz konusu tasarım kararları tekil yapılanma projeleri olup kentsel peyzaja bağlanır. Bu nedenle Almanya'da mimarlar tasarım rehberlerini özellikle izlemektedir.

Şekil 112: Berlin Stratejik Planı

Kaynak: Urban Development Concept Berlin 2030 (2015), Senate Department for Urban Development and Environment, Berlin.

Süreç, planlamaya entegredir. Fiziksel tasarım yönünü süreç belirler. Ürün kenti yapılandırmak olduğu için bu uzun erimli bir süreçtir. Karakteristikler ise üç boyutlu tasarımlardır ve somut değerler ile birlikte sosyal-politik ve ekonomik-algisal değerler de ele almaktadır. Özellikle eski doku ve yeni yapılaşma arası ilişkide kentsel tasarımın önemi ortaya çıkar ve kentsel tasarımda mekan ve ilişki bir başka deyişle "dışsalılık" kaçınılmaz hale gelir. Kent planlarının başarısı, uygulamaya geçirildiğinde yapılaşmış çevredeki görünümü ile ölçülmektedir. Bu nedenle kentsel tasarım çok önemli bir rol üstlenmekte ve dışsalılık ile ilgili öngörüler gelişme izni ile yaratılan değerler olarak kente yansımaktadır. Kentin tasarlanması sürecinde tasarımcılar bütünü görmek isterler, ancak bu olası değildir ve kentsel tasarımın uygulanmasında belirsizlikler bulunmaktadır. Sorun ise idealler ile sonuç arasındaki ilişkide yatmaktadır.

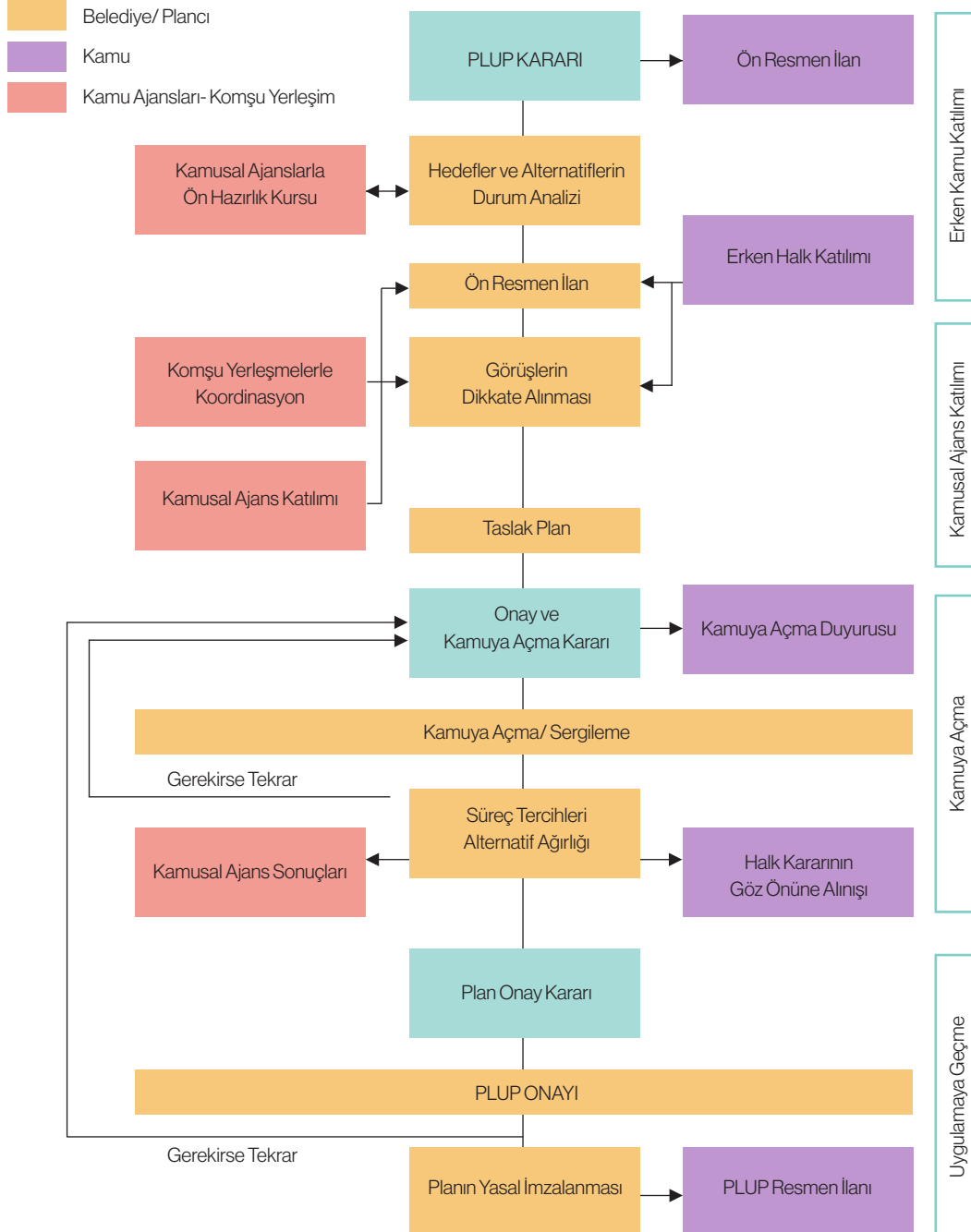
Berlin Stratejisi: 2030 Kentsel Gelişme Konsepti kentsel ölçekte başarılı bir yaklaşıma sahiptir. Projenin vizyonu, temel başlıklar ile değerlendirildiğinde "güçlü, akıllı ve yaratıcı bir kentin" hedeflendiği anlaşılmaktadır. Geliştirilen vizyona ulaşmak için belirlenen stratejilerde;

- Güçlü ekonomi için akıllı bilgi,
- Yaratıcılığa doğru enerjiyi sunmak,
- Kendi kendine eğitim becerisi ile iş olanağı,
- Mahallelerin farklılığını güçlendirmek,
- Kendi yeşil alanı ile birlikte geliştirmek,
- İklim dostu kent kurmak,
- Erişilebilirlik ve kentle dost hareketin sağlanması ön plana çıkmaktadır.

HAZIRLAYICI ARAZİ KULLANIM PLANI (PLUP)

Kentsel planlamanın hedefi sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sosyal/ ekonomik/ çevresel istekleri göz önüne alarak, sosyal eşitliği iyi bir toplum için yaratmaktır.

SÜREÇ

Şekil 113: Kentsel Tasarım Süreci Şeması Planlama Örneği

Kaynak: Henckel, D. and Pahl-Weber, E. (2008). The Planning System and Planning Terms in Germany, A Glossary, Akademie für Raumforschung und Landesplanung (ARL). kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yeniden üretilmiştir.

3.2.1.1.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Yerel kentsel arazi kullanım planları için devlet ve bölge planlarındaki amaç ve ilkeler bağlayıcıdır. Kamu planlama otoriteleri gerçekleştirecekleri tüm projelerde mekânsal planlama gereksinimlerini dikkate almak zorundadır. Söz konusu gereksinimlerin gözetilmesinde Federal Mekânsal Planlama Yasası ve devlet mekânsal planlama politikaları sağladıkları rehberlik ve sürdürülebilirlik yaklaşımları ile mekânsal gelişmeye dair ortaya konulacak projelerin temel hareket noktasını oluşturmaktadır. Federal Mekânsal Planlamanın ana başlıkları;

- Mekânsal planlama kuralları,
- Mekânsal planlama ilkeleri,
- Mekânsal planlama hedefleridir.

Anahtar kavram olarak "sürdürülebilir mekânsal gelişme" mekânsal planlama rehberlerinin maddi temelini oluşturmaktadır. Söz konusu rehberler, gelecek nesillerin sorumluluğunda topluluk içinde kendini ifade etme özgürlüğü hakkının garantisini verirken doğal kaynakların korunması ve gelişmesini sağlamakta, arazi kullanımı ile ilgili uzun vadeli eylemleri planlamakta, bölgesel ve yapısal dengesizlikleri ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

3.2.1.1.c. Uygulama Alanları

Kent bütünü dahil olmak üzere belirlenmiş bölge iyileştirme alanları, doğal alanlar, kent çeperinde yer alan kırsal bölgeler uygulama alanlarından bazılarıdır.

3.2.1.1.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Kentsel tasarımı yönlendiren ve kentsel ölçekte mevzuatı bulunan üç tip plan vardır. Bunlar;

- Bebauungspläne: Bina yapılanma sınırını gösteren, aktif bir kontrol sağlayıp özellikle yeni gelişme alanları için kullanılan imar planları.
- Orts BauSatzung: Yerel yapılanma kuralları ile tasarım kurallarını tanımlayan plan. Kentsel Tasarım bu plan çalışmasında yer alır.
- Objektplanung: Tek yapı ölçeğine inen planı.

Kentsel tasarım "GestaltungsSatzung" ise yerel ölçekte tüm kentsel tasarım detaylarına açıklık getiren biçimlendirmeleri içermektedir. Zaman içinde

sıklıkla yenilenen ve gelişen kuralları içererek mimarlar ve tasarımcılar için yönlendirici olmaktadır. Yerel yönetimin kentsel tasarım adına yasal kurgusu bu kurallarla detaylandırılmaktadır. Özellikle tarihsel alanlarda katı çerçeveler belirlerken yeni ve gelişmekte olan alanlarda esnek alternatifler sunmaktadır.

3.2.1.1.e. Uygulama Süreci

Kent ölçeğinde Hazırlayıcı Arazi Kullanım Planları için etkin olan kurumsal yapılar, belediye, kamu, kamu ajansları ve komşu yerleşimlerdir. Belediye güçlü bir role sahiptir. Hedeflerin belirlenmesi, ön taslak planı, görüşlerin dikkate alınması, taslak planın hazırlanması, plan onaylanıp kamuya açma kararı verildiğinde ise duyurma ve sergileme, halkın ve kamu ajanslarının görüşleri dikkate alınarak alternatiflerin ağırlıklandırılması, plan onaylanması ve ilanı belediyelerin sorumluluğundadır. Kamu, süreçte her aşamadaki ilan ve duyurular ile görüşlerin dikkate alınması ile ilgili aşamalarda etkilidir. Kamu ajansları ve komşu yerleşimler, analiz aşamasından itibaren koordinasyon ve katılım süreçleri ile ilgilenmektedir. Bu kapsamda, yerel yönetimler yerel yapılanma, imaj ve gelişmede kentsel tasarım kontrolü ile düzen ve kurallar için ilgili yasalardan güç alarak süreci kontrol eden ve 'Koordinasyon Komitesi' olarak tanımlanan bir uzman kurulu kurar.

Uygulama sürecinin bir diğer önemli parçası Enformel Gelişme Planları olup Almanya planlama sisteminde özel ve önemli bir yer tutmaktadır. Enformel Planlar, resmi olmayan serbest süreçlerle gerçekleşen ve resmi planlar için altlık olan planlardır. 3-10 yıl için hazırlanır. Temalar çeşitli olabilir ve planlama ölçeğinde kısıtlama yoktur. Enformel süreçlerin bir parçası da fikir ve proje olmak üzere farklı şekillerde açılabilen yarışmalardır.

Kentsel tasarım için 'Tasarım Kataloğu'niteliğinde hazırlanmış rehberle sahip olan Hamburg bu aracı kentsel görünümü ve işlevleri okunabilir kılmak adına kullanma kılavuzu olarak değerlendirmektedir. Söz konusu katalogda toplumsal katılım, girişimci teşvikleri ve tasarımcıların görüşleri yer almaktadır. Enformel gelişme planları Almanya planlama sisteminde özel ve önemli bir yer tutar. Enformel planları resmi olmayan serbest süreçlerle gerçekleşen ve resmi planlar için altlık olan planlardır. 3-10 yıl için hazırlanır. Temalar çeşitli olabilir. Planlama ölçeğinde kısıtlama yoktur.

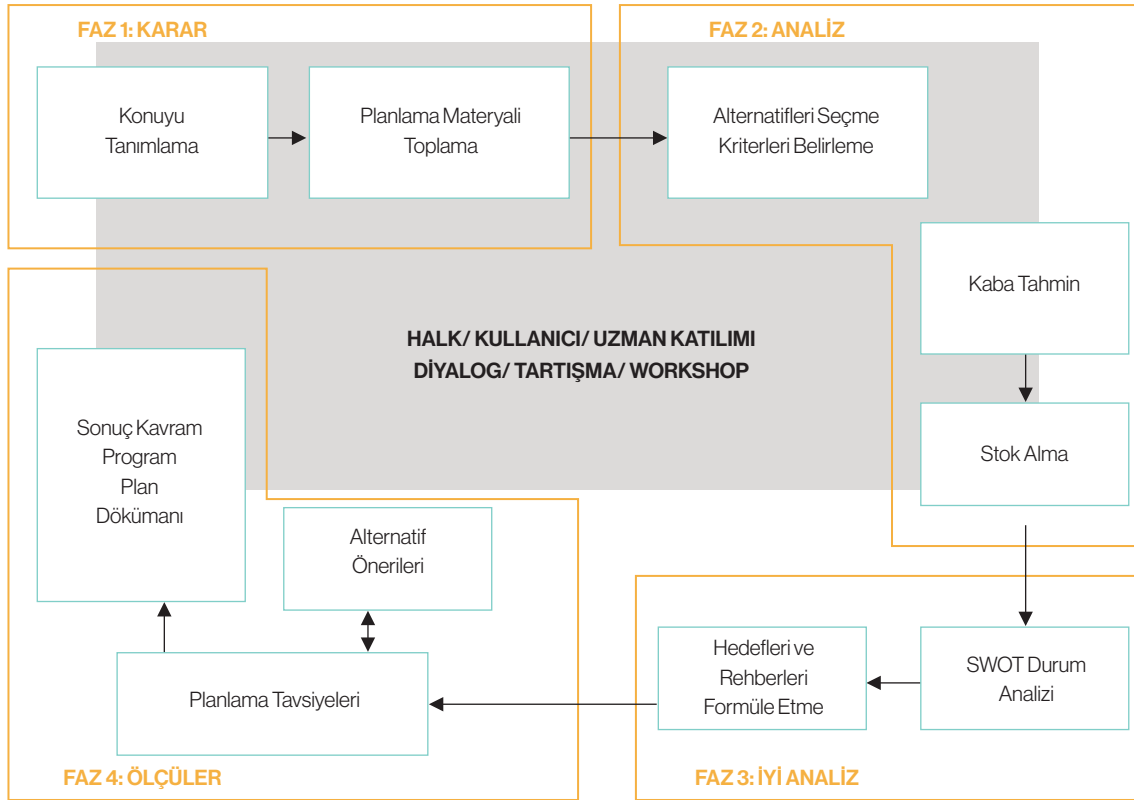
INFORMAL-ÇERÇEVE GELİŞME PLANI

Yerel yönetimlerin informal gelişmelerini kapsar. Kentsel strüktür ve kentsel tasarım için altlıktır. Kapsayıcı ve hazırlayıcı planların ara ölçeğidir. Kentsel bölge gelişimi için araçtır. Özellikle ana alanlarda kullanılır.

KURUMSAL KENTSEL ARAZİ KULLANIM PLANINDAN FARKI

- Kısa zaman dilimindedir (3-10 yıl)
- Yasal kapsayıcılığı yoktur.
- Süreç kuralı yoktur.
- Planlama alanını serbest tanımlar.
- Planlama temaları çeşitlidir.
- Serbest sunulur.
- Planlama ölçeği esnekler.
- Girdi kontrolüdür.

SÜREÇ

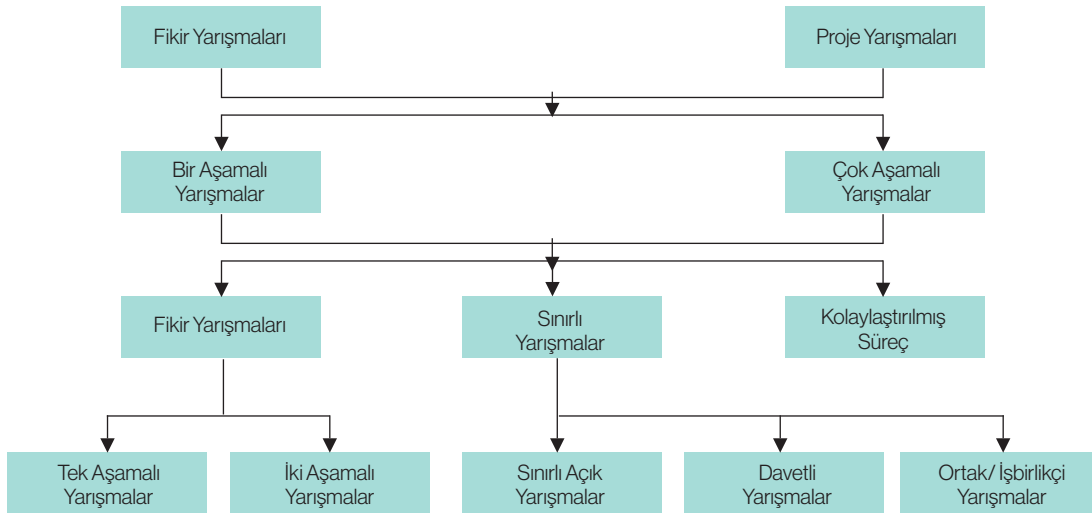

Şekil 1.14: Kentsel Tasarım Süreç Şeması Enformel Gelişme Süreci Örneği

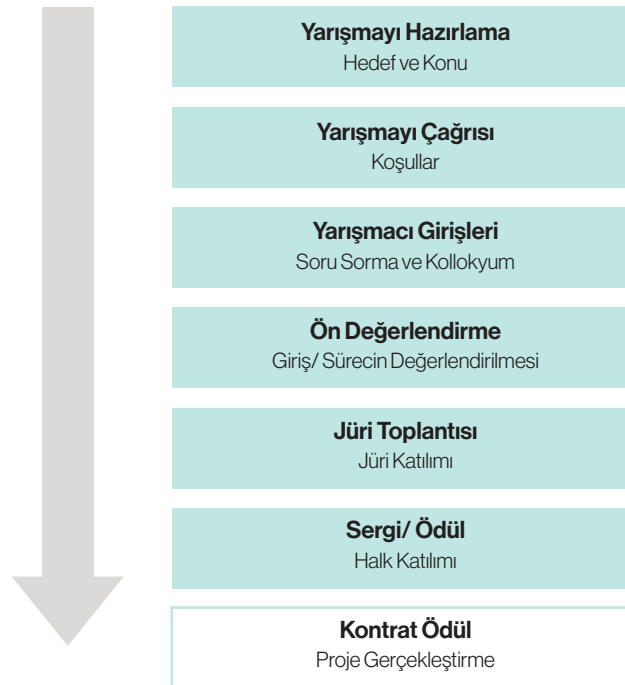
Kaynak: Henckel, D. and Pahl-Weber, E. (2008). The Planning System and Planning Terms in Germany, A Glossary, Akademie für Raumforschung und Landesplanung (ARL), kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yeniden üretilmiştir.

ENFORMAL PROSEDÜR - YARIŞMALAR

YARIŞMA TİPLERİ

SÜREÇ

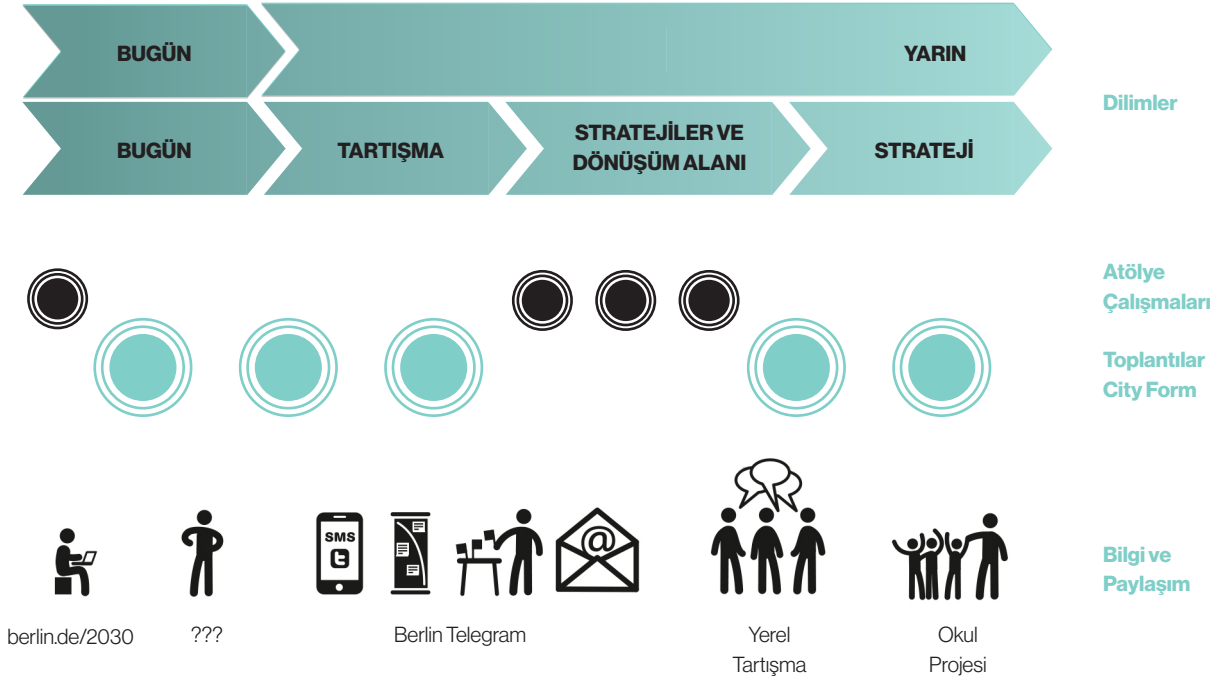

Şekil 115: Kentsel Tasarım Yarışma Tipleri ve Süreç

Kaynak: Henckel, D. Ve Pahl-Weber, E. (2008). The Planning System and Planning Terms in Germany, A Glossary, AkademiefürRaumforschungundLandesplanung (ARL). kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yeniden üretilmiştir.

Şekil 1.16: Kentsel Tasarımda Katılım Süreci

Kaynak: Urban Development Concept Berlin 2030 (2015), Senate Department for Urban Development and Environment, Berlin. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yeniden üretilmiştir.

3.2.1.1.f. Katılım Araçları

Kentsel Tasarım Rehberi, hazırlık aşamasında kentsel tasarım paydaşları arasındaki uzlaşmaya odaklıdır. Yatırımcı, tasarımcı ve yöneticilerin rehberde subjektif görüşleri ölçülebilir hale getirilir. Bu şekilde Kentsel Tasarım Rehberleri'nde kural, vizyon, rehber, standartlar ile yapıların tasarlanmasında net sınırların oluşturulması sağlanır. Fiziksel yapılanmış çevrenin görsel etkisinin, kentsel özgünlüğünün yaratılmasında kentli aktörlerin ortak karar ve kabulleri sistemin doğru bir şekilde işletilebilmesi açısından önem arz etmektedir.

2500 Berlinli tarafından kullanılan ve yerelde görüşlerini ifade ettikleri Stadforum 2030 kentin gelişme konsepti için ayrıca düzenlenen atölyeler katılım çerçevesine dair önemli bir örnektir. Oluşturulan atölyeler ekonomik sektör ve araştırma grupları, sivil toplum grupları içindir. Bu yaklaşım modeli ile

de profesyonel uzmanları bilgilendirmek için tasarlanan katılım süreci boyunca teşvik edildi. Yaratıcı analoglar ile dijital iletişim araçları kullanıldı. Yazılı mesaj "Berlin Gazetesi" olarak dijital olarak dağıtıldı, benzer içerikte reklamlar kente asıldı. Berlinlilere e-mail ve mektup şeklinde yollandı, Twitterda tartışmalara aktif katılım düzenlendi. Aylık 75.000 kişi tarafından ziyaret edilen zengin bilgi ve dokümanın toparlandığı veri tabanı ile birlikte Berlin Strateji 2030 için en az 1000 kadar görüş toplanmış, halk ve profesyonellerin bir araya geldiği toplantılar organize edilmiştir. Online dialog ortamının oluşturulduğu bu katılımlarda 'Berlin Stratejisi' değerlendirildi, tartışıldı; bilimsel danışma panelleri, yerel yönetim panelleri organize edildi. Berlinlilerin yarını adına kentlilerin geleceğini biçimlendirme sürecinde görüşlerini, beklentilerini paylaşmaları, katkı getirmeleri sağlandı. Ayrıca kültürel projeler, sanatçıların rehberliğinde öğrenciler ile üç okulda çalışmalar düzenlendi; bu yaratıcı projeler kentin bugün ve yarınının gelişiminde önemli bir bilgi kaynağı olarak değerlendirildi.

3.2.1.2. Mahalle

3.2.1.2.a. Yaklaşım

Kamu sektörü faaliyetleri, özel sektör katılımı ile daha fazla verimli hale getirilerek kamu sektörü liderliğinde ve tecrübesinde özel yatırım teşvik edilmekte, uygun transfer biçimleri ile risk azaltılmakta, kamu ve özel sektör kazanımı dengeli bir şekilde sağlanmaktadır. Uzun vadeli ortaklıklar ve yaşam döngüsü içinde tüm yaşam maliyetleri azaltılırken mekânsal kalitenin artırıldığı tasarım ve planlama yaklaşımlarının oluşturulması da hedeflenmektedir. Özellikle iş ve mahalle bölgelerine yönelik kentsel dönüşüm ve canlandırma projelerinde üst ölçek politikalarla bütünlüklü yaklaşımlar, özellikle kent merkezlerinin kimliğinin korunmasına yönelik olmak zorundadır. Diğer taraftan gelişme alanlarında yoğunluğu karşılayacak dengeli kentleşme ilkelerinin belirlenmesinde tasarım özetlerinden hareket edilmektedir. Özellikle kamusal alanlarda bir çerçevenin oluşturulmasında kentsel peyzaj, bakı noktaları ve onların korunması bağlamında mekânı biçimlendirilmektedir. Mahalle ölçeğinde yaya bağlantılarının söz konusu kamusal alanlarla ilişkilendirildiği tasarım yaklaşımları ile ele alınması kentsel gelişmenin temel araçlarından biri olarak kabul edilmektedir.

3.2.1.2.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Kentsel kalkınmayı hedefleyen Master Plan kararlarının geliştirilmesi doğrultusunda üst ölçek ilişkisinin kurulduğu mahalle ölçeğinde uzun vadeli bir yaklaşımla hareket edilmektedir. Alt ölçekte üretilen rehberler özellikle kamusal alanlara ilişkin genel master plan kararları ile entegrasyon içindedir. Kentsel iyileştirme bölgeleri içinde tanımlanan mahalle ve iş iyileştirme bölgeleri merkeze alınarak değişen koşullara uyum sağlayacak bir esneklikte değerlendirilmesi sağlanmaktadır.

3.2.1.2.c. Uygulama Alanları

Kamusal alanlar, çekiciliği arttırılacak kentsel merkezlerin önemli uygulama alanlarıdır. Yeni oluşturulacak merkezlerde ise Almanya'nın batısından doğusuna kalkınmayı yönlendirecek alt merkezler olarak yeni uygulama alanlarını oluşturulmaktadır. Yine konut gelişim alanları bu ölçeğin müdahale alanı içinde yer almaktadır. Ayrıca artık kullanılmayan, sanayi tarafından zaman içerisinde bozulmuş alanlarda bu ölçeğin konusu içine girmektedir.

3.2.1.2.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Kentin dikey ve yatay çizgilerinin yönetiminde ilgili yerel kurumların kararları ön plana çıkmaktadır. Uzun vadeli kalkınma için ilçelerin yerel kimliklerine yönelik uygun fonksiyonlardan ve esnek, değişen koşullara uyumu sağlayacak Master Plan referanslarından yararlanılmaktadır. Federal Yapılanma Kodu Yasası (Baugesetzbuch) tarafından tanımlanan 'Kentsel Gelişimde Özel İnisiyatifler' (Initiativen zur Stadtentwicklung) başlıklı madde ile kentsel alanlarda dönüşüm ve gelişim için özel girişimlerin teşvik edilmesinde belirli yasaları tanıma yetkisi ortaya konmaktadır. Kentsel gelişim açısından önemli olan şehir ve ilçe merkezleri, yerleşim mahalleleri ve iş alanlarının yanı sıra diğer alanları geliştirmek için yapılan operasyonel düzenlemeler söz konusu özel inisiyatiflere bağlı özel tasarım hedefleri ile gerçekleştirilmektedir. Buna ilişkin;

- İl ve İlçe Planları
- Mahalle İyileştirme Bölgeleri (NID: Neighbourhood Improvement Districts) Mevzuatı,
- İş İyileştirme Bölgeleri (BID: Business Improvement Districts) mevzuatı,
- Kentsel İyileştirme Bölgeleri (UID: Urban Improvement Districts) Mevzuatı,

- DGNB_NSQ (Deutschen Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen V. für Neuerrichtete Stadtquartiere) Yeşil Mahalle Sertifikasyon dokümanı bulunmaktadır.

3.2.1.4.e. Uygulama Süreci

Mekânsal gelişmenin yukarıdan aşağıya siyasi güdümlü şekillendirildiği planlama ve/veya tasarım çalışmalarında süreç uzman odaklı yönetilir. Özellikle yeni semtlere yönelik belirlenen hedefler doğrultusunda üst ölçekten gelen stratejik kararlar doğrultusunda politikalar daha detaylı bir şekilde içeriklendirilmektedir. Master Planı dayanan Konsept Plan çalışmaları geniş kamu tartışmaları ile geliştirilir. Bu kapsamda proje yarışmalarına gidilerek doğrudan profesyonel ortamda başlatılan tartışma platformları gözlemlenebilmektedir. Planlama ve tasarım uygulamalarındaki sorumluluk sahipleri ise sürecin doğru ve sağlıklı işlemesi açısından önem taşımaktadır.

Bunlar;

- Yerel Birlikler: Kentin gelişim yöneticisi, mülk sahipleri, altyapı geliştiricileri, tasarımcı ve planlar,
- Kentsel Kalkınma için Komisyon (Şehir Meclis'te tüm partilerin temsilcileri),
- Ülke Bölümü Komisyonudur.

Mahalle İyileştirme Bölgeleri modeli kamu finansmanı için iyi bir çıkış stratejisi sağlamakta, uzun vadeli bir mahalle yönetimi anlamında, örneğin bu mahallelerde kamu programlarının bitiminden sonra, bir süre için uzun vadeli bir değerlendirme süreci oluşturulabilmektedir.

Kamu Özel Ortaklığı (PPPs: Public Private Partnerships) ve görev gücü, kamu özel sektör işbirliği idaresinin çağdaş ve etkin biçimleridir. Federal Hükümetin yenilikçi yaklaşımının bir parçasını oluşturan ve kamu yetkilileri ile özel iş dünyası arasında uzun vadeli işbirliği yoluyla altyapı projelerinin verimliliğini arttırmayı amaçlayan bu model, planlama ve tasarım kararlarının ve buna bağlı tasarım kılavuzlarının oluşturulmasında etkin roller tanımlamakta ve uygulama takibini sağlamaktadır.

3.2.1.4.f. Katılım Araçları

En geniş anlamda, Kamu Özel Ortaklığı (PPP) kamu sektörü (Federal Hükümet, Federal Eyalet veya belediye düzeyinde) ve özel sektör (kâr amaçlı organizasyonlar) arasında uzun vadeli bir sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Bu anlaşma sayesinde, deneyim, sermaye ve kamu ve özel başta olmak üzere her sektörün risk değerlendirme biçimleri ortak akıl ve uygulama sürecinde önemli bir güç sağlamaktadır.

Diğer taraftan kültürel forum niteliğinde sistemde yer alan buluşmalar halkın en önemli katılım aracı haline gelmiştir. İçinde yer alan bütün gruplarla planlama ve tasarım çalışmalarının sonuç çıktılarının sergilenmesi katılımın daha etkin hale gelmesini sağlamaktadır.

3.2.1.3. Sokak / Parsel

3.2.1.3.a. Yaklaşım

Özelleşmiş planlar ile yere özgü planlama çalışmalarında ilgili yasalar ile tasarım için kamusal alanlara ilişkin düzenleme, teknik altyapı, açık alan, peyzaj tasarımı, koruma ve tarihsel imaj, yapı ve çevresinin tasarım yaklaşımı belirlenir.

Sosyal bütünleştirici şehir kimliği ile projelerin bağlayıcı hale getirilmesi hedeflenen ölçek çalışmalarında özellikle kamusal alan ve görsel kalitenin oluşturulmasında yenilikçi yaklaşımlarda benimsenmektedir. Çeşitliliğin, kaliteli faaliyetlerin, turistlere yönelik canlılığın, dolayısıyla alışveriş ve ekonominin güçlendirilmesi buna bağlı olarak katma değeri yüksek, toplumsal kimliğin korunarak güçlendirildiği yerlerin oluşturulması hedeflenmektedir.

3.2.1.3.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Kentlerin çeşitliliği, sahip olduğu büyük ve özgün nitelikleri onları kimlikli kılmaktadır. Binaların içinde yer aldığı komşuluk üniteleri ve bu alanları çevreleyen tüm yapılı çevre yerin zenginliğini arttıran bir kompozisyonda değerlendirilmektedir. Bu nedenle tasarımcılar ve planlar için önemli odak noktalar üzerinden gerçekleştirilecek geleneksel uygulamalarda ya da buna yönelik müdahalelere dayalı uygulamalarda geçirgenliği sağlayacak olan ve üst ölçekten gelen Konsept Plan önemli bir başlangıç sağlamaktadır.

3.2.1.3.c. Uygulama Alanları

Kentsel dokunun önemli kamusal noktaları farklı kültürlere, kullanıcılara sahip olan ve entegrasyonunun güçlendirilmesi gereken (özellikle doğu ile batının birleşmesine dair gelişen politikalar çerçevesinde) ve karma kullanımın öncelikli olması gereken yerler, kentsel canlılığı ve kamusal paylaşımı arttıracak küçük ölçekli alan projeleri.

3.2.1.3.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

- Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonları (ERDF) mevzuat dokümanları,
- İl ve İlçe Planları
- Mahalle İyileştirme Bölgeleri (NID:Neighbourhood Improvement Districts) mevzuatı,
- İş İyileştirme Bölgeleri (BID:Business Improvement Districts) mevzuatı,
- Bina Kod Sistemi
- DGNB, NSQ (Deutschen Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen.V. für Neuerrichtete Stadtquartiere) Yeşil Mahalle Sertifikasyon dokümanı bulunmaktadır.

3.2.1.3.e. Uygulama Süreci

Yarışmalar bu ölçekte gerçekleştirilecek projeler açısından önemli bir başlangıç oluşturabilmekte, konu olan alanın ve çevresinin gelişimi için doğru kavramsal içerikten hareket edilmesini sağlayarak projenin tüm kentliler tarafından sahiplenilmesini kolaylaştırmaktadır. Uygulama sürecinin başlamasıyla güvenlik ya da ilgili diğer hizmetlerin devamında, özellikle kamusal alanda teknik altyapı, peyzaj ve çevresel kalitenin geliştirilmesi için sermaye iyileştirmelerinin yapılması ve kamusal farkındalığın artırılması için kampanyaların uygulanması ve organizasyonu gerçekleştirilmektedir.

3.2.1.3.f. Katılım Araçları

Kent sakinlerinin taşıdıkları aidiyet hissi gözetilerek özellikle bölgesel vizyonlar doğrultusunda kentsel kalitesi arttırılacak yerlerin hızlı bir şekilde projelendirilmesi ve uygulamanın tamamlanmasına çalışılmaktadır. Söz konusu projeler, tanıdık mekânsal boyutları ile sokaklar için özgün kimliklerini ön plana çıkaran yeni faaliyetleri kullanıcılara sunacak projelerin hazırlanması

ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında aktörlere entegrasyon süreçlerini tanımlamaktadır. Sürecin bölgesel yönetimini sağlayarak aralarında ağ oluşturulan birincil aktörler;

- Mülk sahipleri,
- İdareler ve Kamu Kuruluşları,
- Yatırımcılar,
- Özel sektörü temsilen ilgili Ticaret Odalarından oluşmaktadır.

3.2.1.4. Yapı

3.2.1.4.a. Yaklaşım

Sürdürülebilir doğal çevre ve sınırlı kaynakları yönetme sorumluluğunu almak konusunda kamu ve özel geliştiricilerin istekliliği aynı zamanda, sağlık ve çevre koruma önlemlerinin giderek daha önemli hale gelmesi konusunda ciddi bir sığrama yaratmıştır. Özellikle binalarda potansiyel yatırımın kurtarılabilirliğinin ciddi bir biçimde değerlendirildiği örneklerde, arazinin yeniden kullanımındaki kriterler sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir parçasıdır.

3.2.1.4.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Aktif ekolojik sorumluluk hedefleri doğrultusunda düşük oranlı fosil yakıt ve güneşten elde edilen enerji kaynaklarının karışımı ile beslenen bina tasarımları teşvik edilmektedir. Alman Sürdürülebilir Binalar Konseyi'nin belirlediği yeşil bina kriterleri, üst ölçek planın sürdürülebilirliğine ilişkin politikalar ile örtüşmekte ve bu politikalar tarafından desteklenmektedir.

3.2.1.4.c. Uygulama Alanları

Kentsel kalkınmanın sağlanması için değer ve kalitenin artırılması hedeflenen eski sanayi siteleri ve toprak kirlenmesine uğramış, terk edilmiş alanlar, sahip olduğu tüm ekolojik değerleri gözeterek değerlendirilecek sınırlandırılmış yeni gelişim alanları, mevcut işlevlerini sürdürerek, yeşil bina olarak geri kazanımları sağlanacak tüm yapılar.

3.2.1.4.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Koruma bölgelerinde miras niteliği taşıyan özel yapıların ilgili yasal mevzuat ve teşvikler doğrultusunda ele alındığı projeler dışında yeni projelerde hedeflenen yüksek kentsel ve mimari gereksinimleri karşılayan ve yenilikçi enerji ve maliyet etkin yapı tasarımlarında sertifika sistemi kullanılmaktadır. Almanya'nın ulusal sertifika sistemi olan DGNB, yeşil bina sertifika derecelendirmelerine yönelik proje üretiminin hükümet tarafından da teşvik edildiği önemli bir tasarım aracı ve önemli bir araç haline gelmiştir. Yapı ölçeğindeki diğer başlıca dokümanlar;

- İl ve İlçe Planları,
- Mahalle İyileştirme Bölgeleri (NID:Neighbourhood Improvement Districts) mevzuatı,
- İş İyileştirme Bölgeleri (BID:Business Improvement Districts) mevzuatı,
- Bina Kod Sistemidir.

3.2.1.2.e. Uygulama Süreci

Kentsel Planlama Bakanlığı, kentsel gelişim ve kültürel mirasın korunması için özel proje konularında yatırımcı ihtiyaçlarını gözeterek teşvik oluşturmaktadır. Özellikle kamu projelerine yönelik gerçekleştirilen tasarım yarışmalarına yönelik benimsenen kültür, kentsel kalite açısından önemli bir kazanım sağlamaktadır.

3.2.1.2.f. Katılım Araçları

Alman Yeşil Bina Konseyi tarafından geliştirilen sürdürülebilir binalar için ulusal ödül sistemi ve eko-sertifika programı ile bireysel projelerin teşviki sağlanmakta ve kentsel mekan kalitesinin artırılmasına yönelik katılım süreçleri oluşturulmaya çalışılmaktadır.

3.2.1.5. Tematik

3.2.1.5.a. Yaklaşım

Ekolojik yaklaşımların ve doğal kaynaklarla birlikte doğal alanların korunmasına ilişkin mekânsal stratejilerin uzun vadeli ve kesin politikalarla belirlendiği Almanya'da kent ölçeğinde özellikle kentsel hareketliliğe yönelik plan ve tasarım çalışmaları önemli bir başlık oluşturmaktadır. Önceliğin yaya hareketine verildiği çalışmalarda yerel yönetimle birlikte geliştiriciler, kentin zenginliğinin artırılmasında yaya ve bisiklet hareketinin birçok mekânsal bağlantı noktası ve sağlamakta ve özel alanlarla buluşmasında taşıtı büyük ölçüde dışarıda bırakan vizyonlar geliştirmektedir. Otoparklar araç yoğunluğunu arttırmamak için ciddi bir denetim altında tutulmakta, şehir hareketine yönelik tematik yaklaşımlarda yürüme ve bisiklet teşvik edilmektedir. Hedef, zengin bir kentsel gelişme yaratmaktır. Yenilenebilir kaynaklar aracılığıyla yerel gücün yanı sıra yenilikçi teknolojiler ve ilerici politikalar çerçevesinde stratejiler geliştirilmekte, sürdürülebilirlik vitrininde küresel bir topluluk rolünü üstlenilmeye çalışılmaktadır.

3.2.1.5.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Tasarım çerçeveleri Federal Plan kararlarının belirlediği ilke ve politikalar üzerine tanımlanmaktadır. Bununla birlikte Avrupa Birliği ilke kararları, ilgili müktesebat ve ilgili projeye yönelik teşvik çağrıları dikkate alınmaktadır. Ülke politikaları ve Master Plan notlarında, tanımlanan bölgelere yönelik tematik açıklama ve beklentiler, bu ölçekte tasarım ilke kararlarının ilgili aktörleri bir araya getiren platformlarına taşınmaktadır.

3.2.1.5.c. Uygulama Alanları

Araçsızlaştırılmaya çalışılan kent merkezleri ve gelişmekte olan alanlar, önceki işlevleri yüzünden kirlenmiş toprağa sahip ve yeniden değerlendirilecek alanlar ve doğal alanlar tematik projelerin uygulamalarına konu olan alanlardır. Kentin merkezinde turistik, kültürel, ekonomik, eğlence alanlarının organizasyonu ile paralel olarak bölgenin canlılığını koruyacak ulaşım gereksinimleri azaltılmış konut alanları, düşük yoğunluklu olarak değerlendirilirken kent çeperinde yüksek yoğunlukta konut için projelendirme çalışmalarına gidilmektedir.

3.2.1.5.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

- İl ve İlçe Planları
- Mahalle İyileştirme Bölgeleri (NID: Neighbourhood Improvement Districts) mevzuatı,
- İş İyileştirme Bölgeleri (BID: Business Improvement Districts) mevzuatıdır.

3.2.1.5.e. Uygulama Süreci

Kamusal kullanımlarda halkın günlük ihtiyaç, aktivite ve rekreasyon hareketini birlikte yaşayacağı ağların oluşturulmasında ortak ihtiyaç ve beklentilerin belirlenmesi ve uzmanlar tarafından süreç bütünüünün denetim altında tutulması önemsenmektedir. Bu bağlamda, üst ölçek plan kararı ile içeriksel

uyum ve kuralların gözetildiği projeler kamu ile paylaşılmakta ve görüşler alınmaktadır. Uygulama sürecinde ilgili kamu-özel işbirliklerinde takip edilen uygulama sürecinin önemli adımları arasında şunlar yer almaktadır;

- Master Planın önelediği ekonomik tedbirler doğrultusunda "Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu" (ERDF) aracılığıyla mali destek programlarına dayalı stratejilerin ve ilgili tasarım araçlarının geliştirilmesi,
- Tarafların işbirliği ile projenin içeriği doğrultusunda özel fon ve kaynakların harekete geçirilmesini dikkate alan tasarım kriterlerinin belirlenirken ilgili mevzuatlarda esnek yaklaşımların gözetilmesi,
- Kamu yararından hareketle pazarlama ve yönetim esaslarının gözetilerek tasarım ve planlama sürecinin takibi.

3.2.1.5.f. Katılım Araçları

Yerel yönetimler tarafından, gerçekleştirilecek projelerde halkın katılımı ve beklentileri sürecin yine önemli bir parçası olarak teşvik edilmektedir.

3.2.1.6. Değerlendirme

Almanya'da Kentsel tasarım kontrol araçları, kentsel tasarımın geniş kapsamı içinde önemli bir parça olup, özellikle kentsel tasarım pratiklerini, uygulamanın kontrolünü ve yönetim sürecini anlatmaktadır. Kentsel mekanın kontrolüne ilişkin oluşturulan planlama ve tasarım araçlarının kullanımı üst ölçekten alt ölçeğe sistematik bir ilişkiler bütünü içinde inmektedir. Kentsel tasarım kontrolleri, rehberlerin politikalarını açıklamaktadır karar çerçeveleri ile kontrol sürecinin işleyişini belirlemektedir ve federal planlama sistemine dayanmaktadır. Almanya'nın planlama sistemi çerçevesinde kentsel tasarım politika ve rehberliğinin etkili bir gelişim olarak değerlendirilmektedir.

Kentsel çevre, kamu başta olmak üzere beklentileri karşılayan kriterler ile sosyal eşitliği, enformel müdahaleleri ve girişimciler arası rolü ön plana çıkmaktadır. Kentsel Tasarım Rehberi, sunduğu esnek ve yenilikçi yaklaşımla kontrol yöntemlerini iyileştirerek, ileriye taşımaktadır. Kentsel Tasarım, planlama sistemi içinde kontrol aracı olarak Kentsel Tasarım Rehberi'ni kullanmakta ve kentsel aktörlerin bir araya geldiği platformlarla bugünü ve geleceği sorgulamakta ve müdahale çerçevelerinin ortak akıl ve güçle oluşturulmasını sağlamaktadır. Burada hedef kentsel tasarımcıların vizyonlarının projeler ile doğru uygulandığından emin olunması, uygulama sürecinde ise denetim ve sonrasında değerlendirmeler ile takibin sağlanmasıdır. Kentsel mekana yönelik çalışmalar, politikalar, kentsel tasarım planları, rehberler ve programlarla iyi bir şekilde gelişmelidir. Burada özellikle planlama sistemi içinde Kentsel Tasarım Rehberi'nin üstlendiği rol önemlidir ve mekânsal yapının nitelikli gelişimi rehberin içeriği ile ilgilidir. Kentsel tasarım, planlama süreci içinde Kentsel Tasarım Rehberi ile birlikte hazırlanarak sunulur. Rehberin hazırlanmasında plandan gelen kararlar ve ilgili mevzuatların temelinde hareket edilmekle birlikte, konu olan mekânsal yapının ihtiyaçları ve işlevsel açıdan projeksiyonuna bağlı olarak sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlayacak kararların oluşturulmasında, yerel yönetim tarafından mevzuat esnekliklerine gidilebilmektedir.

3.2.2. İNGİLTERE

3.2.2.1. Kent

3.2.2.1.a. Yaklaşım

Kentsel tasarımın, estetik boyutunun ötesine geçen ve planlama sürecinin bir parçası olan bir çerçeve içinde ele alınması gerektiği konusunda İngiltere önemli bir örnektir. Planlama sistemi içinde 'Kentsel Tasarım' süreci, tasarım

politikalarını yansıtmak için bir dizi karar ve stratejilerden geçerek oluşmuştur. 1980 tarihli "Planlama Yasası", "Planlama-Kentsel Tasarım" ilişkisinin ve planlama otoriteleri için kentsel tasarımın "estetik" boyutunun, uç ve öznel bir konu olduğunu belirterek, "... bu yüzden estetik kalite adına kurul üyeleri yalnızca gelişme üzerinde özel görüşlerini yansıtır" ibaresi ile sorunu tanımlamıştır. (22/80 Paragraf ve 19.sirküler)

1992, yılında "Planlamaya İlişkin Revizyonlarda Kentsel Tasarım" adına yapılan değişiklikte ise konu geliştirilmiş "planlama otoriteleri, yetersiz tasarımı kaçınılmaz olarak reddedilebilirler" denmiştir. Ancak burada kriterler, "ölçek ve/veya karakterin, çevreyle olan ilişkisindeki olumsuzluklar olarak değerlendirilmelidir" denmektedir ve "planlama içinde kentsel tasarım projeleri bu kriterlere dayanarak reddedilebilir, ancak estetik karar veriş sübjektif bir değerdir, kurul üyeleri kendi özel görüşlerini yansıtamazlar" (PPG-paragraf A3) ile de konuyu çerçevelemektedir.

1977'de, "Planlama Yasasında Kentsel Tasarım" adına "yerel planlama otoriteleri yetersiz kentsel tasarımı projelerini reddedebilirler" denmektedir. Ancak, "bu reddediş kararları, planlama politikalarına ve ek destek kentsel tasarım rehberlerine dayanmalıdır" diye eklenmektedir. Bu araçların kamu ve yerel planlama otoriteleri danışmanlığında hazırlanması beklenmektedir (PPG1, parag. 17). Tüm bu değişim kararları, "Kentsel Tasarım Rehberi" ile tasarımın objektifliğine ulaşabileceğini, göstermektedir. Özellikle de politika ve rehberlere dayandırıldığı zaman yaklaşımların somut kritikler olacağına işaret etmekte, önemli gelişmeleri ortaya koymaktadır.

Bu yaklaşımlar, karar tabanlı yaklaşımlar olarak 1991 Planlama Revizyon Kararları'nda "Tasarım Kontrolleri"ne dönüşmüştür. Ancak sistem belli bir esnekliği de dengelemektedir, burada planlama yetkilileri tarafından kullanılacak araçlar, kentsel tasarım rehberleri ve tasarım politikalarına gereksinim olduğunu vurgulamıştır (Carmona, 2003:75).

Kentsel sorunların nedenlerini tanımlayarak; kentsel tasarım adına yaşam için pratik çözümleri tavsiye eden 'Urban Task Force' ³ raporu ile gelişme sağlanan fırsatlara ve değişime bir 'çerçeve' sunulmuştur. Kentlere yaşamak ve çalışmak üzere çekici mekânlar kazandırmak için gerekli öğelerin açıklandığı raporda İngiltere de kentlerin değişimini ele almak için ülkesel, bölgesel ve yerel ölçekte politik araçlar açıklanmış, 'kentsel vizyon' ile nasıl iletişim kurulacağı ve en iyi uygulamalar paylaşılmıştır. Raporda son olarak 'geleceğe' bakılmış, kentler tanımlanmış ve açıklanmıştır. Ekonomik, sosyal ve çevresel hedefleri içeren on amaç ortaya konmuştur. Yasal ve finansal katılımlar, politikaların doğru ilişkisinin de değerlendirildiği bu bölümde sürdürülebilir kentsel yaşama katkı getirecek tüm ekonomik, sosyal ve çevresel politikalar tanımlanmıştır. Bu politikalar içinde özellikle öne çıkanlar, "sosyal parçalanmayı engellemek, gelişme fırsatlarını tanımlamak ve pazar mekanizması ile birlikte hareket etmek, ülkesel, bölgesel, kentsel ölçekte gerekli politik değişimleri yapmada öncülük etmek"tir.

Söz konusu politikaların çizdiği çerçeve, kentsel tasarım ilkelerinin temeli

³ Towards An Urban Renaissance, (1999). Final Report of the Urban Task Force Chaired by Lord Rogers of Riverside.

⁴ Punter, J. (ed.) (2010). Urban Design and The British Urban Renaissance, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, p14-20.

oluşturmaktadır. Bu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır;

- Kompakt Kent: Kent eteklerinde yayılmayı engelleyerek, merkezlerle ilişkiyi yapılandırmak,
- Farklılık: Karar vermede toplumsal katılım ve kültürel yenilikçi, teşvik etmeyi özendirmek,
- İlişkiler: Kolay hareket edebilirliği donatmak, yayaya öncelikler vererek entegre etmek,
- Ekonomik Güç: Kamu ve özel sektör yatırımlarını sağlıklı ve sürdürülebilir değerlere yönlendirmek,
- Ekonomik Farkındalık: Enerjiyi etkin kullanmak ve su, hava, toprağı korumak,
- İyi Yönetişim: Stratejik planlama, katılım ve gereksinimlere adaptasyonu yaratmak,
- Sosyal Boyut: Sosyal ve ekonomik bariyerleri kaldırmak,
- Tasarım Kalitesi: Kentsel tasarımı, mimarlık ve peyzaj ile kombine etmek ve iyi tasarımı yaratmak, özendirmek.

1997'den, 2009'a kadar İngiltere'de Kentsel Rönesans Ajandası ve Devlet Politikası'nı kısaca değerlendirdiğimizde ⁴;

1997:

- Kentsel Tasarım Birliği'nin kuruluşu.
- Urban Design Alliance (UDAL) established.

1998:

- Mekânlar, sokaklar ve hareketler.
- Places, Streets and Movement (DETR/DoT).

1999

- Mimarlık ve Yapılı Çevre Komisyonu'nun kuruluşu.
- Commision for Arhitecture and the Built Environment (CABE) established.

2000:

- Yerel Yönetim Eğitiminde Kentsel Tasarım Nitelikleri Anketi: Planlama Sisteminde Kentsel Tasarım İncelemesi: Gelişmiş Kamusal Binalar
- Survey of Urban Design Skills in Local Government Training for Urban Design by Design: Urban Design in the Planning System Urban Design Compendium (EP/HC) Better Public Buildings.

2001:

- Gelişmiş Kamusal Binalar Kampanyası: Yaşanabilir Mekânlar ve Kentsel Tasarım Değeri (CABE anketi).
- Gelişmiş Kamusal Yapılar Kampanyası, Yaşamak için Gelişmiş Alanlar: Tasarım, Kentsel Tasarım Becerileri, Kentsel Tasarımın Değeri Better Public Buildings Campaign (PM), Better Places to Live: By Design (PPG3), Urban Design Skills (CABE survey), The Value of Urban Design (CABE).

2002:

- Yaşam Manifestosu için Yapılaşma (CABE), İçerik için Yapılaşma (EH/ CABE), Planlamada Tasarım Kalitesinin Korunması (CABE). Gelişmiş

Kamusal Yapılar Programı.

- Building for Life Manifesto (CABE, etc.) Building in Context (EH/CABE)
- Protecting Design Quality in Planning (CABE) Better Public Buildings Program.

2003:

- Engelli Erişimi için Planlama ve Erişim Rehberinden Kentsel Tasarıma. Konut Tasarımı Değeri ve Mekanı Oluşturan Düzen.
- Planning and Access for Disabled People Councillors Guide to Urban Design. The Value of Housing Design and Layout Make Space (All CABE).

2004:

- Güvenli Mekânlar (Home Office/ODPM) Yerel Yönetim. Tasarım Destekleyicileri (CABE). Başarılı Master Plan Yaratılması (CABE).
- Safer Places (Home Office/ODPM) Local Authority. Design Champions (CABE). Creating Successful Masterplans (CABE).

2005:

- Tasarım Kodlaması: Kullanımın Test Edilmesi (ODPM). Tasarım
- Kalitesi ve Politikasının İşlemesi. Gelişmiş Mahallelerin Oluşturulması ile Başlanması (CABE).
- Design Coding: Testing its Use (ODPM) Design Quality and Policy Work. Start with the Park Creating Successful Neighbourhoods (all CABE).

2006:

- Tasarım Kodlarının Hazırlanması (DCLG). Herkes için Tasarım
- İlkeleri. Sokak Tasarımı ve Erişim Tanımlarının Dönüştürülmesi (CABE).
- Preparing Design Codes (DCLG) The Principles of Inclusive Design. Transforming Our Streets Design and Access Statements (all CABE).

2007:

- Dokümanlar için El Kitabı (DFT). Sokaklar için El Kitabı (DFT/CLG). Kentsel Tasarım İncelemesi vol.2 (EP/HC). Sürdürülebilir Gelişme, İklim Değişimi ve Yapılı Çevre. Sokak Tasarımı için Gerçek Değer (CABE). Yüksek Yapılar için Geliştirilmiş Yönlendirme (EH/CABE). Konut Büyümesi için Eylemler (CLG).
- Manual for Sheets (DFT). Manual for Streets (DFT/CLG). Urban Design Compendium vol.2 (EP/HC). Sustainable Development, Climate Change and the Built Environment. The Real Value of Street Design (all CABE). Revised Guidance on Tall Buildings (EH/CABE). Actions for Housing Growth (CLG).

2008:

- Sürdürülebilir Evler için Kod. Konut ve Yenileme Hareketi.
- Code for Sustainable Homes. Housing and Regeneration Act.

'Urban Task Force'un açtığı yoldan bugün gelinen noktada;

- Güçlü bir vizyon,
- Net bir dizi hedef (ülke, bölge, yerel ölçekte)
- Gelişimin ölçüsünü belirleyecek özellikler,
- Güçlü mekanizmaları çarparak arttıracak yaklaşımlar kaçınılmaz hale gelmiştir.

İngiltere'de genel olarak kentsel tasarım rehberlerinin hedefleri ise şu başlıkları içermektedir;

- Sürdürülebilir gelişme,
- Ekonomik ve sosyal parçacılık,
- Kentsel kapasite,
- Yaşam kalitesi,
- Kentsel davranışları geliştirmek,
- Kaliteli kentsel tasarım,
- Kamusal süreçler,
- Yönetim ve bakım,
- Beceri ve bakım,
- Sürdürülebilir yenilik.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı.

3.2.2.1.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Ülkesel, bölgesel ve yerel ölçekte uygulamaları koordine eden birim olarak önerilen Kentsel Politikalar Kurumu mekânsal politikaların uygulamasında ölçekler arası entegrasyonu sağlamaktadır. Bölgesel, yerel, kurumsal araçlar ile birlikte paydaşlar arası ilişkilerin güçlendirilmesi öne çıkarılmaktadır. Destek ilkeleri belirleyerek yerel yönetimin stratejik duruşunu önceliklendirmek sonuç olarak da yeni roller ve sorumlulukları süreç içinde doğru bir şekilde tanımlamak üst ölçekle bağlantıyı ve plan ilişkisinin sağlıklı bir şekilde kurulmasını sağlamaktadır.

3.2.2.1.c. Uygulama Alanları

Uygulama alanları kent bütününe kapsarken, özel tanımlanan kentsel öncelikli alanlar ve özellikli proje alanları içinde Kentsel Tasarım Rehberleri oluşturulmakta ve şartlara uygun şekilde geliştirilebilir içerikleri ile kullanılmaktadır.

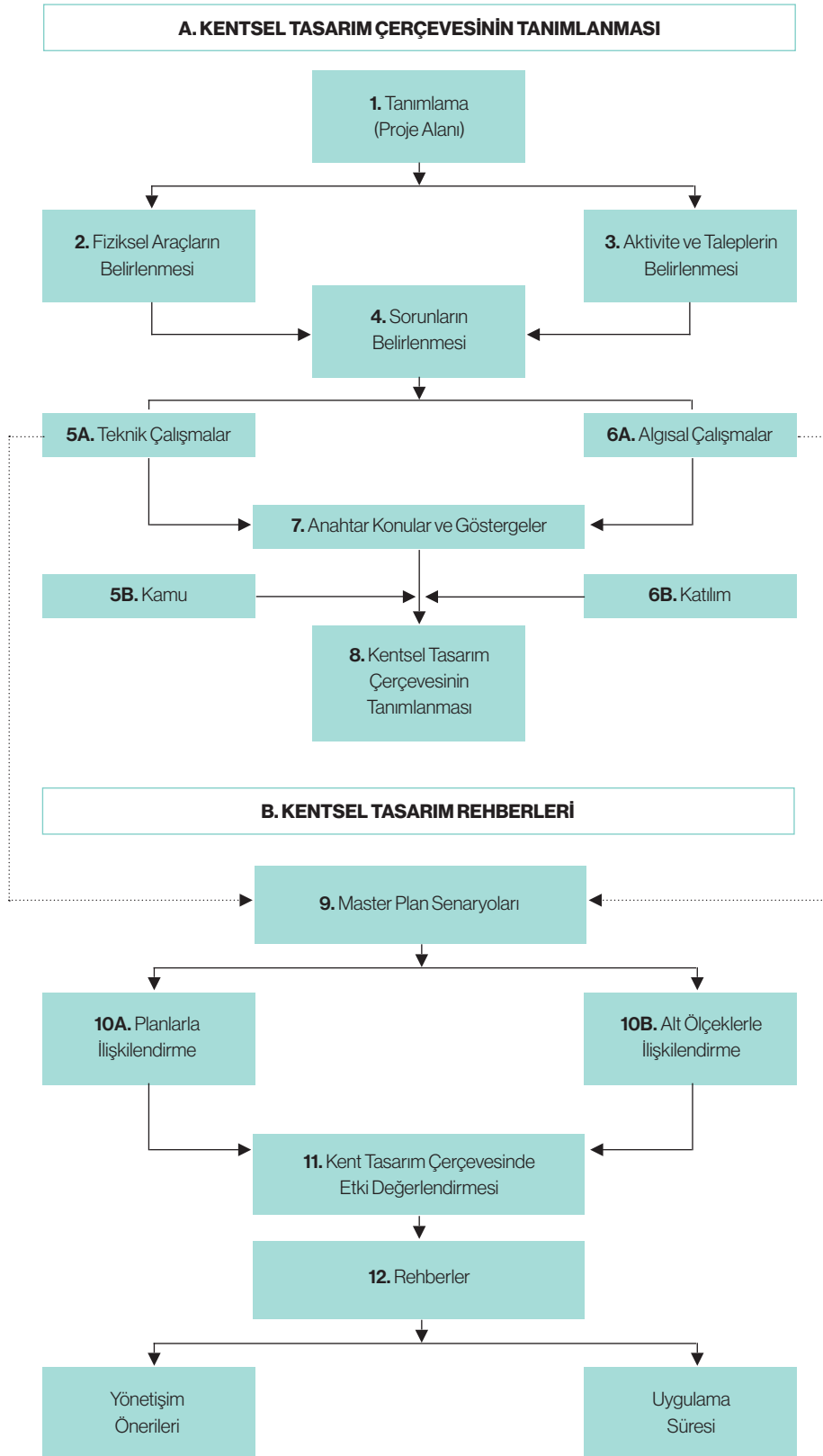
3.2.2.1.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Bu ölçekteki mevzuatı belirleyen dokümanlar;

- Kent/İlçe Planları;
- Kentsel gelişime yönelik plan çalışmaları,
- Ülke Planlama Standartları ve Kontrolleri,
- Yönetim Planları,
- Kentsel Tasarım Protokolü,
- Kentsel Tasarım Rehberleridir.

3.2.2.1.e. Uygulama Süreci

Üst ölçek planlar ile bağlantılı kentsel tasarım çerçevesinin oluşturularak, yerel

Şekil 117: Kentsel tasarım süreç şeması

planlama standartları ve kontrolleri geniş kapsamlı şekilde değerlendirilir. Yapılan değerlendirmeler sonucu tartışmalar gerçekleştirilmektedir. Olası fonların belirlenmesi ve yönetimi doğrultusunda yatırımlara ayrıca ortaklar geliştirilerek, tasarım ve planlama projelerinin sosyo-mekânsal ilişkilerinde toplumsal kalkınmayı da sağlayacak şekilde ekonomik araçlar tanımlanır. Komiteler arasında yönlendirilen ilişkilerin kent planlama sisteminde iyileştirmeleri kapsamı gözetilir. Bu süreçte, ilgili sertifikasyon programları önemli bir denetim aracı olarak kullanılabilir.

3.2.2.1.f. Katılım Araçları

Kent/İlçe Planları, kent/İlçe belediyeleri tarafından hazırlanarak halkın görüşü alınır ve belediye meclisine sunulmaktadır. Gerektiğinde Çevre Mahkemeleri itirazları sonuçlandırır. Yerel yönetim, ona bağlı olan alt birimler ve kurum ve kuruluşlar ile danışmanlardan oluşan bir ekibin desteğiyle başlangıç noktası oluşturulur. Toplum dernekleri ve yaşayanlar, geliştirici ve girişimciler, sürdürülebilirlik ile ilgili kurumsal yapılar ve enstitüler, çevre ajansı ortaklığında kentsel tasarım protokolü çerçevesinde Kentsel Tasarım Rehberi uygulamalarını gerçekleştirmektedir.

3.2.2.2. Mahalle

3.2.2.2.a. Yaklaşım

Tarihi kentsel alanların hassas bir şekilde kontrol altında tutulduğu İngiltere de özellikle büyümeyi şekillendirmek ve yönlendirmek için üretilen plan çalışmalarında ofis, otel, kültür ve eğlence gibi fonksiyonların artırımı ele alınırken, bozulan kentsel dokuların iyileştirilmesi ve kaliteli kamusal alanların yaratılmasına yönelik tasarım rehberleri oluşturulmaktadır. Söz konusu rehberlerde kentsel peyzaj yönetimi ile bina yüksekliklerine belli bölgelere göre tanımlar getirilerek, gökyüzü çizgisi kontrol altında tutulmaktadır. Oluşturulan Tasarım Rehberleri ile amaçlanan güncel sorunlara çözüm oluşturulmakta gelecekteki sorunları ortadan kaldırmaya yönelik olarak gelişme rehberlik edilmektedir. Özgün karaktere sahip kentsel dokunun kimlik özelliklerinin değerlendirmeye alındığı rehber çalışmalarında yeni binaların mevcut duruma saygısı güvence altına alınırken temel olarak büyük bütüne ilişkin kılavuz oluşturulur. Bir başka önemli nokta ise sürdürülebilir plan yaklaşımı ile taşıt trafiğini azaltan ve yaya hareketini destekleyen tasarım yaklaşımlarının oluşturulmasıdır. Yeşil avlulu, mikroiklimin iyileştirildiği, çekici ve yaşanabilir mekânların oluşturulması da benzer şekilde sürdürülebilir yaşam ilkeleri çerçevesinde ele alınan örnek proje yaklaşımlarından olarak değerlendirilebilir.

3.2.2.2.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Mahalle planlarının kent/İlçe ölçeğindeki politika ve planlara uygun olması gözetilirken, Kentsel Peyzaja yönelik manzara yönetimi kurallarına uygunluk beklenmektedir.

3.2.2.2.c. Uygulama Alanları

Mahalle Planı'nda, mahalle ölçeğinde fiziksel çevre, istihdam, rekreasyon, eğitim, sağlık, konut, eğlence gibi günlük kentsel aktivitelerle ilgili konularda öneriler geliştirilirken özellikli proje alanlarına işaret edebilmektedir. Belirli bölgelerde Tasarım, Konsept Plan ya da Bölgeleme önerileri getirilebilmektedir.

3.2.2.2.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Ölçeğe ilişkin yasal mevzuatı da içeren ilgili dokümanlar;

- Mahalle Planları,
- Yerel Gelişme Çerçevesi,
- Yerel Gelişme Planları,
- Ek Plan Dokümanları,
- Ek Plan Rehberleri şeklindedir.

3.2.2.2.e. Uygulama Süreci

Topluluk amaçlarına uygun vizyon geliştirilerek belediye başta olmak üzere diğer kurum ve kuruluşların bu vizyonu gerçekleştirmeye yönelik faaliyetlerini tanımlanmakta ve ortak akıl oluşturularak süreç başlangıcı gerçekleştirilmektedir. Kentsel manzara üzerinde gelişmelerin etkisini değerlendirmek amacıyla 3 boyutlu model hazırlanır ve simülasyon çalışmaları yapılır. Proje çalışmaları ve devamında uygulama süreci, denetleyicilerin izleme süreçleri ile birlikte gerçekleştirilir. Bu süreçte de ilgili sertifikasyon programları önemli bir denetim aracı olarak kullanılabilir.

3.2.2.2.f. Katılım Araçları

Plan hazırlık ve uygulama süreçleri belediye, sivil toplum ve girişimciler arasında devam eden bir ortaklıkla hazırlanmaktadır. Halkın katılımı ile toplantılar yapılır. Planın geliştirilmesi için Plan Yürütme Kurulu oluşturulur. Bu grupta sivil toplum temsilcileri, belediye grubu, varsa girişimciler, tasarımcılar yer alır.

3.2.2.3. Sokak-Parsel

3.2.2.3.a. Yaklaşım

Kentsel formun bir parçası olarak önemli kamusal yaşam karelerini oluşturan sokak ve bina cephelerinin korunması ve canlılığını sürdürülebilmesine yönelik stratejilerin sonucunda geliştirilen Tasarım Rehberleri'nde sadece fiziksel ölçek değil, sosyal yaşamın aktifliği de tasarımın içeriğinde değerlendirilmektedir. Nitelikli mağazacılık, eğlenceye dönük kafe gibi kullanımlar, kültürel işlevler ile aktif cephelerin oluşturduğu sokak planlaması ve tasarımı kentsel canlılığın temelini oluşturmada rehberler de bu çerçeveyi dikkate almaktadır. Sürdürülebilir plan yaklaşımı ile taşıt trafiğini azaltan ve yaya hareketini destekleyen tasarım yaklaşımlarının oluşturulması önemsenmektedir. Bu anlamda kamusal alanın önemli bir parçası olan sokaklar için temel bazı tasarım ilkeleri belirlenmiştir. Bunlar;

- Kendi karakterini ortaya çıkaracak yaklaşımların tercihi,
- Doğal gözetimi artıracak aktif cephe kullanımı,
- Tarihi sokaklarda özgün malzeme kullanımı,
- Güvenlikli ve yaratıcı ortamlar yaratan aydınlatma,
- Tarihsel bağlamın korunumu,
- Tabaka kirliliği azaltılmış mümkün olduğu kadar temiz cepheler,
- Yaya kullanımının teşviki,
- Kent bilgilerinin bulunduğu bilgi noktalarıdır.

3.2.2.3.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Sokak Rehberleri'nin üst ölçekle bağlantılı olması için aşağıdaki belgelere uygun olması beklenmektedir;

- Master Plan Kararları,

- Kentsel Tasarım Protokolü İlkeleri (katılan kurum ve organizasyonlar için),
- İngiltere Ulaşım Stratejisi,
- Yaya ve bisiklet ulaşımı ile ilgili Rehberler,
- Bölgesel Ana Yol Planları.

3.2.2.3.c. Uygulama Alanları

Sahip oldukları mekânsal karakterin, cephelerin yarattığı arayüz ile birlikte ele alındığı caddeler ve sokaklar ile birlikte tipolojik olarak farklılaşan ve kademelenen araç hâkim, yaya ve araç hâkim, yaya hâkim, tarihi yollar, bisiklet hattı güzergâhları bu ölçeğin uygulama alanlarını oluşturmaktadır. Ayrıca ağaçlandırma, kaldırımlar, kentsel mobilyalara ilişkin proje çalışmalarına konu olan alanlar da yine bu ölçeğin uygulama alanı içine girmektedir.

3.2.2.3.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Ölçeğe ilişkin yasal mevzuatı da içeren ilgili dokümanlar;

- Sokak Tasarım Rehberleri,
- Gelişme Özetleri,
- Tasarım Kodları,
- Tasarım Özetleri,
- Ulaşım Mühendislik Standartlarıdır.

3.2.2.3.e. Uygulama Süreci

Yüksek hacimli trafik hatlarını yaya deneyimi ile birlikte değerlendirirken, geniş kaldırımlar, ağaçlandırılmış yol hatları ve tarihi sokaklarda doğal malzemenin kullanımının dikkate alındığı tasarım yaklaşımları hareket noktasını oluşturmaktadır. Yaya ve taşıt akış düzeyleri sokak ve cadde niteliği ile birlikte yere özel tanımlanan analizler ile değerlendirilmektedir. Rehber, sokakla ilgili planlama, tasarım, karar verme ve hizmet sağlama konusunda herkesin kullanımına uygunluğu gözetir bu nedenle süreç boyunca toplumsal katılım öncelikli ele alınmaktadır. Özellikle Belediye çalışanları, politikacılar, yerel topluluk temsilciler, kamu idareleri, yatırımcılar ve servis sağlayıcılarının katılımı uygulama sürecinde önemlidir.

3.2.2.3.f. Katılım Araçları

Cephelere ilişkin temel kentsel peyzaj yönetimi kararları dikkate alınarak sokakları tasarlayan ve kullananların farklı amaç, değer ve arzuları arasında ortak vizyondan hareketle bu birleşenler arasında denge kuracak şekilde tasarım sürecinin başlangıcı sağlanmaktadır.

3.2.2.4. Yapı

3.2.2.4.a. Yaklaşım

Kentsel formun şekillendirilmesinde en önemli araçlardan biri olan yapı biçimlenişi ve oluşturduğu hatlardır. Binaların oluşturduğu hatlar kamusal alanların da karakter ve niteliğini belirlemektedir. Geliştiricilerin bu hattı üst ölçek plandan alacakları notlar ve ilkeler çerçevesinde çalışmalarını sağlamak Tasarım Rehberleri'nin açılımında yer almaktadır. Binaların yüksekliğinin görüş ve manzaralar üzerindeki etkisi değerlendirilerek kentsel peyzaj yönetiminin sağlanması Tasarım Rehberleri'nin temel konu başlığını oluşturmaktadır.

Mikroklim etkisinin dikkate alınması ve bina iklimlendirmede enerji verimliliği açısından cephelerin malzeme ve tasarım seçkisind parlayan yüzeyler yaratmadan ısıt koronumu sağlayacak kararların oluşturulması hedeflenmektedir.

3.2.2.4.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

İşlev, yoğunluk, yükseklik, parsel biçimlenişi açısından kent/ilçe planlarına ve kentsel peyzaj kararlarına uygunluk üst ölçekle bağlantıda temel çerçeveyi belirlemektedir.

3.2.2.4.c. Uygulama Alanları

Tarihi ve yeni yapılarda gerçekleştirilecek inşaat ve onarım gibi değişikliklere konu yapılar bu ölçeğin uygulama alanlarını oluşturmaktadır.

3.2.2.4.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Ölçeğe ilişkin yasal mevzuatı da içeren dokümanlar aşağıdaki şekildedir;

- Tasarım Rehberleri,
- Gelişme Özetleri,
- Gelişme Kontrolleri,
- Yapı Yönetmeliği,
- Yeşil Sertifika Sistemi.

3.2.2.4.e. Uygulama Süreci

Yapıların karşılaması gereken performansları tanımlamak sürecin başlangıcını oluşturmaktadır (yapısal stabilite, yangın güvenliği, erişim, nem kontrolü, mukavemet, servisler ve donatılar). Yapı mevzuatı tasarım yoluyla farklılıklara izin verirken yönetmelik performanslarını ve Kentsel Tasarım Rehberi ilkelerini sağlamak kaydıyla malzemede yapı bileşeni veya inşaat tekniğinde değişiklikler yapılarak uygulama süreci yönlendirilebilmektedir.

3.2.2.4.f. Katılım Araçları

Yapı sahibi ve tasarımcı ortaklığında kararların oluşturulması ve tercih edilmesi halinde yeşil sertifika uzmanlarının desteği süreçteki katılım ayağını oluşturmaktadır.

3.2.2.5. Tematik

3.2.2.5.a. Yaklaşım

Kentsel tasarım çalışmalarında üst ölçek plan kararları ile entegrasyonu sağlayan kaliteli ve detaylı proje üretimine yönelik rehber çalışmaları yerel politikalar çerçevesinde belirlenir. Sürdürülebilir yaşam için doğal kaynakların verimli kullanımı tematik rehberlerde önemli bir başlık oluşturmaktadır. Ayrıca bu rehberler, ülke ve yerel kalkınma planlarının bir parçası olarak çekirdek stratejilere hizmet eden bir yaklaşıma sahiptir.

3.2.2.5.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Tematik Rehberler, işlev, yoğunluk, yükseklik, parsel biçimlenişi, kaynakların verimli kullanımı, istihdam açısından kent ve ilçe planları ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca ülke politikalarından gelen kararların uygulamasını da içerebilir.

3.2.2.5.c. Uygulama Alanları

Uygulama alanları açısından Tematik Rehberler, kentsel mekânda çeşitlilik gösterebilmektedir. Örneğin, bisiklet yolu güzergâhı, yeşil ağın oluşturulmasına yönelik olduğu gibi yüksek yapı politikası gibi yerelin tümünü kapsayan konu başlığı haline gelebilmektedir.

3.2.2.5.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Ölçeğe ilişkin yasal mevzuatı da içeren ilgili dokümanlar;

- Tasarım Rehberleri,
- Ek Planlama Dokümanları,
- Ek Planlama Rehberleridir.

3.2.2.5.e. Uygulama Süreci

Tematik Rehberler, üst plan kararlarından ve ilgili yönetmeliklerden gelen ilkeleri gözetken bir çerçevede belirlenmektedir ve gelecek gelişmelerin gözetimi ile tanımlanır. Rehberin uygulaması, sürekli izleme ve denetim altında tutulan proje alanlarında paydaşların tümü sürece dâhil edilerek gerçekleştirilir.

3.2.2.5.f. Katılım Araçları

Belediye, sivil toplum arasında plan hazırlık ve uygulama aşamalarında devam eden bir ortaklık ve bilgilendirme sağlanmaktadır. Başlangıcı oluşturan karar aşaması ile sınırlı kalmayan katılım süreci, öneri kentsel forumun etkisinin değerlendirileceği gelişme sürecinde de devam ettirilir.

3.2.2.6. Değerlendirme

İngiltere’de, kentsel tasarım güçlü bir biçimde gelişmiş ve kurumsallaşmış ve ilgili disiplinlerde mesleki eğitimin ve farklı aşamalarda planlama sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca, 1990’lardan bu yana yine ilgili Bakanlıklar kentsel tasarım birimleri ile sürekli yayın yaparak farkındalık ortamını yönlendirmeye devam etmektedir. Bu ortamda planlama rehberliği, çevresel yarar ve tasarım kontrolleri konuları öne çıkmaktadır. Kentsel tasarım, politikalar ve karar verme ortamına bağlı olarak kullanılırken, kentsel gelişmede vizyon ve stratejiler ile buluşmakta, bunları mekânda kurgulamaktadır. Söz konusu vizyon ve stratejiler, yerel yönetimler tarafından oluşturulmakta ve gündemin kurularak ortak platformlarda buluşulması hususunda kentsel tasarım her anlamda ön plana çıkmaktadır. Bu önemli yaklaşımla İngiltere’de ülkesel ve stratejik ilkelerde Tasarım Rehberliği önemli bir rol üstlenmektedir. Gelişme alanlarında tasarım çerçeveleri, mekânsal stratejiler için fırsat alanlarına yönelik kentsel projeler ve özel alanlar için yönlendirici tasarım özetleri sağlanmaktadır. Özetle, kentsel ölçekte kentsel tasarım, kentsel tasarım stratejileri ile sağlanmakta, özellikle geliştirilecek proje kararları üç boyutlu mekânsallaştırmalar üzerinden tanımlanmakta ve Kentsel Tasarım Rehberi ilkelerine dayandırılmaktadır. Mahalle ölçeğinde hazırlanan Tasarım Çerçevesi detaylarla buluşturulan çalışmaları yönlendirmektedir Kentsel Tasarım Grubu olarak tanımlanan yasal birim, yukarıda açıklanan aşamaların yerel yönetimlerce hazırlanmasına yönelik istekte bulunur ve süreci yönetir. Bu grup, genel olarak belirlenmiş ülkesel tasarım politikalarının uygulanmasını sağlamaktadır.

3.2.3. FRANSA

3.2.3.1. Kent

3.2.3.1.a. Yaklaşım

Fransa’da üst ölçekli kamusal politikalar ve 2030 için anahtar ilkeler belirlemiştir. İlkeler, sürdürülebilirlik, iş olanakları, refah ve afet konularına odaklanmıştır. Kent ölçeğindeki yaklaşımlarda da bu genel ilkelerin devamlılığını görmek mümkündür. Bu ilkeler;

- Ulaşım açısından, kamusal ulaşım koridorlarının oluşturulması, daha "yumuşak" ulaşım modlarının yaygınlaştırılması,
- Arazi kullanımı açısından, arazi ve kaynakların kullanımı konusunda kuralları getirilmesi,
- Çevre açısından, doğal alanlar üzerindeki baskıların azaltılması, daha çok denetim yapılması, eko şehirlerinin desteklenmesi, düşük karbon kenti kimliğinin sahiplenilmesi,
- Konut açısından, sosyal konut üretiminin artırılması,
- Karma kullanım açısından, farklı arazi kullanım türlerinin ve nüfus gruplarının birlikte yer alması,
- Kamusal alanlar açısından, nitelikli kamusal alanlar yaratılması (Taşıt yolları, yol bağlantıları, şehir mobilyaları, aydınlatma, yeşil alanlar ve yaya yollarının iyileştirilmesi) şeklindedir.

Bu ilkeler için esnek planlama araçları geliştirilmesi benimsenmiştir.

3.2.3.1.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Kent ölçeğindeki yaklaşım genel olarak 2030 hedefleri ile uyumludur. Planlamanın odak konuları benzer şekilde oluşmaktadır. Çevre konusundaki hassasiyet, denetimlerin artırılmasının yanı sıra planlamada uygulamanın etkinliği için daha esnek yaklaşımların benimsenmesi ile desteklenmektedir. Ulaşımla ilgili olarak kamusal ulaşım ağının ve kamusal ulaşım koridorlarının kentlerde devam ettirilmesi, insan dostu "yumuşak" ulaşım modlarının (bisiklet paylaşım şemaları, yürüme parkurları vb.) desteklenmesi, elektrik ile çalışan arabaların geliştirilmesi, önde gelen hedeflerdir. Kentsel Planlamada arazi ve kaynakların kullanımının azaltılması için yeni kuralları, çarpık kentleşmeyi önleme, sosyal konut üretiminin geliştirilmesi ve eko şehirlerin desteklenmesi, çevrenin korunmasına yönelik ise doğal alanların artırılıp geliştirilmesi, kaynak tüketiminin azaltılması ve denetlenmesi ve bu denetimin iletilmesi üst ölçek politikaları ile bağlantılı olarak gerçekleştirilmektedir.

3.2.3.1.c. Uygulama Alanları

- Nitelikli kamusal alanlar (taşıt yollarının, yol bağlantılarının iyileştirilmesi, şehir mobilyalarının aydınlatmanın, yeşil alanların ve yaya yollarının oluşturulması),
- Karma Kentsel Gelişme (Aynı mahallede farklı nüfus kategorilerinde – aile, öğrenci, yaşlı, engelli, farklı gelir grupları vb.- işlevlerde karma kullanım alanlarının yaratılması),
- Düşük-karbon kent (HQE, basseconsommation) anlayışına yönelik kentsel projelerin geliştirilmesi,
- Kentsel yenileme ve yeniliğe yönelik projelerin geliştirilmesi,
- Farklı proje tiplerine, (kentsel yenileme, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji,

biyoçeşitlilik, kentsel hareketlilik, çevresel koruma, ekonomik gelişme vb.) odaklanan projeler uygulama alanlarını oluşturmaktadır.

3.2.3.1.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Kamusal ölçekte:

- Kentleşme Kanunu (Code de L'Urbanisme)
- Kentsel Ulaşım Planları (PDU: Les Plans de Déplacements Urbains)
- Yerel Konut Programları (PLH: Le Programme Local de L'Habitat)
- Sağlık Master Planı (SDA)

Belediyeler ölçeğinde:

- Yerel Kentsel Planlar (PLU: Les Plans Locaux D'Urbanisme)
- Uyarlanmış Geliştirme Alanları (ZAC: Les Zones D'Aménagement Concerté)
- Yerel Kentsel ve Konut Planları (PLU-H: Les Plan Local d'Urbanisme et de L'Habitat)
- Yerel Yönetim Haritaları (Carte Communale)

3.2.3.1.e. Uygulama Süreci

Önde gelen şirketler enerji verimliliği ve akıllı konut (EDF, Schneider, Legrand), ulaşım (Alstom, Transdev, Keolis), su ve israf yönetimi, (Suez, Veolia), sertifika, onay belgesi (BureauVéritas) ve bir çok SME'ler (Çevresel Yönetim Sistemleri)

3.2.3.1.f. Katılım Araçları

Katılımcı Yaklaşım Araçları, semt komiteleri, semtlerin karşılanması, anketler, geri dönüşüm için trillerin kontrolü ve APUS'tan oluşmaktadır.

3.2.3.2. Mahalle

3.2.3.2.a. Yaklaşım

Eko-mahalle girişimi ile eko-mahallelerin yaratılması ve önemli ölçüde konut geliştirme planlarının oluşturulması mahalle ölçeğinde planlama ve tasarım yaklaşımını oluşturmaktadır.

3.2.3.2.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Örnek oluşturan operasyonlar desteklenirken en iyi örneklerin bilgi açısından yaygınlaştırılmasına olanak sağlanarak bu amaca yönelik ilke ve kararlar üst ölçek ile ilişkilendirilmektedir.

3.2.3.2.c. Uygulama Alanları

Lyon – La Duchère Eko-Mahalle örnekleri bu ölçekte ön plana çıkmaktadır. 1960 yılında şehir merkezinden uzakta kurulmuş bu alan ile yoksulluk ve dışlanmaya dönük sosyal problemlerinde giderilmesine yönelik çalışma başlıkları tanımlanmıştır. Proje2016 yılında tamamlanmıştır. İkinci örnekte ise kırsal kesimde yer alan Forcalquier Eko-Mahalle teması ele alınmış, eski küçük kent merkezinin renovasyonu (eski binalar, enerji verimliliğinin artırılması) gerçekleştirilmiştir.

3.2.3.2.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

- Mahalle planları
- Yerel gelişme düzeni
- Eylem alanı planları
- Ek plan dokümanları
- Ek plan rehberleridir.

3.2.3.2.e. Uygulama Süreci

Süreçte sürdürülebilir kalkınmanın her türlü açısı göz önüne alınarak, Proje Planlama Safhasını (Yönetim ve yerelleşme) takiben yerel çevre ve kullanıma (yoğunluk, akıllı ulaşım, kentsel formlar, kültürel problemler) bağlı teknik detayların ve servislerin oluşturulması, ekonomik ve bölgesel gelişimin (karma fonksiyon vb.) sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Kaynakların korunması ve iklimsel değişimlere adaptasyonu (su, biodiversite, enerji) yine ekolojik kriterler çerçevesinde ele alınmaktadır.

3.2.3.2.f. Katılım Araçları

2012 yılından bu yana her belediyede bir eko-mahalle projesinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

3.2.3.3. Sokak-Parsel

3.2.3.3.a. Yaklaşım

Kompakt kent stratejisine bağlı ada gruplarının ve yürünebilir, bütünlük yollar ve bisiklet parkurlarının oluşturulması hedeflenmektedir.

3.2.3.3.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Kentsel Tasarım Rehberi, bölgeleme haritaları ve arazi, parsel kullanım kararları ile bağlantılı olarak işlerlik kazanmaktadır.

3.2.3.3.c. Uygulama Alanları

Tarım bölgeleri haricinde her türlü yapılaşmaya açık olan bölgeler bulunmaktadır ve bu bölgelere bağlı olarak yapılaşma özellikleri değişmektedir.

3.2.3.3.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

- Yerel kentsel planlar (PLU: Les Plans Locaux d'Urbanisme),
- PLU (belirtilen bölgeye bağlı olarak sokak ve parsellerin mimari formu ve kuralları belirlenir),
- Tarihi Eser ve Mimarlık Bölge Kurulları (STAP: Services Territoriaux de L'Architecture et Dupatrimoine),
- Öneri dokümanları (Bu dokümanlar kent, mahalle, sokak, parsel ve yapı ölçeğinde yapı boyutlarını, çatı özelliklerini, çatı formunu, pencere detaylarını, cephe kaplamaları ve renklerini irdelleyen, yeni yapının kentsel ve yerel ortama mümkün olduğu kadar entegre olmasını sağlayan dokümanlardır).

3.2.3.3.e. Uygulama Süreci

Onaylar Belediye Şehircilik Kurulları tarafından verilmektedir. 500 m. uzaklıkta tarihi eser var ise ABF-Fransa Yapıları Mimarları devreye girmektedir (STAP).

3.2.3.3.f. Katılım Araçları

- Mimarlık, Şehircilik, Çevre Danışmanlığı (CAUE: Conseil d'Architecture, d'Urbanisme et d'Environnement). Özellikle 170m²'nin altındaki konut yapılarında mimari ürün kalitesinin korunması açısından danışmanlık hizmeti veren kurumdur,
- Tarihi Eser ve Mimarlık Bölge Kurulları (STAP: Services Territoriaux de L'Architecture et Dupatrimoine),

Projenin yapılacağı sokak Ulusal Mimari Miras Listesine kayıtlı bir tarihi yapının 500m. çapı içerisinde ise devreye STAP girmektedir ve proje Fransa Yapıları Mimarları (ABF: Architecte du Batiment de France) tarafından kontrole alınmaktadır. ABF mimari mirası koruma ve restore etme konusunda uzmanlaşmış mimarlar birliğidir.

3.2.3.4. Yapı

3.2.3.4.a. Yaklaşım

2020'de enerji tüketiminin 38% azaltılması ve tüm yeni binaların enerji tasarruflu olması hedeflenmektedir. Mevcut stoklarda enerji yenileme çalışmalarının hızlandırılması ve kamusal binaların yenilenmesinin zorunlu hale getirilmesi, Fransa'nın sürdürülebilir kalkınma için aktif bir plan içerisinde olduğunu göstermek amacı ile sivil toplum ile geniş diyaloglar oluşturması proje yaklaşımlarının temelini oluşturmaktadır. Bölgesine bağlı olarak depreme dayanıklı, sismik tasarım kriterleri çerçevesinde projeler denetim altında tutulmaktadır.

3.2.3.4.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Üst ölçekle bağlantılı sunulan ilkeler: ekonomik ve sosyal gelişme, çevre, ulaşım stratejileri ve konut üretiminden oluşmaktadır.

3.2.3.4.c. Uygulama Alanları

- Yeni yapılarda yeni teknolojik planlama,
- Tüm binalar ve kamu hizmetleri (2010 dan itibaren düşük enerji tüketimi -50KWh/m²- ve pasif hatta pozitif enerji sağlama amacı),
- En yüksek performanslı yenilenebilir enerji kullanımına sistematik olarak entegre edilecek yapılar uygulama alanlarını oluşturmaktadır.

3.2.3.4.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

- SCOT Tutarlı Geliştirme Planları,
- PLU Yerel Planlama Şemaları,
- Termal Kurulları (RT2000, TR2005 vb.),
- Enerji Performans Teşhisi (DPE: Diagnostic de Performance Énergétique)
- Dayanışma ve Kentsel Yenileme Kanunu (SRU) 2000,
- Tarihi Eser ve Mimarlık Bölge Kurulları (STAP: Services Territoriaux de L'Architecture et Dupatrimoine),
- Öneri dokümanlar.

3.2.3.4.e. Uygulama Süreci

Yeni yapıların uygulama aşamalarında;

- 2010 - Yüksek enerji performanslı kurallar getirilmiştir (THPE RT 2005 20ü). Amaç 1/3 oranında düşük enerji tüketiminin sağlanmasıdır.
- 2012 - yeni konutlarda düşük enerji tüketiminin (50KWh/m²) uygulamasının genel hale gelmesi kararlaştırılmıştır.
- 2020: Pozitif enerji uygulamasının yeni konutlarda genel hale gelmesi beklenmektedir. Amaç, 2020 yılında konut stokunda ortalama tüketimin 240 kWh dan 150 kWh'ye %40 azaltılması hedeflenmektedir.

170m²'nin altındaki tekil konutlarda mimarla çalışma zorunluluğu yoktur. Bu durumda Mimarlık, Şehircilik, Çevre Danışmanlığı (CAUE: Conseil d'Architecture, d'Urbanisme et d'Environnement) danışmanlık görevi verir.

3.2.3.4.f. Katılım Araçları

Belediyede eko-mahalle projesinin 2012 yılından itibaren gerçekleştirilmesi projesi ve yapı ölçeğindeki kararlara katılım.

3.2.3.5. Tematik

3.2.3.5.a. Yaklaşım

Kompakt Kent, Eko Kent çerçevesinde kentin yayılmasının ve çarpık kentleşmenin engellenmesinin sağlanarak yeşil büyüme için pozitif enerji bölgeleri oluşturulması hedeflenmektedir.

3.2.3.5.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Üst ölçekle bağlantılı sunulan ilkeler, "düşük karbon kent, eko kent, eko mahalle, hafif mod ulaşımın desteklenmesi" şeklindedir.

3.2.3.5.c. Uygulama Alanları

Ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerde uygulanabilmektedir.

3.2.3.5.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

- Master Plan,
- Politika ve Strateji Belgeleri,
- Bölgeleme Haritaları,
- Kentsel Yenileme Politikası,
- Doğal Alanların Korunmasına yönelik mevzuatlar,
- Tarihi Koruma Alanları için özel yapılaşma kuralları temel dokümanlardır.

3.2.3.5.e. Uygulama Süreci

Proje için yöntemin belirlenmesine yönelik kentli paydaşlar arasında müzakere sürecinin başlatılması ve diyalogdan çıkan görüşlerin gözden geçirilmesi ile tasarım ve planlama süreci başlamaktadır. Proje konu içeriği belirlenerek, plan sınırlarının ve programın tanımlanması ve master plandan gelen kararlar çerçevesinde uygulamaya dönük tasarım ve uygulama stratejileri belirlenmesi sağlanır. Diğer kentsel ölçekli stratejiler ile bağlantı oluşturulur.

3.2.3.5.f. Katılım Araçları

- Yerel Yönetimler,
- Sivil Toplum Kuruluşları,
- Semt Komisyonları,
- CAUE Danışma Merkezi,
- İlgili medyadır.

3.2.3.6. Değerlendirme

2000 yılından bu yana, gerek SCoT (Schemas de Coherence Territoriale: Bölgesel Uyum Şemaları) gerekse PLU'nun (Plan Local Urbanisme: Master Plan) sürdürülebilir bir kalkınma perspektifinde (PADD: Projet d'Aménagement et de Développement Durable) oluşturdukları kararları mevzuata dayalı tedbirler üzerinden geliştirmesi beklenmektedir. Esnek yönergeler için kalkınma stratejilerinde master plan düzenleyici rol üstlenmektedir. Kentsel aktörlerle birlikte, girişimcileri bir araya getiren platformlar sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yürütülen çalışmalarda gelişmeyi sağlamaktadır. Kamu katılımında oluşturulan teşvik, projelendirme sürecinin sonu ve sonraki değerlendirme aşamasında da devam etmektedir. Resmi planlama daha stratejik geliştirilirken bunları destekleyecek esnek mekânsal planlama ve tasarım araçları sivil toplum da dâhil olmak üzere kalkınma konseyleri aracılığıyla özellikle daha katılımcı süreçleri geliştirmek için kullanılmaktadır. Kent ölçeğinde tanımlanan kentsel tasarım rehberleri dışında kent altı bölgeler, mahalle, sokak ve tematik noktalar için de özel tasarım rehberleri oluşturulmaktadır. Tarihi bölgeler, özel koruluk alanlar, mezarlıklar, taşıt yolu ve yaya yolu hatlarının teknik ve estetik biçimlenişine ilişkin kriterlerin tanımlandığı tematik rehberler her kent ölçeğinde görülebilmektedir. Bu rehberler master plan kararları ile ilişkilendirilmiş ve üst ölçek kararlardan taşıdığı plan notlarını ve kodları taşımaktadır.

3.2.4. YENİ ZELANDA

3.2.4.1. Kent

3.2.4.1.a. Yaklaşım

Yeni Zelanda'da planlama sistemi ağırlıklı olarak kaynak yönetimine odaklı olsa da kent ve daha alt ölçeklerde kültürel grupların katılımı, kentsel kalitenin artırılması, kaliteli tasarım konularına da ağırlık verilmektedir.

Kaynak yönetimi konusunda: Sömürge öncesi dönemde yerel halk, kaynakları etkin kullanmak için stratejik konumlarda yerleşimler kurmuştur. Daha sonra da bu izler devam etmiş, ancak nüfus artışıyla birlikte kentlerin bu avantajları azalmıştır. Kaynak yönetiminin önemli olmasının nedenilerinden biri bu şekilde kabul edilir.

Yönetişim konusunda: Farklı kültürlerin önemi Yeni Zelanda için özel bir yer tutar. Yerli halk olan Maori grupları nüfusun yüzde onundan fazladır. Kentsel stratejilerde Maori gruplarının söz hakkı ve kendilerini yönetme biçimi vurgulanan bir konudur.

Kentsel kalite ve kaliteli tasarım konusunda: Tasarım, kent ve ilçe ölçeğinde öncelikli konulardan biridir. Ülkesel ölçekte bir tasarım çerçevesi çizen Kentsel Tasarım Protokolü kaliteli tasarım için ilkeler tanımlar. Tasarım konularıyla ilgili

her proje, hizmet ve aktivitede bu ilkelerin hayata geçirilmesi teşvik edilir.

Yeni Zelanda tasarım yaklaşımı tasarım sürecinin herkes tarafından paylaşılan, aktif katılımı gerçekleşen bir süreç olması ilkesine dayanır.

3.2.4.1.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Arazi kullanımı, yapılaşma ve ifraz koşulları kent ve ilçe ölçeğinde belirlenir. Kent belediyeleri sınırı içinde kalan bir kaynak, bölgesel öneme sahipse-örneğin kıyı alanlarında- bölge belediyesinin kararına göre uygulama yapılabilir. Kent

Yönetişim konusunda yerel grupları öne çıkaran bir yaklaşım vardır. Özellikle Maori halkının kendi alanlarında yaptıkları planlar (lwi yönetim planları) kent ve ilçe belediyeleri tarafından dikkate alınmak durumundadır. Yerel yönetimler, kentte ya da ilçede yaşayan topluluk açısından uzun vadede karar verilecek odak konuları tanımlayan planlar hazırlamaktadır. Bu tür planların üst ölçekle ilişkileri, yapılacak işler arasında koordinasyon sağlama, bütçe ve fon sağlama konularındadır.

Kentsel kalite ve kentsel tasarım konusunda ülkesel düzeyden kentsel ve daha alt ölçeklere kadar bir kentsel tasarım çerçevesi çizen iki belge "Kentsel Tasarım Protokolü" (Ministry for the Environment, 2005) ve "Kentsel Yeni Zelanda İçin Bir Tasarım Rehberi"dir (People-Places-Spaces: A Design Guide for Urban New Zealand -2002). Kentsel Tasarım Protokolü Çevre Bakanlığı'nın hazırladığı ülkesel ölçekte bir belgedir. İmzalayan kurum ve organizasyonlar, faaliyetlerinde protokolün ilkelerini uygulamayı ve en kısa zamanda harekete geçmeyi taahhüt etmiş olur. Protokol, kentsel tasarımda kaliteyi sağlayacak "bağlam, karakter, tercih, bağlantılar, yaratıcılık, koruma/kollama işbirliği" olmak üzere yedi temel tasarım kalitesi tanımlar.

Kentsel Yeni Zelanda için Bir Tasarım Rehberi, yine ülkesel ölçekte bir belgedir. Rehberde, başarılı kentsel mekânlar yaratmak için ilkeler sunulmaktadır. Bu rehber, kentsel tasarımda kaliteyi arttırmayı ve proje düzeyinde daha iyi kentsel tasarım için ayrıntılı rehberlik sağlar (Ministry for the Environment, 2002).

3.2.4.1.c. Uygulama Alanları

Kent ölçeğinde kaynak kullanım izinleri arazi, su, hava, toprak ve kıyı alanları için verilmektedir. Katılım ve yönetim yönünden uygulama alanları, kent bütünü ve topluluklardır. Kentsel tasarım faaliyetleri, kent bütününde, kent parçalarında ve proje alanlarında yürütülür.

3.2.4.1.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Kent ölçeğinde ilgili dokümanlar kent ve ilçe planları, birleşik RMA belgeleri, lwi yönetim planları, uzun vadeli topluluk planları ve yıllık planlardır. Ülkesel ölçekteki Kentel Tasarım Protokolü ve Kentel Yeni Zelanda için Bir Tasarım Rehberi kentteki uygulamalar için rehberlik sağlar.

Ayrıca kentlerin kendi özgün konularını ele alan tematik tasarım rehberleri vardır. Örneğin selin önemli bir konu olduğu Wellington kenti için "Suya Hassas Kentsel Tasarım; WSUD sel yönetimi için bir rehber" örnek verilebilir.

3.2.4.1.e. Uygulama Süreci

Kent ve ilçe planları, politika rehberliği yapan, gelişme ve parselasyon hakkında kurallar getiren, önemli yapıların, peyzaj öğeleri ve doğal alanların korunması için düzenlemeler getiren bir plan türüdür.

Lwi Yönetim planları, Yeni Zelanda'da en eski yerli halk olan Maori grupları ve idareleri tarafından hazırlanan kaynak yönetim planlarıdır. Bu planlar sosyal, ekonomik konuları da içerebilmektedir, topluluk için önemli içmesuyu kaynaklarına ya da Maori kültürüne ait bir miras alanı gibi tek bir konuya da odaklanabilir.

Uzun vadeli topluluk planları, topluluk için önem arzeden konularda 10 yıllık hedefleri belirleyen ve 3 yılda bir yenilenmesi gereken planlardır. Ulaşım, istihdam ve daha yaşanabilir bir kent için altyapı yatırımları ile bütçeleri içermektedir. Belediyeler plan döneminin ilk yılında topluluktan gerekli görüşleri almış olarak işe başlamak durumundadır.

Kentsel tasarım rehberlerinin Yeni Zelanda'da uygulama alanları çok çeşitlidir. Sosyal konut alanları, bireysel konut inşası, sokaklar, yaya ve bisiklet yolları vb. için ayrı rehberler vardır.

3.2.4.1.f. Katılım Araçları

Kent ve ilçe planlarını ilgili belediye hazırlamaktadır. Planlar, halkın görüşü alınarak belediye meclisine sunulmaktadır. Gerektiğinde Çevre Mahkemeleri itirazları sonuçlandırır. Uzun vadeli topluluk planları, ana kurum olan belediye ve alt kuruluşları, ortaklıklar, ve birliklerin ortak görüşü ile hazırlanmaktadır. Lwi yönetim planları, lwi yönetiminin dilinde ve grubun uygun gördüğü biçimde hazırlanmaktadır. Belediye buna saygı duyar. Bu yönetim planları belediye için bir başlangıç noktasıdır ve müzakereye konu değildir.

Kentsel Tasarım Protokolüne katılmak isteyen kurum ve organizasyonlar için teşvikler bulunmaktadır. Tasarım destek ağına katılım, kentsel tasarımla ilgili eğitim alma, etkin aktörlerle birlikte çalışma, eylem programlarını uygulamaları için kaynaklardan öncelikli yararlanma, ulusal kentsel tasarım ödülleri içinde belirli kategorilere uygun bulunma olanaklarına erişim bunlardan bazılarıdır.

Kentsel tasarım rehberleri kamu idareleri, yatırımcılar, mülk sahipleri, topluluklar için rehberlik sağlar ve basit anlatımlı, adım adım yol gösteren, tasarım sürecini cazip hale getirmeye yönelik hazırlanmaktadır. Kurumsal internet sitelerinde de yer alan rehberlerde basit anlaşılır bir şekilde tasarımın aşamaları anlatılmaktadır.

3.2.4.2. Mahalle

3.2.4.2.a. Yaklaşım

Yeni Zelanda'da en sık görülen mahalle tipi yaygın, tek katlı, düşük yoğunluklu yerleşimlerdir. Mahalle planlamasında temel konular ulaşım, enerji, altyapı sağlama zorluklarının aşılması, mahalle kimliğinin ve sosyal bağların güçlendirilmesi, suç oranlarının azaltılmasıdır. Diğer yandan özellikle büyük kentlerde çok birimli yapı eğiliminin kimlik kaybına, mahremiyetin bozulmasına, altyapıda yüklenmeye neden olmadan gerçekleşmesi için kentsel tasarım bir araç olarak kullanılmaktadır. Nüfus kaybı yaşanan bazı küçük kentlerde ise planlama ve tasarım, yapı kalitesinin düşmesi, kentsel altyapının bakımı ve

yenilenmesindeki zorluklar ya da ekonomik fırsat sağlamaya yönelik kararlar sonucu etkin olmayan tasarımlara mahkum olmak gibi sorunların aşılması için kullanılmaktadır. Genel yaklaşım mahallelerin daha canlı ve yaşanılır hale gelmesi, sosyal sorunların azaltılması, mekân kalitesinin artırılmasıdır.

3.2.4.2.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Mahalle planları, kent ve ilçe ölçeğindeki politika, plan ve uzun vadeli topluluk planları ile uyumlu olacak şekilde hazırlanmaktadır. Mahalle planları, alanda önceden yapılmış olan lwi yönetim planlarını dikkate almak durumundadır.

3.2.4.2.c. Uygulama Alanları

Mahalle planı, fiziksel çevre, istihdam, rekreasyon, eğitim, sağlık, konut gibi günlük yaşamla ilgili konuları içermektedir. Mahallede özellikle tasarım yapılması gereken alanlara işaret edebilir. Planlar, belirli bölgelerdeki tasarımı içerebileceği gibi konsept plan ya da bölgeleme önerileri de getirebilir.

3.2.4.2.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Mahalle ölçeğinde plan türü mahalle planları (neighbourhood plan) dır.

3.2.4.2.e. Uygulama Süreci

Plan kapsamında topluluk amaçlarına uygun bir vizyon geliştirilmektedir. Belediye, diğer kurumlar ve toplumun bu vizyonu gerçekleştirmeye yönelik faaliyetleri tanımlanır ve gelecek 5-10 yıl için alanı etkileyecek önemli konular belirlenir. Bunu izleme süreci takip etmektedir.

3.2.4.2.f. Katılım Araçları

Plan, belediye ve yerel topluluk arasında hazırlık ve uygulama aşamalarında da devam eden bir ortaklıkla hazırlanmaktadır. Bir dizi halk toplantısı yapıldıktan sonra planın geliştirilmesi için plan yürütme kurulu oluşturulur. Bu grupta esnaf ve halk temsilcileri, "Housing New Zealand"dan (sosyal konut ve ödenebilir konut konusunda çalışan kurum) temsilciler ve belediye çalışanları yer alır.

3.2.4.3. Sokak-Parsel

3.2.4.3.a. Yaklaşım

Yaklaşım, sokakların sadece geçiş koridoru değil, bir yer olarak değerli olması, kentin algılandığı, insanların karşılaştığı ve hareket halinde olduğu sokaklarda canlı ve kaliteli bir mekân yaratılması, düşük yoğunluklu mahallelerde geniş cadde ve sokaklar ve kent merkezlerindeki sıkışık sokaklarla ilgili özel tasarımlar yapılması şeklindedir.

3.2.4.3.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Sokak tasarımları için hazırlanan sokak tasarım rehberlerinin aşağıdaki belgelere uygun olması beklenmektedir;

- Kentsel Tasarım Protokolü ilkeleri (katılan kurum ve organizasyonlar için)
- Yeni Zelanda Ulaşım Stratejisi
- Yaya ve bisiklet ulaşımı ile ilgili rehberler
- Bölgesel ana yol planları

Sokak tasarım rehberleri mühendislik standartlarına genel olarak uymak durumunda olsa da yeni yaratıcı tasarım yaklaşımları teşvik edilir.

3.2.4.3.c. Uygulama Alanları

Sokak tasarım rehberlerinin uygulama alanları caddeler, sokaklar ve içinde bulundukları karakter alanlarıdır. Sokak tasarım rehberleri, yol kademelenmesi, güvenlik, yürünebilirlik, bisiklet, toplu taşıma, ağaçlandırma, yol kenarı, yağmur suyu, sokak mobilyası, aydınlatma, donatılar konularını içermektedir.

3.2.4.3.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Tasarım konularında Sokak Tasarım Rehberleri ve teknik başlıklarda Mühendislik Standartları El Kitabıdır.

3.2.4.3.e. Uygulama Süreci

Sokak tasarım rehberini, sokakla ilgili planlama, tasarım, karar verme ve hizmet sağlama ile ilgili her grup kullanabilir. Belediye, politikacılar, yerel topluluk temsilciler, kamu idareleri, yatırımcılar, servis sağlayıcılar uygulamalarında bu rehberlerden yararlanmaktadırlar.

3.2.4.3.f. Katılım Araçları

Sokakları tasarlayan ve kullananların farklı amaç, değer ve arzuları arasında denge kuracak şekilde bir tasarım süreci vardır.

3.2.4.4. Yapı

3.2.4.4.a. Yaklaşım

Yapı ölçeğinde genel yaklaşım yapıların güvenli ve sağlıklı olması, yapılacak tasarımların insanların fiziksel bağımsızlığına ve refahına katkıda bulunması ve sürdürülebilir gelişmeyi desteklemesi şeklindedir.

3.2.4.4.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Yapılarla ilgili verilecek ruhsat ve diğer işlemlerin işlev, yoğunluk, yükseklik, yaya yoğunluğu vb. açılarından kent ve ilçe planlarına uygun olması beklenir.

3.2.4.4.c. Uygulama Alanları

Yapı mevzuatı yeni yapı inşaatlarını, mevcut yapılarıdaki değişiklikleri ve yapı yıkımlarını kapsamaktadır.

3.2.4.4.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Yapı ölçeğindeki mevzuat Yapı Yasası ve Yapı Yönetmeliğidir.

3.2.4.4.e. Uygulama Süreci

Yapı mevzuatı standartları belirlemek yerine performansları tanımlar. Yapıların yapısal stabilite, yangın güvenliği, erişim, nem kontrolü, mukavemet, servisler ve donatılar bakımından tanımlanan performansları karşılaması gerekir. Yeni Zelanda'da önemli bir konu yapı mevzuatının tasarım yoluyla farklılıklara izin vermesidir. Yönetmelikte belirtilen performansları sağlamak kaydıyla malzemede, yapı bileşeni veya inşaat tekniğinde değişiklikler yapılabilir.

3.2.4.4.f. Katılım Araçları

Yapı sahibinin ya da tasarımcının daha farklı, daha ucuz yapma arzusu veya arazinin zorluklarını aşmadaki alternatif çözüm arayışı teşvik edilmektedir. Bu şekilde inovasyon ve kendine özgü yapılar mümkün kılınmaktadır.

3.2.4.5. Tematik

3.2.4.5.a. Yaklaşım

Yeni Zelanda tematik rehberler açısından son derece zengin bir ülkedir. Kentsel Tasarım Protokolü çerçevesinde birçok rehber hazırlanmıştır. Örneğin, sosyal konut üretiminde sürdürülebilir konut çevreleri oluşturulması için ya da kendi evini tasarlamak ve inşa etmek isteyenler için hazırlanmış rehberler, yürüme ortamının iyileştirilmesi için yaya planlama veya bisiklet güzergâhı tasarım rehberi, sele karşı dirençli bir kent için rehber bunlardan bazılarıdır.

Amaç, kamu idarelerine, büyük ve küçük ölçekli yatırımcılara olduğu kadar halkın kendi çevresini oluşturmasına da yardımcı olmak, doğal kaynak yönetimini yatırımcı, kamu idareleri ve halk ile birlikte sağlamak ve kültürel farklılıkların getirdiği çeşitliliği tasarımda yansıtmaktır.

3.2.4.5.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Tematik rehberlerde ülkedeki kamusal alan tasarım politikaları ile uyumlu yaklaşımlar oluşturulmaktadır. Ele alınacak projelerde ülkesel ve bölgesel mekânsal politikalar dikkate alınmaktadır. Konuyla ilgili ulusal politika belgesi, bölgesel politika belgesi, bölge planları uyulması gereken belgelerdir. Kentsel Tasarım Protokolü ilkeleri tasarım açısından bir çerçeve sunmaktadır.

3.2.4.5.c. Uygulama Alanları

Uygulama alanları tematik rehberin konusuna göre değişmektedir. Tek ev ölçeğinden tüm ülkeye kadar değişen ölçeklerde rehberler vardır. Tematik rehberlere örnek olarak aşağıdakiler verilebilir;

- Yapı rehberi: Evini kendi yapmak isteyenler için parsel seçimi, evin konumu, plan şemasının oluşturulması gibi adımları basitçe anlatmaktadır.
- Sosyal konut çevresi için rehber: Housing New Zealand için sürdürülebilir konut çevresinin nasıl olması gerektiğini anlatmaktadır.
- Yaya planlaması ve tasarım rehberi: Yürüme ortamının güvenli ve sağlıklı olması için ilkelerine yer vermektedir.
- Bisiklet güzergâhı tasarım rehberi: Güzergahların nasıl belirleneceği ve teknik donanımlarla ilgili bir rehberdir.
- Auckland Te Aranga İlkeleri: Tasarımda Maori gruplarının değerlerini gözetmektedir.

3.2.4.5.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Tematik kapsama ilişkin temel doküman, temaya göre değişen kentsel tasarım rehberleridir. Bağlayıcı dokümanlar ise ulusal politika belgeleri, bölgesel politika belgeleri, ilçe ve bölge planları, kentsel mekân içinde bulunduğu bağlama ilişkin ilgili tüm yönetim planları, uygulama kodları ve ilgili standartlardır.

3.2.4.5.e. Uygulama Süreci

Uygulamada, tüm grupların rehberlere dair kavramlar ve içerik konusunda hâkimiyetlerinin oluşturulması esastır. Plan ve tasarım girdileri üst ölçek plan kararları ve mekân politikaları gözetilerek oluşturulur, tasarım ve uygulama kodları tanımlanır ve gelişim süreci izleme ve denetim ile değerlendirilmektedir.

3.2.4.5.f. Katılım Araçları

Planlama ve tasarım çalışmalarında çok disiplinli uzmanlar grubu (peyzaj mimarları, şehir plancısı, mimarlar, mühendisler vd.) ile geliştiriciler, danışmanlar,

mülk sahipleri, sivil topluluklar yerel yetkililer paydaşlığında çalışmalar yürütülür

Tematik rehberlerde kamu idareleri kadar kullanıcıların da tasarım ortamına çekilmesi için sürecin basitleştirilmesi esastır. Ayrıca yayınlar, eğitimler, websiteleri ve uygulama örneklerinin paylaşılması ile tasarım konularının erişilebilir hale getirilmesine çalışılmaktadır.

3.2.4.6. Değerlendirme

Yeni Zelanda gerek planlama sistemi gerekse kentsel tasarım yaklaşımı bakımından özgün bir ülkedir. Planlama sistemi ağırlıklı olarak doğal kaynakların korunmasına odaklı iken kentsel tasarım süreçleri ülkeye has toplumsal ve kültürel hassasiyetleri taşır. Merkezi hükümetin doğal kaynakların korunmasına ve farklı kültürel grupların kent yaşamına katılması konusundaki yaklaşımı her ölçekte devam eden bir yaklaşımdır.

Yeni Zelandada kentsel tasarım konusunda genel çerçeveyi oluşturan en önemli doküman "Kentsel Tasarım Protokolü"dür (UDP-Urban Design Protocol). Sürdürülebilir Gelişme Eylem Planı'nın bir parçası olan Kentsel Tasarım Protokolü, Yeni Zelandada kentsel çevre kalitesinin artırılması konusunda atılmış en güçlü adımlardan biridir. Çevre Bakanlığı tarafından Kentsel Tasarım Danışma Kurulu ile birlikte hazırlanmıştır. 2005 yılında hazırlanan protokolü ilk önce örnek olmak üzere Çevre Bakanlığı'nın birimleri imzalamış, ardından ülkedeki merkezi kurum birimleri, yerel yönetimler, yatırımcılar, mesleki kurumlar, eğitim kurumları, sektörel organizasyonlar da katılmıştır. İmzalayan kurum ve organizasyonlar, faaliyetlerinde protokolün ilkelerine uygulamayı taahhüt etmiş olur. En kısa zamanda taahhütlerini yerine getirmek için harekete geçerler. Strateji geliştirmekten, karar vermeye, araştırma yapmaktan eleman eğitimine kadar her türlü faaliyet için bu protokol ilkelere dikkate alındığında zaman içinde kentlerin yönetiminin kentsel kaliteyi arttıracak şekilde değişmesi beklenmektedir. Protokolün içeriği şu şekildedir;

- **Bağlam:** Yapıları, mekânları tüm kentin bir parçası olarak görmek
- **Karakter:** Kentsel çevrenin özgün karakterini, mirasını ve kimliğini yansıtmak ve değerini arttırmak
- **Tercih:** Çeşitliliği korumak ve tercihe imkân vermek
- **Bağlantılar:** Farklı ağırları biraraya gelmesini sağlamak
- **Yaratıcılık:** Yenilikçi ve yaratıcı çözümleri desteklemek
- **Koruma/Kollama:** Tasarımın çevresel olarak sürdürülebilir, güvenli ve sağlıklı olmasını sağlamak
- **İşbirliği:** İletişim ve bilginin sektörler, uzmanlıklar arası ve toplulukla paylaşımını sağlamak.

Kentsel tasarım protokolünü destekleyen başka bir belge de Kentsel Yeni Zelanda İçin Bir Tasarım Rehberi'dir (People-Places-Spaces: A Design Guide for Urban New Zealand -2002). Bu rehber, kentsel tasarımda kaliteyi artırmayı amaçlar ve proje düzeyinde daha iyi kentsel tasarım için ayrıntılı rehberlik sağlar (Ministry for the Environment, 2002). Proje türleri olarak alt bölgesel gelişme çerçevesi, yerleşim planlaması, kamusal alan tasarımı, parsel tasarımı ve yapı elemanlarını kabul etmektedir. Rehberde, bu konularda yapılacak projelerin başarılı olması için tasarım ilkeleri önerilmektedir. Başarılı bir kentsel tasarımın bütünlük ve geniş kapsamlı, danışmaya dayalı, şeffaf ve uygulanabilir olması gerekmektedir. Bunun için;

- Kentsel bağlamı anlamak,
- Topluluğun ortak değerlerine karşılık gelen bir vizyon sağlamak,
- Farklı sektörleri, kamu ve uzman gruplarını biraraya getirmek,
- Alternatif ve çözüm analizlerini yere odaklı/yere özgü yapmak,
- Kentsel tasarım, planlama, kent ekonomisi ve topluluk değerlerini yansıtan planlar geliştirmek,
- Kamu ve özel çabaları birleştirmek gerekli görülmektedir.

Kentsel Tasarım Protokolü ülkedeki kentsel tasarım rehberleri için temel sağlamaktadır. Sosyal konut yapımında sorumlu bir kuruluş olan Yeni Zelanda Konut Birliği'nin (Housing New Zealand Corporation) ürettiği konut çevreleri için tasarım ilkeleri getiren rehber örnek olarak verilebilir. Kuruluş, protokolda taahhüt ettiği gibi sosyal konutların üretiminde kullanılacak bir rehber hazırlamıştır (Simple Guide to Urban Design & Development for Housing New Zealand, 2005). Rehberde sosyal konut çevresinde biçim, yerleşim, konum, erişim, dolaşım, sosyal ve ekonomik altyapı, karakter ve kimlik, kamu ve özel mekânlar, tasarım kalitesi ve donatılar, topluluğun refahı, güvenlik ve yönetim, çevresel refah, kentlilik konularında ilkeler yer almaktadır.

Kentsel Tasarım Protokolü hazırlandığında yerli Maori gruplarının sesine yer vermediği için eleştirilmiştir. Bunun üzerine, Çevre Bakanlığı'nın desteği Maori gruplarındaki uzmanlar, temsilciler ve kaynak yönetimi uzmanları ile çalışmalar yapılmış ve Maori kültürünün devam ettirilmesi için tasarım konularını da içeren bir kültürel peyzaj stratejisi hazırlanmıştır. Stratejide, Maori biyolojik çeşitliliğinin kent peyzajında yansıtılması, Maori kutsal alanlarının sembolik anlamının vurgulanması gibi tasarıma dair önerilere yer verilmiştir.

Yeni Zelanda'nın kentsel tasarım yaklaşımının ülkesel rehberlik bakımından güçlü olduğu görülmektedir. Aynı zamanda yere özgü rehberler ve tematik rehberler açısından da zengindir. Tasarımın yaygınlaştırılması, halkın tasarım sürecinin bir parçası olması için önemli adımların atıldığı bir ülke olarak dikkat çekmektedir.

3.2.5. JAPONYA

3.2.5.1. Kent

3.2.5.1.a. Yaklaşım

Uluslararası yükümlülüklerin büyük etkisi ile Japonya'da özellikle son 20 yıldır kentsel gelişim yaklaşımını Kapsamlı Çevresel Strateji oluşturmaktadır. Bu yaklaşım atıkların azaltılması, yeniden kullanılması ve geri dönüşümü olmak üzere üç konuya odaklanmıştır. Bu çerçevede geliştirilen ana kentsel stratejileri ise "düşük-karbon kent ve kompakt kent" oluşturmaktadır (ALMEC Corporation, 2011).

3.2.5.1.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Kentsel ölçekteki gelişme yaklaşımlarında en büyük etkenlerden birini 2005 yılında hazırlanan Kyoto Protokolü'dür. Geçmişte tanımlanmış olan CO2 salınımını azaltmaya yönelik ulusal öncelikler de güncel yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Bu kapsamda geliştirilen ulusal programlar, 2008 yılında tanımlanmış olan "Eko-model kent" yaklaşımı ve benzeri stratejiler, "kapsamlı çevresel strateji" ve buna bağlı olarak düşük karbon kent ve kompakt kent yaklaşımlarının ana hatlarını oluşturmaktadır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.1.c. Uygulama Alanları

Uygulama süreci çerçevesinde alanı 10 km² ve üzeri olan alanlar uygulama alanları olarak tanımlanmıştır (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.1.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

"Enerji Koruma Yasası, Kaynakların Etkin Kullanımını Destekleme Yasası, Ayrılmış Çöp Toplama ve Geri Dönüşüm Yasası, Toprak Kirlenmesi Üzerine Yasa, Atık Yönetimi Yasası, Yeşil Satın Alma Teşvik Yasası, Yaşamın Çeşitliliği için Temel Yasa, Kent Planlama Yasası, Kent Planı, Arazi Kullanım Planı, Bölgeleme Haritaları, Kentsel Yenileme Politikası, Kentsel Yenileme Yasası ve Park ve Yeşil Alan Planları" tasarım, geliştirme ve uygulama süreçlerinde başvurulmuş temel dokümanlardır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011; Development Bureau Planning Department, 2007; MLIT, 2003).

3.2.5.1.e. Uygulama Süreci

Kapsamlı yaklaşımda kent yönetimi merkezi yönetim birimlerinden daha önde gelmektedir. Gelişme önerilerinde onay ve izleme süreçlerinden kent yönetimi sorumludur. Merkezi yönetim uygulamayı teşvik eden programlar geliştirebilir. Arazi, Altyapı, Ulaşım ve Turizm Bakanlığı (MLIT) ile Çevre Bakanlığı (MOE) tarafından geliştirilen Çevresel Hareket Model Projeleri, Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (METI) tarafından yürütülen Eko-kent projeleri ve Bakanlar Kurulu tarafından yürütülen Eko-model Projeleri en önemli programlardır. Çevre Bakanlığı çevresel standartların geliştirilmesi, kirlilik kontrolünün yönetilmesi ve izlenmesinden, METI ise üretim sektöründeki enerji ve atık etkinliğinden sorumludur. MLIT benzer şekilde inşaat sektöründeki enerji etkinliği ve atık geri dönüşümünü denetlemekte ve kompakt kent, düşük karbon –kent ve toplu taşıma odaklı gelişme politikalarını yönetmektedir. STK'lar katılımı destekleyici rol oynamakta özel sektör ise öncelikli olarak teknoloji geliştirme ve yatırımlarda yer almaktadır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011; Development Bureau Planning Department, 2007; MLIT, 2003).

3.2.5.1.f. Katılım Araçları

Özellikle kent ve mahalle ölçeklerinde eğitim kampanyaları ve bilinçlendirmeye yönelik programlar en yaygın katılım yöntemini oluşturmaktadır. Klima kullanımını azaltarak elektrik tüketimini düşürmeyi hedefleyen Cool Biz benzeri çevresel kampanyalar toplumsal farkındalığın artırılmasında önemli etkiye sahiptir. Planı tanıtmaya ve tartışmaya yönelik konferanslar ve toplantılar en yaygın yöntemlerden biridir. Mahalle birlikleri, kent meclisleri gibi yerel kurumlar katılımın kurumsallaştırılmasında da etkin ve güncel yöntemlerdendir (ALMEC Corporation, 2011).

3.2.5.2. Mahalle

3.2.5.2.a. Yaklaşım

Kompakt kentlerin, yürünebilir, yaşanabilir ve sağlıklı mahallelerin tasarımı yoluyla sağlanabileceği düşüncesi benimsenmiştir. Düşük karbon salınımı,

enerji tasarrufu ve atıkların geri dönüşümünü destekleyen Akıllı Grid bu ölçekteki yaklaşımlardan biridir (ALMEC Corporation, 2011; WHO, 2011).

3.2.5.2.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Mahalle Planlarının Kent Planları, Kentsel Tasarım Rehberleri, Bölgeleme Haritaları ve Kentsel Gelişme Stratejisi belgeleri ile uyumlu olması gerekmektedir. Tasarımda düşük karbon salınımı ve atık ayrıştırma, geri dönüşüm odaklı topluluklar hedeflenmiştir (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.2.c. Uygulama Alanları

Afet önleme bölgeleri, dönüşüme konu kent parçaları, yeni gelişme alanları ve 200 m² üzerindeki alanlar uygulama alanlarını oluşturmaktadır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.2.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

"Kent Planlama Yasası, Kent Planı, Arazi Kullanım Planı, Mahalle Planı, Yenileme Teşvik Alanları, TAKS transferi, Afet Önleme Bloğu İyileştirme, Bölgeleme Haritaları, Kentsel Yenileme Politikası, Kentsel Yenileme Yasası" mahalle ölçeğinde başvurulmuş temel dokümanlardır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.2.e. Uygulama Süreci

Yerel yönetim, mahalle birliği ile işbirliği içinde tüm yenileme ve planlama kararlarından ve bu kararların uygulanmasından sorumludur. Kobe ve benzeri örneklerde Kent Meclisi plan ve uygulama arasındaki bürokratik işlemlerin yürütülmesini üstlenmektedir. MLIT ısı adası kontrolünden, merkezi yönetim ise değerlendirme ve izleme süreçlerinden sorumludur. STK'lar katılımın desteklenmesinde ve tasarıma girdi sağlamada rol oynamaktadır. Özel sektör teşvik ve özel durumlarda sağlanan ödenekler ile uygulamada rol oynamaktadır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011; Healey, 2009).

3.2.5.2.f. Katılım Araçları

Toplum odaklı mahalle organizasyonları özellikle geri dönüşümün teşviki konusunda önemli rol oynamaktadır. Akademik ve uzmanların danışmanlığı bu aşamadaki girdilerden biridir. Planlama sürecinde mahalle toplantıları yapılabilmektedir. Festivaller ve organizasyonlar yoluyla katılım ve paydaşlar arasında iletişim güçlendirilmektedir. Bu ölçekte konu odaklı meclisler kurulabilmektedir. Basın- yaygın ve sosyal medya katılımının sağlanması ve bilinçlendirmede kullanılan yöntemlerden biridir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011; Healey, 2009; Miyanishi, 2006).

3.2.5.3. Sokak-Parsel

3.2.5.3.a. Yaklaşım

Kompakt kent ve sağlıklı mahalleler yaklaşımı çerçevesinde minimum atık

ve geri dönüşümü destekleyen sağlıklı parseller ile yürünebilir ve bütünlük sokaklar bu ölçekteki temel yaklaşımı oluşturmaktadır.

3.2.5.3.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Tasarımlar Kentsel Tasarım Rehberleri, Bölgeleme Haritaları, Arazi Kullanım Planları ve Mahalle Planları ile uyumlu olmalıdır. Kompakt kent, eko-model kent ve eko-kent stratejileri çerçevesinde gün ışığından etkin düzeyde faydalanan ve geri dönüşümü destekleyen parseller, gürültü kirliliğini en aza indiren yürünebilir sokakların tasarımı teşvik edilmektedir (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.3.c. Uygulama Alanları

150-300 m2 ve üstündeki parseller ve dönüşüme konu alanlar bu ölçekteki uygulama alanlarıdır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.3.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

"Mahalle Planları, Yenileme Teşvik Alanları, TAKS transferi, Afet Önleme Bloğu İyileştirme Mahalle Planı, Bölgeleme Haritaları" sokak-parcel ölçeğinde başvuru temel dokümanlardır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.3.e. Uygulama Süreci

Onaylar belediyeler tarafından verilmektedir. Özel sektör teşvik ve özel durumlarda sağlanan ödenekler ile uygulamada rol oynamaktadır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.3.f. Katılım Araçları

Toplum odaklı mahalle organizasyonları özellikle geri dönüşüm konusunda önemli rol oynamaktadır. Planlama sürecinde mahalle toplantıları yapılabilmektedir. Kamusal alanların güçlendirilmesi ve çeşitli organizasyonlar yolu ile kullanımının teşvik edilmesi bu ölçekte katılımı destekleyici yöntemlerden biridir. Arazi kullanımına göre farklı sektörlerle yönelik toplantı ve konferanslar düzenlenmektedir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011; Healey, 2009; Miyanishi, 2006).

3.2.5.4. Yapı

3.2.5.4.a. Yaklaşım

Üst ölçek yaklaşımlar doğrultusunda temel yaklaşımı "sıfır-karbon yapılar" oluşturmaktadır. Bir diğer önemli girdi ise "depreme dayanıklı yapılar ve sismik tasarımıdır" (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.4.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Kentsel Tasarım Rehberi yapı ölçeğinde yükseklik, çekme mesafesi ve güneşlenme durumlarının tanımlandığı en önemli belgeyi oluşturmaktadır. Arazi Kullanım Planı ve Mahalle Planları ile uyumlu geliştirilen bina kodları, gün ışığından etkin düzeyde faydalanan, geri dönüşümlü malzemeyi destekleyen,

inşaat atıklarını en aza indiren bina tasarımlarına odaklanmıştır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.4.c. Uygulama Alanları

Sektöre ve arazi kullanımına göre farklı ölçekteki yapılar uygulama alanlarını oluşturmaktadır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011; MLIT, 1968).

3.2.5.4.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

"CO² azaltma programları ve/veya su ve enerji gibi kaynak tüketimine yönelik vergi düzenleme kararları, Bina Standart Yasası ve Bina Kodu, Mahalle Planı, Yenileme Teşvik Alanları, TAKS transferi, Afet Önleme Bloğu İyileştirme Mahalle Planı, Kentsel Yenileme Politikası, Kentsel Yenileme Yasası" yapı ölçeğinde başvuru temel dokümanlardır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.4.e. Uygulama Süreci

Yapılarda enerji etkinlik ve koruma MLIT kontrolündedir. Özel sektör tarafından yürütülen CO₂ salınımını düşürme odaklı programlar özellikler sektörel gelişmeye ilişkin yapı tasarımı uygulamaya önemli katkı sağlamaktadır (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.4.f. Katılım Araçları

Toplum odaklı mahalle organizasyonları özellikle geri dönüşüm konusunda önemli rol oynamaktadır. Planlama sürecinde mahalle toplantıları yapılabilmektedir. Arazi kullanımına göre farklı sektörlerle yönelik toplantı ve konferanslar düzenlenmektedir (ALMEC Corporation, 2011; Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.5. Tematik

3.2.5.5.a. Yaklaşım

Tokyo Metropolitan Alan Planı ile dünyaya bir model olarak hizmet edecek, çekici, zengin ve çevresel olarak öncü bir kent yaklaşımı benimsenmiştir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.5.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Üst ölçek stratejiler ile uyumlu olan düşük karbon kent ve mahallelerin tasarımı yolu ile afete dayanıklı kent tasarımı temel hedeftir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.5.c. Uygulama Alanları

Tokyo Metropolitan Alanı minimum 7, maksimum 91 ha büyüklüğünde bölgelerin kapsamlı tasarımı içermektedir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.5.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

"Konsept Şemalar, Master Plan, Politika ve strateji belgeleri, Bölgeleme Haritaları, Afet Önleme Bloğu İyileştirme Mahalle Planı, Afet önleme politikaları, Kentsel Yenileme Politikası, Kentsel Yenileme Yasası, Arazi Düzenleme Yasası, İnşaat Atığı Geri Dönüşüm Yasası, Açık Kamusal Alanlarda Yeşil Alan Gelişimi Rehberi, Park ve Yeşil Alan Planları, Yeşil Alan Bölgeleme Şeması, Tarihi Alanları Koruma Rehberi, Bina Standartları Yasası ve inşaatla ilişkin diğer düzenlemeler, Bina Kodları" metropoliten plan çerçevesinde başvurulmuş temel dokümanları oluşturmaktadır (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011)

3.2.5.5.e. Uygulama Süreci

Tokyo Metropoliten Yönetimi planların yapımından, onayından ve merkezi yönetim yardımlarına yönelik danışmanlık işlerinden, belediyeler ise afet merkezleri ile eşgüdüm içinde mahalle sakinlerini bilgilendirme, bilgilendirme ve tasarım yoluyla riskleri en aza indirmekle sorumludur. Mahalle birlikleri ve gönüllü organizasyonlar afet konusunda belediyeler ile birlikte çalışmaktadır. Özel sektör ve arazi sahipleri kentsel yenilemede birincil kaynağı oluşturmaktadır. İnşaat izinleri MLIT tarafından verilmektedir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.5.f. Katılım Araçları

Afet riskini azaltmaya yönelik aktiviteler, yerel yönetimin öncülüğünde kamu olanakları ve organizasyonları bilincin artırılması ve katılımın teşvik edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Basın ve yayın bilgilendirme ve katılım aracı olarak kullanılmaktadır. Özellikle afetten korunmaya ilişkin okullar/egitimler iletişimin ve katılımın güçlendirilmesinde kullanılan yaygın yöntemlerdendir (Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government, 2011).

3.2.5.6. Değerlendirme

Özellikle son 20 yıldır Japonya'nın gelişmedeki birincil hedefi etkin arazi kullanımı yoluyla hızlı kentleşmenin sonuçlarını kontrol altına almak olmuştur. Arazi Kullanım düzenlemelerinin bölgeleme yoluyla düzenlendiği görülmektedir. Kentleşme Teşvik ve Kentsel Gelişmeyi Kontrol Alanları bu çerçevede ilk basamağı oluşturmakta bunları Arazi Kullanım Bölgeleri, Özel Arazi Kullanım Alanları, Özel Arazi Kullanım Önleme Bölgeleri, Yükseklik Kontrol Alanları, Belirlenmiş Yapı Adası, Kentsel Rönesans için Özel Alan ve

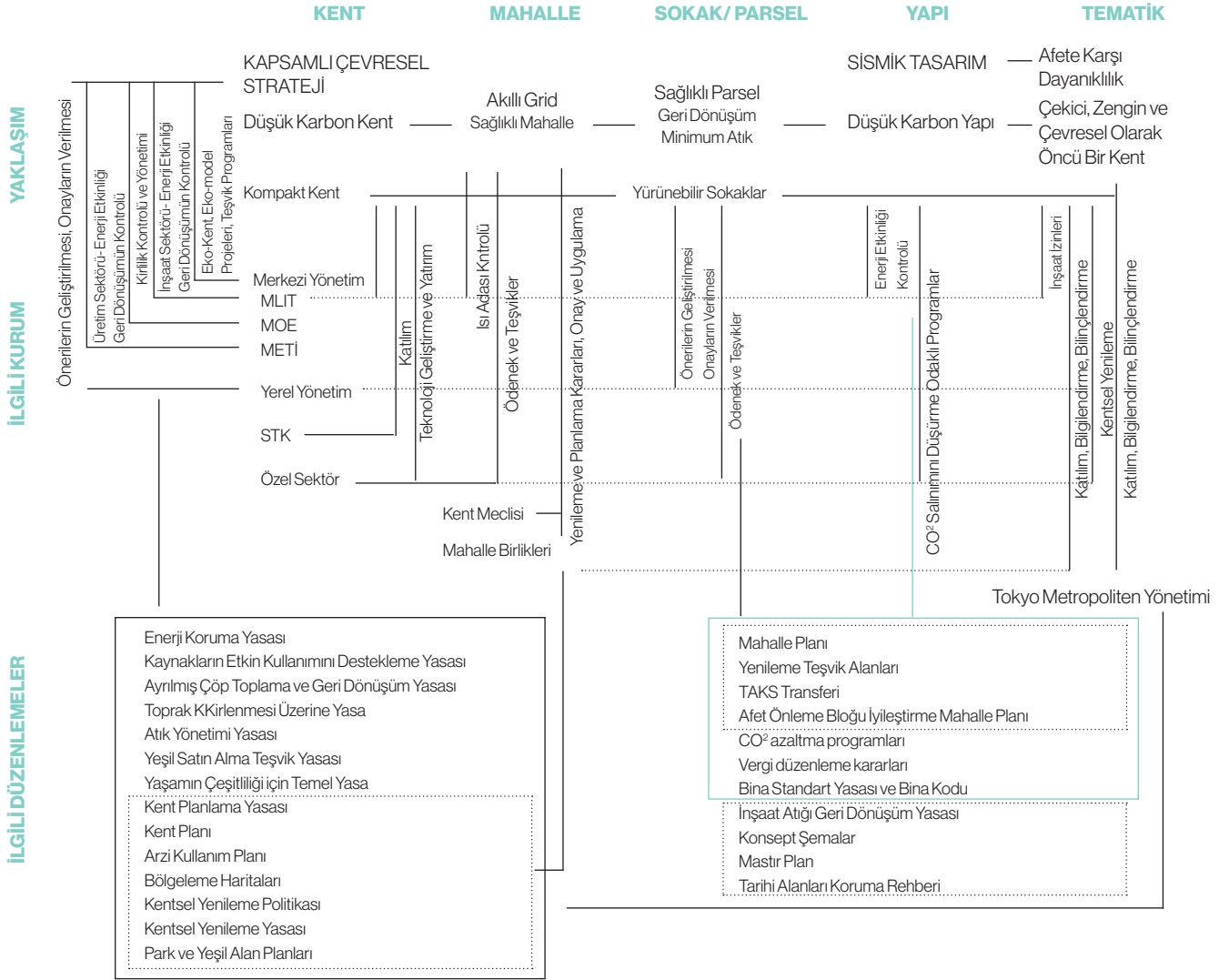
Etkin Arazi Kullanım Bölgesi gibi tanımlı alanlar izlemektedir. Tanımlanan bu bölgeler kent planlarında uyulması gereken kısıtlar, kurallar ve kullanımların yanı sıra alansal ve yapısal kodları içermektedir. Kapsamlı planlama çerçevesinde, özellikle metropoliten alanlarda genel planlama kararlarının Kentleşme Teşvik ve Kentsel Gelişmeyi Kontrol Alanlarına göre ele alındığı görülmektedir. Tanımlanan diğer kentsel bölgeler planlamayı destekleyici olarak ele alınmıştır. Kontrol alanları "Arazi Kullanım İzni, Bina İzni, Kent Planlama Yasası ve Bina Standartları Yasası'na" göre tanımlanmaktadır. Ancak bu yasalara ilişkin izin ve onaylar Kentleşme Teşvik Alanları ile tanımlanan arazi kullanım bölgeleri ve bu bölgelere ilişkin Bölgeleme Kodları ile belirlenmektedir.

Kentleşme Teşvik Alanı kapsamında kentsel planlama ve tasarıma yön veren 12 adet Arazi Kullanım Bölgesi ve her bir bölge için Bölgeleme Kodları tanımlanmıştır. Kentsel tasarım standartları ve kodlarının yanı sıra bina standartları ve kodları da Bölgeleme Kodları ile tanımlanmaktadır. Her bir bölge için "arazi kullanımı, yoğunluk, yükseklik ve bina formları" belirlenmiştir. Tasarım kodları aşağıdaki bölgelere ve arazi kullanımlarına göre belirlenmiştir.

Kategoriler ve tanımları aşağıdaki gibidir;

- **Kategori I Ayrıcalıklı Alçak Katlı Konut Bölgesi:** Bölge az katlı konut alanları için tasarlanmıştır. Konut alanlarının yanı sıra küçük dükkanlar, ofisler ve ilk/ortaokul binaları yer alabilir.
- **Kategori II Ayrıcalıklı Alçak Katlı Konut Bölgesi:** Temelde az katlı konut alanlarını tanımlamaktadır, ilk/ortaokul yapılarının yanı sıra taban alanı 150 m²'ye kadar olan belirli bir çeşit alışveriş alanlarına da izin verilmektedir.
- **Kategori I Orta/Yüksek Odaklı Konut Bölgeleri:** Bu bölgeler ortadan yüksek katlıya kadar olan konut alanlarını kapsar. Hastane ve üniversite binalarına ek olarak taban alanı 500 m²'ye kadar olan belirli özellikteki alışveriş binalarına izin verilmektedir.
- **Kategori II Orta/Yüksek Odaklı Konut Bölgeleri:** Bu bölgeler ortadan yüksek katlıya kadar olan konut alanlarını kapsar. Hastane ve üniversite binalarına ek olarak taban alanı 1500 m²'ye kadar olan belirli özellikteki alışveriş binalarına izin verilmektedir.
- **Kategori I Konut Bölgeleri:** Bu bölge konut çevresini korumak üzere tasarlanmıştır. Taban alanı 3000 m²'ye kadar olan alışveriş, ofis ve otel binaları alanda yer alabilmektedir.

Şekil 12: Ölçeklere Göre Yaklaşım, Kurum ve Düzenlemelerin İlişkisi

- **Kategori II Konut Bölgesi:** Bu bölge temelde konut çevresini korumak üzere tasarlanmıştır. Alışveriş, ofis ve otel binalarına ek olarak karaoke kutusu içeren binalar da alanda yer alabilmektedir.
- **Yarı Konut Bölgesi:** Yollar boyunca konut çevresini korurken araç girişini gerektiren kullanımları kapsamakta ve konut alanlarının bu kullanımlar ile uyumunu sağlamaktadır.
- **Mahalle Ticaret Bölgesi:** Bu bölge mahalle sakinleri için günlük alışveriş olanaklarını sağlamak için düzenlenmiştir. Konut ve alışveriş binalarına ek olarak küçük üretim tesislerine de izin verilmektedir.
- **Ticaret Alanı:** Bankalar, sinemalar, restoranlar ve mağazalar bu bölgede inşa edilmektedir. Konut yapıları ve küçük üretim tesislerine de izin verilmektedir.
- **Yarı Sanayi Bölgesi:** Temelde hafif endüstri ve hizmet tesislerini içermektedir. Çevreye zarar verdiğine inanılan işletmeler haricinde neredeyse tüm fabrikalara izin verilmektedir.

- **Sanayi Bölgesi:** Bu bölgede her tür fabrika yer alabilmektedir. Konut ve alışveriş yapıları da yer alabileceği gibi okul, hastane ve otel binalarına izin verilmez.
- **Ayrıcalıklı Sanayi Bölgesi:** Bu bölge fabrikalara ayrılmıştır. Her tür fabrika binasına izin verilmektedir. Konut, alışveriş, okul, hastane ve otel binalarına izin verilmemektedir (MLIT 2003).

Bölgeler, yerleşimin gelecek vizyonu ve arazi kullanım desenine göre belirlenmektedir. Detayda her bir arazi kullanımına yönelik özgün yapı ve yapı adası kodları verilmektedir. Kent ölçeğinden yapı ölçeğine verilecek tüm kararların bu kodlar ile uyumluluğu zorunlu tutulmuştur. Bu durum kentsel planlama ve tasarımda Bölgeleme Kodlarının temel rehber olmasını sağlamıştır.

3.2.6. BARCELONA

3.2.6.1. Kent

3.2.6.1.a. Yaklaşım

Barselona kenti, başarılı bir yerel gelişme modeli ile uluslararası ölçekte kendini tanıtmıştır. Bu modelin amacı, dengeli bir sosyal yapıyı öngören, kompakt, sürdürülebilir ve verimli bir kent modeli yaratmaktır ve iki kentsel yaklaşıma dayanmaktadır:

- Birçok çevresel ve sosyal fonksiyona hizmet eden, içerdği tüm yaşam türleri ile birlikte doğayı kente entegre eden, kent merkezi ve kent çeperleri arasında ilişki kuran ve gelecekte ortaya çıkabilecek kentsel baskılara ve sorunlara karşı dirençli bir kent hazırlayan yeşil altyapı sistemini geliştirmek. Bunu yaparken, sürdürülebilir kentsel gelişme ve yeşil ekonomi için yeşil altyapı ve kentsel biyoçeşitliliği sağlama yaklaşımı.
- Yaşam kalitesinin artması, sosyal ve kentsel çevrenin iyileştirilmesi, sürdürülebilir gelişme ve yeşil ekonomide tüm kentsel potansiyellerin desteklenmesi, enerji bakımından kendine yetebilir bir kentin yaratılması, kentsel ve doğal çevre arasında bir dengenin oluşturulması, yüksek hızla hiper-bağılantılı bir kentsel sistemin geliştirilmesi gibi bir takım amaç ve stratejileri olan 'Smart City' yaklaşımı.

3.2.6.1.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Yerel planlar, 1976 yılında hazırlanan ve en son 2014 yılında düzenlenmiş olan 31/2010, 3 Ağustos, Barselona Metropoliten Alanı Kanununun ve mevcut bölgesel planların amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Hedefleri, eylemin yönetimini kendi sorumluluğu altında garanti eden yerel özerklik, Barselona Metropoliten Alan idare ve yönetimine belediyelerin katılımı, kamusal hizmetlere erişimde tüm vatandaşlara eşit hak sağlanması, dengeli bölgesel gelişim, yeterli finansman, kamusal hizmetlerin yönetimine vatandaşın katılımı, kurumsal işbirliği ve kamusal eylem ve hizmetlerde eşitlik ve yeniden dağıtımdır.

3.2.6.1.c. Uygulama Alanları

Kentin yeşil altyapı sistemi, 9.458 ha alanı içeren Barselona belediye sınırları içerisinde uygulanmaktadır ve bu sistem doğal ve peyzaj değeri yüksek, büyük ve küçük, kamusal, özel ve kompleks tüm yeşil alanları içermektedir.

3.2.6.1.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Kent ölçeğinde planlamayı etkileyen yasal araçlar; 31/2010, 3 ağustos, Barselona Metropoliten Alanı Kanunu, 1956 Arazi Kanunu ve 1976 Metropoliten Master Plan'dır. Bunların dışında, Barselona Yeşil Altyapı ve Biyoçeşitlilik Planı, özel girişimciler tarafından hazırlanan ekonomik sektörlerin gelişimine dair yenilik odaklı programlar ve Smart City projelerinin kontrol ve takip planları planlama ile ilgili dokümanlar arasında yer almaktadır.

3.2.6.1.e. Uygulama Süreci

Planın amaç ve önerilerini içeren bir başlangıç dokümanının ve çevresel etki değerlendirme raporunun hazırlanması ve bu dokümanların üst ölçek kararlara, mevzuatta yer alan maddelere ve stratejik çevresel çalışmalara uygunluğunun farklı planlama organları tarafından kontrol edilmesi ile süreç başlamaktadır. Planlama organlarından gelen değerlendirmelere ve hazırlanan sürdürülebilirlik raporuna göre Planın başlangıç versiyonu hazırlanır

ve tekrar planda yer alan kararların etkilediği planlama organlarına gönderilir. Bu aşamada plan daha yasal bir boyuta sahip değildir. Kentle ilişkin en yoğun olarak görüldüğü toplulukların katılımındaki rol ve çıkarlarının artırılması ve diğer aktörlerin de sürece katılımı ile süreç devam etmektedir. Tüm aktörlerden plana ilişkin öneriler alınmaktadır.

Planlama organlarından gelen ikinci değerlendirme ve katılımcıların önerileri doğrultusunda Planın öneri final raporu (başlangıç onayı) hazırlanmaktadır. Bu doküman artık yasal bir karaktere sahiptir. Başlangıç aşamasında onaylanan plan ve plan raporu çevresel planlama organına tekrar gönderilir ve bu sırada itirazları almak için tekrar kamuya açık bir katılım süreci başlatılır. Çevresel planlama organı eğer herhangi bir hata görmez ise en fazla 4 ay içinde Stratejik Çevresel Deklarasyon onaylanır. Bu aşamadan sonra plan ve plan raporunun geçici onaylama ve her şey uygun ise de kesin onaylama süreci gelir. Ardından süreç, özel olarak uygulama sürecinin izlenmesi için hazırlanmış olan plan aracılığı ile devam eder. Bu plan, uygulanmakta olan önerilerin plan raporunda belirtilen amaçlara, kriterlere ve etaplara uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini denetlemektedir.

3.2.6.1.f. Katılım Araçları

Kentsel Habitat Departmanı'nın ve Kentsel Planlama Müdürlüğü'nün kent ölçeğinde planlama üzerinde sorumlulukları bulunmaktadır. Aynı zamanda Katalunya Özerk Hükümeti'nin de Metropoliten Master Plan değişiklikleriyle bağlantılı olarak kentsel planlama üzerinde söz söyleme hakkı vardır. Barselona Belediyesi, Metropoliten Master Plan ve Kentsel Planlama Kanunu tarafından belirtilmiş olan yapmakla yükümlü olduğu zorunlu düzenlemeler ile birlikte sürece katılmaktadır. Uzmanlar ve örgütlü paydaş grupları, şirketler, sendikalar, profesyoneller, dernekler ve üniversite ve araştırma merkezlerindeki uzmanlar, sivil toplum kuruluşları, iş dünyası temsilcileri, vatandaşlar da süreç içerisinde aktif rol oynamaktadırlar. Fakat planlama ve yönetim sürecinde ana aktörlerden en aktif mahalle dernekleridir. Barselona kentinde karar alma sürecinde bu dernekler ve kuruluşlar önemli bir rol oynamaktadır.

Tüm aktörlerin planlama süreci boyunca yapılan kamuya açık toplantılar sayesinde katılımı sağlanmaktadır. Aynı zamanda Barselona Belediyesi tarafından 'Smart City' yaklaşımı kapsamında geliştirilmiş olan "Açık yönetim" sistemleri (eAdministración, Open Data BCN vb.) internet ortamında katılımın sağlanmasında önemli araçlardır.

3.2.6.2. Mahalle

3.2.6.2.a. Yaklaşım

Mahalle ölçeğinde yapılan tasarımlar ve düzenlemeler üç farklı yaklaşım ile tanımlanmaktadır:

- Kurumsal ve toplumsal ortak bir öneri aracılığıyla kentsel ve sosyal bozulma sürecini durdurmak, bilişim sektöründeki uzmanlaşma süreçlerini hızlandırmak ve sektörün gelişimini teşvik etmek için ekonomik ve teknoloji platformu olarak mahallelerde yapılan yenileme hareketi: 'Kentsel Yenileme/ İyileştirme'.
- Kendine yetebilen (dışarıya su, enerji, yiyecek vb. akışlarının önlenmesi, mahallenin kendi içerisinde ve mahalle ile çevre arasında sinerjilerin geliştirilmesi, çevresel koruma vb.), yaşayan nüfus için tasarlanmış (yaya

yolları, sağlıklı çevre, çevresel eğitim, katılımcı süreçler vb.), karma kullanıma sahip (kentsel arazi kullanımı olarak tarım, arazi kullanımlarının dikey entegrasyonu, çok fonksiyonlu mekanlar vb.) ve biyoçeşitliliği destekleyen (karakteristik yerel elemanların korunması, su yönetimi ve binalar ile ilişkili yeni biyotopların yaratılması vb.) sürdürülebilir mahalleler yaratmak: 'Eko-tasarım ve planlama ile ekolojik mahalleler'

- Kent genelinde, mahalle ölçeğinde farklı müdahale alanları yaratılarak, belirli gelişme yönlerinin, stratejik alanların dönüşümünden ve yine mevcut dokudaki tek bir yapıdan hareketle bütüne yayılacak bir dönüşüm yaklaşımı

3.2.6.2.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Barselona örneğinde metropoliten bölge planı tüm ölçeklerdeki plan ve proje kararlarını etkileyen önemli bir karaktere sahiptir. Gerekli görüldüğü noktalarda mahalle ölçeğindeki projeler doğrultusunda bu bölge planı üzerinde değişiklikler de yapılabilir.

3.2.6.2.c. Uygulama Alanları

Kentsel ve sosyal açıdan büyük sorunlara sahip çeper mahalleler hem kentsel yenileme/iyileştirme hem de ekolojik mahallelerin uygulama alanlarıdır. Bu alanlar, sanayi alanlarında yeni üretim etkinliklerinin desteklenmesi, eğitim, araştırma-geliştirme ve gelişmiş kentsel servislerin, yeni konut sunumunun gerçekleştirilmesi gibi planlama aktiviteleri ile kent bütününe yayılacak bir dönüşüm yaklaşımının uygulama alanlarını oluşturmaktadır.

3.2.6.2.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Mahalle ölçeğinde belirlenen planlama yaklaşımları ile ilgili yasal araçlar ve dokümanlar; 31/2010, 3 Ağustos, Barselona Metropoliten Alanı Kanunu, 1956 Arazi Kanunu, 1976 Metropoliten Master Plan, alandaki fiziksel dönüşümün ne olacağına ve araçlarına ilişkin stratejiler (örneğin özel geliştirilmiş yeni altyapı planı), Master Plan değişikliklerindeki müdahale düzeylerinin denetleyicisi olarak Özel İç Reform Planları, karmaşık bir planlama süreci olması halinde, farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek, kendi araçlarını bu ihtiyaçlara uyarlayabilecek ve planlama norm ve ilkelerine uygun özel planlar ve Kentsel Yenileme/iyileştirme/Dönüşüm Planlarıdır.

3.2.6.2.e. Uygulama Süreci

Öneri projelerini içerisinden kamu katılımı, özellikle mahalle derneklerinin katılımı, sonrasında seçilip onaylanan planın Belediye Başkanlığına gönderilmesi ile süreç başlamaktadır. Plan, belediye başkanı tarafından onaylandığı takdirde planlama süreci boyunca kurumlar, sanayi ve ekonomi çevrelerindeki birçok mesleki uzmandan danışmanlık alınarak ve çalıştaylar düzenlenerek proje geliştirilmektedir. Şehir plancıları ve mimarların katkıları ile planın teknik kısımları Planlama Servisleri Birimi içerisinde gerçekleştirilmektedir. Yapılacak Özel İç Reform Planları kamu girişimleri ile desteklenerek süreç hızlandırılmaktadır. Barselona Kent Konseyi Planlama Dairesi ve projeye göre değişen özel sektör tarafından mali olarak destek sağlanarak projenin yönetimi gerçekleşir.

3.2.6.2.f. Katılım Araçları

Barselona kentinde karar alma, planlama ve yönetim sürecinde mahalle dernekleri ve kuruluşları önemli bir rol oynamaktadır. Analiz yapılması ve teşhis konulmasında mahalle sakinlerinin, idari ve kamusal servislerin tekniklerinin

ve profesyonellerinin katılımı büyük önem taşımaktadır. Bazı mahalle projelerinde ise mahalle derneklerinin ve proje tasarımcılarının ortak olarak düzenledikleri atölye çalışmaları ile (workshop) katılımı daha geniş bir kesime yaymaya çalıştıkları görülmektedir.

3.2.6.3. Sokak-Parsel

3.2.6.3.a. Yaklaşım

Toplu taşıma ve bisiklet ağlarının geliştirilmesi ile birlikte yürünebilirliğin arttırıldığı sokaklarda özellikle proje geliştirilen alanlardan bir tanesi her yaştaki öğrencilerin okula tek başlarına gidip gelmelerini kolaylaştıracak güzergahların belirlenmesidir.

'Superislas' (Süper Adalar) projesi, sürdürülebilir hareketliliği/ulaşımı, kamusal alanın yoğun kullanımını, biyoçeşitliliği, vatandaş katılımını destekleyen bir sosyal yapıyı, ekolojik ayakızının azaltılmasını ve sonuç olarak, kentteki insan ölçeğinin vurgulanmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Yeni gelişme alanlarındaki parselasyon sistemi sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği odaklı yapılmaktadır. Yapılaşmanın olduğu yerlerde ise yapı adası veya parsel bazından olan kentsel boşluklara kamusal bir kimlik kazandırılarak bu alanların aktif bir halde kullanımının sağlanması bu ölçekte öncelikli planlama yaklaşımını oluşturmaktadır. Kentsel boşluklara kamusal bir fonksiyon tanımlanması mahalle birikteliğinin sağlandığı noktalar olarak bu alanların iyileştirilmesine, mahalle ile arasındaki uyumun sağlanmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

3.2.6.3.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Sokak-Parsel ölçeğinde hazırlanan projeler, programlar ve planlar, Master Plan, Parsel Planı, Akıllı Işıklandırma Sistemleri Planı, Barselona Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Planı, Yeşil Koridorlar Planı ve mevcut kentsel tasarım rehberlerine uygun olmalıdır.

3.2.6.3.c. Uygulama Alanları

- Mahalle ölçeğinde belirlenen okul güzergahları 'Okul yolu' yazılı yeşil bir bantla belirtilmektedir.
- Yeni bir kentsel organizasyonu sağlamak için pilot bölge olarak seçilen beş makro alanda 'Superislas' projesi gerçekleştirilmektedir. Proje mahalle ölçeğinde ele alınmasına rağmen, gerçekleştirileceği alan kentsel ve çevresel eylemlerin/aktivitelerin gerçekleştiği sokaklar ile çevrili yapı adalarıdır.
- Kentsel boşluklar, kısa vadeli dönemde herhangi bir yapılaşmanın/projenin öngörülmediği belediyeye ait araziler olarak tanımlanır. Günümüze kadar yapılmış olan yarışmalarda kazanan fikirlerin büyük bir kısmı sosyal dışlanma riski taşıyan nüfusa yardım etmek için tasarlanmış kent bostanları/bahçeleridir. Bunun dışında, düşük gelirli nüfusa hizmet edecek yeme-içme alanı, sanat ve kültür odaklı sergileme alanları, eğitim, sosyal ve ekoloji odaklı aktiviteler, bisiklet parkı ve tamir alanı gibi farklı türde fonksiyonlarda bu alanlara tanımlanmaktadır.

3.2.6.3.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Yenileme ve Restorasyon Programları, gürültü planları, teknoloji ve sürdürülebilirlik odaklı altyapı planları, Okul Yolları Projesi, Mikroşehircilik Planı ve Programları, Süper Adalar Pilot Programları, yapı adasındaki iç mekânların

değerlendirilmesi için plan ve programlar ve Plan BUITS (Bölgesel ve Sosyal Katılım ile birlikte Kentsel Boşluk Planları) sokak-parcel planlama ve tasarımıyla ilgili araçlardır.

3.2.6.3.e. Uygulama Süreci

Kendi başlarına ve güvenli bir şekilde öğrencilerin okula gidip, eve geri dönmelerini teşvik eden ve aynı zamanda mahalleyi tanımalarını ve yön bulma duygularını geliştirmeyi hedefleyen okul yolları projesi bir eğitim programı olarak geliştirilmektedir. Bu proje, politik bilinç ve yol eğitimi üzerinden oluşan, yaşam kalitesini ve hem çevresel hem de sosyal saygıyı ön planda tutan yeni bir ulaşım/hareketlilik kültürüne dayanan katılımcı bir proje olarak geliştirilmiştir. Katılımın sağlanması ile belediye tarafından belirlenen ve işaretlenen güzergahların sonrasında proje, sokakların geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve aktifliğini koruması için süreklilik göstermektedir.

'Superislas' projesi Barcelona Belediyesi tarafından Kentsel Ekoloji Kurumu'nun da işbirliğiyle hazırlanmıştır. Proje içerisinde belirlenen altı farklı temanın uygulanmasıyla süreç devam etmektedir. Bu temalar:

- Yeni otobüs ve bisiklet ağının kente entegrasyonu, bisiklet ve yaya ulaşımının teşviki, ticari dağıtımın iyileştirilmesi ve gürültü ve kirliliğin azaltılması ile daha sürdürülebilir bir ulaşımın sağlanması,
- Trafikğin rahatlatılması, boş zaman aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği mekanların artırılması ve buralarda yeni kullanımların tanımlanması ile kamusal alanların canlandırılması,
- Yeşil koridorların geliştirilmesi, kuş türlerini kente çekebilmek için mikro yaşam alanlarının oluşturulması ve yeni kamusal alanlar yaratılarak bitki türlerinin artırılması ile biyoçeşitliliğin ve kentsel yeşilin geliştirilmesi,
- Erişilebilir kentsel donatıların sağlanması, iş imkânı ve sosyal entegrasyonu sağlayan üretim aktivitelerinin teşvik edilmesi ile sosyal dokunun ve bütünleşmenin sağlanması,
- Tüketimin azaltılması, yenilenebilir enerjinin üretilmesi, içme suyu talebinin azaltılması ve atık sularından yararlanılması ile doğal kaynakların kullanımında kendine yeterliliğin sağlanması,
- Projenin tanımlanması ve eylem planlarının geliştirilmesine vatandaşın katılımının desteklenmesi ile yönetim sürecine entegrasyonun sağlanmasıdır.

Kentsel boşlukların değerlendirilmesi için hazırlanan planlar ve programlar, belediye tarafından açılan bir yarışma aracılığıyla seçilmektedir. Kurum ve kuruluş temsilcileri ve yerel politik gruplar tarafından oluşturulan yarışma değerlendirme komitesi, kentteki kuruluşlara ve derneklere bu alanlarda geçici aktiviteler geliştirmek için yetkiler vermektedir. Plan, alan yönetimini maksimum üç yıl elinde tutabilen, kar amacı gütmeyen, kamusal veya özel kuruluşlar tarafından yönetilmektedir.

3.2.6.3.f. Katılım Araçları

- Okul güzergahlarında, öğrencilerin ve ailelerinin yanı sıra eğitimci olarak diğer aktörlere de sorumluluk düştüğü için Öğrenci Anne Ve Babalar Derneğinin katılımı desteklenir ve mahalle nüfusunun ve belediye çalışanlarının (zabıta vb.) katılımı ile de geliştirilir.
- Barcelona Belediyesi'nin hazırlamış olduğu 'Superislas' projesi, Kentsel

Ekoloji Kurumu'nun katılımının yanı sıra mahalle derneklerinin, vatandaşların, özel girişimcilerin de katılımı ile gerçekleştirilmektedir.

- Kentsel boşlukların aktif hale getirilmesi için hazırlanan plan ve programlardaki en önemli amaçlar arasında bu alanlar için konsept oluşturulması ve alan yönetimi konularında vatandaşların katılımının teşvik edilmesi yer almaktadır. Belediye, mahalle dernekleri ve vatandaşlar tarafından süreç kontrol edilmektedir. Plan ve programın hazırlanması ve uygulanması ise kar amacı gütmeyen kamusal veya özel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.2.6.4. Yapı

3.2.6.4.a. Yaklaşım

Barcelona kentinin çevresel yapısının giderek bozulmasını durdurmak için farklı bir biçimde yaşama, çalışma ve tüketme yolları araması nedeniyle "Sürdürülebilir Bina" yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım ile birlikte enerji bakımından kendi kendine yetebilir, doğal kaynakların akıllı yönetiminin sağlandığı, sürdürülebilir inşaat kriterlerine uygun ve doğal çevreye saygılı tasarımların yapılması amaçlanmaktadır.

3.2.6.4.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Mevcut kentsel tasarım rehberleri ve bina kodları ile uyumlu bir planlama ve tasarım gerçekleştirilmektedir.

3.2.6.4.c. Uygulama Alanları

- Dikey bahçeler: Kaynakların verimli kullanılması ve kirliliğin önlenmesini sağlayarak kentin doğal çevre ile uzlaşması, korunan kuş türlerinin yuvalarını bu bahçelere kurmalarına olanak tanınması
- %100 tahta bina: Doğal malzemelerin kullanılması
- Enerji verimli ofis binaları: Kendi kendine yetebilir ve çevreye saygılı bir çalışma mekanı, yenilikçitasarımlar, enerji tüketiminin ve emisyonun azaltılması, verimli atık yönetimi
- Akıllı bina: Endüstri miras alanlarının kentsel dönüşüm sürecinde, mevcut yapıların akıllı bina yaklaşımına göre dönüştürülmesi bu değerlerin korunması, devamının sağlanması ve yeniden değer kazanmaları açısından önemlidir.

3.2.6.4.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Belediye + Sürdürülebilirlik Programı, Sürdürülebilirlik Stratejik Planı, endüstriyel binalar için bilim ve teknolojiye dayalı stratejik planlar, Bina Yasası ve Bina Kodları, sıfır emisyon programları ve su ve enerji verimli bina programları yapı ölçeği ile ilgili dokümanlardır.

3.2.6.4.e. Uygulama Süreci

Yeni bir yapının inşaa süresi, Belediye tarafından inşaat yapılacak parselin kentsel arazide olduğu onaylandıktan ve mevcut bir mimari projesi olup olmadığı kontrol edildikten sonra başlar. Belediyeden izin alındıktan sonra inşaat başlatılabilir. İnşaat tamamlandıktan sonra ise mimarın başlangıç projesi, belediyenin inşaa izni ve mimar tarafından imzalanmış olan inşaatın bitiş sertifikasının notere sunulması yeni binanın tapusu alınır. Son olarak, binanın mülk kayıtlarına girişi yapıldıktan sonra Kadastro tarafından da onaylanır.

3.2.6.4.f. Katılım Araçları

Barselona Belediyesi, mülk sahipleri ve kamusal ve özel girişimciler arasındaki işbirliği katılım araçları arasında yer almaktadır.

3.2.6.5. Tematik

3.2.6.5.a. Yaklaşım

Son yıllarda Barselona'da turizm sektörü, farklı özellikleri ve yönleriyle hızlı kentsel büyümenin, sosyal ve ekonomik etkilerin göstergesi haline gelmiştir. Arz ve talep açısından önemli bir gelişmeyi deneyimleyen bu sektör, tüm kent üzerinde fark edilir değişimlere ve etkilere neden olmuştur. Bu nedenle, kentsel model ile uyum içerisinde, ziyaretçi ve bölgede yaşayan nüfus arasında dengenin ya da sinerjik bir ilişkiyi sağlayan, ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel/tarihi mirası sürdürülebilirliğinin sağlandığı bir "turizm modeli" yaklaşımı benimsenmiştir. Barselona kentinde turizm aktivitesinin ve kentte turizm bağının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

3.2.6.5.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Plan sürecinde, kentte turizmin stratejik hedeflerine ulaşmak ve onları düzenlemek için kentsel ve ulusal ölçekteki diğer planlarla, kurumlarla ve kuruluşlarla bağlantılı mekanizmalar oluşturulmuştur.

3.2.6.5.c. Uygulama Alanları

Turizm aktivitesinin uygulama alanları üç farklı ölçekte tanımlanmıştır:

- Bölgesel ölçek: Turistik alanlar ve ikonlar, metropoliten çevresi, Katalunya'nın başkenti olarak Barselona
- Sektörel ölçek: Ticaret, konaklama, yeme-içme
- Ürün ölçeği: Turizm ve kültür, Turizm ve iş

3.2.6.5.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Metropoliten Master Planı (1976), Barselona Turizm Stratejik Planı, Barselona kentine turizm aktivitelerinin ekonomik etkilerini yansıtan çalışmalar/raporlar ve kentin senelik ziyaretçi istatistikleri turizm planlamasına dair ilgili yasal araçlar ve dokümanlardır.

3.2.6.5.e. Uygulama Süreci

Süreç, Barselona Belediyesinin Turizm ve Kent konusu için Eylem Programını düzenleyen devlet araçlarının belediye genel kuruluna sunulması ve Turizm Özel İcra Komitesi tarafından proje geliştirme alanı içerisindeki Eylem Programını onaylaması ile başlamaktadır. İlk aşama olarak bölgesel, sektörel, ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerin tanımlamalarını içeren ve turizm olgusunu bütüncül bir bakış açısı varsayan analize ve teşhise dair dokümanlarının hazırlanması gerekmektedir. Bu aşama süresince katılımın sağlanabilmesi için şehir içinde ve dışında birçok farklı yerde sunumlar yapılmaktadır.

İkinci aşama, önerilen yeni modele ulaşmayı engelleyecek her türlü zorluğun sentezini yapan Stratejik Önerinin oluşturulması ile başlamaktadır. Turizm aktivitelerinin bölgesel desentralizasyonu, kent ve bölge çerçevesinde turizmin yeni bir yönetişi, toplum ve kurumlar arasında bütünlüğün oluşması, liderlik ve turizm ile ilgili sektörlerin ve hedeflerin rekabet gücünün artırılması

bu önerilerden bazılardır. Plan süresince toplum süreci içerisinde her zaman yerini almaktadır.

3.2.6.5.f. Katılım Araçları

Turizm Özel İcra Komitesi ve bu kurulun oluşturulmasına yardımcı olan Barselona Ticaret Odası ve Barselona Belediyesi'nin Belediye Eylem Programı ile sürece katılımı söz konusudur. Plan yönetiminin yapısını, kentsel gelişmeyi de garanti altına alan üç ana organ oluşturmaktadır. Bunlar, Teknik Komite, Danışma Kurulu ve Yönetim Kurulu'dur. Bunların yanı sıra turizmin tanımlanması ve analiz edilmesi için üniversite araştırma gruplarının ve turizm alanında uzman şirketlerin çalışmaları oluşturması veya mevcut örnek çalışmaların düzenlenmesi ile katılım sağlanmaktadır. Vatandaş ile yapılan anketlerle de bölgede yaşayan nüfusun sürece katılımı gerçekleştirilmektedir. Birinci aşamada, Barselona Heyeti ve Katalonya Özerk Hükümeti'nin yanı sıra kurumlar, kültürel, ekonomik, sosyal ve yerel birçok farklı kuruluşlar, sendikalar ve meslek örgütleri, turizm ile bağlantılı işveren, saygın ana sektörler ve şirketlerde planlama süreci içerisinde söz sahibidirler.

3.2.6.6. Değerlendirme

Son yıllarda, Barselonada gerçekleştirilen birçok sayıda kentsel ve mimari projeler kenti bir kentsel müdahale modeline dönüştürmüştür. Kentte yüzden fazla yeni kamusal alanın yaratılması, önemli bir dizi kentsel donatının yeniden planlanması ve kentin altyapı modernizasyonunun tamamlanması, kentsel yenileme ve planlama sürecinin farklı tezahürleridir. Farklı ölçeklerde yapılan bu kentsel müdahaleler ve tasarımlar her zaman 1976 yılında hazırlanmış olan Metropoliten Master Plan'ın oluşturmuş olduğu Barselona modeline dayandırılarak ve bu planın kuralları çerçevesinde yapılmaktadırlar. Barselona Modeli (1976) her ölçekte tasarım ve planlara rehberlik ederken, özellikle 2000'li yıllar itibarıyla kentsel planlama gündeminde ilk sıralarda yer alan sürdürülebilir kent yaklaşımı için 2011 yılında Barselona Belediyesi tarafından hazırlanmış olan "Barselona Yeşil Altyapı ve Biyoçeşitlilik Planı" da önemli bir rehber niteliği taşımaktadır. Planda, doğanın ve kentin bir noktada birleştiği ve birbirine bağlandığı, yeşil altyapının kent bütününde bir bağlantıya eriştiği ve yeşil mirasın çevresindeki doğal alanlarla birlikte devamlılığı sağlayabildiği bir şehir tanımlanmıştır. Rehberde bu yeşil bütünlüğü, çevresel ve sosyal bir işlev sunan ve kentin bir parçası olan yeşil altyapı olarak düşünülmesi gerekliliği vurgulanırken, yeşil alanlardan kent ölçeğinde bir ağ yaratılması amaçlanmıştır.

3.2.7. MİAMI

3.2.7.1. Kent

3.2.7.1.a. Yaklaşım

Yerel Yönetim Kapsamlı Planlama ve Arazi Geliştirme Düzenleme Yasası (Local Government Comprehensive Planning and Land Development Regulation Act) kapsamında Miami Kapsamlı Mahalle Planı'nın uygulanmasına ilişkin (Miami Comprehensive Neighborhood Plan) bir kod sistemi oluşturmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.1.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Oluşturulan kod sistemi ile üst ölçekle bağlantı "Kent Yönlendirici İlkeler"

üzerinden kurulmaktadır. Bu ilkeler, altyapı, ulaşım, yeşil alan, arazi kullanımı, konut erişilebilirliği, büyüme ve gelişme başlıkları altında tanımlanmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.1.c. Uygulama Alanları

Uygulamada minimum gereksinimler ya da maksimum sınırlar üzerinden toplumsal sağlık, güvenlik, ahlaki değerler ve genel refah konuları belirlenmektedir.

Miami'nin Bölgelere ayrılması (Transect Zones, T-Zones) ayrılmıştır. T1, T2, T3 bölgeleri, doğal çevreye ilişkindir. T4, T5, T6, D1, D2 bölgeleri ise yapıli çevre bölgelerini temsil etmektedir. (T1) Doğal, (T2) Kırsal, (T3) Yan Kent, (T4) Kent, (T5) Kent Merkezi, (T6) Kent Çekirdeği, şeklinde bölgeleme tanımları yapılmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.1.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Miami 21 Atlas, Miami için Bölgeleme Yasası'nın (Zoning Ordinance for the City of Miami - Ordinance 11000) yerine oluşturulmuş bir kodlama sistemidir.

3.2.7.1.e. Uygulama Süreci

Kodlamada belirlenen kesitteki bir yerleşim dokusunun geliştirilmesiyle süreç başlamaktadır. Geliştirme koruma ve/veya geliştirme amaçlı ilerlemektedir. Atlas'taki herhangi bir yasa değişikliği için Kent Sekreterlik Ofisi (City Clerk Office) ve Planlama Departmanı gerekli değişikliği onaylamaktadır. Bir Bölgeleme Yöneticisi (Zoning Administrator) Kent Yöneticisine (City Manager) karşı sorumludur. Planlama, yapı ve bölgelemede, kamu hizmetlerinde (itfaiye ve polis vb.) çalışanlar da Bölgeleme Yöneticisine herhangi bir ihlal durumunu raporlamak durumundadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.1.f. Katılım Araçları

Sürece katılımda Miami 21 web sitesi üzerinden gerekli açıklamaları içeren duyurular tüm kamuoyuna iletilmektedir. Miami 21 (Zoning Code, Parks Plan) gibi kamusal toplantılar düzenlenmektedir ve sürece dahil olan tüm aktörler bir araya getirilmektedir. Miami 21 e-mail veritabanına üye olunarak proje ile ilgili tüm gelişmelerden haberdar olmak mümkündür. Yerleşim bölgelerindeki Local NET (Neighbourhood Enhancement Team) Ofisi ile irtibata geçerek toplantı tarihleri öğrenilip sürece dâhil olmak için bilgi alınabilmektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.2. Mahalle

3.2.7.2.a. Yaklaşım

Mahalle ölçeğinde farklı topluluklara sürdürülebilir bir gelişme biçimi oluşturmak temel yaklaşımdır.

3.2.7.2.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Üst ölçekteki bağlantı "Toplum Yönlendirici İlkeler" ile tanımlanmaktadır. Bu ilkeler, arazi kullanımında karma kullanım, kompakt toplum oluşturma, mahalle merkezlerini güçlendirme ve direkt gelişim politikalarını içermektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.2.c. Uygulama Alanları

Uygulama alanları yerleşim, mahalle ve yapıya ilişkin entegre bir sistemi içermektedir. Konut yoğunluğuna yeni bir bağlantı öngörmek ($t_4 = 36$ birim/dönüm), aktif zemin katlarla kat mülkiyetini organize etmek, mahalle merkezlerine bazı birleşim noktaları (nodes) öngörmek, büyük parsellerde özel alan planı yapılması, ticari koridorların geriye çekilerek yeniden geliştirilmesi, iş merkezleri ve yeni yatırımları düşük yoğunluklu konutlardan uzaklaştırmak uygulamaya yönelik başlıca içerikleri oluşturmaktadır.

3.2.7.2.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Özel Alan Planları bu ölçekteki temel dokümandır.

3.2.7.2.e. Uygulama Süreci

Özel Alan Planlarında dokuzdan fazla parselin birleştirilmesi ve planlanması hedeflenir. Tekil veya çoğul mal sahipleri Özel Alan Bölgelemesi için başvuruda bulunur. Alan kod ile belirlenen kriterleri sağlamalıdır. Bu alanda herhangi bir yapı bulunuyorsa bu yapıya bir ruhsat belgesi verilmektedir.

3.2.7.2.f. Katılım Araçları

Sürece katılan aktörler komşu mülk sahipleri olarak nitelendirilmektedir.

3.2.7.3. Sokak-Parsel

3.2.7.3.a. Yaklaşım

Kent içi geçiş alanlarından özel alanlara yönelik başlıkların belirlenmesi ve kent içi sokak tasarımı rehberleriyle kullanıcıya kılavuz oluşturulması amaçlanmaktadır.

3.2.7.3.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Bu ölçekte "Kent-Sokak ilişkisi" önem kazanmaktadır. Bu kapsamda kent içindeki geçiş alanlarının ve özelleşmiş alanlara yönelik başlıklar açıklanmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.3.c. Uygulama Alanları

"Kent-Sokak ilişkisi"nin kurulması için sokak ölçeğinde uygulama alanları belirlenmektedir. Bu alanlar rehberin üst ölçekle ilişki kuracağı alanlar olarak kamusal alanlar, peyzaj ve yürüme alanları, altyapı, aktif zemin kat ve sokak kullanımı, ön bahçelerin tanımı, yeşil bina teknolojisi, yaya aktif bir toplum yapısı, arazi kullanım ve ulaşım hatları bağlantısı şeklinde belirlenmektedir.

3.2.7.3.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Bu ölçekteki ilgili doküman ve mevzuat "Bina Düzeni ve Konfigürasyonu ile İlişkili Standartlar ve Tasarım Özet Tabloları"dır. Bu tablolarda bina düzeni, bina konfigürasyonu, bina fonksiyon ve yoğunluğu, mimari standartlar, peyzaj, yönlendirme işaretleri, park etme ve çevre standartlarına yönelik bilgiler verilmektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.3.e. Uygulama Süreci

Sokak ve parsel ölçeğinde terk, ruhsat, çeşitlilik, bölgelemede değişikliği gibi hangi kapsamda değişiklik yapılacaksa kodda bulunmaktadır. Buna bağlı olarak süreç, ön uygulama, ön uygulamanın planlama departmanına iletilmesi, sertifikanın alınması, Planlama Bölgeleme ve Başvuru Platformuna ve son olarak da Kent Komisyonuna konunun iletilip uygulanması şeklinde ilerlemektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.3.f. Katılım Araçları

Sürece katılan aktörler, Planlama Departmanı, Koordineli Denetim Komisyonu, Planlama Bölgeleme ve Başvuru Platformu ve Kent Komisyonu'dur (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.4. Yapı

3.2.7.4.a. Yaklaşım

Yapılardaki temel yaklaşım konut fırsatları ve seçimleri sunmak üzerinden belirlenmektedir.

“3.2.7.4.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Miami'de "Blok-Bina-Yönlendirici İlkeler" ile üst ölçekle ve planlamayla bağlantı kurulmaktadır. Bu ilkeler, "yapı ve peyzajın kodlamadaki fiziksel tanımı karşılması, otomobil, yaya ve kamusal mekanın dengesi, sokak ve binaların güvenli çevreler oluşturmaları, mimari ve peyzajın yerel iklim, topografya, tarih, yapı ile uyumu, yapıların enerji verimli tasarımı, kamusal yapı ve meydanların desteklenmesi, tarihi çevre ve dokunun korunması, uyumlu ve düzenli gelişme" konularını açıklamaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.4.c. Uygulama Alanları

Konut fırsatları ve seçimlerinin yapılabilmesi için bu konudaki uygulama alanları belirlenirken konut geçişlerinde bir sıralamaya gidilmesi (T3, T4, T5, T6) söz konusudur. Yine maximum yüksekliklerin belirlenmesi, konut tipolojilerinin öngörülmesi de uygulama alanlara referans olacak başlıkları oluşturmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.4.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Uygulama, konut ve ticari alanlar, altyapı ve işaretlere yönelik yönetmelikler bu başlıktaki ilgili dokümanlardır.

3.2.7.4.e. Uygulama Süreci

Yapı ölçeğinde terk, ruhsat, çeşitlilik, bölgeleme değişikliği gibi hangi kapsamda değişiklik yapılacaksa koddan bulunmaktadır. Buna bağlı olarak süreç, ön uygulama, ön uygulamanın planlama departmanına iletilmesi, sertifikanın alınması, Planlama Bölgeleme ve Başvuru Platformuna ve son olarak da Kent Komisyonuna konunun iletilip uygulanması şeklinde ilerlemektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.4.f. Katılım Araçları

Sürece katılan aktörler, Planlama Departmanı, Koordineli Denetim Komisyonu, Planlama Bölgeleme ve Başvuru Platformu ve Kent Komisyonu'dur (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.5. Tematik

3.2.7.5.a. Yaklaşım

Tematik anlamda genel yaklaşım koruma ve geliştirme hedefleri belirlemek ve her toplulukta bir özsaygı oluşmasını teşvik etmektir.

3.2.7.5.b. Üst Ölçekle Bağlantı / Planlama ile İlişkisi

Miami 21 Code Projesi ile koruma ve geliştirme hedefleri belirlenmektedir. Koruma hedefleri, doğal çevrenin, yeşil alanların ve tarihi kaynakların korunmasıdır. Geliştirme hedefleri ise ekonomik, kentsel ve kültürel gelişim,

altyapı, yoğunluk ve rasyonel bir büyüme politikasını kapsamaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.5.c. Uygulama Alanları

Mahalle karakterini destekleyecek öngörülebilir bir gelişme tasarlanması, geçiş bölgelerinin sistemli bir şekilde oluşturulması, geliştirme kuralları ve yasalarını bir kod dili ve görsel diyagramlarla ifade edilmesi, toplum katılımının desteklenmesi başlıkları ile projenin uygulama alanlarına yönelik bazı tanımlar getirilmektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.5.d. İlgili Doküman ve Mevzuat

Miami 21 Smart Growth. 10 Temel İlke (Ten Core Principles) tematik ölçekteki mevzuatın sınırını çizmektedir (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.5.e. Uygulama Süreci

Belirlenen ölçekte terk, ruhsat, çeşitlilik, bölgeleme değişikliği gibi hangi kapsamda değişiklik yapılacaksa koddan bulunmaktadır. Buna bağlı olarak süreç; ön uygulama, ön uygulamanın planlama departmanına iletilmesi, sertifikanın alınması, Planlama Bölgeleme ve Başvuru Platformuna ve son olarak da Kent Komisyonuna konunun iletilip uygulanması şeklinde ilerlemektedir.

3.2.7.5.f. Katılım Araçları

Sürece katılan aktörler; Planlama Departmanı, Koordineli Denetim Komisyonu, Planlama Bölgeleme ve Başvuru Platformu ve Kent Komisyonu'dur (Miami 21 Smart Growth, 2008).

3.2.7.6. Değerlendirme

Miami için oluşturulmuş "Miami 21 Smart Growth" içeriğinde koruma ve geliştirme üzerine stratejiler belirlenmektedir. "Miami 21 Code" projesi, bu doğrultuda kente ilişkin bir kodlama sistemi oluşturmaktadır. Kodlama sisteminde genel hedef, amaç ve içerik tanımının yapılmasının ardından kentte genelden özele doğru olan bölgeler belirlenmektedir. Bu sayede kent ölçeğinden yapı ölçeğine kadar kentteki her detaya ilişkin standartlar ve tablolar oluşturulmaktadır. Ayrıca, tanımlı alanlarda da bölgeleme yapılmaktadır. Tüm bu bölgeler tablolara yansıtıldıktan sonra yasal düzenlemeler ve prosedürler hakkında açıklamalar verilerek uygulamaya ilişkin durumları açıklayan entegre bir sistem oluşturulmaktadır. Süreçte kente ilişkin uygulayıcıdan başlayarak ilgili diğer aktörlerle oluşacak ilişki detaylı açıklanmaktadır. Miami bu kapsamda kent, mahalle, parsel, sokak, yapı olmak üzere birçok ölçekteki kentsel tasarım kararları, bu kararların uygulayıcıları ve uygulamada yer alacak aktörlerin bir araya gelişlerine göre bölgeleme sistemi içinde ele alınarak sistemli bir şekilde çözümlenmektedir.

Amerika Genel Değerlendirme: Amerika Birleşik Devletleri'nde 1970'li yıllardan bu yana kentsel tasarıma ilişkin gelişmeler yerel yönetimler tarafından kontrol edilmektedir.

Öne Çıkan Rehber Türleri: Amerika'da kentsel tasarıma ilişkin iki şekilde rehberlik yapılmaktadır (Barnett, 1974). İlki amaç, hedef ve ilkelere yönelik rehberler ve aynı zamanda standartlardır. İkincisi ise özellikle alan temelli kentsel tasarım çalışmaları olup plan, bölge kodları, tasarım rehberleri ve

kent merkezi ile mahalleler ölçeğinde tasarım araçlarıdır. Yerel yönetimler bu araçların tümünü kullanmamakta ancak gelişme sürecinde uygulamaya yönelik uygun dokümanları üretmektedir. Uygulamada destek araçlar olarak da gelişme için teşvikler, ek idari ölçütler (hakların transferi vb.) kullanılmakta ve planlama uygulama adına desteklenmektedir. Özellikle tarihsel kimliği önemli yerleşmelerde hak transferleri, uygulamayı kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda "Miami 21 Code" kodlama sistemi oluşturan ve bu sistemin içindeki tasarım kriterlerini sistematik bir biçimde veren önemli bir örneği teşkil etmektedir.

Rehberlerin Genel Çerçevesi ve İçeriği: Amerika Birleşik Devletlerinde planlama araçları, planlama geleneklerinden dolayı, bölgelemeye bağlı kurallardır. Bu nedenle, kentsel tasarım ve kentsel tasarım rehberleri, planlamanın arazi kullanımı amaçlı yaklaşımını üç boyutlu biçimde zenginleştirmektedir. Bu kapsamda kitle, yükseklik, otopark, geri çekme gibi üçüncü boyutu yönlendiren açılımlar rehberlerde yer almaktadır. Yine bu açılımlar bazı rehberlerde kent, toplum ya da blok-bina yönlendirici gibi ölçekler altında da sınıflandırılmaktadır (Miami 21 Smart Growth, 2008).

Rehberlerin Yaklaşımı: Kentsel tasarım rehberleri özellikle tasarımın amaç, hedef ve ilkelerini ortaya koymaktadır. Yerel yönetimler de başvuruları ve teklifleri değerlendirmektedir. Bunu izleyen kentsel tasarım rehberleri de etkin, yetkin, uygun çözümleri öneren araçlar olmaktadır. Kentsel tasarım rehberlerinin kolay ve anlaşılabilir olması önemlidir. Kullanıcı ile doğrudan bağ kurulabilmesi ve çizim, grafik ve anlatıların açıklayıcı olması hedefe yönelik en önemli adımdır. Önceleri kullanılan "yapı zarfı" yaklaşımı daha sonra kentsel tasarım rehberleri ile performans belirleyen içerikleri ile yapılanma düzenini sağlamaktadır. Kentsel tasarım rehberleri, öncelikle daha az zorlayıcı ancak daha çok yorumlayıcı içerikleri ile tasarım kalitesine ilişkin detaylara dayanmaktadır.

Rehber Oluşumunda/ Kullanımında Yer Alan Aktörler ve Katılım Süreci: Rehberlerde yerellik ve yere özgü detaylar önemlidir. Bu detaylar ve kararlar, katılım süreci ve tasarım kalitesinin oluşum ve sürdürülebilmesinde kapsamlı bir hareket ortamını kurmaktadır. Kamusal, kentsel tasarım ile kamusal mekanlarda, kentsel peyzaj ve görünüm, görsel bağlama ilişkin yaklaşımlar olarak öne çıkmaktadır. Sosyal ilişkiler, kamusal mekan kullanım ve kalitesi ancak kentsel tasarım kararları ile sağlanmakta, bu aktörler arası karar verme süreci ve katılım platformunu da belirlemektedir.

Rehberlerin Dayandığı Mevzuat: Amerika'da kentsel tasarıma yönelik gelişmelerin kontrolünü yerel yönetimler gerçekleştirmektedir ve "Yerel Yönetim Kapsamlı Planlama ve Arazi Geliştirme Düzenleme Yasası (Local Government Comprehensive Planning and Land Development Regulation Act)" konuyla ilgili temel mevzuatı oluşturmaktadır. Uygulamada minimum gereksinimler ya da maksimum sınırlılıklar üzerinden kamusal sağlık, güvenlik, ahlaki değerler ve genel refah konuları belirlenmektedir.

3.3. DEĞERLENDİRME

Kentsel Tasarım rehberleri, gelişme sürecini kontrol etme eylemi olup, tasarım kontrolleri ile birlikte kentsel mekânla buluşmakta ve aktörler arası işbirliğine dayanmaktadır. Bu bakış, kent için tasarım kalitesine ulaşmak için güçlü ve yenilikçi bir "Kentsel Tasarım" süreci demektir. Çok aktörlü olan bu süreç bütünlük bir sistemdir ve "Kentsel Tasarım Rehberi" olarak tanımladığımız bir dizi yeni araçlar sistemini beraberinde getirmektedir. En kritik ve etkili olan sorun ise sistemin çok önemli bir yasal süreç olması ve kentsel tasarım politikalarına dayalı yaklaşımları içeriyor olmasıdır.

Kentsel tasarımın estetik boyutunun ötesine geçen ve planlama sürecinin bir parçası olan tanımlı bir çerçeve içinde ele alınması gerektiği konusunda İngiltere önemli bir örnektir. Buna göre, planlama sistemi içinde 'Kentsel Tasarım' süreci, tasarım politikalarını yansıtmak için bir dizi karar ve stratejilerden geçerek oluşmuştur. 1980 tarihli "Planlama Yasası", "Planlama –Kentsel Tasarım" ilişkisini, planlama otoriteleri için kentsel tasarımın "estetik" boyutunun uç ve öznel bir konu olduğunu belirterek, "... bu yüzden estetik kalite adına kurul üyeleri yalnızca gelişme üzerinde özel görüşlerini yansıtır" ibaresi ile sorunu tanımlamıştır. (22/80 Paragraf ve 19.sirküler)

1992, yılında "Planlamaya İlişkin Revizyonlarda Kentsel Tasarım" adına yapılan değişikliğe ise konu geliştirilmiş, "planlama otoriteleri, yetersiz tasarımı kaçınılmaz olarak reddedilebilirler" denmiştir. Ancak burada kriterler, "ölçek ve/veya karakterin, çevreyle olan ilişkisindeki olumsuzluklar olarak değerlendirilmelidir" denmektedir. "Planlama içinde kentsel tasarım projeleri bu kriterlere dayanarak reddedilebilir, ancak estetik karar veriş subjektif bir değerdir, kurul üyeleri kendi özel görüşlerini yansıtamazlar" (PPG-Paragraf A3) ile de konuyu çerçevelemektedir.

1977'de, "Planlama Yasasında Kentsel Tasarım" üzerine "yerel planlama otoriteleri yetersiz kentsel tasarımı projelerini reddedilebilirler" denmektedir. Ancak, "bu reddediş kararları, planlama politikalarına ve ek destek kentsel tasarım rehberlerine dayanmalıdır" diye eklenmektedir. Bu araçların kamu danışmanlığında ve yerel planlama otoriteleri danışmanlığında hazırlanması beklenmektedir (PPG1 Paragraf 17).

Tüm bu değişim kararları, "Kentsel Tasarım Rehberi" ile tasarımın objektifliğine ulaşabileceğini göstermektedir. Özellikle de politika ve rehberlere dayandırıldığı zaman yaklaşımların somut kritikler olacağına işaret etmekte, önemli gelişmeleri ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımlar, karar tabanlı yaklaşımlar olarak 1991 Planlama Revizyon Kararları'nda "Tasarım Kontrolleri"ne dönüşmüştür. Ancak sistem belli bir esnekliği de dengelemektedir, burada planlama yetkilileri tarafından kullanılacak araçlar, kentsel tasarım rehberleri ve tasarım politikalarına gereksinim olduğunu vurgulamıştır (Carmona, 2003:75). Kentsel tasarım politika ve rehberleri planlamayla entegre bir süreci bize yansıtmaktadır. İngiltere ve Almanya örneğinde ülkesel planlama rehberi,

rehberlik kodları ve ölkesel kodlar yer almaktadır. Almanya'da bölgesel planlama rehberliği, bölgesel plan ve stratejiler, arazi kullanım planları geçerli iken İngiltere'de bölgesel yerel rehberlik vardır. Kentsel ve yerel ölçekte rehberlik, yerele özğü planlarla sağlanmaktadır. Tasarım hedef, amaç, ilke ve politikaları genelde bölgeleme kontrolleri ve tasarım kodları ile gelişmekte olan standartlarla desteklenmektedir. Mahalle, sokak veya parsel gibi daha alt ölçeklerde ise alana ilişkin stratejiler, gelişme çerçeveleri, master planlar, büyük ölçek alanlarda kullanılmaktadır. Daha küçük ölçekte İngiltere'de tasarım özetleri, Almanya'da ise bina yapılaşma planları geçerlidir. Bunlar detayda kodlar, işaret, norm ve standartlar ile sıralanmaktadır (Punter, 1999).

Kentsel tasarıma ilişkin özellikle kentsel tasarım rehberi önemli bir deneyimdir. ABD 'de kentler en az 25 yıllık bir tasarım politika üretme ve yenilenme deneyimi yaşamışlardır. Kentsel tasarım rehberleri ile tasarım kontrolleri anlamında uygulama pratikleri ve akademik çalışmaları ile ABD deneyimlerini İngiltere izlemektedir. Kentsel tasarım kontrolleri kentsel gelişme politikaları içinde detaylandırılmıştır. Almanya'da ise planlama hiyerarşisi daha karmaşık olduğu için farklı bir yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Yasal ve planlama kontrol sistemleri çok güçlü şekilde kullanılmaktadır. Ülkeler, yasal ve idari çerçeve, yetki ve sorumlulukların dağılımı, planlama kontrol yapısı, doğal ve yapılanmış çevre kalitesi, tasarım sorunları ve gelişme baskısı, kamuda farkındalık seviyeleri, tasarım deneyimi ve süreci gibi konularda bağlam olarak birbirinden farklılaşmaktadır.

İngiltere Hükümeti 'Kentsel Tasarım'ı, uzun bir deneyim süreci içinde daha objektif tabanlı bir yeni araçlar sistemi ile çözmüştür. Fransa, Almanya ya da ABD kentlerinde ise sistem bir dizi karmaşık yasal çerçeveye dayanmaktadır; tasarım rehberliğinde 'Bölgeleme (Zoning)' öngörüler, 'Gelişme Planları' veya 'Tasarım Kodları' gibi farklı araçlar öne çıkarılmış, bununla birlikte tüm ölkelerde yerel yönetimler yasal olarak 'Kentsel Tasarım Kontrolleri'nden sorumlu hale getirilmiştir.

ABD deneyiminde "Bölgeleme Kontrolleri" ile alanın yapılaşması ve böylece kentsel tasarım etkisi çözülmeye çalışılmaktadır. Bunlar karma kullanımlar, morfolojik karakteristikler, bina yapılaşma çizgisi, derinlik ve genişlik çizgileri ve üç boyutlu ölkelere, yoğunluk, geri çekme, yükseklik gibi detaylı ve kapsamlı konular olup çok geniş kapsamlı bir değerlendirmeye gidilmektedir. Ancak, kentsel tasarımda bölgeleme kentsel tasarım kalitesi için yeterli olmamakta, daha açık, etkin 'karar çerçeveleri', mekânsal tasarım stratejileri ile ilişkili "Tasarım Rehberleri" tanımlanmaktadır.

Burada kentsel tasarıma yönelik göz önüne alınan farklı detayda konular;

- Kentsel tasarım kalitesini arttırmak,
- Gelişme sürecinde koruma alanları ile kentsel tasarımı entegre etmek,
- Merkez alanı karakterini güçlendirmek,
- Özel karakter alanlarını ve çeşitliliği arttırmak,
- Kent bütününde alanlar/birimler arası kentsel tasarım ilişkisi kurmak,

- Yaya kullanımı için zengin, çeşitli, hoş deneyimler sunmak,
- Sanatı kent ve kentliyle buluşturmak,
- Güvenli, güçlü, insana ait ve 24 saat yaşayan bir kent merkezi yaratmak,
- İnsan ölçeğinde, kimlik, karakter ve ölçek ilişkisi kurulu alanlar yaratmak ve
- Bunları kent bütününde yeni gelişme alanlarına yaymak şeklinde sıralanmaktadır.

ABD 'Planlama' sistemi içinde "Kentsel Tasarım" sisteminin işlemesine yönelik kamu yararını da gözeten geniş kapsamlı 'zonage incentives' adıyla teşvikler kullanılmaktadır. Daha iyi tasarım değerleri, kamusal mekân yaratmak, 'bonus' sistemi ve ekstra ek zemin kat kullanımı, yükseklik, kütle, ek metrekare kullanımı olarak girişimciye yeni fırsatlar sunulmaktadır.

Alman ve Fransız planlama sistemleri stratejik planlar ile kentsel tasarımı ve tasarım kalitesine ilişkin kuralları sunmaktadır. Bunlara örnek olarak Almanya'da Flachennutzung Plan (GE), Fransa'da ise Schema Directeur (FR) verilebilir. Bu planlar büyük ölçek mekânsal planlama ve tasarım kararlarını, onların açık alan, peyzaj, koruma, altyapıya ilişkin öngörülerini sunmaktadır ve sıkça yerel ölçekte detaylı planlarla desteklenir. Alt ölçekte Almanya'da 'Be Baung Plan (GE)' , Fransa'da ise "Plan de Occunation de Soil (POS)" olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa ve ABD "kentsel tasarım politikaları ve rehberlerini" iyi işlenmiş kararlı ve değerli biçimde tanımlamakta ve kamunun objektif katkısı için de bunların geçerliliğini net bir şekilde vurgulamaktadır. İngiltere'de de hükümet, yerel planlama otoritelerini planlama gündemini yorumlamada kentsel tasarım kalitesini geliştirmek için önemli yayınlar yapmaktadır 'By Design: Urban Design In The Planning System: Cabe' (2000) bu örneklerden biridir ve daha iyi bir uygulama için önemli bir araç olarak ön plana çıkmaktadır.

Etkin bir tasarıma erişmek için tasarım politikaları çerçevesine dayalı bir dizi hedef olmak zorundadır ve bu gelişme için önemli bir araçtır. İlkeler ise bir dizi açık tasarım ilkesi olup, anlaşılır olmak zorundadır. İngiltere'de "tasarım ilkeleri iyi, net bir anlamaya dayanmalı ve yerel kimlik ile bağdaşmalıdır" denmektedir. Yasal koşullar planlama süreci içinde net değildir, o nedenle özel alanlarda yerel kimlik değerlerini sürdürmek için tasarım rehberleri hazırlanmalıdır.

Bunlar, kent merkezleri, koruma alanları, konut alanları, kırsal alanlar veya özel tipte alışveriş alanları oabildiği gibi detayda yollar, cepheler, peyzaj tasarımı ve konut alanlarına kadar detaylanabilmektedir. Rehberler, politikalarından daha detaylıdır ve hedef kullanıcı ile ilişkili kararları net açıklarlar, özellikle gelişme planları veya özel alanlarda kullanılırlar. Essex (1977) ve Birmingham (1990) için hazırlanan rehberler en tanınmış Kentsel Tasarım Rehberleridir. Bu rehberlerde kararlar genelleşmiş açıklamalar ile mekâna yansımaktadır. İlkelerin özel durum ışığında nasıl yorumlanacağı belirlenirken, hedefler tasarım rehberlerinde fiziksel formlarla ilişkili detayladönüştürülmeleri de mümkündür.

Rehberlerde tasarım kararlarına ilişkin yönlendirmeler dar bir çerçeve çizmemekte, seçenekler olarak sunulmaktadır. Bu nedenle, kentsel tasarım hedefleri iyi bir tasarıma dolaylı olarak katkı yapmakta, oluşturulan matriste düşeyde ve yatayda tasarım başlıklarına ilişkin olası ilişkiler karşılaştırılarak yansıtılmaktadır. Yönlendirilmiş kararlar, kamu sektörü için temel anlamları içermektedir, ancak bu etki sınırlıdır. Örneğin, rehberler iyi bir tasarım kalitesi için özel sektörü, yerel ya da merkezi yönetimi kontrollü bir girişimcilik anlayışı ile istekli kılmakta, kaliteli kentsel tasarım için tüm başlıklarda aynı zenginlikte kazanımlar sağlayacak "Kentsel Tasarım Rehberleri"ni gerekli kılmaktadır.

Bu rehberlerin hazırlanmalarında asıl çeşitlilik kaynak yoğun araçlar olmalıdır. Hem tasarım ruhunu yansıtır, hem de daha iyi tasarımda güvenilir bir altlık oluştururlar. Planlama Sistemi, daha çok yerele ve fiziksel yaklaşımları yansıtmaya dönük olacağı için planlama ile yerin vizyonunu açık olarak belirlemek, uygulamaya yönlendirmede ise tasarım rehberleri ile kurulacak ilişki, bütünlüğün sağlanması açısından önemlidir.

Planlama Sistemi içinde var olan planlar, eylem planları ile yerelliği daha dar anlamda kullanılır. Yerel gelişme stratejilerini koordine eden ancak sınırlı yaklaşımda kalan Tasarım Rehberleri ile birlikte Tasarım Özetleri, Master Planlar - Kentsel Tasarım Konsept Plan ve Kentsel Tasarım Çerçeveleri yeni eyleme model teşkil ederler. Söz konusu model içinde "Tasarım Özetleri" detayda alana özgü tasarım aracı olarak önem taşımaktadır. Özetler, yerel çerçeveye dayanırlar, tasarım, genel planlama, gelişme ve idare konularına vurgu yapmaktadır. Tasarım Özeti planlama, tasarım ve gelişme ilişkisinin geniş kapsamlı ifadesi ifadesi olan bir terimdir. Pek çok anlamda önemli olan bu belge, planlama ve tasarıma pozitif ve proaktif yaklaşım sağlarken öncelikli tasarım

konularını göz önüne almaktadır, alanı öne çıkaran temel konuları sunmakta ve tartışmaktadır. Gelişme için hazırlanan önerilerde tasarımın ortaklık sağlayan yaklaşımında teşvik edicidir ayrıca 'kamusal' ve 'özel' ilgi konularını birlikte eşzamanlı değerlendirmektedir. Tasarımın karar verme sürecinde hızlı ve doğrudan netlik ve şeffaflık sağlar. Tasarım özetleri, kamusal tasarım rehberliğinin en önemli açıklayıcı seviyesidir. Yöneticiler için yaratıcı ve yenilikçi araçlar olma özelliği taşıırken, yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlara mesafeli olan girişimciler içinde esneklik sağlamaktadır.

Tasarım özetlerinin içeriği geniş kapsamlı olup yerin doğasına hassas yaklaşırken, pek çok konuyu yere özgü açıklamaktadır. Ayrıca politik yaklaşımları göz önüne alır ve yerel yönetimlerin geleceğe ilişkin pratiğini oluşturur. Hazırlanma sürecinde esnek içerik kullanılmaktadırlar ve genelde karma, açıklayıcı 'descriptif' öğeler içermektedirler. Bunlar sit karakteristikleri ve bağlama ilişkin bilgilerdir. Ayrıca 'prosedüral' yani süreçle ilişkin öğeler de içermektedirler, bunlar başvuru süreci ve açıklamaları olabilmektedir. 'Prescriptif' yani reçete türü öğelerin ise olmaması tercih edilmektedir. Tüm ülke deneyimleri bütünlük planlama sisteminin bir aracı olarak kentsel tasarım ve kentsel tasarım rehberlerini içeren modelimizin oluşumunda katkı sağlamıştır. Ülkemizde kentsel tasarım rehberlerinin farklı ölçeklerde, konularda ve hangi içeriklerde yer alacağına dair çalışmalarımıza referans teşkil etmiştir.

4. BÜTÜNLEŞİK PLANLAMA SİSTEMİNİN BİR ARACI OLARAK KENTSEL TASARIM

Yerel yönetimler, planlama ve tasarım kalitesini iyileştirmede "kentsel tasarım" konusunun her ölçekte önemli bir araç olduğunun farkındadırlar. Bu nedenle, yenilikçi kentsel tasarım araçları planlamada rol alanlar için tüm ölçeklerde gereklidir. Gereksinim duyulan bu araçlar, kaliteli bir tasarım ve çevre için olduğu kadar, kentlilerin kentsel çevrede artan talepleri için de gereklidirler.

Tarih boyunca kentsel formlar, ve kentsel tasarım projeleri kentlerin ve ülkelerin ekonomik büyümelerinin birer çıktısı olmuştur. Küreselleşme sürecinde ise sistem tersine dönmüş ve "kentsel tasarım" bilinçli bir şekilde yeni yarışmacı ortamda kentlerin ekonomik gelişmeleri için kullanılır hale gelmiştir. Kentlerin ekonomik gelişiminde bir araç olan "yeni kentsel tasarım", yarışabilirlikte kentlerin farklı bir rol üstlenmelerine yönelik yeni parametreler ile birlikte sunulan bir başarı faktörü haline gelmiştir.

Değişim sürecinde kentsel tasarım etkin bir faktör olarak kentlerde farklı bir ekonomik taban oluşturmaktadır ve bu süreçte insan kapitalinden söz edilmeye başlanmıştır. Bu durum insan faktörünün daha ön plana çıkışı şeklinde de tanımlanabilir. Bir başka faktör ise kentlerde bilgi ekonomilerinin gelişmesi, bilgi tabanlı kurumlar, ileri teknoloji ürünü servisleri ve bunlar arasındaki güçlü yeni ağları oluşturmalarıdır. Üçüncü bir yenilikçi faktör olarak kentlerde yer alan modernize edilmiş altyapının öne çıktığı gözlenmektedir. Kentsel yaşamı çekici kılan ve kolaylaştırıcı rol oynayan bu yeni altyapı, ulaşım ve telekomünikasyon sistemleri kentleri yeniden yapılandırmaktadır. Söz konusu gelişmede ise yeni kurumsal kapasite artırımı gerekmiş ve geleceğe dönük vizyon ve stratejiler için yönetim ön plana çıkmıştır.

Bu yarışta kentlerin farklı bir rol üstlenmelerine yönelik en etkin değişim "kentsel tasarım"ın kentlilerin yeni talebi durumuna gelmesidir. Yaşam kalitesinin artmasında ve hızlı kentsel değişim ortamında, kentsel yaşam için "kentsel tasarım" en önemli ve etkin faktör olmuş, kentliler artık yüksek kaliteli kentsel çevre, yeniden yapılanmış akıllı binalar ve yeni açık alan sistemlerini talep eder hale gelmişlerdir. Bu temel faktörel değişimin yarışmacı kentlere en güçlü etkisi "kentsel mekân kalitesi" olarak yansımaktadır. Bu farklılaşma yatırım ve kaynaklarda yeni tasarım yaklaşımı ile oluşan bir kentsel dönüşüm anlayışını da ortaya koymuştur. Bugün kentsel mekân kalitesi ekonomik gelişmenin önkoşulu durumuna gelmiştir. Söz konusu nedenle insan odaklı bu yeni gelişme ortamında KENTSEL TASARIM kaliteyi yaratmak üzere tarihsel bir rol üstlenir hale gelmiştir.

Kentsel dönüşüm ve kentlerin yeniden yapılandırılmasına yönelik endüstriyel mirasın yeniden işlevlendirilmesi, yeni kıyı kullanımları, eski su yolu ve kanalların ekolojik olarak restore edilmesi, kentsel yaşam için pek çok ürünün yeniden değere konması ve değiştirilmesi söz konusudur. Burada kritik yaklaşım

süreç içinde yerleşimlerin kentsel tasarım açısından "tasarım" farkı yaratması olmuştur.

Ekonomik büyüme ve gelişmede kentler "yerellik" başlığında da bireysel atağa kalkmışlar ve fark yaratmak için küresel bir yarışın içine girmişlerdir; "yerelin gücü, kentsel imaj, yeni fiziksel ortam, kültürel ve yaratıcı endüstriler" üzerinden ekonomilerini güçlendirmişler ve tüm bunlar için "kentsel tasarım" kentlerin yeni görsel ifadesi olarak kullanmışlar ve değerlendirmişlerdir. Yaşanan tüm bu gelişmeler, kentlerde hızlı kapital artışı ile bağlantılı canlanmalara neden olmuştur.

Söz konusu gelişme ve dönüşüm sürecinde en önemli olgu "planlama" ve "kentsel tasarım" ikilisinin bütünsel hareketi ve yeni araçlar ile süreci birlikte kontrol etme becerisidir. "Planlama mı?" yoksa "Kentsel Tasarım mı?" sorusundan öte, "Küresel dinamiklerin kenti biçimlendirmesinin mi?" yoksa "Kent'in bu dinamikleri yönlendirerek akıllı yaklaşımlar ve yeni vizyonu ile geleceğe bakmasının mı?" önemli olduğu sorularının yanıtı ortaya çıkmaktadır. Uzun erimli kazanımlarda kentsel gelişmeyi, kentsel stratejik planlama ve kentsel tasarım ile birlikte kurgulamak ve aynı diyalektik ile aynı dili konuşarak çözümlmek kaçınılmazdır. Burada tek fark "tasarım" ve "tasarım kalitesi"nin yönlendirici güçlü bir rol üstlenmesi, yeni sembol ve imajlar ile yerel kaliteyi yeniden değere koyması önemli olacaktır.

Bu nedenle başarı, bütünleşik bir planlama sürecinde güçlü bir araç olarak yeni "kentsel tasarım"ı kullanma becerisinde saklıdır. Söz konusu bütünleşik planlama sürecine bakarak, bunun içinde "kentsel tasarım" ve "kentsel tasarım rehberleri"ni okumak gerekir.

4.1. PLANLAMA SÜRECİ ve KENTSEL TASARIM

Mekân yaratmada çeşitli kararlar aslen "tasarım" kararlarıdır. Ancak planlama araçları da bu kararlara müdahale fırsatı sunmaktadır. Gelişme sürecini etkileyen özel bir alanda uygun dengeyi bulma konusunda ise hedefler belirli faktörlere dayanmaktadır. Bunlar, "politik kararlar, merkezi ve yerel hükümet kararları, ekonomik ve pazar koşullarını anlamaya dayanan fizibilite kararları", alan ve arazi kullanımı, yerel miras, kimlik konularını içeren bağlam, katılımcı konularını doğrudan etkileyen genel değerler, yerel gruplar, geniş topluluklar ve toplumsallık ve en önemlisi de Kentsel Tasarım grubunun bir projenin tasarım sürecini etkileyen tasarım kararlarıdır". Bahsi geçen bu kararlar aşağıdaki nedenlerle önemlidir;

- Eğer politik kararlar mekânla ilgili yeterince açık değilse, girişimciler için öneri gelişmede çelişkiler olacaktır. Bu durumda kentsel tasarım hedefleri de

planlamada başarısız duruma düşecektir.

- Fizibiliteye az önem verilirse, çözüm önerisi ticari olacak veya ekonomik olarak başarısız olunacaktır.
- Yerel bağlama az önem verilirse, gelişme potansiyeline erişmekte başarısız olunacak ya da beklenmedik sorunlarla karşılaşılır duruma gelinecek, yerelin gücü değerlendirilemeyecektir.
- Eğer tasarım yaklaşımı yetersiz ise kentsel tasarıma ilişkin alan ve proje fırsatları kaçınılacak ve tasarım standartları yetersiz olacaktır.

Tanımlanan bu nedenlerle planlama ve kentsel tasarım ilişkisi öne çıkmakta ve kentsel tasarımın planlama ile bütünleşik davranmasında yeni araçlara "Kentsel Tasarım Rehberleri"ne daha çok gereksinim duyulacağı açık hale gelmektedir.

4.1.1. Proaktif Planlama ve Kentsel Tasarım

Planlamada girişim ve girişimcinin süreç içindeki rolü ön değerlendirmeler ile dikkate alınınca, yerel yönetim gelişme sürecini kontrol etmede zaman kazanacaktır. Bu şekilde sonraki müzakerelerde yanlış ve hatalı planlama başvurularından da kaçınılabilecektir. Proaktif Planlama yaklaşımındaki başvuru tartışmalarında, "Tasarım Rehberleri" en önemli arabulucu araç olup gelişme sürecinin ekonomik açıdan fizibilitesinin uygun olması durumunda kamu politikalarındaki hedeflere ulaşmaya yönelik karar vermede iyi bir araç olacak, yüksek mekânsal kalite elde edilebilecektir.

4.1.2. Çok Disiplinli Çalışma Ortamı ve Kentsel Tasarım

En iyi sonuca ulaşmak için tüm birimler birlikte çalışmalıdır, konut, ulaşım ve ekonomik konularda uzmanların birlikte hareketi önemlidir. Kent planları, gelişmeyi kontrol edenler, kent tasarımcıları, mimarlar ve koruma üyeleri iyi bir tasarım için yakın işbirliği içinde olmalıdır.

4.1.3. Ülkesel Planlama Politikaları ve Kentsel Tasarım

Planlama politikalarını "Ülkesel Planlama Politikaları" ile birlikte oluşturmak gerekmektedir. Hükümet, politikalarını artık değişik konularda, planlama ve kentsel tasarımla ilişkili olarak hazırlamak durumundadır ve yerel yönetimler de bunları dikkate almakla yükümlüdür. Gelişme planları ve stratejileri, kent vizyonlarına yönelik bu çerçeve üzerinden "Ülkesel Planlama Politikaları"nın altlık olarak oluşturabilir. Bu politikalar bireysel kararlar ve başvurular için de önemli bir araçtır. Tasarım konularını içerir, tasarım için kimi rehberlikleri oluşturarak, ülkesel boyuttan, kentsel boyuta kadar planlama politikalarını yönlendirir ve kentsel ölçek ve alt ölçekler için tasarım konularını ve tasarım kalitesini öne çıkarır.

4.1.4. Gelişme Planı ve Kentsel Tasarım

Gelişme planı, yerel yönetimlere gelişme önerilerinin nasıl değerlendirileceğini gösteren bir dizi karardan ibaret olup halk desteğini almak zorundadır. Her

plan bir vizyon ile başlar, "Yarışmacı bir kent mi?", "Okunabilir bir kent mi?", "Yenilikçi, çevreselci tarihsel duyarlılığı olan bir kent mi?" yada "Kültür kenti mi?" gibi sorulara yanıt verilmelidir. Her mekanın bir vizyona ihtiyacı vardır. Öncelikle "Değişime mekan nasıl ayak uyduracaktır?", "Diğer mekanlar ile nasıl birlikte tamamlanmalıdır?", "Tekil kalitesini korumalı mı ya da özel olarak mı gelişmelidir?". Gelişme planı bu soruları yanıtlayıcı nitelikte ve kentsel tasarımla ilişkili boyutta bir plan olmak zorundadır. Bunlar ana amaç, hedef, kapsam ve genel tasarım politikalarını bir bütün olarak kapsamalıdır. Özel alan politikaları, alana özel planlar, yere özel planlar ya da konuya veya temaya dayanan, sürece dayanan planlar, iyi bir politika ve rehberlik için hangi kalitenin daha önemli olduğunu, hangi form için geçerli olduğunu ve hangi konuları öne çıkardığını planlar çerçevesinde ele almaktadır.

4.1.5. Ek Planlama Rehberleri ve Kentsel Tasarım

Planlama politikalarını daha ileriye taşımak için planlamaya destek "Ek Planlama Rehberleri"ne gereksinim vardır. Planlama başvurularına rehberlik yapan bu ek planlama araçları, kamu ile paylaşılan destek araçlar olup, bir tür hükümet kararlarıdır. Üst düzey temsilciler bu planlama üst kararlarını veren kişilerdir. Koruma kararları görüntü ve silüet kararlarına ilişkin rehberler bu tür araçlara örnek olarak verilebilir. Kentsel tasarım boyutu bu tür rehberler ile planlamaya ek güçlü karar mekanizmaları yaratacaktır.

4.1.6. Kentsel Tasarım Rehberi ve Planlama

"Kentsel Tasarım Rehberleri", "Ek Planlama Rehberi" için yardımcı bir dokümandır. Kent kimliğini, tasarım kalitesini oluşturmak ve sürdürmek için tasarım kontrollerini yönlendiren bu önemli planlama araçları, yasa koyucuların yanı sıra tasarımcı ve girişimcileri de yönetmektedir. Yerel yönetimlerce hazırlanan bu "Kentsel Tasarım Rehberleri" terminoloji olarak ve planlama rehberi olarak girişimcilere ve gelişmeye rehberlik yapan yenilikçi araçlardır.

Ancak yerel yönetimler tarafından hazırlanan bu araçlar ile arsa sahipleri, girişimciler, ortaklıklar ve toplumsal birlikler bu sürece katılmakta ve gelecek vizyonunda ortak bir ürün üzerinden birlikte hareket etmektedirler. Üç grup kentsel tasarım rehberleri sistemi önerilmektedir.

4.2. KENTSEL TASARIM REHBERİ KAVRAMI

4.2.1. Kentsel Tasarım Kavramı, Yaklaşımlar

Kentsel tasarım geniş bir anlamda insan için mekân yaratmaktır ve daha çok ürün odaklı bir süreci işaret etmektedir. Kentsel tasarımı günümüzde açıklarken insan/mekân ikilisi kadar, uygulamada güçlerin yönlendirildiği bir süreç olarak da algılamak gerekir. Süreç, insan için, insanla ilgilidir, ancak mekânın değer ve önemini vurgulamakta, ekonomik ve politik güçlerin fırsat ve sınırlandırıcılarını da bize hatırlatmaktadır.

Bu bakımdan kentsel tasarım yaklaşımı ve gelişimini anlamak, tartışmak ve uygulama ile ilişkilendirmek kaçınılmazdır.

Kentsel Tasarımın Yaklaşımı

Kentsel tasarım terimi, 1950'lerde Kuzey Amerikada dar bir alanda sivil (civic) tasarım olarak modellenmiştir. Güzel kent hareketi ile sivil tasarım özellikle kamu yapılarının ve ilişkili mekânların tasarımına konu olmuştur. Önceleri estetik özellikleri vurgulanırken, bina kitleleri dağılımı, yapılar arası mekânlar, kamusal mekân kalitesi, fiziksel ve sosyo-kültürel özellikleri ile birlikte insanın mutlu olması ve kullanımı için mekân yaratma olgusu zamanla öne çıkmıştır. Kentsel tasarım terminolojik olarak, kentin karakteristik yapısı ile tasarımın canlı, yaratıcı özelliklerini birleştirmiştir. Ayrıca kentsel dinamikler ile tasarım kalitesi de bu yeni terminolojinin çağrıştırdığı olgulardır.

Ali Madanipour (1996) kentsel tasarım kavramının belirsizliğinden yola çıkarak bir yandan pek çok farklı ölçeklere odaklandığını, diğer yandan da kentsel çevrenin görsel kalitesi kadar kentsel mekânın geniş anlamda düzenleme ve yönetiminden sorumlu olduğunu ifade etmekte, "mekânsal düzenlemeler kadar kültürel ve sosyal ilişkilerin de mekânda yer alışıdır" söylemi ile kentsel tasarımdan söz ederken, "ürün mü yoksa süreç mi?" sorusunu gündeme getirmektedir. Bu soruya "ürünle biten bir süreç" demek yerinde olacaktır. Yine kentsel tasarımı mimarlık ile planlama arasında bir köprü gibi düşünmek ve kamu-özel sektör işbirliği ya da aktivitesi de olduğundan söz etmek gerekmektedir.

Ayrıca, kentsel tasarımın objektif akılcı bir süreç yani bir bilim mi, sübjektif ifadeci bir süreç mi ya da sanat mı olduğu sorusunun yanıtı ise hepsini kapsadığı yönündedir. Sanat ve bilim yönünün varlığı ve bir arayüz olduğu tartışılmazdır. Bu ikilemler doğal olarak, uçları temsil etmektedir ve kent tasarımcısı hem süreç hem de ürün ile ilgilenirken, aynı zamanda her ikisine de kalite katmalıdır. Kentsel tasarım aynı zamanda disiplinler arası da bir "ortak" platform olmaktadır.

Covan (2001), şu soruyu yönlendirmektedir: "Hangi meslek alanı, yerel ekonomi ve gayrimenkul piyasasını en iyi yorumlamaktadır; hangi meslek alanı arazi kullanımı, ekolojiyi, peyzajı, yerel koşulları, tarihi, arkeolojiyi, sosyal faktörleri, kent formunu, ulaşımı, donatım ve katılım sürecini, tasarım ilkelerini koymak ve programlamayı sürecinde değerlendirir?" Yanıt kentsel tasarımdır. İşbirliği ve disiplinler arası özelliği ile tüm profesyonellerle birlikte entegre şekilde gelişmeye yaklaşmaktadır.

İşte kentsel tasarım bu güçlü rolünü tüm etkili disiplinler ile birlikte bütünsel bir biçimde ancak çok önemli yenilikçi araçlar ile çözmektedir. Kentsel tasarım rehberleri böylesine bir misyonu özgün ve özellikli alt açılımlar ile birlikte üstlenmektedir.

4.2.2. Kentsel Tasarım Değişim ve Gelişim

Kentsel tasarımın boyutlarına bütünsel bir bakış gerekmektedir. Bu kentsel tasarımın kalitesine odaklanmak kadar, genelde rehberlik edecek, geniş kapsamlı bir yaklaşımı da içermektedir.

Kentsel tasarım ürünle biten bir tasarım sürecidir. Konu bu kapsamda sorgulanmalı ve içeriksel olarak yaklaşılmalıdır. Bu nedenle ne yeni bir teori ne de yeni bir reçete gibi anlamamak gerekir. Sonuç olarak, "kentsel tasarım kentsel gelişmenin önemli bir parçasıdır, planlamayı ve dönüşüm sürecini yönetir."

Kentsel tasarım aktörler arası yaratıcı ve sorun çözücü bir disiplindir ve planlamaya önemli, değerli bir boyut ve katkı sağlayan entegre bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu süreç;

İlk olarak [Tanım]; Kentsel tasarım zorluklarını ve kentsel tasarımı geniş bir biçimde anlamak gerekmektedir. Bu yalnızca görsel yani fiziksel boyutta olmayıp entegre bir eylemdir. İnsan için mekân yaratmaktadır, kentsel tasarımda süreci tanımlarken ne olduğu değil, nasıl olması gerektiği anlatılmaktadır.

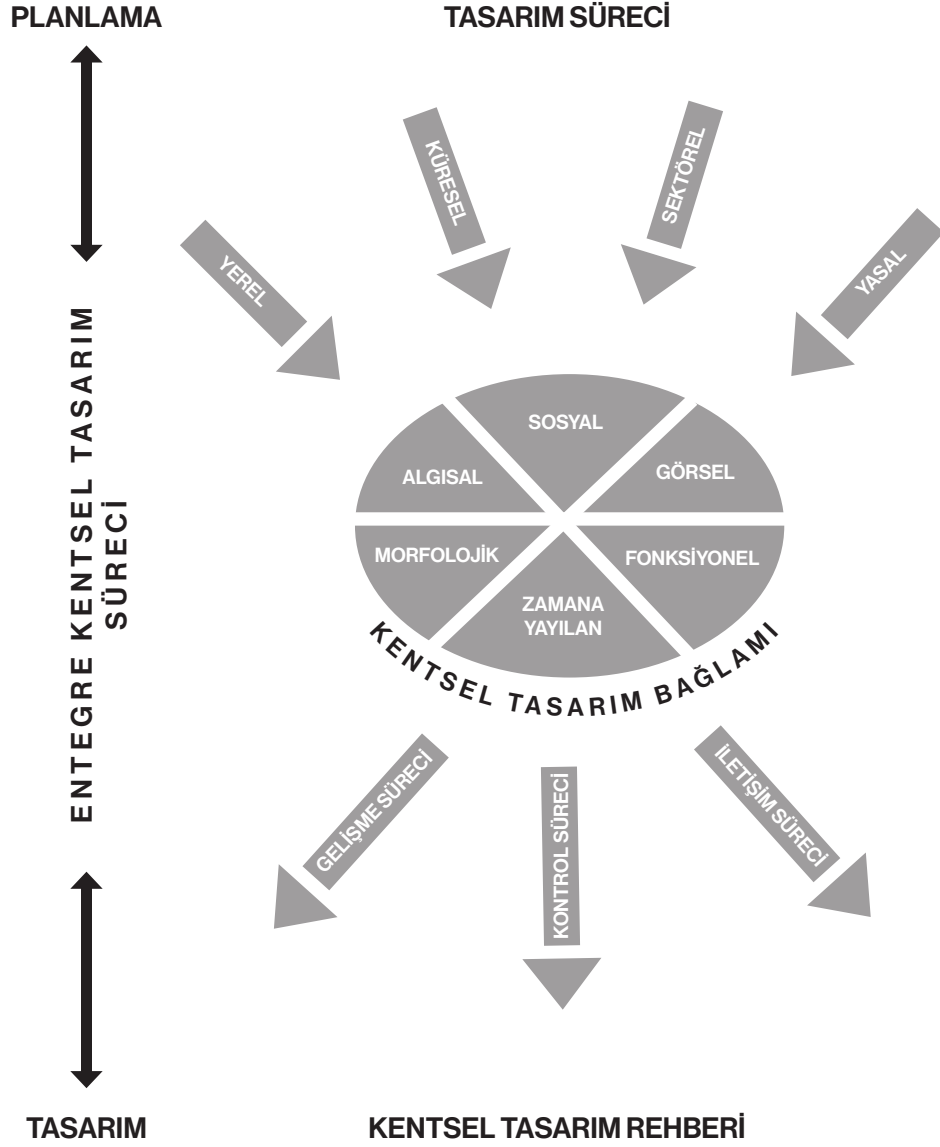
İkincisi [Süreç]; Kentsel tasarım sosyal adalet ve eşitsizlik gibi önemli değerlerle ilgilidir. Dolayısıyla bağlamsal bakılmalı ve yerelden küresele kentsel tasarım eylemini içeren bir yaklaşım sergilenmelidir. Burada kentsel tasarım bileşenleri öne çıkmaktadır.

Üçüncüsü [Bağlam]; Tasarım sürecini oluşturan boyutlar önemlidir. Bunlar morfolojik, algısal, sosyal, görsel, işlevsel, zamana ilişkin boyutlar olarak tanımlanmaktadır. Sürece bütünsel bakılırsa anlamı vardır/ olur.

Sonuncusu [Kontrol]; Gelişme süreci / kontroller süreci / iletişim süreci üçlüsü olup kentsel tasarım eylemine dönük bütünsel bir bakıştır.

Kentsel tasarım, kentsel çevrede profesyonellerin önemli bir uygulama alanı, merkezi ve yerel yönetim birlikté çok üst bir şemsiye olarak gördüğü bir işbirliğidir. Planlama eyleminde daha iyi bir tasarım için gelişen bir katılım, tasarım ve yönetim eylemi olmalıdır. Kentsel tasarım kamudan da önemli talepler almaktadır ve özel sektör adına da kentsel çevreye önemli katılımlar sağlamaktadır.

Kentsel tasarım eylemi, mekân odaklı, disiplinler arası, politika ve uygulama tabanlı yaklaşımları içeren ve yaşanabilir, kaliteli bir çevreyi yaratmayı amaç edinen bir katkıdır. Entegre kentsel tasarım süreci aşağıdaki şekilde şematize edilebilir.

Şekil 118: Entegre Kentsel Tasarım Süreci

Kaynak: Carmona, M. (2003). Public Places Urban Spaces – The Dimensions of Urban

Design, Architectural Press. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yeniden üretilmiştir.

4.3. KENTSEL TASARIM REHBERİ SİSTEM ÖNERİSİ

4.3.1. Ülkesel Kentsel Tasarım Politikaları:

1. Ulusal hedefleri, kentsel gelişmeye yönelik planlama ve tasarım ile yönlendiren ve rehberlik yapan politikalar
2. Özel sektör ve kamu yatırımlarını kentsel tasarım hedefleri doğrultusunda yönlendirir.
3. Yatırımcı ve kullanıcıların ortak bir zeminde buluşturacak tasarım ortamını oluşturur.
4. Ortak protokoller, kampanyalar, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması, eğitimler ve katılım ortamlarının desteklenmesine ilişkin etkin politikalar olabilir.

4.3.2. Yerleşmeye İlişkin Kentsel Tasarım Stratejileri:

1. Yerleşmeye ilişkin kentsel tasarım stratejilerini kentsel tasarım araçları ile bütünleştiren stratejilerdir.
2. Yerleşmeye ilişkin hazırlanan Kentsel Tasarım Çerçevesi
3. Master Plan ya da kentler için hazırlanan Kentsel Tasarım Konsept Planı
4. Kentler ve kırsal alanlar için hazırlanan Kentsel ve Kırsal (yerel) Tasarım Rehberleri (ölçek orta ya da küçük yerleşmeler olmalıdır)
5. Kent veya Köy Tasarımı için hazırlanan Kentsel Tasarım Norm ve Standartları
6. Kentsel özel parçalar için hazırlanan Kentsel Tasarım Özetleri
7. Kentsel alanlar için hazırlanan Kentsel Kodlar, genel kodlar olup parçaları birleştirerek, oluşturulacak bir sistemi ortaya koyan kod sistemidir.

4.3.3. Yere Özgü Kentsel Tasarım Rehberleri:

(Projeye bağımlı, noktasal, spesifik, detaylı kentsel tasarım çalışmalarıdır):

1. Kentsel Tasarım Projelerine Yönelik Kentsel Tasarım Rehberleri: Kentsel tasarım projelerinin hazırlanmasında çerçeve oluşturan kentsel tasarım rehberleridir.
2. Kentsel Akslar Kentsel Koridorlar: Prestij aksları ve kentsel özel koridorlar için hazırlanan kentsel tasarım rehberleridir.
3. Kentsel Kamusal Mekânlar: Meydanlar, sokaklar, pasajlar, yapılar arası mekânlar, köprüler için hazırlanan Kentsel Tasarım Rehberleri bunlara örnek olarak verilebilir.
4. Kentsel Odaklar: Kent kapıları ya da kentsel simgelerin oluşturduğu özel mekânlar için hazırlanan Kentsel Tasarım Rehberleri'dir.

Tüm çalışmaların ülkemize özgü bir modele dönüşmesi ve daha sonraki aşamalarda bu modelin açılımı çok önemlidir.

Ayrıca, izleme ve denetim rehberleri;

- Uygulamalardaki performansın değerlendirmesi

- Uygulamaların izlenerek, denetim işlemlerinin yapılması
 - Katılım sağlama rehberleri;
 - Proje yapımında organize edilmiş (formel) katılımın sağlanması
 - Uygulamalarda informal katılım yöntemlerinin denenmesi
- gibi süreçlere yol gösteren rehberler veya rehber benzeri dokümanlar da bulunmaktadır. Türkiye'ye özgü modeli oluşturacak değerlendirmeler bu kapsamda yapılmıştır.

Kentsel tasarım rehberleri yukarıda tanımlanan alanlarda özel olarak kullanılmalı, planlama başvurusu için karar vermede bir araç olarak kullanılmalıdır. Rehberin hazırlığına katılım önemlidir. Otoriteler, Kentsel Tasarım Rehberleri hazırlığı ve kullanımı için seminerleri, tüm görevliler için Özel Rehberler ya da Genel Rehberler için kullanım toplantıları düzenlemelidir.

4.3.4. Tematik Kentsel Tasarım Rehberleri:

(Turizm, konut, yeşil sistem, aktivite alanları, merkezler, aydınlatma, sokak cepheleri, bisiklet vb.):

1. Tematik politikalara dayalı rehberler: Koruma alanları politikaları, ulaşım koridorları politikaları, kıyı kullanımı, yeşil kuşak, yüksek yapı politikası gibi konuları kapsar.
2. Tüm yerel yönetim alanlarında Tematik alanlar için hazırlanan rehberler: Bunlar genel kentsel tasarım rehberliği verirler tüm bölge ya da ilçe için geçerli rehberlerdir. Örneğin, konut alanları rehberi, merkez, yeni gelişme alanları, koruma alanları bu kapsama girmektedir.
3. Tematik alanlar için hazırlanan Arayüz kentsel tasarım rehberleri: Cepheler ya da büyük kentsel kırılma arayüzleri için kullanılan aktif, kentsel tasarım rehberleridir.
4. Tematik alanlar için hazırlanan detayda kentsel tasarım rehberleri: Bunlar kent mobilyaları ve kentsel sanat objeleri gibi, kentsel iç peyzaj çalışmaları gibi detayları kapsamaktadır.

4.4. YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR ve KENTSEL TASARIM REHBERLERİ

4.4.1. Kentsel Tasarım Çerçevesi

KENTSEL TASARIM ÇERÇEVESİ

Kentsel Tasarım Çerçevesi, politika ve uygulamalar arasındaki köprüdür, planlama ve tasarım politikalarını, ilkelerini açıklar ve görselleştirir. Aynı zamanda alanda kullanılması halinde, nerede kontrol gerektiğini, nerede rehberlik oluşacağını ya da değişimi nasıl yönlendireceğini belirlemektedir.

Kentsel Tasarım Çerçevesi ortak bir hedefe yönelik, kullanıcı ve yatırımcılar ya da kamu/özel sektör fonlarında güven vermesi açısından önemli araçlardan bir tanesidir. Kentsel Tasarım Çerçevesi'nin farklı tipleri vardır.

Tablo 1.5. Çerçeve Türleri

Kaynak: English Partnerships; The Housing Corporation (2007). Urban Design Compendium 2. London: Llewellyn - Davies. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

ÇERÇEVE/TİPİ	DURUM	AMACI	DETAYI
ALAN GELİŞİM ÇERÇEVESİ Kent ölçeğinde büyüme ya da dönüşüm stratejilerini kapsar. Süreç mülkiyete yansır.	Yerel yönetim girişimidir. Gelişme birlikleri ve konut/ yenileme paydaşları da yaratır.	Alandaki bir dizi projeyi bir araya getirir. Fonlar ve paydaşlar arası sorumlulukları çözer, eylem planı ya da EU planlama dokümanı	Belirleyici stratejileri tanımlar. Tasarım/ teknik/ekonomik canlılık toplumsal katılımı detay içerir.
KENTSEL TASARIM ÇERÇEVESİ Mahalle ölçeğinde birden fazla ilişkilialanı kapsar.	Alana yönelik eylem planıdır veya EU planlama dokümanıdır. Ajans/ mülk sahibi ya da girişimci yerel yönetime sunar.	Bir dizi vizyon ve önerileri mahalle/ öneri gelişme/ bölge/ yenileştirme alanı/ merkez fırsat alanı master plan içindedir. Gelişme özeti olmalıdır.	Belirleyici stratejileri özel alanda; Kentsel tasarım kavramı Temel öneri ve canlandırmayı içerir.
GELİŞME ÖZETİ Büyük ya da küçük alanlar özellikle tek sahiplişlik olabilir (Sit özeti değildir.).	EU planlama dokümanına uyarlanır ajans/ mülk sahibi girişimci yerel yönetime sunar.	Bir dizi vizyon ve gelişmeye özel önerileri alanda içerir. Plan içeriğini destekler niteliktedir.	Özel seçilmiş istekler/ beklentiler gelişme önerileri sitte tanımlar. Gelişme plan politikalarına referanstır.

Bunlar;

A. Master Plan: Detaylı üç boyutlu planlardır. Alanlarda bir dizi bina, mekan, hareket ve işlev önerilerini, uygulama stratejileri ile birlikte üç boyutlu sunmaktadır. Gelişmeyi kontrol etmeye yöneliktir, bir vizyon tasarımıdır.

B. Tasarım Klavuzları (Codes): Tasarım kodları bir dizi tasarım kararı ve gereksinimini görselleştirmektedir. Alanda fiziksel gelişmeyi yönlendirmektedir. "Kod"ların grafik ve yazılı bileşenleri çok detaylı ve hassas olmalıdır. Bir tasarım vizyonu üzerine yerleşir ve master plana bağlıdır. Kimi konularda genel tasarım rehberlerini sunsa da (bina yüksekliği gibi) kentsel tasarım çerçevesini oluşturur.

C. Tasarım Özetleri: Bu araçlar kentsel tasarım çerçevesi içinde master plan ve kodları izlemektedir. Alanı tanımlamak ve kimliklendirmek için özel fırsatları ve sınırlandırıcıları açıklamaktadır.

İçerikleri alanın özel ortamına dayanmaktadır. Kentsel Tasarım Çerçevesi stratejik plandır, yerel yönetimler tarafından üretilmektedir. Kentten, özel

alanlara kadar ölçeği değişen çerçevelerin, buna bağlı olarak değerlendirme ve analizleri söz konusudur. Bu çerçeveler, kentsel tasarım politikalarının mekânsal ifadesini içermektedir ve Tasarım Özeti', 'Kentsel Kodlar', 'Master Plan' ile bunu koordine eder.

Aktörler arası ve koordinasyondan sorumlu olan yerel yönetimler, bağlı müdürlükler ve ajanslar arası uygulamaların başarısı Kentsel Tasarım Çerçevesi ile sağlanır. Bununla birlikte Çerçeveler kullanıcı, yatırımcı ve fonlara güven vermektedir.

Kentsel Tasarım Çerçevesi;

- Açıklayıcı ve şemalarla görselleştirilmiş
- Planlama ve tasarım politikalarının ve ilkelerinin nasıl olması gerektiğini ortaya koyan
- Bir alanda uygulanmayı ve değişimin kontrolünü, yönlendirilmesi ile teşvik edilmesini açıklayan dokümanlardır.

Çerçeveye konu alanlar bir kentteki semtler olabileceği gibi, ulaşım alanları, koridorlar, dönüşüm alanları, kent merkezleri, kent çeperi, toplu konut alanları, koruma alanları, köyler, yeni yerleşmeler, kentsel alanlarda özel değerlerde peyzaj alanları, yoğun gelişmeye uygun konut dışı alanlar olabilmektedir. Bu alanlar farklılaşan yapılaşma tarzlarında olabileceği gibi farklı mülkiyet biçimine sahip alanlar da olabilir. Çoğunlukla yakın gelecekte gelişebilir alanları kapsamaktadır ve gelecek altyapı gereksinimlerine ilişkin vizyonu içerir.

Tasarım çerçeveleri, gelişmeyi tasarım özelliklerini koordine eden ve altyapı, peyzaj ve arazi kullanımı ilişkisini kuran mekânsal çerçevelerdir. Master planla birlikte açıklanabilirler. Tasarım kodlarında olduğu gibi iki boyutlu planlar ya da diyagramlar ile tanımlanabilmektedirler. Kentsel Tasarım Rehberleri'nin zorunlu olarak en geniş kapsamlı dokümanlarıdır, sürecin devamında alana ve mekâna, detayda tasarıma ilişkin yapılacak olan rehber çalışmaları bu "Kentsel Tasarım Çerçeveleri"ne

4.4.2. Kentsel Tasarım Özetleri ve Gelişme Özetleri

"Kentsel Tasarım Özeti", geçerli plan ve tasarım politikaları içinde hassas gelişmesi gereken, özel boyutta ve özel alanlarda nasıl gelişileceğini gösteren ve rehberlik eden detaydaki dokümanlardır. "Gelişme ve Tasarım Özetleri" yakın gelecekte gelişecek alanlara ilişkin kararları içermektedir. Özel mülkiyete / tek mülkiyete ait yerler buna örnek olarak verilebilir. Gelecek gelişme vizyonu için belirleyicileri olan detaylı kentsel tasarım çalışmaları olan "Kentsel Tasarım Özeti" tasarım detaylarında esneklik kriterine de uygun olmalıdır.

4.4.3. Master Plan ve Kentsel Tasarım Konsept Planı

Master plan terimi her tür kentsel tasarım rehberliğini içeren "Kentsel Tasarım Konsept Plan" çerçevesini açıklamada kullanılmaktadır. Master plan, özel anlamda alanların gelişmesini açıklayan bütünsel kentsel tasarım çalışması olup "Kentsel Tasarım Konsept Planı" dokümanıdır. Bu planlar tüm kent için yukarıda sınıflandırılan "Kentsel Tasarım Rehberleri'nin kentte nasıl yer alacağını ve nasıl uygulanacağını açıklayan bedel, aşamalar, zamanlama sıralamalarını da içeren planlardır. Gelişme sürecini kontrol eden ya da sahiplenen tüm katılımcılar için hazırlanırlar.

Tüm tasarım rehberlikleri için hazırlanan "Kentsel Tasarım Konsept Planı'nın amacı, önemine göre bir dizi ilkeler koymak, bununla birlikte bir reçete vermeden gelişmenin nasıl tasarlanacağına şematik olarak rehberlik etmek, ancak mekânla buluşacak olan kentsel tasarıma ilişkin konuları detayda tanımlamak üzere hazırlanmaktadır. Uygulanacak kimi detaylar için ilkeleri göstermelidir. "Kentsel Tasarım Konsept Planı" ile bu detay alanları, konuları, proje alanları, kentsel tasarım mekânları tanımlanmaktadır.

4.4.4. Kentsel Tasarım Kodları

Tasarım kodları, tasarım çerçeveleri gibi pozitif planlama araçlarıdır. Her ne kadar kamu sektörü tarafından hazırlansalar da her ikisi de önemli araçlardır."Kentsel Tasarım Rehberi" dokümanı "Tasarım Kod"larını da

içerebilir. "Tasarım Kod"ları bir dizi hassas çözümler ya da diyagramları detaylandırmaktadır, çoğunlukla tanımlanmış parçaları ortaya koyar ve kullanıcının, girişimcinin bunlardan oluşturacağı esnek, tekil, farklı ancak bütünde, ilişkili sonuçlara ulaşmasını sağlar. Bir rehberin tasarım ve planlama ilkelerinin nasıl uygulanacağını da gösteren bu araç, tek yapı tasarlayacak girişimcilerin bütünüle ilişki kurması açısından çok gereklidir. Ayrıca, bir grup binanın, sokağın ya da tüm alanın "Tasarım Kod"u da hazırlanabilmektedir. Özellikle farklı yerleşme birimleri sergileyen kentlerde her bir farklı alanı bütüncül bir dil altında tanımlamak üzere kullanılırlar.

Tasarım kodları daha geniş bir gelişmede kullanılır ve gelişmeyi yönlendiren bir dizi ilkeleri ortaya koymaktadır. Master planla birlikte sunulmaları ise sofistike ve kolaylaştırıcı bir araç olmalarını sağlar. Gelişmede önceliği kurarlar ve kamu sektörü için çok önemli araçlardır, ancak özel sektör tarafından hazırlanırlar ve tasarımcıların dikkate alması gereken ilkeleri belirlerler bu nedenle işbirliği kaçınılmaz olacaktır. Kontrol ve özgürlük gibi birlikte çok etkin ve karşıt terimler ancak kurallarla birlikte olması durumunda geçerli olurlar.

Tasarım eyleminin önünde yer almalı, verilen programın çerçeve parametrelerini de içermelidir. Tamamlanmış bir tasarımın dışında ya da hüküm vermede değişiklikler olmamalıdır. Kurallardan çok gözden geçirmeler olmalıdır ve açıkça olumsuz sonuçlar vermeden 'bütünsel kavramsallaştırma' ortaya konmalıdır, çeşitli parçalar eklenerek, bütün ortaya çıkmaktadır. Mimari kodlar, doğrudan imajı ve karakteristik çizgileri, mekân duygusunu vurgulayacaktır. Peyzaj kodları ise kamusal mekân ve doğal ekosistem ile peyzaj öğelerini açıklayacaktır. Kontrol eden bir reçete olmaktan öte tasarımcının yorumlayacağı bir rehber niteliğindedir.

4.4.5. Kentsel Tasarım Kararları/Norm ve Standartlar

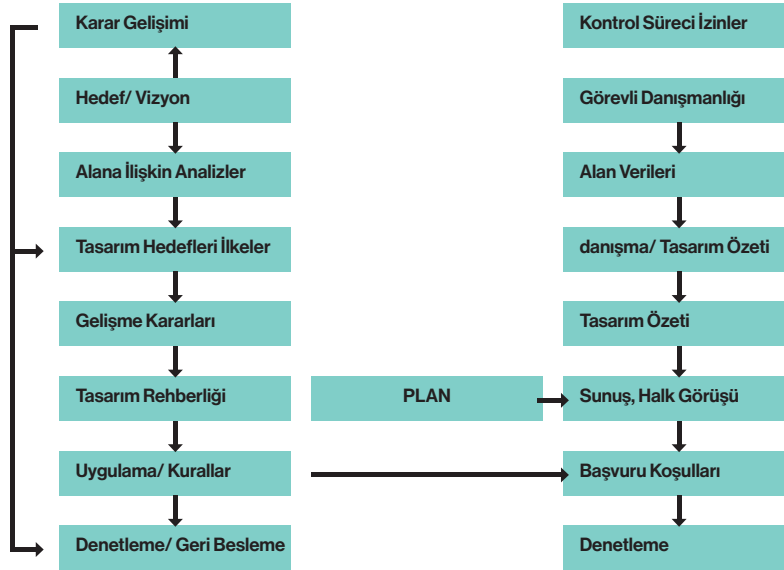
Planlama başvuruları ve ilgili tasarım kararları yerel yönetim tarafından sürecin içinde ele alınmalı ve kentsel tasarıma indirgenmelidir. "Tasarım Kararları" girişimciye yardımcı olan, önerilerini yerel yönetime aktarmayı sağlayacak altlıklar olup özellikle ilgili norm ve standartları belirlemektedir. Girişimci tasarım kararlarını açıklamak ve ön tasarım ilkelerini tanımlamak için bu kentsel tasarım aracını kullanır, alt kararlardaki sorumlulukları ise yerel yönetime verir. Planlama izni almak isteyen başvuru sahipleri tasarım kararlarını açıklar, bunlar bir dizi tasarım ilkeleridir. Ayrıca, alan ve geniş bağlamda ilişkilerini adapte eden standart ve normlara uygun hareket ettiğini gösteren çalışmalardır. Böylece yerel yönetimler, tasarım kalitesini oluşturacak ve uygun altlığı tartışma platformu için kullanabilecektir. Kentsel olduğu kadar kırsal alan tasarım çalışmaları için de bu altlık önemlidir.

4.4.6. Gelişme Kontrolleri ve Kentsel Tasarım

"Gelişme Kontrolü" bir süreçtir ve yerel yönetimlerce açıklanır ya da koşullar belirlenir, gelişmenin önerisini planlama izni için garanti eder. Gelişme kontrol süreci, tasarım politikalarının "Ek Planlama Rehberi" ve "Gelişme Planları"nda

Şekil 1.19: Kentsel Tasarım Karar Gelişim Süreci

Kaynak: Punter, J. (1996). "Developments in Urban Design Review: The Lessons of West Coast Cities of the United States for British Practice." In Journal of Urban Design, Vol. 1, No. 1, kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

nasıl kullanılacağını anlatır. Kamu politikaları ve hedefler adına pozitif düşünceleri ortaya koyar ve kentsel tasarım kalitesi için "Kentsel Tasarım Rehberleri"ni kullanır.

Güçlendirme ve Kentsel Tasarım: "Kentsel Tasarım" konularında ve tüm kentsel tasarım rehberlerine işlerliğine yardımcı olmak üzere katılımcı paydaşlar için güçlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Tüm başvurularda açıklanan ve önemli konulara dayanan "Tasarım Kalitesi"ni oluşturmak için güçlendirme eylemi ile güvenli bir biçimde uygulama yapılır.

Planlama ve Kentsel Tasarım Kararları: Yerel yönetimler tüm planlama ve kentsel tasarım sürecini yönlendirmekten sorumludurlar. Bu süreci kontrol ederken beğenmedikleri sonuç ürününü reddetme hakları saklıdır. Ayrıca, doğrudan reddetme yerine aracı "Kentsel Tasarım Rehberleri" ile yeniden irdelemek ve girişimci, kullanıcı ile ortak kararları paylaşma kolaylığı sağlar.

4.5. KENTSEL TASARIM REHBERLERİ ve TASARIM KONTROLLERİ

Kentsel Tasarımda tasarım kalitesini yükseltmek çok önemli bir girdidir. Bu noktada tasarım kontrolleri önemli bir yönlendirici olmakta ve kentsel tasarım kalite standartlarını yükselterek öne çıkmaktadır. Kentsel Tasarımda, karar verenler, biçimlendirmeye yönelik seçenekler sunanlar, bu kapsamda rol alan tasarımcılar, alana ilişkin öneriler ve değerlendirmelerde bulunanlar, özellikle de tasarım rehberlerini ve özetlerini yazarlar standartların yükseltilmesinde çok önemli bir role sahiptir. Yerel yönetimler de iyi bir gelişme elde edebilmek için plan gerekçelerinin anlaşılır ve açık nitelikteki kentsel tasarım araçları ile yönlendirilmesini ve iyi bir tasarım kalitesi elde etmeye aracı olmasını isterler.

4.5.1. Kentsel Tasarım Kalitesi ve Tasarım Yeteneği / Becerisi

Bir planlama aracı olarak kentsel tasarımın, standartları yükseltmedeki etkinliğinin nasıl sağlanacağı ve kullanılacağı asıl sorunsaldır. Zira başarılı bir planlama süreci iyi bir tasarım yönlendirmesi ile mümkünse, bu yönlendirmede sürece katılan tüm aktörlerin beceri, bilgi ve davranışları da önemli bir noktaya yerleştirmektedir. Söz konusu planlama sürecinde elde edilecek başarılar hedeflenen tasarım kalitesine ulaşmaya dayanacaktır. Yine bu süreç içinde yerel yönetim, kullanıcı ve girişimcilere kadar olan tüm katılımcılarla ilgili bir kalite arayışı söz konusudur. Bununla birlikte, birçok belediyede tasarım becerisi olan uzmanların bulunmasına rağmen başarılı örnekleri hayata geçirmede bakanlıklar çok önemli bir rol üstlenmektedir. Bir yandan yerel yönetimlerin tasarım becerilerini geliştirirken, diğer yandan da tasarım becerisini planlama sürecine proaktif olarak katmak için yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulan gereksinim, kentsel tasarım ve yeni araçların sorumluluğunu bir kat daha arttırmaktadır.

Yerel yönetimlerin tasarım kalitesini oluşturacak ve sürdürecektir "Kentsel Tasarım Rehberi" ve "Tasarım Çerçevesi" gibi yeni bir araç ya da enstrümana olan gereksinimleri kadar, Bakanlık da planlama, tasarım, proje başvurularında ve uygulama süreçlerinde girişimciler için tasarım konularına veya tasarımın değerlendirilmesine yönelik somut belgeler ortaya koymaya ya da tartışmalara dayalı gerçekleştirilecek pazarlık süreçlerinde objektif değerlendirme yapmaya ihtiyaç duymaktadır. Bugün ülkemizde kentsel tasarım standartlarını yükseltmek adına Kentsel Tasarım Rehberleri'ni hazırlamak önemli bir hedef olarak değerlendirilmek zorundadır.

Diğer taraftan tasarım kalitesini yükseltmek için bahsi geçen kentsel tasarım araçlarını da kullanacak dış değerlendiricilere başvurmak ya da bağımsız hakemlerden görüş almak uygun olmakla birlikte yine de ilgili görevlerdeki tüm aktörler ve çalışanların tasarım becerisilerinin ve süreç hakkındaki bilgi düzeylerinin geliştirilmesive özel konularında eğitilmesi de öncelikli müdahale gerektiren bir konudur. İhtiyaç duyulan süreç içinde söz konusu uzmanlaşma sağlanamamışsa geçici olarak dış değerlendirici kullanmak bir çözüm olabilir.

4.5.2. Kentsel Tasarım Katılım Süreci ve Birliklilik

Planlama sürecinde ortaya çıkan "kalite" olgusu ya da kavramının başarısı, tüm süreçte etkin rol alan kişilerin yerel yönetimle birlikte nasıl hareket ettiğine bağlıdır. Bu kapsamda gelişmeyi yöneten ya da kontrol edenler, onu öneren ya da uygulayanlar, içeriği alayan ve yorumlayanlar, tasarlayan ve yönetenler potansiyel olarak süreçte rol alıyor demektir. Yapılanma için insanların katılım sağlayarak işbirliği yaptığı bu yaratıcı süreç yönetilmeli ve etkin kılınmalıdır. Başarı, uygun yaklaşım ve tekniklere dayanmaktadır. Bunun için doğru içerikte toplantılar, doğru aktörlerin katılımı ile doğru katmanlarda ve uygun bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmelidir.

"Kentsel Tasarım Rehberi" hazırlama süreci bunun için önemli bir fırsatı ortaya çıkarmaktadır. Süreç dikkatli planlanmalı, başlangıçta gerekli becerinin, kaynakların kullanıldığından emin olunmalıdır. Rehber dokümanı özellikle pek çok ön taslağı, neyi anladığımızı ve sonuçların nasıl olacağı kurgusunu vermeli ve katılımcıları hemfikir kılmalıdır. Net ve mantıklı olan ise strüktürün oluşum sürecinin bütünü kurgulamada ve tanımlamada yardımcı olması ve kolay anlaşılabilir bir rehber sunmasıdır.

4.5.3. Kentsel Tasarım Süreci; Yönetmek, İşletmek ve Yeniden Gözden Geçirmek

"Kentsel Tasarım Rehberleri"ni oluşturmak ve bu rehberlerde standartlara ulaşmak, deneyimlerden yola çıkarak, sonuçta öğrenmeye dayanan bir yaklaşımla gerçekleştirilir. Kaçınılmaz olarak sisteme katılan yerel yönetimler, planlamada karar vericiler ile meclis üyeleri de dâhil olmak üzere tüm katılımcılar ile birlikte kalite yönetimi yapılmalı, tüm ekip yapılanma ve yeniden gözden geçirme sürecine dâhil olmalıdır. Bu noktada düzenli izleme, süreç boyunca ve projenin tamamlanmasında, herkesin görüşünün sürece dahil edilmesine, karara etkisine, tartışmaların sonuç ürüne yansımaya yardımcı olur.

4.5.4. Kentsel Tasarım Kalitesini Korumak

Onay sonrası süreçte "tasarım kalitesini korumak" da bir diğer önemli konudur. Zira çok iyi tasarlanmış şemalar ve projelerin planlama izninden sonra uygulama sürecinde sıkça rastlanıldığı üzere kötü bir yapılanmaya

dönüşebildiği gözlemlenmiştir.

Bu aşamada yerel yönetimin, girişimcilerin tasarımın genel kararlarında olduğu kadar malzeme ve detayların kullanımında da sözünde durduğundan emin olması gerekmektedir.

4.5.5. Kentsel Tasarım Kalitesi Başarısını Elde Etmek

Tasarım kalitesi elde etmek lider ve başarıya olan gereksinim ile doğru orantılıdır. Yerel yönetimler çoğunlukla kentsel tasarımda tasarım öncüsü olarak liderliği üstlenirler. Bu sahibi tanımlı bir rol olsa da öncü liderlik ile başarı kalitesi mutlaka ilgili bir ekip tarafından desteklenmelidir.

İyi bir tasarım için söz veren Tasarım Lideri, kaliteli tasarım yaratmak, hevesi arttırmak, dışarıdan katılımcılarla ilişki kurmak zorundadır. Ayrıca, ilgili otoriteler arası ilişkiyi koordine etmek, yönetim birimlerini ilişkilendirmek, tüm aktörleri iyi bir tasarıma özendirmek ve her yeni yatırımın yüksek kalite getirmesini sağlamak birincil görevleri arasında yer almalıdır. Her bir yatırımın mekânda, kentsel ya da kırsal bir tasarım ürünü olduğu ve büyük bütünün bir parçası olduğu unutulmamalıdır.

4.6. KENTSEL TASARIM SÜRECİ, AKTÖRLER ve ROLLER

Kentsel Tasarım Süreci

Analizler:

Mekân karakterini anlamak bağlam ve fiziksel strüktürle sosyal yapıyı ilişkilendirmektedir.

Vizyon:

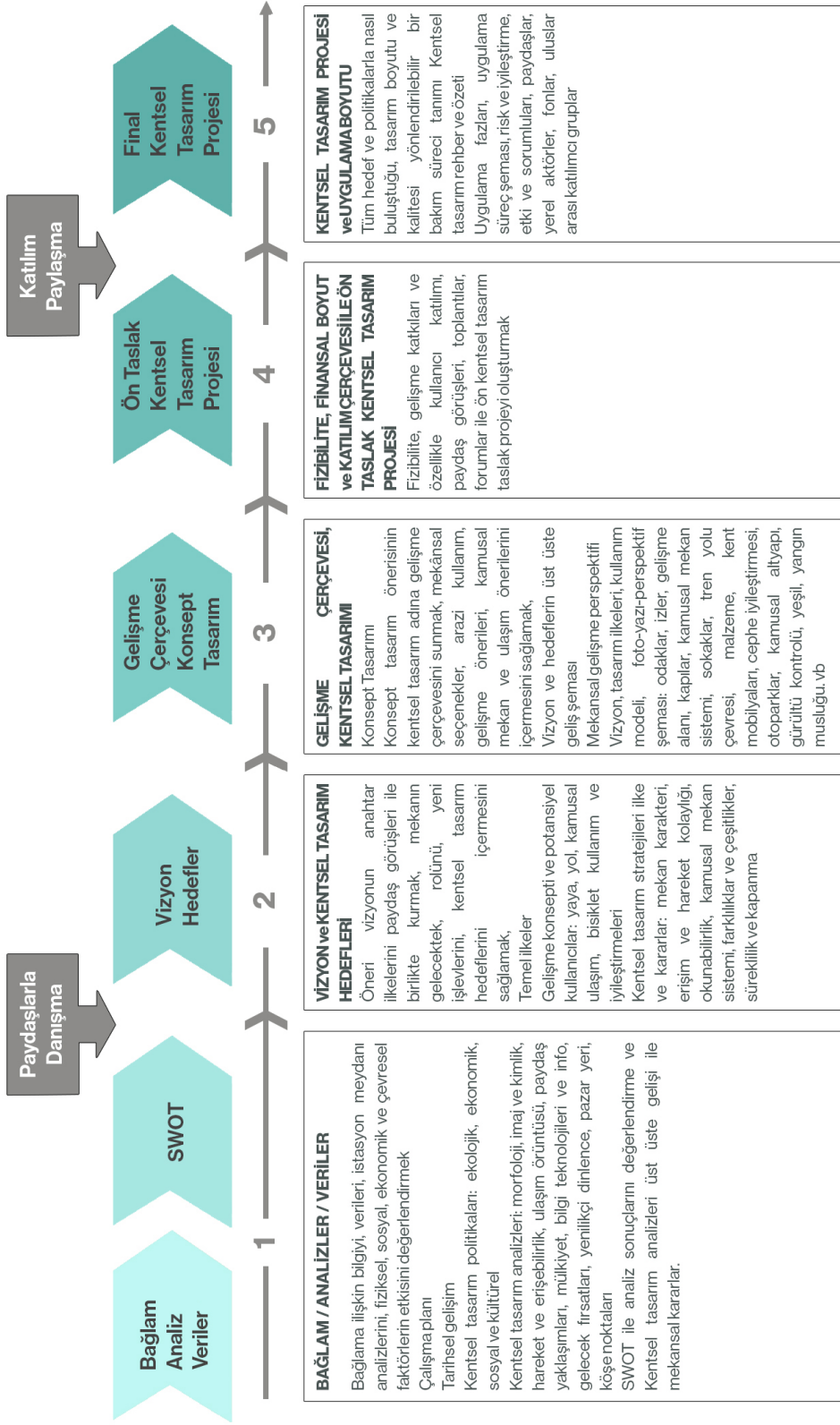
Planlama hedefleri ile uyumlu üç boyutlu formlarla ilişkilendirerek mekân hedeflerini ortaya koymaktadır.

Stratejiler:

Yerel tasarım kararlarını tasarım ilkeleri olarak kurgular ve kentsel tasarım stratejilerini geliştirir. Genel bağlamda ise ulaşım, kamusal mekân, yapı yüksekliği, yerel kimlik ilişkilerini koymaktadır.

Araçlar/ Rehberler :

Alana özgü araçlar olarak kentsel tasarım rehberler, yerel strateji politikalarına dayanır. Cephe renk sistemi ve mekân güvenliğine kadar tüm konuları içermektedir.

Şekil 120: Kentsel tasarım süreç şeması ve katılım

Kaynak: Baxter, A. (2005). Basildon District Council, Wickford Town Center Master Plan Version 3. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

KENTSEL TASARIM KATILIM SÜRECİ, AKTÖRLER ve ROLLER

Değişen Roller ve Sorunlar

Raporun bu bölümü, içinde yaşadığımız son on yılda, KENTSEL TASARIMIN DEĞİŞEN ROLÜNÜ incelemeyi hedeflemektedir. Özellikle de kentsel tasarımın giderek artan önemini ve karşılaştığı sorunları detaylı olarak analiz edebilmek temel amaçtır.

KENTSEL TASARIM'IN değişim süreci içindeki bu yeni rolü, yaklaşımı, geniş kapsamlı olarak "kentsel gelişme süreci" içinde incelenecek ve küresel ekonomide kentlerin artan önemi ile ilişkilendirilerek açıklanacaktır.

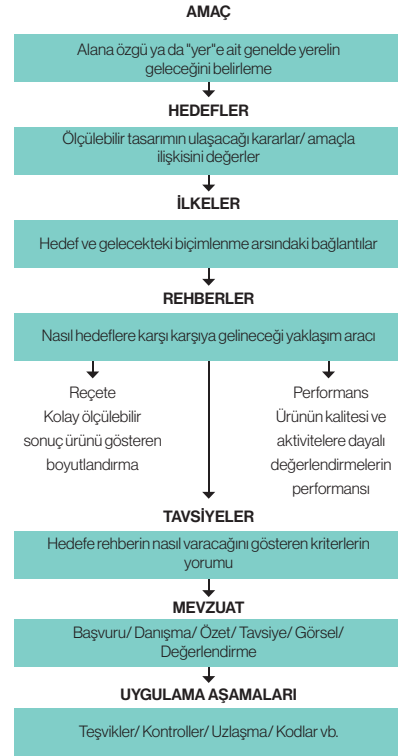
Süreç dinamik ve çok katmanlı bir perspektifte ele alınmakta ve açıklanmakta olup "kentsel mekân"ın üreticileri, yasaları ve kullanıcılarının bakışıyla birlikte yeniden değerlendirilmektedir. Kentsel tasarımı bu bütünsel bakış çerçevesinde ele aldığımız zaman her bir grubun ya da aktörlerin önemli katılımları ile kentsel bütünün nasıl oluşmuş olduğunugörmek mümkündür. Her bir grubu, gelişimini ve önemlerini ayrı ayrı test ederek açıklamak doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu yeni ortam, kentsel gelişim süreci, kentsel tasarım için farklı aktörlerle ortak bir işbirliği demektir, bu da diğer taraftan yeni güçlükleri de tanımlayacaktır. Dolayısıyla aktörler ve rolleri incelendiğinde sürece getirdikleri olumlu ve olumsuz katkıyı değerlendirmek de mümkündür.

Kentsel Tasarımın Artan Önemi

Kentsel tasarım olgusu ve kentlerdeki yeni gelişmelerde aldığı rol, örneklerde de sıkça izlendiği gibi, geniş kitlelere yayılan bir tanınırlık oluşturmaktadır. Profesyoneller, uygulayıcılar, akademik ortam, yerel yönetimler, örnek projeler ve bunların üreticileri ve popüler medya bu kapsamda artan bir farkındalık ortamı oluşturmuştur.

KENTSEL TASARIM'ın önemi 1990'lardan bu yana ölçülemeyecek derecede katlanarak artmıştır. Kentsel tasarıma ilişkin bilgiler ve örnekler, bilimsel yayınlarda, toplantılarda yer alırken, sosyal ortamda örnekler üzerinden geliştirilen görüşler, kritikler, yayınlar da hızla çoğalmıştır. Bunun yanı sıra projeler ve kentsel tasarım yarışmaları da tüm dünyada, az denilemeyecek sayıda artarak kentsel tasarım ortamına yeni bir boyut katmıştır. Bu niteliksel ve niceliksel ilgi artışı bize iletişim teknolojilerinin kolaylaştırıcı yanını ve bilginin de dinamizmini yansıtmaktadır. Tüm bu değişimler kentsel tasarım konusundaki olgusal bir büyümeyi işaretlemektedir.

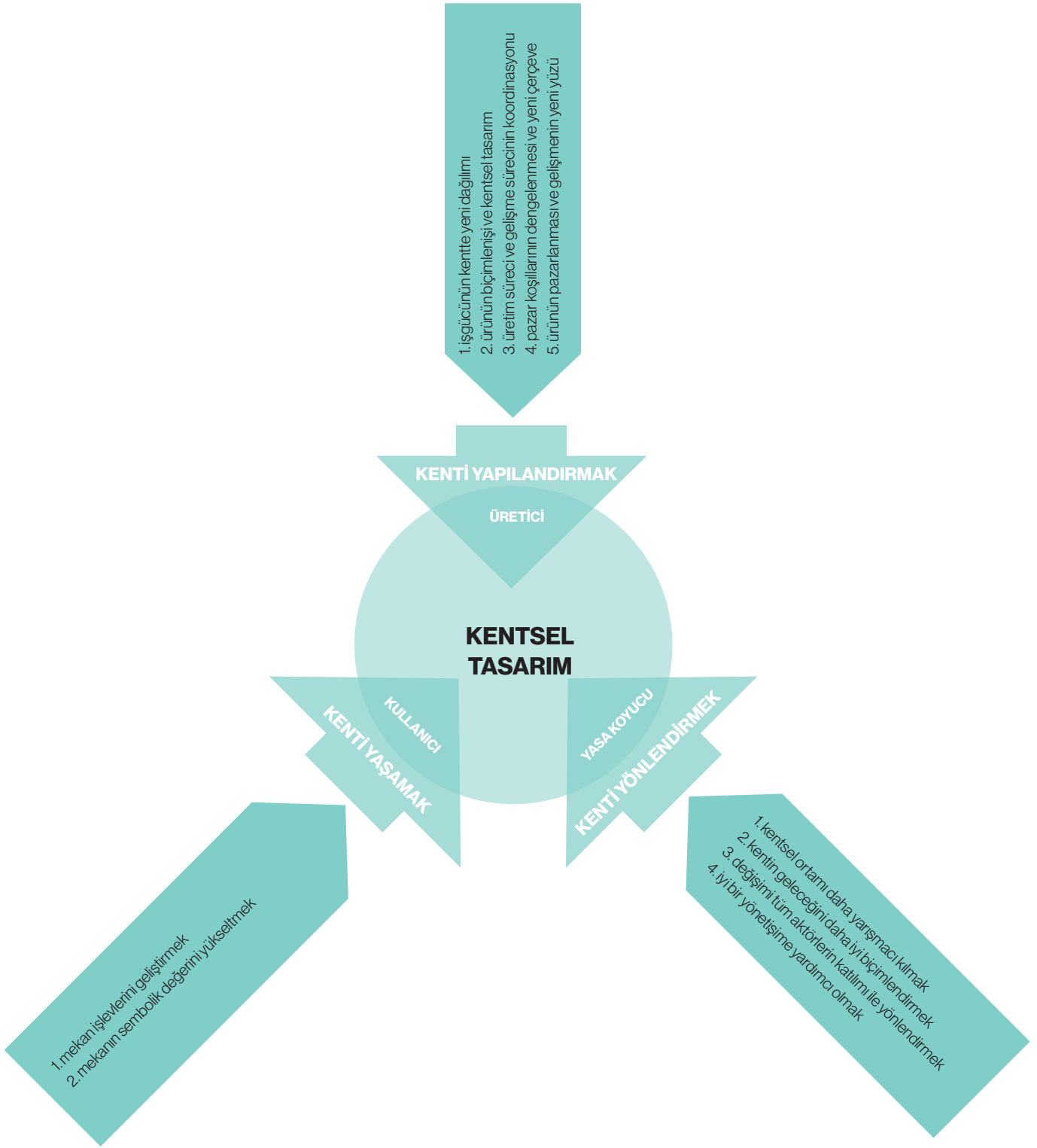
1980'lerde kentsel tasarım, özellikle mimarlık ile planlama arasında gidip gelmekteydi. Bu anlayışın bir sonucu olarak da tanımlama ve yaklaşımlarda, kamusal mekânda "güzelleştirme" olarak algılanmaktaydı. Yakın geçmişte KENTSEL TASARIM'a ve kentlerin tasarlanması sürecine sınırlı olarak değinilirken bugün, aktörler arası bir ilişkiler ortamını bize sunmakta KENTSEL TASARIM süreci incelenmektedir. Bu yenilikçi bakış ve yaklaşımlar bize kentsel tasarımın artan önemini vurgulamakta, özellikle de çok aktörlü ortamda süreci ve ürünü nasıl açıklarız sorusunu gündeme getirmektedir. Sonuç olarak, yeni bakışta "kentsel tasarımın artan önemi" sorusunun geniş kapsamlı olduğu, alanının içinden olduğu kadar dışından da geçerli etkiler aldığı görülmektedir.

Şekil 1.21: Kentsel Tasarım Karar Süreci/Bileşenler
Kaynak: Punter, J. (1996). "Developments in Urban Design Review: The Lessons of West Coast Cities of the United States for British Practice." In Journal of Urban Design, Vol. 1, No. 1. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

Kentin Değişen Bağlamı

Kentin değişen bağlamını kentin küreselleşme sürecindeki durumu olarak algılamak mümkündür. 21. yy'da, küresel nüfusun kentler yönündeki değişiminin kaçınılmaz olarak ani bir denge farkı yarattığı gözlemlenmektedir. Buna "yeni kentsel biçimlenme" denmekte, yeni bir yüzyıl, yeni bir insanlık tarihi olarak tanımlanmaktadır. Değişimin kökeni başta sanayileşme sürecinde insanın toprağından edilerek kentin çekiciliği ile göçe yöneldiği süreç olmuştur. Ancak, bu süreç yerini artık bir çok kentte sanayi değil servis sektörüne dayalı bir nüfus değişimine bırakmıştır. Kentler, değişen nüfus boyutu ve küresel politik/ekonomik/ kültürel boyutlarıyla daha güçlenirken, giderek mekansal bakımdan birbirlerine benzer hale gelmiştir.

Şekil 1.22: Kentsel Tasarım; Aktörler ve Roller

Kaynak: Madanipour, A. (2006). Roles and Challenges of Urban Design.

Journal of Urban Design. Vol:11, No:2, 173-193. kaynağından yararlanılmış ve bu çalışma için yorumlanarak yeniden üretilmiştir.

Küreselleşmenin bu mekânsızlaşma süreci kentleri yeniden biçimlendirmiştir. Kentler artık "iletişim" mekânına dönüşmüş, "yersizlik" kavramı ise küreselleşme sürecinin kaçınılmaz bir bileşeni olmuştur. Teknolojinin de gelişimi nedeniyle kentler artık üst düzey kararların alındığı ve iletildiği odaklar olmuşlardır. Geniş anlamda KENTSEL TASARIM da bu yeni, karmaşık, yersiz kentte, yeni strüktürel değişim ve biçimlendirme konusuna katkı koymakta farklı mekânsal organizasyonlar ve projeler ile de toplumsal yarar adına kente yeni bir imaj yaratmakta ya da kurmaktadır.

Yapısal değişim kendi çekim odakları ile ekonomik-politik gücün biçimlendirdiği yeni kentsel koşulları oluşturmaktadır. Bu küresel koşullar özel vizyon ve stratejilere öncelikler vererek ve kimi grupları öne çıkararak, zıtlıklara ve kaçınılmaz dönüşümlere neden olmaktadır. İşte "kentsel tasarım" da bu noktada olası yeni bir araç olarak mekan üzerinden yeni bir rol üstlenmektedir.

KENTİ YAPILANDIRMAK, YÖNLENDİRMEK ve YAŞAMAK

Çok Boyutlu Dinamik Bakış

Kentsel tasarımın kentsel değişim süreci içindeki yeni rolünü çok boyutlu dinamik bakışla ve geniş kapsamlı bir çerçevede analiz etmek gerekmektedir. İlk olarak, kentsel tasarım yaklaşımı, kentsel bağlamdaki yapısal değişimlerden yola çıkarak, süreçle birlikte anlaşılmalı ve açıklanmalıdır. İkinci olarak, kentsel tasarımın yeni rolünün, bu değişen bağlamda, doğal bir özellik gösterip göstermediğini değerlendirmek gereklidir.

Çok boyutlu yaklaşım ya da bakış, kentsel tasarım ve gelişmeye katılan tüm aktörlerin yaklaşımından yola çıkarak belirli bir sistem içinde inceleme yapmayı, kentsel tasarımın kentsel gelişme ile olan ayrılmaz ilişkisini gözönüne alarak tasarım konularını politik, ekonomik ve kültürel değişimle ilişkilendirmeyi gerektirir. Sistem aynı zamanda dinamik olmalı ve değişimi gerekçeleriyle açıklayabilmelidir. Kentsel Tasarım tek bir alan ya da ürüne değil, sürece odaklanarak mekânsal değişim sürecinin zaman boyutuna da entegre olabilmelidir.

Bu olguyu "dinamik çoğulculuk" olarak nitelendirmek gerekir. Kentsel tasarımı kentsel gelişme bağlamında görmek ve değerlendirmeyi "süreç" üzerinden yapmak kaçınılmazdır. Aktörler olarak da yasa koyucular, üreticiler ve kullanıcılar perspektifinden bakmak, incelemek gerekir, sonuçta bu sürece paydaşlar da katılmıştır. Yasa koyucu, üretici ve kullanıcı olarak tanımladığımız her bir grup, kentte değişik aktörler olarak görülmelidir.

Yasa koyucular, yasal ortamı, kontrol mekanizmaları olarak da yerel yönetimleri ve hükümeti temsil etmektedirler. Bunlar planlamaya yansıyan kentsel gelişme sürecinin yasal aktörleridir. Üreticiler, kenti yapılandıran gruptur ve profesyoneller, finans sağlayıcılar, girişim ve gelişme, tasarım ve inşaat sektöründe rol alanlardır. En geniş anlamda ise bu roller, "kentsel toplum"u yönlendiren aktörler grubu olarak tanımlanabilir.

Kullanıcılar ise artık kentteki tüm katılımcılar olup geniş bir aktörler grubunu oluşturmaktadırlar. Bir yanda kentsel tasarım süreç ve ürün, doğrudan kullanıcı olanların ilgi alanı iken diğer yanda da farklı sosyal grupların, sivil toplum örgütlerinin tartışma ve paylaşım alanı olmaktadır.

Bu üçlü dağılımda yasa koyucu ve üretici mekanik bir ayırımda olmayıp, kullanıcı ile kimi zaman üst üste gelebilmektedir. Kendi alanlarındaki genel dinamikleri, kentsel gelişme sürecini karakterize eden bir örüntü sergilemektedir.

Sonuç olarak inceleme yöntemi üç grupta aktörler dizisi ve onları oluşturan bileşenler ile açıklanmıştır. Bu grupların incelenmesi ile süreç ve aktörler ilişkisini belirleyen KENTSEL TASARIM düzlemi tanımlanmıştır (Madanipour, 2006). Gruplar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

- a. KENTİ YAPILANDIRMAK ve ÜRETİCİ PERSPEKTİFİ,
- b. KENTİ YÖNLENDİRMEK ve YASA KOYUCU PERSPEKTİFİ,
- c. KENTTE YAŞAMAK ve KULLANICI PERSPEKTİFİ.

AKTÖRLER VE ROLLER İLİŞKİSİ PERSPEKTİFİNDE KENTSEL TASARIM

a. ÜRETİCİ PERSPEKTİFİ

Kenti Yapılandırmak

Bu kentsel tasarımın etkilendiği en önemli boyut yapısal bir değişim içinde olan toplumsal boyutudur. Kentsel tasarımın bu değişimden nasıl etkilendiğini anlamak için kentsel gelişim sürecinde toplumsal bağlama bakılarak rolü ve taşıdığı anlamı incelemek gerekir. Kentsel gelişim süreci kenti dönüştürmektedir, bu yeni süreçte neoliberal ekonomiler, yenilikçi kentsel ekonominin bir parçasıdır.

Gelişme bugün kentsel değişim sürecinin merkezinde yer almaktadır ve potansiyel stratejik yer olarak da kentsel tasarım ile geleceğin kentini biçimlendirmektedir. Ürüne odaklı bu süreçte kentsel tasarım üretici perspektifinde beş alanda önemli katkı koymaktadır. Bunlar;

- a.1. İşgücünün kentte yeni dağılımı,
- a.2. Ürünün biçimlenişi ve kentsel tasarım,
- a.3. Üretim süreci ve gelişme sürecinin koordinasyonu,
- a.4. Pazar koşullarının dengelenmesi ve yeni çerçeve,
- a.5. Ürünün pazarlanması ve gelişmenin yeni yüzüdür.

a.1. İŞGÜCÜNÜN KENTTE YENİ DAĞILIMI

Ekonomideki yapısal değişim, yeni kentsel ekonomiler ile kentsel yapıda, işgücünün yeni dağılımını da beraberinde getirmiştir. Kentsel ölçekte planlama ve tasarım ise özel sektöre daha çok yönelmiş, kentsel projeler ile "kentsel tasarım" yeni bir dinamik yaratmıştır.

Kentsel tasarım, kamusal alan iyileştirilmesi ya da kentsel gelişmenin yönlendirmesi ile ilgilenirken, değişimle birlikte kentsel tasarımın etki alanı yayılmıştır. Pek çok paydaş ekonomik, sosyal, çevresel yeni değerler katarak kentsel tasarımla ilişkili hale gelmiştir. Özel sektör girişimcileri ve yatırımcılar kentsel tasarımla "proje" bazında ilgilenerek, kentsel konularda daha aktif bir üretime geçmiştir. Ancak, tüm bu yaklaşımlarda kentsel tasarımın gerçek boyutu eksik kalmaktadır.

Uzun erimli etkin bir planlama ve yatırım ile oluşturulacak "master plan" ve "kentsel tasarım" bu ortamda ön plana çıkmıştır. Gelişimin boyutu kentsel ölçekte değişmiş, hızla üretilen herşey "kentsel tasarım" ile ve kentle doğrudan yüz yüze gelmiştir.

Kentsel tasarım karar verme sürecinde profesyonel/disipliner bir boşluğu doldurarak kentsel gelişmedeki bu hızlı yenilenme ortamının yarattığı birtakım başarısızlıkların planı ve mimarlar eliyle hazırlanan KENTSEL TASARIM ölçeğindeki örnekler ve gelecekteki biçimlenmeye yönelik projeler ile giderilmesini sağlamıştır. Girişimci perspektifinde ise yeni bir grup uzmanlığa gereksinim bulunmaktadır. Bu, girişimcinin ilgisini olan tek parselden büyük ölçek kararlara olan gereksinimdir ve KENTSEL TASARIM bu alanda rol olarak bir köprü kurmayı başarmaktadır.

a.2. ÜRÜNÜN BİÇİMLENİŞİ VE KENTSEL TASARIM

Herhangi bir tasarım aktivitesinin bir yaratıcılık içermesi, yenilikçi olması, gerekeni yaparak proje ile mekânı biçimlendirmesi gerekmektedir. Bu olgu kentsel tasarım için de böyledir, açık ve yaratıcı bir dizi fikir ve görüşü içermeli, mekânın nasıl dönüşeceği, nasıl biçim alacağı, işlevle nasıl forma dönüşeceği kentsel tasarım asıl konusu olmaktadır. Bu değişim sürecinde yeni yaklaşımlarla da böyle gelişmiştir ve kentsel tasarım, kentsel gelişim sürecinin ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiştir. Master plan ölçeği, konut yenileme,

karma işlevli kent merkezleri ve yaşanabilir kentler artık hep kentsel tasarım ölçeğinde gelişmiş ve yaratıcılığı göz önüne almıştır.

Kentsel tasarım tüm bu süreçte yalnızca "görüntü ya da estetik kaygı" ile ilgilenmemekte, kentsel proje ile kenti biçimlendiren süreçte mekânın düzenlenmesinden sorumlu olmaktadır. Bu nedenle kentsel tasarım yeniden tanımlanmış, estetik konulardan çok kamusal konulara geçmiş, ürün ya da proje kadar kentsel tasarımın gerçekleşme süreci ile de ilgilenmiştir. Kentsel tasarımın yeni rolü de ürüne odaklı süreç olarak tanımlanmıştır.

a.3. ÜRETİM SÜRECİ VE GELİŞME SÜRECİNİN KOORDİNASYONU

Ürünün oluşturulmasında, aktörlerinin harekete geçirilmesi, rollerin üstlenilmesi ve sürecin etaplarının da bir dizi yönlendirici bilgi ile donatılması gereklidir.

Kentsel tasarım burada büyük ölçekte rehberlik ve koordinasyon rolünü üstlenir. Bu bir dizi yol haritasıdır ve sonuç çıktı için gerekli olan ve dikkatle ele alınacak değerler ile ilişkilidir. Kentsel tasarım süreç içinde görsel bir biçimde açık, net ve somut olarak çıktıyı "görselleştirir". Bu karmaşık üretim sürecinin sistematik bir organizasyonudur. Kentsel tasarım bu zorlu süreçte tüm aktörlerin birlikte hareket etmesinin koordinasyonunu üstlenmekte ve gerçekleştirmektedir.

a.4. PAZAR KOŞULLARININ DENGELENMESİ VE YENİ ÇERÇEVE

Yapısal değişim, ekonomiyi özel sektöre yönlendirmiştir ve kentler açık bir biçimde onların etki alanına dönüşmüştür. Bu kent adına parçalı bir yaklaşımının sergilemesine neden olmuş, kentsel yaşam ortamının geleceği için parçacılığın bir bütünsel dili olmadığından kaos yaratmıştır. Kentler, kentsel tasarıma yönelik bütünsel bir çerçeve sunmalı, yasa ve kontroller ile yönlendirilmeli ve sürdürülebilir bir ortam oluşturmalıdır. Girişimci kültürü özel sektörün yeni dinamiği olarak bu süreci yönlendirmekte ve tek taraflı davranmaktadır. "Gelişme endüstrisi" olarak tanımladığımız bu endüstri, yasalarda esneklik beklemekte ve istemektedir. İşte "kentsel tasarım"ın önemi burada ortaya çıkmaktadır. "Kentsel tasarım" planlamanın stratejik bir parçası olarak kentin biçimlendirme sürecinde yer almakta, girişimci ve tasarımcılara, baskıları azaltacak yeni, yasal kentsel tasarım çerçevesi sunmaktadır.

Kentsel tasarımın ana konusu ve sorunsalı bu pazar ortamına yönlendirici bir yapı önermesidir. KENTSEL TASARIM yeni araçlar ve "rehberler" ile yatırımı kamusal altyapıya dönüştürmektedir. Bu geçiş sürecinde bireyler ve bireysel yatırımcılara riski azaltacak, gündemde kendini güvende hissedecek yeni bir "çerçeve" gerekmektedir. Kentsel gelişme sürecini yönetecek yeni bir çerçeve KENTSEL TASARIM ile mümkündür.

Kentsel tasarım bir çerçeve sunmakta, bu çerçeve ile de gelecek vizyonunun nasıl uygulanacağını, devlet desteği ve pazar mekanizmaları ile tüm aktörlerin birlikte kentin nasıl biçimlendirilebileceğini çözmektedir. Gelişme sürecindeki koşullara bağlı olarak bu araçların doğası ve etkisi değişecektir. Stratejik planlar ve kamusal alan iyileştirme araçları, rehberler, yatırımcıya yatırımların mekânda nasıl yer alacağını ve bunun nasıl bir çerçevede sunulacağını kentsel tasarımın sorumluluğunda çözmektedir. Yatırımcı riski azaltmak ve mülk değerine güven sağlamaya yönelmektedir. Riski azaltmak ve bedeli değer yaratmak üzere transfer etmek, yerel yönetimin sorumluluğunda kentsel tasarımın bu kapsamda aktörleri yönlendirecek bir çerçeve ortaya koyması ile çözümlenmelidir.

a.5. ÜRÜNÜN PAZARLANMASI VE GELİŞMENİN YENİ YÜZÜ

Gelişme endüstrisi için kentsel tasarım, "tasarımın ekonomik değerini" de ortaya koymalıdır. Tasarım bir sosyal seviye belirleyicisi olup, iyi bir estetik kaliteyi, artan bir değeri kente vermektedir. Tüketim toplumunda "görsel kültür" çok önemli bir rol oynamaktadır. Kentsel tasarım yaşam kalitesini etkilediğinden daha iyi bir tasarım için yeni bir döngü yeni bir talep oluşturmaktadır. İyi tasarım yalnızca bir sosyal statü konusu olmayıp, kullanıcıyı yapılanmış çevrenin kentsel bağlamda daha iyi içselleştirilmesini anlamaya yöneltilmektedir. Kentsel tasarım burada devreye girmekte süreci yönlendirmektedir.

b. "YASA KOYUCU" PERSPEKTİFİ

Kenti Yönlendirmek

Küresel ortamda yerel otoriteler daha çok öne çıkmıştır. Kentsel tasarımın önemi ise yasa koyucular yönünden dört alanda ilişkilenebilir burada önemli olan yerel yöneticilerin kentsel gelişmedeki önceliklerini ortaya koymaktadır. Bunlar;

- b.1.** Kentsel ortamı daha yarışmacı kılmak,
- b.2.** Kentin geleceğini daha iyi biçimlendirmek,
- b.3.** Değişimi tüm aktörlerin katılımıyla yönlendirmek,
- b.4.** İyi bir yönetişime yardımcı olmaktır.

b.1. KENTSEL ORTAMI DAHA YARIŞMACI KILMAK

Yeni bilgi ekonomilerinde, kentler iletişim odakları oluşturmışlardır. Kentlerde ekonomik ve sosyal koşulların iyileştirmesi talepleriyle ilgili değişen bağlam sonucunda, kentler yatırımları çekme yarışına girmişlerdir. Yerel yönetimler yönetici pozisyonuna geçmiş, gelişmeyi pazarlama ve ürün olarak değerlendirmişlerdir. Bunun kente yansımaları kentleri daha cazip kılmak üzere altyapıyı geliştirmek olarak ifade edilebilir.

Bir yanda ekonomik libelleşme yereli yeniden biçimlendirmiş, diğer yanda da mekân özel sektörün yeni yeri olmuştur. Bir başka deyişle küreselleşme yarışmayı aşmıştır, oyuncular ise kontrol dışı kalmıştır. Burada yönetim yeni bir rol bulmak durumundadır. Kent yöneticileri artık kentini uluslararası haritada yatırımcılara yöneltmiştir. Bu durum, kenti yeni imajına doğru yönlendirmekte, bunu da kentsel tasarımla yapmaktadır. Kentsel tasarım ile örnek projelerle tasarıma vurgu yapılmakta, gelişimi diğerlerinden farklı bir biçimde yaratmaktadır.

Bu, yarışmacı küresel mekânda "tasarım" ile kentlerin diğerlerinden ayrı olması anlamına gelmektedir. Bu bir tür ürün farklılaşmasıdır ve kenti özgün nitelikleri ile yeniden sunmaktadır. Kentsel dönüşüm ile de sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte, mavi yakalı işçi sınıfının yerini beyaz yakalı nüfusa dönüştürmesidir, devretmesidir.

Yarışmacı küreselleşme ile değişen yalnızca yeni bir mekân yaratmak değil, yarışmacı yapılarla kültür tabanlı yenileşmeyi de ortaya koymaktır. Bunlar endüstri dönemi mirasını da yeniden kentle buluşturmayı da içermektedir. Kent içinde kent merkezleri güçlenmiş, yaya alışveriş mekânlarına dönüşmüş ve çevresel iyileştirmede hareketin kontrolü araç yerine yayayı öne çıkarmıştır. Bu geçişi güçlendirmede de "kentsel tasarım" çok önemli aktif bir rol almıştır. Ürün geliştirme, kamusal sanatı güçlendirmiş ve kültür endüstrilerini kentte farklı bir yenilikçi yapıda barındırmıştır. Bu süreçte üstlendiği dinamik ve öne çıkan rolü ile "kentsel tasarım" değişimin sembolik ve pratik boyutunu yaratmaya da yardımcı olmuştur.

Kamu yöneticileri de bu gelişmeyi desteklemek için yeni kentsel değerler yaratmış, yönlendirme rolünü üstlenmişlerdir. Kentsel tasarım, kenti öne çıkarıp rehber ve yasalar ile mekân üretimini özelleştirmiştir. Bu her ne kadar bir süreç ise de ürün gelişimi, sunumu, hedef kaynakları, sektörü, imajı, koşulları, kullanıcıyı da kapsayan büyük bir bütündür.

b.2. KENTİN GELECEĞİNİ BİÇİMLENDİRMEK

Küresel örüntü olarak kültür yerellik ister, aynı zamanda da yerel farklılığı geliştirir. Bunlar kentin sahip olduğu en önemli kültürel ve ekonomik dildir. "Yeri" farklı kılmak, kimlik, tarihten öte toplum için gelecek adına önemli ve yeni bir yoldur. Yerel halk çevresi ile duysal bir bağ kurmak ister, aidiyet olarak tanımladığımız bu olgu kenti var eden en önemli değerdir. Kentin canlı, kimlikli bir şekilde yaşamasını istiyorsa, yerel yönetimler de kente kimlik ve karakter çerçevesinde önemle yaklaşmalıdır.

"Vizyon "kontROLSÜZ güçlerin, birlikte kentte ortak geleceklerini oluşturabilme becerisidir. Yerelde "vizyon" kavramı gelecek adına, koşullar ne kadar katı olursa olsun, fırsatların verdiği esnekliği tanımlamak için kullanılır. Yerellik, bir kentin gelecekteki kaderini kontrollü bir "vizyon" yaratarak, ileri bakış ve pozitif bir yaklaşımla oluşturabilmesi demektir. Vizyon ayrıca yönetici firmaları da gelecek adına misyon kurmaya çağırır. Yarışmacı mekânda bu her ölçekte aynı şekilde yansımaktadır.

Kentsel tasarımın rolü, genel politikalar ile yönlendirilmiş bir gelecek için bir imaj sunmaktır. Ancak, toplum parçalıdır, tüm bu çeşitlilik içinde vizyonda buluşmak gerekir, bu da en zor yanıdır.

b.3. KENTİN DEĞİŞİMİNİ YÖNETMEK

Geleneksel mekân üretiminin yöntemi planlama sistemidir; ancak planlama bu hızlı gelişmeler ve dönüşüm nedeni ile güçlü bir baskı altına girmiştir. Bu nedenle bir yandan ekonomik baskı yönünde pazar uygulamaları için talebin önündeki bariyerleri azaltmak gerekirken, diğer yandan da kontrolü oluşturmak zorunludur. Burada çıkış yolu ise kentsel tasarımın geniş anlamda planlama sistemine doküman sunabilmesidir. Bu sistematik diyalektik, plan proje bütünlüğü, pazara da pozitif bir sınırlandırıcı sunacaktır. Planlama sosyal anlamda da baskı altındadır, yerel toplum, çevre baskısı, sürdürülebilir gelişme ilkeleri denge aramaktadır. Kentsel tasarım da burada kamusal mekâna ve çevresel sürdürülebilirliğe öncelik verip, vurgulayarak pek çok talebi karşılayabilmektedir.

Planlama sistemi kentsel gelişmeye karşı daha da esnekleşmiştir. "Kentsel tasarım" paydaşlar arası dengeyi ararken bir yandan yeni değişen ve gelişen dokümanlar ile merkezi yönetimi güçlü kılmakta, değişen davranışlar ile yerel yönetim süreçleri içinde güçlü bir yer edinmektedir. Planlama süreci içinde kentsel tasarım mekan kalitesiyle ilgilenecek ileri doğru vizyon, stratejiler ve görüşler sunmaktadır.

"İyi bir planlama pozitif ve öncü bir süreçtir, kamu yatırımlarını sistemin gelişme üzerindeki kontrolüne ve plan hazırlığına yönlendirmektedir." "İyi bir tasarım ise, çekici kullanım, süreklilik, adaptasyon ve sürdürülebilir gelişmeye ulaşmak" demektir. İyi bir tasarım "iyi bir planın görünürlüğü"dür demek mümkündür.

b.4. İYİ BİR YÖNETİŞİME YARDIMCI OLMAK ve KATKI SAĞLAMAK

Çok aktörlü yapı, politik ekonominin kentte güçlü yer alışı artık kenti yeniden biçimlendirmektedir. Yaşam kalitesini yükseltmek için yerel yönetimin iyi bir yönetime gereksinimi vardır.

Yönetişimdeki değişim, paydaşların gücü ve birlikte etkin çalışması demektir. Projeye dayalı kentsel gelişmede mekân ilgi çekmektedir, böylece paydaşların katılımını ve etkin yönetişimine de fırsat vermektedir. Mahalleler ve sürdürülebilir toplumlar için girişim bölgeleri, kentsel fırsatlar ve mekâna bağlı politikalar bu tür imkanlar sunmaktadır.

Kentsel tasarım mekan odaklı vizyon ve stratejiler için etkin bir araçtır, iyi yönetim için de yeni bir araç olarak kullanılır. Bu da kamu ve özel sektör ortaklığı ve işbirliği ile tüm aktörler arası birlikteliği de çağrıştırmaktadır. Yeni bir araç olan "KENTSEL TASARIM ÇERÇEVELERİ" bireysel ve birlikte hareket için altyapıyı kentsel tasarım ile yaratmaktadır.

c. KULLANICI PERSPEKTİFİ

Kentte Yaşamak

Kentsel tasarım perspektifi yasa üreten değil kullanıcı odaklı yaklaşımı ile dikkat çekicidir. Kentsel tasarım mekândaki değer değişimi ile de ilgilidir ve bu alana katkı koymaktadır. Kentsel tasarım yapılmış çevrede kullanıcı etkisini nasıl öne çıkarır? Kentsel tasarım eylemi üzerine değil, kullanıcı, mekân ve kalite üzerine nasıl yeni bir görüş oluşturur? Sorularının kentsel mekânda kullanıcı perspektifinde incelenmesi gerekir.

c.1. MEKÂN İŞLEVLERİNİ GELİŞTİRMEK

Mekân kalitesi kavramı (Vitruvius) üç madde ile sıralanmaktadır;

- Mekân nasıl yapılanmıştır?
- Nasıl fonksiyonlanmıştır?
- Nasıl görünmektedir?

Bunlar pratik ve sembolik değerlerdir ve kentsel tasarımın özgün gözlem alanıdır.

Kullanıcının yer aldığı bağlam çeşitlidir. "Ekonomik güç, sosyal ifade, politik etki" çok bileşenlidir, kullanıcının bu nedenle tek bir amacı yoktur. Yaş, cins, gelir,

etnik yapı, yaşam stili, eğitim, sağlık etkiyi geliştiren çeşitliliştir ve mekânda da çeşitli etki yapmaktadırlar. Kentsel tasarımın başarısı kullanıcı ile ne denli zengin bir ilişki kurduğuyula ilişkilidir.,

Kentsel tasarım, kentte mekânsal organizasyon yoluyla kentliyi de değiştirebilir. Ancak kentsel toplumun taleplerini ve tatmin çizgisini mekânın yeniden biçimlenmesinde kullanmak, yeni kent toplumu için kentsel mekân yaratmak gerekmektedir.

Kentsel mekânlar çok amaçlıdır. Yeni teknolojiler yeni yaşam ve çalışma mekânlarını dönüştürürken toplum da daha katı mekânsal bir rutinden dönmekte, ekonomik dönüşüm, sosyal kutuplaşma ve parçalanmaya neden olmaktadır. Yeniden yapılanmanın kentsel yaşam adına ileriye doğru yeni çıkmazları oluşmuştur. Kentsel tasarım bu nedenle erişilebilir ve içselleştirilmiş bir çevreyi öne çıkarmaktadır. Günümüzde kentsel tasarım ortak mekânı, yeni bağlantılarla tekrar sunmaktadır.

c.2. MEKÂNIN SEMBOLİK DEĞERİNİ YÜKSELTMEK

Mekânın görünümü, onun psikolojik ve sosyal önemine işaret etmektedir. Bireyler için bu estetik zevk olarak yansır, dolayısıyla iyi tasarlanmış mekân toplumsal gelişmeye pozitif katkı yapmaktadır.

Estetik yaklaşım kaçınılmaz olarak tüketici kültürü yaratmaktadır ve bu nedenle tasarım, kentsel çevreyi paketlemek yerine farklı zevklerin de yer aldığı yeni bir şekilde kurmakta ve sunmaktadır. Görünüm aynı zamanda toplum bireyleri arasındaki iletişim olarak da işlev görmektedir. Mekânın sembolik değeri festival, eylem, törenler ve kutlamaları vb. içermektedir. Ortak kimlik, sosyal anlam için güçlü bir rol oynar ve sosyal kimliği de oluşturur. Bu nedenle iyi tasarım kaçınılmaz olarak gereklidir.

KENTSEL TASARIM'ın bu kapsamda zorlukları da vardır. En önemlisi yukarıda açıkladığımız aktörler arası gerilim olarak açıklanabilir.

SONUÇ

Kentsel tasarımın önemi, dönüşen tüm kentlerde oynadığı güçlü role dayanmaktadır. Politik, ekonomik, kültürel değişim kentlere yeniden önem kazandırmıştır. Kentsel mekân, yeni kentsel koşulların yeniden biçimlenerek yerleştiği yerler olmuştur. Geniş anlamda kentsel tasarım bu yapısal değişimin öneminden dolayı yeniden biçimlendirmede çok önemli bir araçtır. En önemli olgu kentsel tasarımın kullanıcı, üretici, yasa koyucunun arasında etkin rolünü kullanabilmesidir.

Üreticiler; paydaşlar arasında yeni rolü dağıtarak yapılanmış çevreye yansır, koordine eder, gelişme sürecini yönetir, pazar koşullarını dengeler ve gelişmeyi pazarlar.

Yasa Koyucular; kentin daha yarışmacı olmasına yardımcı olur, kentin geleceğini biçimlendirir, çevresel değişimi yönetir. Değişik aktörleri katılıma (gelişme ve uygulamada) beraber getirerek iyi bir yönetim için kent vizyonuna katkı sağlar.

Kullanıcı ise; kentin sembolik değerleri ile mekânın işlevini geliştirir.

Bu üç perspektif kaçınılmaz olarak gerilim içindedir. Kentsel tasarım bağlamsal görüşlerin arasında ana ekseninde yer alır, zamanla birlikte hareket eder ve tüm bunlar arasındaki etkin koordinatör rolünü yansıtır.

4.7. KENTSEL TASARIMIN KURUMSALLAŞTIRILMASI

4.7.1. Kentsel Tasarım Merkezleri ve Kentsel Tasarım Ağları

Kentsel tasarım ve iyi bir tasarım kalitesine erişmek, önemli altyapılara gereksinime neden olmaktadır. "Tasarım Merkezleri" ve "Tasarım Kalite Ağları" bu ilişki ortamını yaratmakta, kentsel tasarım kalitesini oluşturmak ve geliştirmekte tartışılmaz bir rol üstlenmektedir. Özellikle Merkezler pek çok aktivite ve servis sunan birimler olarak, tartışma platformu, bilgi paylaşım ortamı sergilerken, eğitim ile işbirliği sağlayabilir, profesyonel servis altyapısını oluşturabilirler. Bununla birlikte merkezler arası iletişim ağları ve farklı platformlar da kentsel tasarım kalitesine güçlü ancak dolaylı etki yaratması açısından önemlidir.

4.7.2. Kentsel Tasarım Girişimleri

Yerel yönetimler, 'sergi', 'yarışma', 'tartışma', 'ödü' ve 'yayınlar' ile kentsel tasarım girişimlerini yönlendirebilirler. Tasarım kalitesini oluşturmada ya da kaliteli tasarım standartlarına erişmede, farklı girişimler kadar yarışmacı bir ortamın gerekliliği de göz ardı edilemez. Bir yandan enformel bilgi paylaşımı olurken, diğer yandan da yarışma mantığı ile kalite üst seviyeye taşınabilir. 'Sergiler', 'yarışmalar' ve 'tartışma platformları' ile 'ödüller' ve bunları her tür medya ortamına taşıyarak duyurulması, kentsel tasarım adına tüm aktörlerin birlikte hareket etmesini sağlaması açısından değerlidir.

4.7.3. Kentsel Tasarım Ödülleri

Yerel tasarım ödülleri, -en iyi iş sahibi, tasarım lideri gibi- tasarımcıyı teşvik etmenin yanı sıra, iyi bir tasarım için kamusal projelerin kalitesini de yükseltebilir. Tasarım ödüllerinin sergilenmesi ve yaygınlaştırıcı ortamı tasarım kalitesine çok önemli katkılar getirecektir.

4.7.4. Kentsel Tasarım Danışma Panelleri

Yerel yönetimler danışma paneli ile aktörleri bir araya getirerek, birleştirici bir platformu yaratabilme gücüne sahiptir. Bu panelleri yerel yönetimler kendileri düzenleyebileceği gibi düzenlenmesine de yardımcı olabilirler. Planlama sürecinin başında tasarım politikaları ve kentsel tasarım rehberliği yapmak için böylesine bir katılım ortamı yaratılması, tasarım kalitesini geliştireceği gibi planlama ve tasarım sürecinin bütünleşmesi ve birlikte hareket etmesini de sağlayacaktır.

4.7.5. Kentsel Tasarım Yarışmaları

Kentsel Tasarım Yarışmaları özellikle önemli yerlerde yüksek standartlarda tasarım ürünü elde etmek için önemlidir. Süreç dikkatli tasarlanmalıdır, planlama ile olan ilişkisi kurgulanmalı ve uygulama süreci ile tamamlanacağına ilişkin garanti mutlaka sağlanmalıdır. Tasarım yarışmaları, yarışma yönetmeliği içinde yer alan önemli bir teşvik aracıdır, genç tasarımcıları sisteme katılmaya davet ederken, onları finansal olarak da desteklemekte, diğer yandan birden fazla proje yaklaşımı üzerinden seçkinin gerçekleştirilmesi ile tasarım kalitesine son derece değerli bir katkı getirmektedir. Kentsel Tasarım Yarışmaları'nın iyi bir özet ile başlaması ve yarışma süreci ile beklentileri ve toplumsal ilgiyi yönetmesi bu katkıyı çok daha önemli bir yere taşıyacaktır.

4.7.6. Kentsel Tasarımda Değer Yaratmak

Kentsel tasarımda iyi bir değer yaratmak için yerel yönetimin iyi ve kaliteli bir servis vermesi gerekmektedir. Yerel yönetimler iyi değer olarak performans belirleyicilerini, yerel ve yasal hedefleri koyarlar. Kentsel tasarımda iyi bir değer yaratmak ise iyi hedefler ile tasarımın buluşmasına yardımcı olmakla sağlanır. Üstlendiği rol ile kentsel tasarım ise yapılanmış çevreye, yüksek kalite, yerel farklılık ve değerli yapılanmış çevre ürünü sunarak yardımcı olur. İyi bir kentsel tasarım, yerel yöneticilere hedefleri için, eğitim, konut, sosyal servisler, toplumsal gruplara sağlanacak kültürel altyapıya dair öngörüler oluşturmak ve bu öngörülere ilişkin tasarım fırsatları tanımlamakla mekânsal kaliteyi yükseltir.

Araştırmalar iyi bir tasarım değeri yaratmayı şöyle özetlemektedir;

- Ekonomik, sosyal ve çevresel değerleri yönlendirmek,
- Yatırımda geri dönüşü sağlamak,
- Yatırımcıyı çekmeye yardımcı olmak,
- Çalışanların performansını ve tatminini arttırmak,
- Kullanıcı prestijini arttırmak,
- Yeni yatırım fırsatlarını açmak,
- Her yere erişebilen mekânları ele almak,
- Tüm paydaşlar için yarar sağlamak.

4.7.7. Kentsel Tasarım ve Kamusal Yarat

Yerel yönetimin mekânsal kaliteye verdiği değeri göstermesi açısından kentsel tasarımı bir araç olarak kullanmak çok önemlidir. İyi bir tasarımı öngörmesi nedeniyle de yerel yönetimler ve ilgili tüm kamu otoriteleri kentsel tasarımı dikkatlice göz önüne almalıdır. Kullanıcı adına getirdiği sonsuz kalite ve değerler ile yaşam kalitesini yükseltmede çok önemli bir kamusal yararı hedefleyen kentsel tasarım, ayrıca eşitliği sağlamada da yine kamu yararı ile ayrılmaz bir bütün oluşturur.

5. TÜRKİYE'DE PLANLAMA SİSTEMİ İÇİNDE KENTSEL TASARIM

Bu bölümde ilk olarak Türkiye'de planlama sisteminde ülke ölçeğinden yapı ölçeğine kadar amaç/hedefler ve araçlar ele alınmıştır. Daha sonra üst ölçek plan, politika ve strateji belgelerinde kentsel tasarım veya kentsel tasarımla ilişkili hangi kavramlar, amaç ve hedeflerin yer aldığı incelenmiştir. Ardından, Türkiye'de kentsel tasarımla ilişkili mevzuat kanun ve yönetmelikler düzeyinde incelenmiş ve son olarak da kentsel tasarıma ilişkin model ve örnekler yer verilmiştir.

I. ÜLKE

Amaç / Hedefler

Bireylerin kendilerini geliştirebilecekleri, özgür, sağlıklı, güvenli ve yüksek standartta yaşam sürebilecekleri sosyal bir ortamın oluşturulması, refahın yaygınlaştırılması, insanların bulundukları mekânlarda yaşam kalitesinin ve yaşanabilirlik standartlarının çevreye duyarlı bir şekilde yükseltilmesi (Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2014-2018).

Ülke kalkınma politikaları ve bölgesel gelişme stratejilerini mekânsal düzeyde ilişkilendirmek, bölge planlarının ekonomik ve sosyal potansiyel, hedef ve stratejileri ile ulaşım ilişkileri ve fiziksel eşiklerini de dikkate alarak değerlendirmek, yer altı ve yer üstü kaynakların ekonomiye kazandırılmasına, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine, yerleşmeler, ulaşım sistemi ile kentsel, sosyal ve teknik altyapının yönlendirilmesine dair mekânsal stratejileri belirlemek sektörlerle ilişkin mekânsal politika ve stratejiler arasında ilişkiyi kurmak (Mekânsal Strateji Planı; Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014).

Politikalar / Stratejiler;

Nitelikli insan, güçlü toplum, yenilikçi üretim, istikrarlı yüksek büyüme, yaşanabilir mekânlara, sürdürülebilir çevre, kalkınma için uluslararası işbirliği (Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2014-2018).

Araçlar

Beş Yıllık Kalkınma Planı, Mekânsal Strateji Planı.

II. ALT BÖLGESEL

Amaç / Hedefler

Ulusal düzeyde üretilen plan, politika ve stratejiler ile yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirlemek, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve bölgesel program ve projelere temel oluşturmak (Bölge planı; bölge planı raporları)

Varsa mekânsal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarını desteklemek kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlerle ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirlemek, yerleşme ve sektörler arasında ilişkiler ile koruma kullanma dengesini sağlamak (Çevre Düzeni Planı; Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014)

Araçlar

Çevre Düzeni Planı, Bölge Planı, Mekânsal Strateji Planı.

III. YEREL

Amaç / Hedefler

Mevcut ise çevre düzeni planının genel ilke, hedef ve kararlarına uygun olarak, arazi parçalarının genel kullanış biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, çeşitli kentsel ve kırsal yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanlarını, ulaşım sistemlerini göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas teşkil etmek (Nazım İmar Planı, Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014).

Araçlar

Nazım İmar Planı.

IV. MAHALLE

Amaç / Hedefler

Nazım imar planı ilke ve esaslarına uygun olarak yörenin koşulları ve planlama alanının genel özellikleri, yapının kullanım amacı ve ihtiyacı, erişilebilirlik, sürdürülebilirlik ve çevreye etkisi dikkate alınarak; yapılaşmaya ilişkin yapı adaları, kullanımları, yapı nizamı, bina yüksekliği, taban alanı katsayısı, kat alanı kat sayısı veya emsal, yapı yaklaşma mesafesi, ön cephe hattı, ifraz hattı, kademe hattı, ada ayırım çizgisi, taşıt, yaya ve bisiklet yolları, ulaşım ilişkileri, parkları, meydanları, kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanlarını, gerektiğinde; parsel büyüklükleri, parsel cephesi ve derinliği, arka cephe hattı, yol kotu ve bu kotun altındaki kat adedi, bağımsız bölüm sayısı gibi yapılaşma ve uygulamaya ilişkin kararları, uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri göstermek (Uygulama İmar Planı; Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014)

Doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik özellikler ile arazi yapısı dikkate alınarak, tasarım amacına göre kütle ve yapılanma düzeni veya açık alan düzenlemelerini içeren; taşıt ulaşımı, otopark ve servis ilişkileri ve yaya dolaşım ilişkilerini kuran; yapı, sokak, doku, açık ve yeşil alanların ilişkisini ve kentsel mobilya detaylarını gösteren; altyapı unsurlarını bütüncül bir yaklaşımla disiplinler arası olarak ele alan; imge, anlam ve kimlik özelliklerini ifade eden; tasarım ilke ve araçlarını içeren uygun ölçekteki projedir. (Kentsel Tasarım Projesi; Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014)

Araçlar

Uygulama İmar Planı, Kentsel Tasarım Projesi.

V. SOKAK-PARSEL

Araçlar

Uygulama İmar Planı, Kentsel Tasarım Projesi, Kentsel Tasarım Rehberi.

VI. YAPI

Araçlar

İmar Yönetmeliği, Kentsel Tasarım Rehberi.

5.1. ÜST ÖLÇEK PLANLAMA

5.1.1. ÜLKE ÖLÇEĞİ

KALKINMA PLANI (10. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI)

Amaç/Hedefler

123. Ekonomik amaçların gerçekleştirilmesine paralel olarak Türk vatandaşlarının mutlu, müreffeh ve onurlu bir şekilde yaşaması; bu yönde bireylerin kendilerini geliştirebilecekleri, özgür, sağlıklı, güvenli ve yüksek standartta yaşam sürebilecekleri sosyal bir ortamın oluşturulması.

126. Kalkınma hedeflerine tam olarak ulaşılabilmesi, kalkınmanın sürdürülebilir olması ve refahın yaygınlaştırılması, insanların bulundukları mekânlarda yaşam kalitesinin ve yaşanabilirlik standartlarının çevreye duyarlı bir şekilde yükseltilmesi.

Politika/Stratejiler

2.1. Nitelikli insan, güçlü toplum

2.1.10. Kültür ve Sanat

b. Amaç ve Hedefler

303. Şehir mimarisinin ve peyzajın insan üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak, yapılacak kentsel tasarımların, imar planlarının, toplu konutlar ve kamu binalarının peyzaja, şehrin dokusuna, estetiğine ve kimliğine katkı sağlamasına özen gösterilecek ve kentsel dönüşüm uygulamalarının kültürel kimliğe ve yapıya uygunluğu gözetilecektir.

2.3. Yaşanabilir mekânlar, sürdürülebilir çevre

2.3.2. Mekânsal Gelişme ve Planlama

b. Amaç ve Hedefler

943. Ülkemizin coğrafi koşullarına, kent-kır ayrımına, tarihi, kültürel ve çevresel değerlerine uygun, insan ve toplum ihtiyaçlarına cevap veren, daha geniş ortak kullanım alanlarına sahip, üst standartlarda yaşanabilir mekânlara kavuşturulması temel amaçtır.

c. Politikalar

944. Mekânsal planlama sistemi merkezin düzenleyici ve denetleyici rol üstleneceği, planlama ve uygulamanın ise yerinde gerçekleştirileceği, ortak karar alma süreçlerini güçlendiren bir yapıya dönüştürülecektir.

945. Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği artırmayı hedefleyen, fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözetken mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamaları hayata geçirilecektir.

946. Şehirlerin gelişiminin altyapı ve ulaşım maliyetlerini azaltacak şekilde gerçekleşmesi sağlanacak ve yapılaşmanın kademeli gerçekleştirilmesi için gerekli sistem oluşturulacaktır.

947. Detaylı arazi kullanımlarına, mülkiyet düzenlemesine ve uygulamaya ilişkin kararların alt ölçekli planlarla belirlenmesi, bunları yönlendiren üst ölçekli mekânsal planların ise stratejik nitelikte olması sağlanacak; planların amacı, niteliği, kapsamı ve arazi kullanım kararlarındaki belirleyicilik düzeyleri netleştirilecektir.

948. Ortak kullanım alanlarının genişletilmesi ve imar uygulamalarındaki finansal yüklerin azaltılması amacıyla, özellikle yapılaşmamış alanlarda imar haklarının transferi gibi yenilikçi araçların belediyeler tarafından kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

949. İmar planları ve revizyonlarıyla ortaya çıkan değer artışlarının nesnel değerlendirme esaslarına göre belirlenmesi ve kamunun bu artıştan öncelikli

temel sosyal altyapı ve ortak kullanım alanları oluşturması amacıyla daha çok yararlanması sağlanacaktır.

950. Gayrimenkul piyasasındaki eğilimler izlenerek piyasanın sağlıklı işleyebilmesini temin etmek amacıyla kurumsal ve yasal altyapı geliştirilecektir.

951. Mekânsal ve sektörel etki analizlerine dayalı olarak alışveriş merkezlerinin (AVM) ölçeği ve şehir genelinde dağılımına ilişkin ilke ve standartlar geliştirilecektir.

952. Ülke genelinde coğrafi nitelikli mekânsal bilgi üreten ve kullanan kuruluşlar arasında birlikte çalışabilirlik esasları hayata geçirilecek, mekânsal planlara ve uygulamalara elektronik altlık oluşturacak bilgilerin öngörülen standartlarda üretilmesi ve paylaşılması sağlanacaktır.

MEKÂNSAL STRATEJİ PLANI

Amaç/Hedefler

Ülke kalkınma politikaları ve bölgesel gelişme stratejilerini mekânsal düzeyde ilişkilendirmek, bölge planlarının ekonomik ve sosyal potansiyel, hedef ve stratejileri ile ulaşım ilişkileri ve fiziksel eşiklerini de dikkate alarak değerlendirmek, yer altı ve yer üstü kaynakların ekonomiye kazandırılmasına, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine, yerleşmeler, ulaşım sistemi ile kentsel, sosyal ve teknik altyapının yönlendirilmesine dair mekânsal stratejileri belirlemek, sektörlerle ilişkin mekânsal politika ve stratejiler arasında ilişkiyi kurmak (Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014).

5.1.2. BÖLGE ÖLÇEĞİ

MEKÂNSAL STRATEJİ PLANI

Amaç/Hedefler

Ülke ölçeğindeki hedefler ile aynı şekildedir.

BÖLGE PLANI

Amaç/Hedefler

Ulusal düzeyde üretilen plan, politika ve stratejiler ile yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirlemek. Bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak; kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve bölgesel program ve projelere temel oluşturmak.

ÇEVRE DÜZENİ PLANI

Amaç/Hedefler

Amaç ve hedefler ile içerik bağlantılı şekilde ayrıntılı verilmiştir;

Mekânsal strateji planlarına uygunluğun sağlanması, yeni gelişmeler ve bölgesel dinamiklerin dikkate alınması, işgili kamu kurum ve kuruluşlarının mekânsal kararları etkileyecek nitelikteki bölge planı, strateji planı ve belgesi, sektörel yatırım kararlarının dikkate alınarak değerlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınma amacına uygun olarak ekolojik ve ekonomik kararların bir arada değerlendirilmesi, tarihi, kültürel yapı ile orman alanları, tarım arazileri, su kaynakları ve kıyı gibi doğal yapı ve peyzajın korunması ve geliştirilmesi, doğal yapının, ekolojik dengenin ve ekosistemin sürekliliğinin korunması amacıyla arazi kullanım bütünlüğünün sağlanması, ulaşım ağının arazi kullanım kararlarıyla birlikte ele alınması suretiyle imar planlarında güzergahı netleştirilecek yolların güzergah ve yönünün genel olarak belirlenmesi, çevre sorunlarına neden olan kaynaklara yönelik önleyici strateji ve politikaların belirlenerek arazi kullanım kararlarının oluşturulması, imar planlarına esas olacak şematik ve grafik dil kullanılarak arazi kullanım kararları ile koruma ve gelişmenin sağlanması, afet tehlikelerine ilişkin mevcut raporlar ve jeolojik etütler dikkate alınarak afet risklerini azaltıcı önerilerin dikkate alınması (Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği, 2014).

5.2. TÜRKİYE’DE KENTSEL TASARIMLA İLİŞKİLİ MEVZUAT

Çoğunlukla proje yarışmaları ile gündeme gelen "kentsel tasarım" konusu, son yıllarda afet bağlantılı projelerde ve özel proje alanlarında da benimsenen bir teknik süreç olma niteliğindedir.

"Kentsel tasarım" kavramı (özdeş kavramlarla birlikte) temel olarak kanun düzeyinde 8 adet metin içinde yer almaktadır. Bunlara ilaveten yönetmelik

düzeyinde de söz konusu kavramın yer aldığı hükümler bulunmaktadır.

Çeşitli tarihlerde yürürlüğe giren kanun ve yönetmeliklerde yer aldığı şekliyle, ilgili madde numaraları da belirtilmek suretiyle, kentsel tasarımla ilgili hükümler aşağıda liste usulüyle verilmektedir.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve Kanun doğrultusunda çıkarılan Yönetmelikler

Kamu İhale Kanunu (22.01.2002)

Md23: (Tasarım yarışmaları) İdareler gerekli gördükleri mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, **kentsel tasarım projeleri**, şehir ve bölge plânlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir plân veya tasarım projesi elde edilmesine yönelik olarak, ilgili mevzuatında belirlenecek usul ve esaslara göre rekabeti sağlayacak şekilde ilân yapılmak suretiyle, jüri tarafından değerlendirme yapılmak üzere ödüllü veya ödüksüz yarışma yaptırabilir.

Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği (24.12.2002)

Md1: Bu Yönetmeliğin amacı, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki idarelerin, mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge planlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir plan veya tasarım projesi elde edilmesine yönelik olarak yaptıracakları yarışmalara ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

Md3: Yarışma: Mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge planlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir konunun gerçekleştirilmesi için gerekli fikrin, tasarımın, projenin, planın veya eserin bu Yönetmelik kurallarına göre çoklu katılıma açık ve oluşturulacak bir jüri tarafından seçilmesi amacıyla yapılacak organizasyonu,

Md3: Bölgesel yarışmaya açılacak konuların üst sınırı: Mimari proje yarışmalarında 5 000 m², Şehir planlama yarışmalarında 500 hektarlık alan ya da 30.000 nüfuslu yerleşim yeri, Peyzaj mimarlığı yarışmalarında 10 000 m², Kentsel tasarım yarışmasında 10 000 m²'dir.

Md3/e: Kentsel tasarımproje yarışmaları: Stratejik planlarla uygulama önceliği belirlenmiş kamusal alanlarda, kent kimliğini belirleyici, kentin doğal, kültürel, tarihi ve sosyal özellikleri ile kullanımları açısından önem taşıyan kesimleri için özel uygulama ayrıntıları içerecek biçimde hazırlanan plan ve projeler ile üst ölçekte kimlik- imaj çalışması, orta ölçekte yapı ve çevresinin bütüncül

bir anlayışla tasarlanmasını amaçlayan kitle-açık alan düzenleme çalışması, alt ölçeklerde ise kitlelerarası boşlukların çevresel tasarımını içeren yarışmalardır. Ayrıca bu yarışmalar, olabilirlik, yaşanabilirlik, sürdürülebilirlik, maliyet analizi konularında da stratejiler geliştirmelidir.

Md3/g: Fikir yarışmaları: Sorun çözmeye yönelik yenilikçi buluşlar, yöntemler, yeni araştırma, planlama, tasarım yaklaşımlarını özendirmek amacı ile mühendislik, mimarlık, şehir ve bölge planlama, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım alanlarında, daha sonraki plan ve proje kademelerine temel olacak fikir, kavram ve yaklaşımların ortaya konulması, temel veri ve programların belirlenmesi amacı ile açılan yarışmalardır. Bu yarışmalar, daha sonra açılacak başka bir yarışmaya veya uygulamaya yönelik plan, proje çalışmalarına hazırlık niteliğinde de olabilir.

Md8: (Yarışmaların açılmasında uyulacak esaslar) Mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge planlama ve güzel sanat eserleri konusunda açılacak yarışmalarda:

a) Yarışma şeklinin, türünün ve konusunun belirlenmiş olması, **b)** Jürinin tespit edilmiş olması, **c)** Yarışmaya katılım koşullarının belirlenmiş olması, **d)** Yarışma konusuna ilişkin verilerin ve ihtiyaç programının hazırlanmış olması, **e)** Yarışma takviminin belirlenmiş olması, **f)** Ödüllerin tespit edilmiş olması, **g)** Yarışma giderlerine ve proje hizmetlerine ilişkin ödeneğin bulunması, **h)** Şartname ve eklerinin jüriye kesinleştirilerek imzalanmış olması) Bu Yönetmeliğin 14 üncü maddesine uygun olarak ilan edilmesi, şarttır.

Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği (25.07.2013)

Md4/s: Sokak sağlıklılaştırma projesi: 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında belirlenen kentsel sit alanları ve koruma alanlarında, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ilke kararları, koruma bölge kurulu kararları ve koruma amaçlı imar planları veya imar planları doğrultusunda, tescilli ve tescilsiz taşınmaz kültür varlıklarının sokağa bakıveren cepheleri ile birlikte avlu duvarları, müştemilat, çeşme ve benzeri mimari elemanların özgün sokak dokusu ve kentsel mobilya ile birlikte korunması, sağlıklılaştırılarak yeşatılması ve çağdaş yaşama katılmasının sağlanmasının yanı sıra sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerin korunması ve belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile mühendislik dallarında yapılması gereken her türlü projeyi... ifade eder.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

Büyükşehir Belediyesi Kanunu (23.07.2004)

Md7: Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:
g) Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.

Altyapılı Arsa Üretimi Ve Bu Arsaların Tahsis Yoluyla Satışına İlişkin Yönetmelik (11.09.2004)

Md8/f: Altyapılı Arsa Üretimi İçin Yerine Getirilmesi Gereken Hizmetler: İdare, Altyapılı Arsa olarak geliştirmek üzere elde ettiği arazi ve arsalar için gerekli olan; **f)**Kentsel Tasarım Projelerinin hazırlanması, hizmetlerini kendi imkanları ile yapabileceği gibi bu uygulamaları 4734 sayılı İhale Kanununa tabi olarak dışarıdan hizmet alım suretiyle de yaptırabilir.

Md16: Yapım Süreci: Hak Sahipleri, tahsis edilecek parseller üzerinde yapılacak binalara ilişkin projelerde ve inşaatlarda, İdare tarafından verilmiş imar planlarında ve Kentsel Tasarım Planlarında tanımlanan, yapılaşmanın nitelik ve niceliklerine ilişkin şartlara uymakla yükümlüdür.

Md19: Tahsis Yoluyla Altyapılı Arsa Satış Sözleşmesine Aykırılık Halleri: Altyapılı Arsa tahsis edilmiş Hak Sahiplerinin; **e)** İnşaatlarında İmar Planı ve Kentsel Tasarım Projelerine uymamaları,...hallerinde... bulunacak toplam miktar, Alıcıdan def'aten tahsil edilir.

5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu ve Kanun doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu (Değişik: 5/4/2006-5481/3 md.)

Md6: (Proje yönetimi)Proje alan sınırlarındaki Kentsel Tasarım Projeleri ile konut, sosyal donatı, çevre düzenlemesi, teknik altyapı projeleri, müşavirlik ve kontrollük hizmetleri ile yapım dahil diğer işler Belediye ve İdare tarafından, Bakanlıkça tespit edilecek görev dağılımına göre yapılır veya yaptırılır.

Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Yönetmeliği (14.04.2006)

Md4/f: Kentsel Tasarım Projesi: 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ile getirilen kullanım kararları ve yapılaşma koşulları doğrultusunda hazırlanacak 1/500 ölçekli tasarım projelerini, ifade eder.

Md23/1: Planlama : Planlama aşağıda belirtilen esaslara göre yapılır.
b) İmar planı ile getirilen kararlar doğrultusunda Belediyece yapılacak veya yaptırılacak kentsel tasarım projeleri İdarenin uygun görüşü alınarak Belediyece uygulamaya konulur.

Md27/1): Proje yönetimi : Proje alan sınırlarındaki Kentsel Tasarım Projeleri ile konut, sosyal donatı, çevre düzenlemesi ve teknik altyapı projeleri ile yapım dahil diğer işler, Belediye veldare tarafından Bakanlıkça tespit edilecek görev dağılımına göre yapılır veya yaptırılır.

5235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Kanunu doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Serbest Peyzaj Mimarlık Müşavirlik Hizmetleri Uygulama, Mesleki Denetim, Büroların Tescili Ve Asgari Ücret Yönetmeliği
(21.03.2006)

Md4/u: (Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar) Serbest Müşavir Peyzaj Mimarı (SMM): Kanun, TMMOB Kanunu, 15/1/2006 tarihli ve 26050 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Peyzaj Mimarları Odası Ana Yönetmeliği, yürürlükteki kanunlar ve yönetmelikler hükümlerinin verdiği yetki ile peyzaj mimarlığı hizmet alanlarından birini ya da birkaçını kendi hesabına ya da ortak olarak yapan, Odaya kayıt olmuş ve Tescil Belgesini (SMMB) almış, Oda serbest peyzaj mimarı listesine kayıtlı "Peyzaj Mimarı" ile "Peyzaj Mimar ve Kentsel tasarımcı" unvanlı gerçek kişiyi, ...ifade eder.

644 sayılı Çevre Ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hk. Kan. Hük Kararname ve KHK doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hk. Kanun Hükümünde Kararname
(04.07.2011)

Md7/e: Mekansal Planlama Genel Müdürlüğünün görevleri; (Ek: 8/8/2011-KHK-648/ 4 md.; Değişik: 16/5/2012-6306/19 md.) 2'nci Maddenin birinci fıkrasının (i) bendinde belirtilen konularla ilgili olarak her ölçekteki imar planı ve imar uygulamalarını, kentsel tasarım projelerini yapmak, yaptırmak ve onaylamak.

Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik
(23.03.2012)

Md10/2:Plan raporu ve gösterim: Plan açıklama raporunda, alanın büyüklüğü ve özelliğine göre; doğal ve çevresel değerlerin etkileşim-geçiş sahası da dikkate alınarak sürdürülebilirliğini, mutlak korunmasını ve gelecek nesillere intikalini sağlamak amacıyla, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları, yapılaşma düzeni, yoğunluk ve benzeri konularda tasarım esasları ve uygulama ilkeleri, açık alan sistemi, yaya ve taşıt dolaşımı gibi hususları içerecek şekilde hazırlanacak ve hazırlatılacak hedefler, araçlar, stratejiler ile kentsel tasarım, peyzaj ve benzeri hususlar daha detaylı olarak yazılı ve çizili olarak yer alır.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve Yönetmeliği

**Afet Riski Altındaki Alanların
Dönüştürülmesi Hakkında
Kanun**
(31.05.2012)

Md6/5(6):Bakanlık, riskli alanlardaki ve rezerv yapı alanlarındaki uygulamalarda faydalanılmak üzere; özel kanunlar ile öngörülen alanlara ilişkin olanlar da dâhil, her tür ve ölçekteki planlama işlemlerine esas teşkil edecek standartları belirlemeye ve gerek görülmesi hâlinde bu standartları plan kararları ile tayin etmeye veya özel standartlar ihtiva eden planlar yapmaya, onaylamaya ve kent tasarımlarını hazırlamaya yetkilidir.

**6306 Sayılı Kanunun
Uygulama Yönetmeliği**
(15.12.2012)
(Değişik:RG- 2/7/2013-28695)

Md18/4:Planlama süreci: Plan teklifleri; İdarece veya ilgililerince, riskli alanlarda ve rezerv yapı alanlarında kentsel tasarım projesi ile birlikte, riskli yapı veya yapıların bulunduğu parsellerde ise, Bakanlıkça talep edilmesi halinde kentsel tasarım projesi ile birlikte hazırlanır ve planlama alanı ile yakın çevresinin meri planları, mevcut durumu gösteren bilgi ve belgeler ve ilgili kurum ve kuruluş görüşleri ile birlikte Bakanlığa iletilir. Bakanlıkça uygun görülen plan teklifleri, aynen veya değiştirilerek onaylanır.

6358 sayılı Expo Antalya Kanunu doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

**Expo 2016 Antalya Ajansı
Mal ve Hizmet Alım-Satım ve
Yapım İşleri İhale Yönetmeliği**
(29.05.2013)

Md19/1:Tasarım yarışmaları: İhale yetkilisi, mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge plânlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir plân veya tasarım projesi elde edilmesine yönelik olarak, rekabeti sağlayacak şekilde ilân yapılmak suretiyle, jüri tarafından değerlendirme yapılmak üzere ödüllü veya ödüksüz yarışma yaptırabilir.

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

**Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
Uygulama Yönetmeliği**
(12.03.2014)

Md20/5:Bölgenin Planlanması ve Projelendirilmesi ; Arazi temini: Bölgeye ait kentsel tasarım projesi ya da yerleşim projesinde veya vaziyet planında; yol, meydan, park, otopark, yeşil alan ve benzeri gösterimler ile oluşan yol ve parsellerin koordinat ve kot değerleri ayrıca Bakanlığa verilir.

3194 sayılı İmar Kanunu doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği (14.06.2014)

Md4: Kentsel tasarım projesi: Doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik özellikler ile arazi yapısı dikkate alınarak, tasarım amacına göre kütle ve yapılanma düzeni veya açık alan düzenlemelerini içeren; taşıt ulaşımı, otopark ve servis ilişkileri ve yaya dolaşım ilişkilerini kuran; yapı, sokak, doku, açık ve yeşil alanların ilişkisini ve kentsel mobilya detaylarını gösteren; altyapı unsurlarını bütüncül bir yaklaşımla disiplinler arası olarak ele alan; mge, anlam ve kimlik özelliklerini ifade eden; tasarım ilke ve araçlarını içeren uygun ölçekteki projeyi, ifade eder.

Md30:

- Kentsel Tasarım Projesi yapılacak alanın sınırları imar planında gösterilebilir.
- Master plan hazırlanabilir.
- Kentsel tasarım değerlendirme komisyonu kurulabilir.
- Uygulama imar planı onaylanmadan kentsel tasarım projeleri uygulanamaz.
- Uygulamaya yönelik kılavuz ve tavsiye niteliğinde kararları içerecek şekilde kentsel tasarım rehberi hazırlanır.
- Yaya bölgeleri ve meydanların planla ve tasarım ile geliştirilmesi esastır.
- Bakanlıkça usul ve esas belirlenir.

2863 sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve Kanun doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Ek: 8/8/2011-Khk- 648/41 Md.)

Md13/15 "Sokak sağlıklılaştırma proje ve uygulamaları"; kentsel sit alanları ve koruma alanlarında, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile sokaktaki diğer yapıların özgün sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerle birlikte korunması ve belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile mühendislik dallarında yapılması gereken her türlü proje ve bunların uygulamalarıdır.

3194 sayılı İmar Kanunu doğrultusunda çıkarılan Yönetmelik

**Koruma Amaçlı İmar Planları
ve Çevre Düzenleme
Projelerinin Hazırlanması,
Gösterimi, Uygulaması,
Denetimi Ve Müelliflerine
İlişkin Usul ve Esaslara Ait
Yönetmelik.**
(26.07.2005)

Md10: Plan raporu ve gösterim : Plan gösterimi ve plan notlarında yer alan yapılaşma düzeni, yoğunluk ve benzeri konularda tasarım esasları ve uygulama ilkeleri, ulaşım, dolaşım ve açık alan sistemi ile ilgili uygulama esasları, koruma, sağlıklılaştırma ve koruyucu yenileme program alan ve projelerinin etaplanma esasları, kentsel tasarım, peyzaj, restorasyon, mimari ve mühendislik projelendirme esasları ve prosedürleri ve benzeri hususlar plan raporunda daha detaylı olarak yazılı ve çizili yer alır.

Md24: Proje müellifinde aranacak asgari nitelikler: Çevre düzenleme projelerini hazırlayacak mimar veya peyzaj mimarı olan proje müellifinin asgari aşağıdaki niteliklere sahip olması gerekmektedir:

d) İlgili koruma kurulunca uygun bulunmuş, Kanun kapsamında bulunan alanlarda benzer bir çevre düzenleme projesi işini tamamlamış veya iki çevre düzenleme projesi işini yapan proje ekibinde yer almış olmak veya ulusal veya uluslar arası düzeyde sit alanlarına ilişkin yapılan kentsel tasarım veya çevre düzenleme projeleri yarışmalarında birincilik almış olmak.

**Taşınmaz Kültür Varlıklarının
Korunmasına Ait Katkı
Payına Dair Yönetmelik**
(22.08.2015)

Md9: Projeler kapsamında valiliğe yapılacak başvurularda aşağıda belirtilen belgeler istenir:

Çevre düzenlemesi, kentsel tasarım ve sokak sağlıklılaştırma projeleri için sit sınırlarını gösteren koruma bölge kurulu kararı; eki pafta ile bunlara ait CD; proje alanının sınırlarını ve alandaki korunması gerekli öğeleri gösteren koruma bölge kurulu kararı ve onaylı pafta; proje alanını, çevresini ve önemli yapıları gösteren panoramikler dahil olmak üzere yeterli sayıda fotoğraf (CD ortamında); yaklaşık maliyet,

Uygulama konusunda; Çevre düzenleme, kentsel tasarım ve sokak sağliıklaştırmaları için koruma bölge kurulundan onaylı uygulama projesi (CD ortamında); alanın panoramikleri dahil olmak üzere yeterli sayıda fotoğraf (CD ortamında); iş programı; yaklaşık maliyet,

Md10: Katkı payı hesabında toplanan tutar, aşağıda belirtilen alanlarda kullanılır. c) Çevre düzenlemesi, kentsel tasarım ve sokak sağliıklaştırma projeleri

Md11: 10.maddede sayılan kamulaştırma, planlama, projelendirme ve uygulama başvurularının değerlendirilmesinde aşağıdaki öncelik sırası dikkate alınır;

- a)** Mevcut durumu nedeniyle aciliyet arz eden taşınmaz kültür varlıkları,
 - 1.** Projelendirilmesi ve onarımı devam edenler,
 - 2.** Malzeme, taşıyıcı sistem ve zemin sağlamaştırılması gerekenler,
- b)** Koruma amaçlı imar planları,
- c)** Koruma amaçlı imar planlarında özel proje uygulama alanı olarak ayrılmış yerlerdeki proje ve uygulamalar,
- ç)** Çevre düzenlemesi, kentsel tasarım ve sokak sağliıklaştırma uygulamaları,
- d)** Kentsel sit alanlarındaki kamuya ait taşınmaz kültür varlıkları ve anıt yapılar ile koruma alanlarına ilişkin proje ve uygulamalar,
- e)** Yönetim planları,
- f)** Diğer taşınmaz kültür varlıklarına ilişkin proje ve uygulamalar,
- g)** Kamulaştırmalar.

5.3. TÜRKİYE'DE KENTSEL TASARIMA İLİŞKİN MODEL ve ÖRNEKLER

Türkiye'de KENTSEL TASARIM REHBERLERİ HAZIRLANMASI projesi kapsamında protokolün ilk aşaması tanımlama ve araştırma aşamalarıdır. Bu çerçevede, öncelikle Dünya'daki planlama sistemleri (seçilen 12 ülke) ve planlama süreçleri içinde KENTSEL TASARIM REHBERİ uygulamalarına ilişkin açıklamalarına yer verilmektedir. Daha sonra, seçilen beş ülke ve iki kentin incelenmesi, planlama sistemleri ve mevzuatları kapsamında kentsel tasarım rehberlerinin işlevliliği ve uygulama süreçleri araştırılarak modelin geliştirilmesi ve ortaya konması hedeflenmiştir. Bu hedef çerçevesinde özellikli açıklamalar yapılmış ve kentsel tasarım olgusunun uygulaması ve araçlarına yönelik süreçler irdelenmiştir.

KENTSEL TASARIM'ın gelişimi ve kentsel tasarım rehberleri, teoriden pratiğe doğru genel olarak açılmış ve gelişimindeki tartışmalara yer verilmiştir. Kentsel gelişme ve mekânsal uygulamalar pratiğinde KENTSEL TASARIM'ın rolü gelişerek değişmiştir. Kentsel tasarımın kent formu üzerindeki bu değişen rolü bağlamsal, ölçek etkili ve dönüşüm olgusu ile bütünlük bir biçimde olmuştur. Bağlam, küreselleşmenin 1980 sonrası değişen yeni ekonomiler ve konjonktürün etkisi ile gündeme gelmiştir. Hızlı değişim, kentlerin birbirine benzemelerini ve "yer", "yerin anlamı", "kimlik" adına da kentlerin anlam değerlerinin yok olduğu gerçeğini önemle tartışmıştır. Kentsel tasarım da bu değişime acil çözüm olmuştur. Ölçek etkisi ise yeni demokratik anlayışların sonucunda oluşmuştur. Kentte sosyal ayırımın ortadan kaldırılması ve eşitlik ile katılım adına yeni adımların atılması benimsenmiştir. Tüm aktörlerin planlama sürecine katılım boyutu, yerelin gücü, yönetim olarak tanımlanan birlikte hareket edebilirlik, kentsel gelişimde geleceğe bakışta öne çıkmıştır.

2000'li yıllarda yaşanan bir diğer önemli değişim de sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş süreci ve sonucunda kente olan etkileridir. Kentsel dönüşüm olgusu olarak tanımladığımız bu değişim, kentsel mekânda kentsel projelerin hızlanmasını gündeme getirmiş, kentsel yenileşme, mekânsal stratejiler, sürdürülebilirlik ve kentsel tasarım yeniliklerle kentle buluşmuştur. Kentsel sistemin, sorunlara çözüm olarak sunduğu yenilikçi yaklaşımlar, küreselleşme sürecinde çözüm adına kentleri de yarışır bir konuma sürüklemiştir. Yarışan kentlerde kentsel tasarım, kentsel projeler ile başarılı çözümler üretmiştir. Bu süreçte kentler ve kentsel ekonomiler hızla canlanmış, kentsel tasarım da yenilikçi rolü ile mekânsal stratejiler ve kentsel projeler diyalektiğini plan-proje ilişkisi bağlamında, bütünsel bir bakış, ortak dili sunmuştur.

Yenilenen kentsel tasarım olgusu, bir yandan uygulamaya yönelik yeni araçlar ya da yenilenen araçlar sunarken diğer yandan da kuramsal gelişmeler sunmuştur. Kent kimliğini açıklayan daha çok morfolojik çalışmalar, kentsel peyzaj ve algısal boyut, mahalle ve sosyal birliktelik konuları, karma işlevler ile kamusal mekânlar konularında derinleşilmiş ve kentsel forma etkileri incelenmiştir.

AKTÖRLER'in çeşitliliği ve birlikte hareket edebilirliği ile sürdürülebilirlik yaklaşımları da önem kazanmış, kentsel yaşamın kalitesini arttırmada bu bileşenler kaçınılmaz olmuş, bu ortamda kentsel tasarım da tek arayüz haline gelmiştir (Covan, 2001). Kentsel tasarım, ortak bir işbirliği ve disiplinler arası yaklaşımla beceri ve deneyimleri geliştirerek sorunlara yeni araçlarla çözüm getirmiştir. Bu araçlar, yerel kent ekonomilerinin ve hareketli piyasa mekanizmalarının kent formu üzerindeki etkilerini yönetmiştir. Katılım süreci, tasarım ilkeleri, standartlar, gelişmeyi programlama bu çok bileşenli yapıyı zorlamıştır. Kentsel tasarım, tasarım sürecini kontrol eden kentsel tasarım rehberleri ile zengin bir açılım getirerek bu zorlu birlikteliği yönetmiştir.

İncelenen beş ülke ve kentlere ilişkin incelemelerde deneyimler, araçlar, süreç ve yönetimi ile ülkelerin kurumsallaşma çabaları ortaya konmaktadır. Kentsel tasarım adına bu güçlü deneyimlerde planlama süreci ile tasarım sürecinin birlikteliği öne çıkmaktadır. Bu da tasarım süreci ile gelişme sürecinin birlikteliğinin yansıması olarak yeni bir ele alış, kentsel değişim sürecinde farklı deneyim olmaktadır. Bu süreçte İngiltere ve Almanya'nın öncü rolleri yadsınmaz boyuttur.

İngiltere geleneksel planlama anlayışını yeni stratejiler ile birleştirmiş, yereli öne çıkaran yaklaşımlar ile kentsel tasarım geleneğini tasarım rehberleri ile birlikte uygulamıştır. Bu kapsamda hareketli kampanyalar ile "Kentsel Rönesans" ilan edilmiş, YENİ BİR VİZYON ile kentsel yenileşme hareketi başlatılmıştır (Rogers, 1999). Bu vizyon çerçevesinde üst seviyede kentsel tasarım ilkeleri oluşturulmuş, sosyal iyileşme, çevresel sorumluluk, canlı ekonomiler konuları yasal bir düzene sokulmuştur. Ayrıca bu kapsamda 2021 de bu çabaların sonucu olarak kentsel tasarımda en yüksek seviyeye ulaşacaklarını ifade etmişlerdir (Rogers, 1999).

Amerika örneğinde bölgeleme geleneğinin etkisinin sürdüğü izlenmektedir. Kentsel tasarım rehberleri kapsamında da tasarım kodlarının geliştirildiği katı bölge kurallarının yerini kodlarla gelişen esnek bir çerçevenin aldığı görülmektedir. Miami kent tasarım rehberlerinde özgün detaylı yeni bir sistem tasarım kodları olarak alt kentsel tasarım birimlerinde başarı ile sunulmuştur. Barselona ise geleceğe yönelik uzun bir süreçte güçlü karar ve çözümler getirmiştir. Özellikle, Barselona 22 projesi bilgi toplumuna geçişte altyapıyı güçlendirirken, kentsel tasarımı kentsel dönüşüm projeleri ile sürdürülebilir kılmıştır. Yeni Zelanda İngiliz geleneğini yerelleştiren, kimlik detayları ile kentsel tasarımda başarılı örnekler geliştirmiştir. Fransa da geleneksel Schemadirecteur Planları öncülüğünde farklı kentsel projeler ve özgün sistemler oluşturmuştur. Ancak son uygulamalarda tasarım rehberlerinin orada da öne çıktığı görülmektedir. Japonya da benzer şekilde Kentsel Rönesans ilan ederek yenilikçi yaklaşımları kentle yeni araçlarla buluşturmuştur. Özellikle Almanya örneğinde planlama sisteminin bütünsel yapısı, mevzuatın

Tablo 1.6: Plan Hazırlayan ve Onaylayan Kurumlar

PLAN HAZIRLAYAN VE ONAYLAYAN KURUMLAR	
Yüksek Kurullar	Boğaziçi İmar Yüksek Koor. Kurulu
	Özelleştirme Yüksek Kurulu
	Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu
Başbakanlık	TOKİ
	Afet ve Acil Durum Tönetim Kurulu Bşk.
Bakanlık	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (BOTAŞ boru hatları)
	Kalkınma Bakanlığı
	Kalkınma Ajansları
	Kalkınma İdareleri
	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Kültür Varlıkları Bölge Koruma Kurulu
	Orman ve Su İşleri Bakanlığı
	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
	Ulaştırma, Denizcilik ve İletişim Bakanlığı
Valilik	İl Özel İdaresi (İl Genel Meclisi)
Belediye	Belediye
	İl Belediye
	Büyükşehir Belediyesi

güçlü sürdürülebilirliği ve yenilikçi bir bakışın da planlama sisteminde kullanması dikkate değer bir yaklaşım olarak bulunmuştur. Bu bakıştan yola çıkarak hazırlanan ve önemli kentlerin, geleceklerine yönelik hazırlanan mekânsal stratejiler ve uygulama örneklerinin çok etkin oldukları görülmüştür. Ülkemiz için kentsel tasarıma ilişkin bir model geliştirilirken şu temel noktaların dikkate alınması gerekir;

- **Rehber çeşitliliği;** Rehberlerin ülkesel ölçekten başlayarak faklı içerikte ve ayrıntı düzeyinde çerçeveler oluşturması,
- **Süreç Tanımlama;** Rehberlerin birsonuç belgesi olmasından ziyade, analiz aşamasından başlayarak izleme aşamasına kadar dinamik şekilde işleyen bir süreç oluşturması,
- **Aktörler;** Rehberlerin hazırlanması ve uygulanması için merkezi kurumlar, yerel yönetimler, yatırımcılar ve tasarımcılar ile paydaşların yer aldığı bir

sürecin tasarlanması,

- **Planlama ile ilişkisi;** Rehberlerin her ölçekteki stratejiler, plan belgeleri ve süreçleri ile entegre şekilde oluşturulması,
- **Yenilik;** Rehberlerin hazırlanması ve uygulanmasında yenilikçi ve yaratıcı çözümlere imkân verilmesi, standartlar yerine performans odaklı bir yaklaşım benimsenmesi,
- **Sürdürülebilirlik;** Rehberlerde sürdürülebilirlik yaklaşımının benimsenmesi, her ölçekte birbirini destekleyen bir süreç yaratılması, yaratıcı ekolojik çözümlerin teşvik edilmesi,
- **Yerel karakter ve kamusalılık;** Kentlerde ve mahallelerde yere ait kimliğin güçlendirilmesi, kent halkının birlikte yaşama ortamlarının desteklenmesi,
- **Mekânsal bütünlük;** Kentsel ve kırsal alanların planlama ve tasarımda bir bütün olarak ele alınması.

Tablo 1.7. Kentsel Tasarım Rehberi Çeşitleri

KENTSEL TASARIM REHBERLERİNİN FONKSİYONEL ÇEŞİTLİLİĞİ		
Genel Rehberler	Ülkesel Yerel	Kapsamlı Rehber (proje yapımı; uygulama/ denetim)
		Yönlendirici Rehber (ilkeler/ insitatifler/ kapasite)
		Finansal destekler ve teknik yardım
Tematik Rehberler	Sektörel Kurumsal Rehberleri	Kültür, turizm, konut, sanayi, tarım özelleştirme, ulaştırma ve spor
	Kentsel Elemanlar için özel rehberler	Sokak, meydan, yapı cephesi, rekreasyon, kıyı alanı, mahalle vs.
Proje Rehberleri	Proje Yapım Rehberi Uygulama Rehberi	Özel bir alanın tasarımı
İzleme ve Denetim Rehberleri	Ülkesel Yerel	Finansal desteklerin uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının denetimi
Katılım Rehberleri		Katılımın organize edilmesi

5.3.1. Model Üretimi İçin Temel Alınan Faktörler

Model üretimiyle ilgili öneri geliştirirken, hem bilgilendirme hem de yönlendirme özelliklerini barındırmak üzere, temel olarak 4 faktör üzerinde yoğunlaşmıştır.

1. Kurumsal Çokluk ve Kişiler (Aktörler)
2. Rehber Çeşitliliği
3. Süreç Tanımlama
4. Protokolün Stratejik Yaklaşımı: Öğreten Dinamik Rehber

5.3.1.1. Kurumsal Çokluk ve Kişiler (Aktörler)

Ülkemizde, yasalara göre, fiziksel planlama (veya mekânsal planlama) konularında yetkili olan aşağıdaki tabloda belirtildiği gibi 18 adet kurum bulunmaktadır. 3194 sayılı İmar Kanunu doğrultusunda yürürlüğe konulan "Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği" de kurumsal çokluğu benimseyen bir içeriğe sahiptir. Söz konusu Yönetmelik, amaç maddesi ile "arazi kullanım ve yapılaşma kararları getiren mekânsal planların yapımına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirleme" hükmünü getirirken, tanımlar bölümünde, "idare" tanımı ile, belediyeler ve il özel idareler yanında, "ilgili mevzuatları uyarınca plan yapma, yaptırma ve onaylama yetkisine sahip kurum ve kuruluşları"nın da kapsam içine alarak, kurumsal yetki çokluğunu Yönetmelik kurgusuna dahil etmiştir. Bu doğrultuda, her kurumun kendi planlama süreci içinde "kentsel tasarım" işi yapabileceği da kabul edilmiş olup, bu çalışma kapsamında hazırlanacak tasarım modelinin (rehberin) kurumsal çokluğu dikkate alınması gerekmektedir.

Ayrıca, kamu kurumlarının yanında, kentsel tasarım süreçlerinde, proje yapımı, uygulama ve katılım ile süreçte dahil olabilecek özel tüzel kişiler ve gerçek kişiler de bulunmaktadır. Bu süreçlerde en kritik özne "tasarımcılar" olmaktadır. Gerek kamu kurumlarında gerekse özel kurumlarda "tasarımcı" olarak çeşitli meslek dallarına mensup kişiler bulunmaktadır. Tasarımcı konusu, bu Çalışmanın III.

Bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmış olup, bu aşamada tasarımcıların önemini belirtirken, planlama ve yapılaşma sürecinde devreye giren "yatırımcıların" da ağırlığını unutmamak gerekmektedir. Her iki önemli öznenin doğal olarak birlikte ve etkileşimli çalıştıkları bilindiğinden, "Yatırımcılar ve Tasarımcılar" olarak ayrı bir gruplama yapılması yararlı olacaktır.

Bunlara ilave olarak, Dünya ülkelerinin hem akademik çevrelerinde hem de proje uygulamalarında gözlediğimiz "katılım" konusunun da, artık Ülkemizde etkin ve verimli sonuçlar doğuracak şekilde ele alınması gerekmektedir. Dış ülkelerde, "katılımcı tasarım" ifadesi ile çeşitli katılım modelleri üretilmiştir. Bu aşamada, Protokol'ün bir fırsat kapısı açtığını benimseyerek, hazırlanan Modelin katılım süreçlerini de göz ardı etmeden kurgulanması ve bu doğrultuda "Paydaşlar" öznesinin Çalışmanın içinde ayrıca yer alması çok önem taşımaktadır.

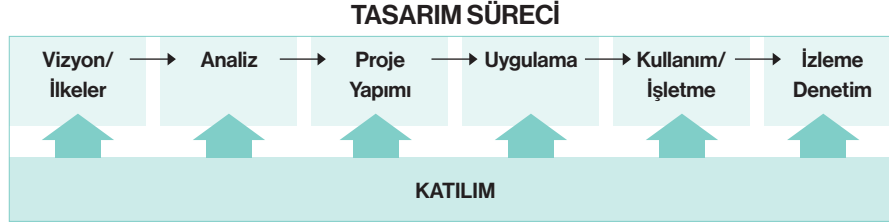
Yukarıdaki açıklamalar derlendiğinde, Model içindeki aktörlerin

- Merkezi Kurumlar
- Yerel Yönetimler
- Yatırımcılar ve Tasarımcılar
- Paydaşlar

şeklinde sıralanarak, "Kurumlar ve Kişiler" başlığı altında toplanması analitik olarak yararlı olacaktır.

5.3.1.2. Rehber Çeşitliliği

Bakanlığımızın Protokolü ile yapılan Çalışma kapsamında, çeşitli ülkelerin kentsel tasarım konuları incelenirken, kentsel tasarım rehberleri ile ilgili Dünya uygulamaları içinde çok çeşitli rehberlerin üretildiği gözlemlenmektedir. Söz konusu çeşitliliğe örnek olarak aşağıdaki rehber türleri verilebilir;

Şekil 1.23: Tasarım Süreci Şeması

- Ülkesel Kentsel Tasarım Politikaları - Tüm ülke için geliştirilmiş, tasarım sürecindeki anahtar aşamalara yer veren; gerek kamu kurumları için gerekse özel kişileri de kapsam içine almış olan genel rehberlerdir. Örneğin; Yeni Zelanda Kentsel Tasarım Protokolü, İrlanda Kentsel Tasarım Rehberi.
- Yerel rehberler - Yerel Yönetimlerin kendi idari sınırları içinde ele alınacak yerel özelliklerin, yerel potansiyellerin ve yerel katılım alternatiflerinin belirtildiği tasarım rehberleridir. Sadece bir yerleşme veya belde için, kente özgü olarak sadece o kentin tasarım konularını yönlendiren belgelerdir. Örnek olarak Islington Kentsel Tasarım Rehberi/Plan Eki Doküman (Urban Design Guide :Supplementary Planning Document / Plan eki Tasarım Rehberi (Büyük Londra Metropolünün ilçesi); Hong Kong Planlama Standartları ve Kentsel Tasarım Rehberi verilebilir.
- Finansal teşvikleri barındıran rehber - Austin Önemli Sokaklar Kentsel Tasarım Rehberi (Great Streets Development Program (Texas, ABD).
- Özel bir alan için rehber - Southampton Kent Merkezi Kentsel Tasarım Rehberi (City Centre Urban Design Guide)(Hampshire, UK).
- Tematik Tasarım Rehberleri - New York Belediyesi, Etkin Tasarım Rehberi: Tasarımda Fiziki Aktiviteyi ve Sağlığı Destekleme. (Active Design Guidelines: Promoting Physical Activity And Health In Design NY, ABD); Ryde Su Duyarlı Kentsel Tasarım Rehberi (New South Wales, Avustralya).
- Teşvikleri belirten ve İzleme Programı içeren Rehber - Welland Terkedilmiş Bölgelerin Gelişim Planı (City of Welland Brownfield Community Improvement Plan,) Ontario, Kanada.
- Özel bir alanda uygulamaları yönlendiren Rehber - Ballantrae Karayolu Koridoru Kentsel Tasarım Rehberi ve Kavramsal Plan (Highway 48 Corridor Urban Design Guidelines and Concept Plan) Whitchurch–Stouffville, Büyük Toronto Metropolü, Kanada).

Rehberlere ilişkin örnekler çoğaltılabilir.

Genel rehberler, ulusal olduğu gibi yerel olarak da hazırlanabilmektedir. Ayrıca tematik rehberler vardır. Yerel yönetimlerin tek bir rehberi olabileceği gibi, her proje için ayrı ayrı proje rehberleri de hazırlanabilmektedir. Bu doğrultuda, tasarım rehberi çeşitliliğini temel olarak aşağıdaki şekilde gruplandırılabilir;

- Genel amaçlı rehberler
- Tematik rehberler
- Proje bağımlı rehberler

Ayrıca;

- Uygulamalardaki performans değerlendirmesi
- Uygulamaların izlenerek, denetim işlemlerinin yapılması
- Proje yapımında organize edilmiş (formel) katılımın sağlanması
- Uygulamalarda informal katılım usullerinin denenmesi

gibi süreçlere yol gösteren rehberler veya rehber benzeri dokümanlara da rastlanılmaktadır. Bu kapsamda, rehber çeşitliliğine "izleme", "denetim" ve katılım" başlıkları ile ilaveler yapılması analitik yönden yararlı olacaktır.

Bu kapsamda, rehber çeşitliliği bakımından;

1. Genel amaçlı rehberler,
2. Tematik rehberler,
3. Proje bağımlı rehberler,
4. İzleme ve denetim rehberleri,
5. Katılım sağlama rehberleri

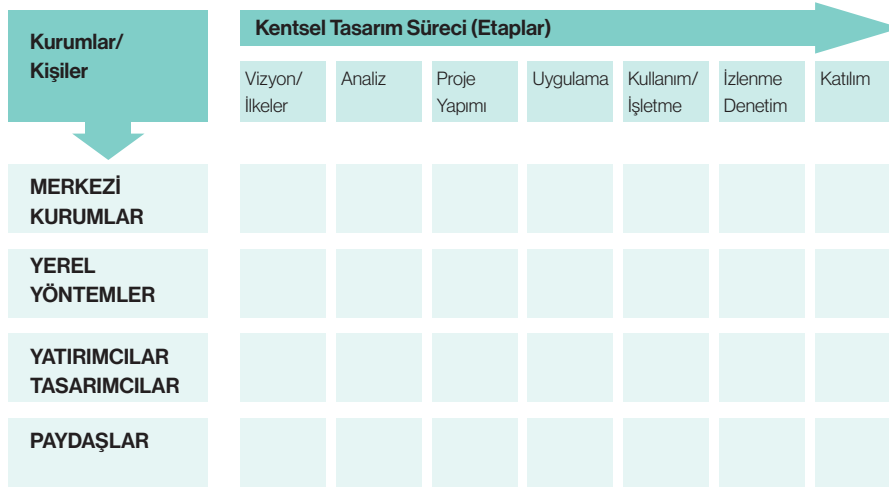
şeklinde bir gruplandırma oluşturabilmektedir. Yapılan çalışmalardan elde edilen ilave bilgiler ve sektörel farklılıklar da dâhil edildiğinde rehber çeşitliliği aşağıdaki tablo ile özetlenebilir.

5.3.1.3. Süreç Tanımlama

Kentsel tasarım konusunun bir süreç işlem olduğu yadsınamaz. Konuyla ilgili çok detaylı süreç tanımları bulunmakla beraber tüm tasarım süreçlerini kapsayacak şekilde bir tanımlamaya giderek Kentsel Tasarım Süreci'nin bir etaplama sistematiği ile ele alınması gerekmektedir. Buna göre 7 ana etap bulunmaktadır;

1. Vizyon / İlkeler
2. Analiz (yerel özellikler)
3. Proje yapımı
4. Uygulama
5. Kullanım / işletme
6. İzleme / denetim
7. Katılım (Tüm aşamalarda 1'den 6'ya kadar döngü tekrarlanmaktadır)

Model için gerekli olan bu süreç tanımlaması aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Tablo 1.8: Kentsel Tasarım süreci ve Aktörler - Matris

5.3.1.4. Protokolün Stratejik Yaklaşımı: Öğreten Dinamik Rehber

"Rehber" kavramı, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, "Birinin doğruyu bulmasına yardımcı olan, yol gösteren kimse veya şey" olarak tanımlanmaktadır. Yani "Model Rehber" in, zorlayıcı veya kısıtlamalar getiren bir doküman değil, aksine "yardımcı olan" ve "yol gösteren" bir sistematikte hazırlanması önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, Bakanlığın Protokolü'nde yer alan, "ilgili idarelere 'tasarım rehberi' hazırlama yönteminin öğretilmesi" şeklindeki ifade ile çok önemli bir koşul haline getirilmiştir. Önerilen Modelin işlevsel olarak ilgili kişilere veya kurumlara "kentsel tasarımı öğretme" konusunda etkin olması gerekmektedir. İlave olarak, Protokol'deki diğer önemli koşul ise, hazırlanacak modelin esnek ve dinamik bir yapıda olmasıdır. Her iki koşulu birleştirdiğimizde, hazırlanacak model önerisinin, "öğreten dinamik bir rehber" olması, Projemizin stratejik yaklaşımını belirlemektedir.

5.3.2. Modelin Kurgusu

Geliştirilen Modelin, yukarıda ifade edilen faktörleri içerecek şekilde oluşması için ilk önce "Kurumlar ve Kişiler" faktörü ile "Kentsel Tasarım Süreci" faktörünü bir matris oluşumu ile birleştirilmiştir

5.3.2.1. Birinci Açıklama: Süreç (Öğreten Modüler Rehberler)

Kentsel tasarım sürecinde matrisin üst satırında yer alan "etapların içeriği", geliştirilen Modelin "temel bilgi birikimini" oluşturacaktır. Bu bağlamda:

1. Vizyon / İlkeler
2. Analiz (yerel özellikler)
3. Proje yapımı
4. Uygulama
5. Kullanım / işletme
6. İzleme / denetim
7. Katılım (Tüm aşamalarda 1>6.)

1. olarak önceki bölümde yer verdiğimiz etapların, detaylı bir şekilde ele alınması ve ilgililere alternatifler sunabilen nitelikte olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, etaplara ilişkin açıklamalar, Model'imizin alt rehberlerini meydana getirecektir. Vizyon İlkeler Alt Rehberi

2. Analiz Alt Rehberi
3. Proje Yapımı Alt Rehberi
4. Uygulama Alt Rehberi
5. Kullanım İşletme Alt Rehberi
6. İzleme Denetim Alt Rehberi
7. Katılım Alt Rehberi

Her etabın, (dolayısıyla her alt rehberin) kendine özgü çeşitlilikleri, farklılıkları, gruplandırmaları ve ölçekleri dikkate alan bir sistematik içinde yazılması önem taşımaktadır. Burada dikkat edilecek husus, süreç bölümünün, güvenilir bir referans niteliğinde olması ve ilgililerce temel başvuru kaynağı (temel rehber) olarak kabul edilmesinin sağlanmasıdır. Bu bölüm (Süreç bölümü) barındırdığı bilgi ve belgelerle, yukarıda belirtilen "öğreten rehber" özelliğini taşıyacaktır. Bu nedenle "kapsayıcılık" bu bölüm için asıl kriter olmaktadır. Öncelikle, Protokol kapsamında Dünya örnekleri bağlamında yapılan ülkeler çalışmasından çıkan sonuçlar bu bölüm içindeki etaplara en önemli girdiyi vermiştir. Ayrıca, ülkemizdeki çeşitli uygulamalardan, akademik çevrelerin yazınından ve ilgili hukuki dokümanlardan da yararlanılarak Ülkemiz için uygulanabilir bir rehber sürecinin içeriği geliştirilmektedir. Alt rehberlerin içeriğinin genişletilmesine ilişkin konuları çok özet olarak belirtmek gerekirse:

I. "Vizyon-İlkeler Alt Rehberi" başlığı altında, vizyon/misyon yaklaşımına ilişkin açıklamalar, "kentsel tasarımda" bu yaklaşımın nasıl kullanılacağı, vizyon/misyon çalışmasının ilgililere, vatandaşlara ve yerleşme düzenine ne tür katkılar sağlayacağı belirtilecektir. Vizyon/misyon yerine farklı terminolojiler de kullanılabilir; "ortak amaç" veya "temel ilkeler" gibi. Burada Esas olan, yapılan kentsel tasarım işinin toplumca benimsenebilecek bir ortak görüşe sahip olmasını sağlayabilmektir. Vizyon ve İlkelerle ilgili belirlenecek olan yönlendirici açıklamalar, tasarım politikalarının oluşturulmasına da destek verecektir.

II. Analiz Alt Rehberi: Etaplamanın bu bölümü, kentsel tasarım işinin mekanla (yer ile) bağlantısını kuran ilk verilerin saptanmasına ilişkindir. Özellikle, yerel kimliğin "anlatımı" ve "bulguları", analiz işlerinin hedefi olmalıdır. Araştırmaların ve analiz sonuçlarının, kentsel tasarımın özgünlük kazanabilmesi için çok gerekli olduğu hususu ilgililere etkin bir biçimde bu bölümde açıklanacaktır.

	Kurumlar/ Kişiler	Kentsel Tasarım Süreci (Etaplar)						
		Vizyon/ İlkeler	Analiz	Proje Yapımı	Uygulama	Kullanım/ İşletme	İzlenme Denetim	Katılım
MERKEZİ KURUMLAR	ÇŞB							
	Bakanlıklar, TOKİ, Özelleştirme							
YEREL YÖNTEMLER	Büyükşehir Belediyesi							
	Belediye							
	İl Özel İdaresi							
	Köy							
YATIRIMCILAR								
TASARIMCILAR								
PAYDAŞLAR	Kurumsal Paydaşlar							
	Halk							

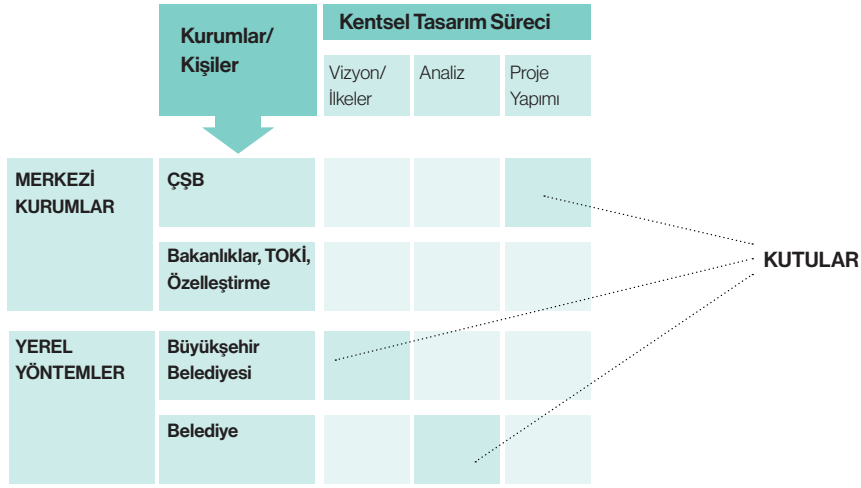
Tablo 1.9: Matris – Kurumlar ve Kişiler Detaylı İnceleme

Kalitatif ve kantitatif metodolojiler ve değerlendirme teknikleri ile teknik anlamda tasarım işine esas olacak altlıkların oluşturulmasına ilişkin öneriler bu etabın alt başlıklarıdır. Yerel özelliklere ilişkin fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel öğelerin belirlenebilmesine destek verecek analiz tekniklerinin alternatifli olarak sıralanması gerekir.

III. Proje Yapımı Alt Rehberi: "Proje" kavramı Latince "pro-jectum" kelimesinden gelmektedir. "eylemden önce" veya "aksiyondan önce" olarak çevrilebilir. Yani eyleme geçmeden önce yapılan hazırlık için kullanılmıştır ve bu hazırlığın ilgililere önemli sorumluluklar yüklediği hatırlanmalıdır. Bu bağlamda, kentsel tasarım projesinde görev alan tasarımcılara, geleceğimizi düzenleme sorumluluğu da yüklenmiş olmaktadır. Proje yapımına ilişkin çeşitli mesleki ve hukuki belirlenmeler bulunmakta olup, bu bölümde bunlar özetlenirken, özellikle "kentsel tasarım projesi" işinin ne olduğu (veya ne olması gerektiği) konularında temel açıklamalara bu bölümde yer verilecektir. Ülkemizde fazlasıyla örneğini gördüğümüz "kentsel tasarım projesi" olarak sunulan dokümanlar, mesleki olarak çok önemli eleştirilere muhatap olmaktadır. Tasarım işi doğası gereği, eleştirilerle her zaman karşılaşmaya yatkındır, ancak ilkelere bağlı bir proje tasarım işinin eleştirileri en aza indireceği yadsınmaz. Dünya örnekleri

çalışmasından bu rapora aktarıldığı gibi tasarım işinin çeşitli ilkeleri vardır ve bu ilkeler proje ile somutlaştırılır. Her kurum ve her kişi kentsel tasarıma ilişkin ilke geliştirebilir. Ancak, tasarım dünyasında kabul görmüş bazı temel ilkeler bulunmaktadır. "Herkes için tasarım", "evrensel tasarım" ve "kapsayıcı tasarım" gibi yaklaşımlar tasarımcının ve tasarımcı ile birlikte olan ilgililerin dikkatine sunulacaktır. Bunlara ilave olarak Teknik olarak kabul gören metodolojiler ve standartlar hatırlatılacaktır.

IV. Uygulama Alt Rehberi başlığı ile belirlenen bölümde, ilgililerin kullanacağı proje uygulama usulleri, teknikleri ve alternatifleri açıklanırken, ilgili hukuki dokümanlar dikkatlere sunulacaktır. Uygulamalara ilişkin mali ve yönetsel konular gerek kamu kurumlarını gerekse özel kişileri ilgilendiren kapsamlarda ele alınacaktır. Kentsel tasarım işinin uygulamadaki en kritik konusu "eş zamanlı uygulama" sürecinin yakalanabilmesi ile ilgilidir. Kentsel tasarımla ilgili uzun vadeli politikalar ve ilkeler belirlemek ne kadar gerekiyse formel projelerin uygulama işlerinin "orta vadeli" veya "kısa vadeli" programlara dayandırılması da ayrıca önemsenmesi gereken bir husustur. Informel projeler ve süreçlerle ilgili açıklamalar ayrıca yapılacaktır.

Tablo 110: Aktörler ve Süreç İlişkisi

V. Kullanım-İşletme Alt Rehberi: Ülkemizde, yapı çevremizin kullanımının toplumsal olarak çok önemsendiği söylenemez. Kentsel tasarım işlerinin gerçek verimliliği, "kullanım" ile bağlantılıdır. Uygulamaya ilişkin olumlu veya olumsuz ilk değerlendirmeler veya tepkiler, kullanım süreçlerinde gözlenir. Bu nedenle, çevremizin ve yapılarımızın kullanımı ve işletilmelerinde yol gösterici düzenlemelere gerek duyulacaktır. Kentsel tasarım işlerinin verimliliği kullanım ile ölçülecektir. Yapılı çevrede yaşam davranışları zorlayıcı tedbirlerle değil, özendirici esaslara bağlantılı olarak düzenlenebilir. Bu bölümde, kentsel tasarım işinin uygulama ile bitmediği, uygulama sonrasının da önemsenmesi gereken bir aşama olduğu ve kullanım dönemi için özel rehberlerin hazırlanabileceği ilgililere hatırlatılacaktır.

VI. İzleme-Denetim Alt Rehberi: Yapılı çevremizdeki sağlık, güvenlik ve enerji konularına ilişkin son yıllarda önemli hukuki düzenlemeler yapılmış olmakla beraber, bu yazılı düzenlemelerin uygulamadaki etkinliği amaçlandığı şekilde olmamaktadır. Sadece hukuki düzenlemeler değil, yerel özelliklerin ve yerel geleneklerin de korunabildiği tartışmalıdır. Bu bağlamda, kentsel tasarım işlerinde izleme ve denetleme yapılması da ilgili kişi ve kurumların gündemlerine dahil edilmelidir. Dünya örneklerinde rastlanan "izleme-monitoring" işleri, özellikle kentsel tasarım projeleri için vazgeçilemez bir önem taşımaktadır.

VII. Katılım Alt Rehberi: Katılım konusu, burada sanki en son iş gibi yazılmışsa da, aslında katılım konusu yukarıda sıraladık 6 adet etap paralelinde ayrı ayrı ele alınması gereken bir özellik göstermektedir. Katılımın, vizyondan başlayarak, analiz, proje, uygulama, kullanım ve izleme aşamalarının tümünde, süreci besleyecek şekilde formel veya informal usullerle organize edilmesi "bir ilke" olarak belirlenmelidir. Katılımla ilgili düzenlemeler Ülkemizde çok etkin olarak görülmesi de, bu düzenlemelerin kentsel tasarım bağlamında başlatılabilmesi ve deneyimler yapılması bir fırsat olarak görülmelidir. İlgili kurumlar, katılım konularını organize ederken paydaşların etkin katılımcı olmalarını da teşvik etmelidir. Ayrıca "gönüllülük esasına dayalı girişimler" ve "katılımcı iyi uygulama örnekleri" gibi aktivitelerin belirli bir program dahilinde halka sunulması kentsel tasarım işlerinin toplumsal olarak benimsenmesine çok önemli katkılar sağlayacaktır.

5.3.2.2. İkinci Açıklama: Kurumlar Ve Kişiler

Matrikste yer alan sarı boyalı kolon, kentsel tasarım sürecinde yer alabilecek kurum ve kişileri (aktörleri) belirleyen bir anlatımla ele alınmıştır. Burada, ilgili kamu kurumları yer aldığı gibi, özel kişi ve kurumların da yer alması kaçınılmazdır. Kentsel tasarımda genel olarak, teknik, idari ve mali düzenlemeleri yapan kamu kurumları bulunurken, özellikle yatırımcıların ve tasarımcıların tasarım işinin ağırlıklı aktörleri olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca katılım konusunun unutulmaması için, ayrı bir kolon ve ayrı bir satır da ayrılmıştır. Son kolonda yer alan katılım konuları "edilgen katılım", en alt satırda yer alan paydaşlar ise, "etken katılım" konularını içermektedir. Birinci açıklamadan önce yer verdiğimiz matris, modelimizdeki kurum ve kişiler kolonu burada detaylandırılarak, aşağıda tekrar sunulmaktadır.

Daha önceki bölümde belirttiğimiz "kurumların çokluğu" konusu detaylandırılarak Modelin aktörler yönünden kullanım çeşitliliği yukarıdaki matrikste görüleceği gibi ön plana çıkarılmıştır. Bu kolon isteğe göre daha da ayrıntılandırılabilir.

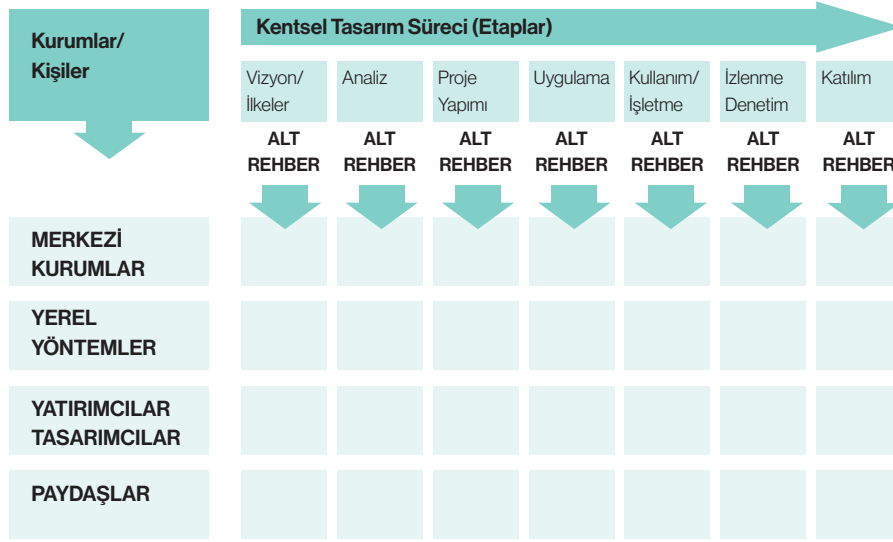
5.3.2.3. Üçüncü Açıklama: Kutular (Seçmeli Yöntem)

Hazırlanan Model, ilgili kurum ve kişilere kendi özgün tasarım rehberlerini oluşturma girişimini başlatacak bir motivasyon sağlayacaktır. Bu Modeldeki "rehberlik" işlevinin benimsenebilmesi ve derlenen bilgi birikiminden yararlanılabilmesi için ilgili aktörlerin kendi seçimlerine sunulan bir alternatifler matrisi meydana getirilmiştir.

Bu matris ile, ilgili kurum ve kişilere, kentsel tasarımın;

- İlk önce, bir süreç işlem olduğu,
 - İkinci olarak, her etabın ayrı detaylar barındırdığı
- belirtilerek, yapılacak çalışmaların analitik olarak ele alınmasına dikkat çekilmektedir.

Matrisin Modelimizin, kolon ve satır birleşimine (matematik dilinde "öge" veya "eleman" olarak ifade edilen bölüme) "kutu" ismi verildiğinde her kutunun, ilgili kurum veya kişiye göre açılımının farklı olacağını söyleyebilir.

Tablo 111: Matris – Alt Rehberler

Kutuların açılımı, yukarıda etapların açıklaması ile oluşturulan, daha önce belirtilen bu çalışmanın özünü belirleyen “temel bilgi birikimi”nden yararlanmak suretiyle yapılacaktır. Her aktör Modelimizin etaplar bölümündeki detaylardan yararlanarak, kendi özgün tasarım rehberini veya rehberlerini oluşturabilecektir. Bu matris ile aktörler arası işbirliğinin yapılabileceği de ifade edilmektedir. Kurum ve kişiler, kendi tasarım süreçleri için, kendilerince veya işbirliği halinde uygun buldukları etaplara ilişkin tasarım rehberlerini veya tüm etapları kapsayan tek bir rehber düzenleme seçeneğini tercih edebilirler.

Proje Grubu olarak önerilen, rehber oluşumlarında tiplendirmeden kaçınılmasıdır. Kurumsal işbirliği içinde olan veya yerel komşuluk içinde bulunan kurumlar çok doğaldır ki, diğer (başka kurumların yapmış olduğu) rehberlerden yararlanma yolunu seçebilirler. Zaten böyle bir engelleme de düşünülmez. Ancak, ilgili aktörlere bu Model ile verilecek mesaj, projeye göre veya yere göre özgün olabilmeye becerisinin yakalanabilmesidir. Yukarıda yaptığımız açıklama doğrultusunda, söz konusu “özgünlük” konularının yakalanabileceği ilk aşama, “analiz” etabı içindedir. Dolayısıyla, yapılacak araştırma ve analizlerin dikkatle önemsenmesi her rehberin özgün nitelikler taşımasına katkı verecektir.

Rehber çeşitliliği yukarıda açıklanmıştı. bu çeşitliliğin, ülkemizdeki uygulamalara yön vereceğini söylemek mümkündür. Kentsel tasarım işine

giren kurumlarımız rehber çeşitliliğine önem verdikleri ölçüde tasarımcıların özgün eserler üretmesini de desteklemiş olacaklardır.

5.3.2.4. Modelimizin Özeti: Rehberlerin Rehberi

- Kurumlar ve kişiler> Modelde FARKLI AKTÖRLERİN yer alması;
 - Süreç> Etapların detaylı anlatımı> Alt Rehberlerin oluşturulması
 - Kutular> Aktörün kendi özgün koşullarına göre alt rehberlerin yönlendiriciliği doğrultusunda Rehber Üretmeleri;
- şeklinde oluşturulan Model, kurumlara kendi rehberlerini hazırlama işini ÖĞRETEN bir temel rehber niteliği taşımaktadır.

5.3.3. Örneklerle Anlatım

Kurumlar veya kişiler uygun buldukları rehber tasarlama işini, Modelimizden yapacakları seçime göre belirleyeceklerdir. Tasarım sürecinin etapları (alt rehberler), ayrıntılı olarak Modelimizin içinde yer alacağı için, ilgili aktörler kendi belirleyecekleri sürece göre söz konusu ayrıntılardan yararlanacaklardır.

5.3.3.1. Örnek 1: Genel Rehber

Bir belediyenin kentsel tasarım işleri için farklı pozisyonlar alabileceği varsayımıyla kendisi için (yerel) bir GENEL REHBER oluşturma yolunu seçebileceği ve bu doğrultuda Modelimizdeki kentsel tasarım sürecine ilişkin

	Kurumlar/ Kişiler	Kentsel Tasarım Süreci (Etaplar)						
		Vizyon/ İlkeler	Analiz	Proje Yapımı	Uygulama	Kullanım/ İşletme	İzlenme Denetim	Katılım
MERKEZİ KURUMLAR	ÇŞB							
	Bakanlıklar, TOKİ, Özelleştirme							
YEREL YÖNTEMLER	Büyükşehir Belediyesi							
	Belediye							
	İl Özel İdaresi							

Tablo 112: Örnek Uygulama

tüm kutuları (etapları) kapsayan bir süreç anlayışı ile Modelimizin yönlendirdiği çerçevede kendi özgün rehberini düzenleyebilme durumu olabilecektir.

5.3.3.2. Örnek 2: Proje Rehberi

Proje rehberleri oldukça sık rastlanan dokümanlardır. Çeşitli örnekleri bulunan proje rehberleri, "proje yapım rehberi" ve "proje uygulama rehberi" olarak ikiye de ayrılabilir. Bakanlığın yayınlamış olduğu "Yönerge" de bu açıklamamıza destek vermektedir. Söz konusu Yönerge bir anlamda "PROJE YAPIM REHBERİ"dir. Projenin nasıl hazırlanması gerektiğini açıklarken, ayrıca her kentsel tasarım projesinin ekinde bir "uygulama tasarım rehberinin" de bulunmasını da istenmektedir (Yönerge Madde 5/B). Bu kapsamında "Uygulama Tasarım Rehberi", projenin bir bileşeni gibi işlev görecektir. Proje onaylanırken rehber de onaylanmış olacaktır. Ayrıca Bakanlığımız kentsel tasarım süreçlerinin izlenmesi ve denetlenmesi için Bakanlığın kendi yürüttüğü işler için veya belediyelere dönük bir "İZLEME/DENETİM REHBERİ" de geliştirebilir.

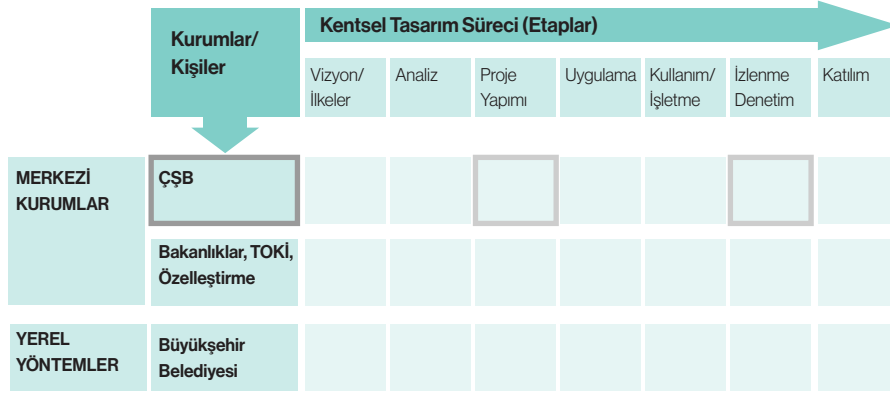
5.3.3.3. Örnek 3: Tematik Rehber

Tematik kentsel tasarım rehberi: Planlama ve projelendirme yetkisi olan kurumların, özellikle Merkezi Kurumlar için (TOKİ, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bilim, Sanayi, ve Teknoloji Bakanlığı

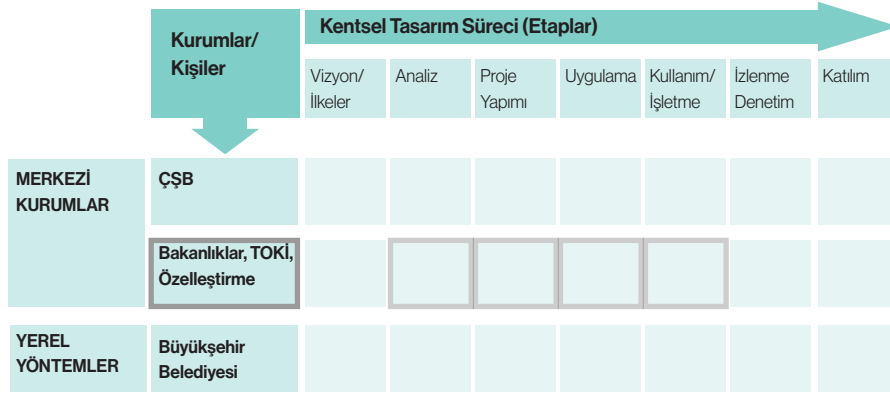
vb.) geliştirilmiş rehberler üretilebilir. Bu kurumlar, Türkiye sathında her yerde proje geliştirebilmekte ve kentsel tasarım detaylarını barındıran uygulamalar yapabilmektedir. Bu nedenle, ilgili kurumun yürüttüğü planlama ve projelendirme süreçlerinde temel mekânsal tasarım kriterlerinin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Mekânsal yönlendirmeye esas olacak kurumsal özellikler, kurumsal beklentiler ve kurumsal yaptırımların ifade edildiği bir kurumsal tasarım rehberi için TOKİ örnek olarak alınabilir. TOKİ kurumunun kentsel tasarım projelerinde kullanılmak üzere kendi sektörüne dönük (toplu konut temasını işleyen) bir TEMATİK TASARIM REHBERİ hazırlaması yararlı olacaktır. Bu tasarım rehberinde "analiz", "proje yapımı", "uygulama" ve "kullanım/işletme" kutuları ile geliştirilecek bir rehber hazırlığı, TOKİ uygulamalarının özgünlük kazanmasına destek verecektir.

5.3.3.4. Örneklerle İlişkin Bir Açıklama

Bu örneklerdeki seçmeli yöntem ile, seçilmemiş kutuların göz ardı edildiği anlamına ulaşılmamalıdır. Modelin kabulü yapıldıktan sonra, model içeriği ve modelin ayrıntıları her türlü kurumu ve projeyi destekler türden olacağı için, kentsel tasarım sürecinin kesintiye uğrayacağı düşünülmemelidir. Buradaki seçmeli yöntem, sadece aktörlerin öncelikle önemsedikleri bileşenler (etaplar) için özgün rehberler üretebilmelerine yön verecek bir yapıda olmasıdır.

Tablo 1.13: Örnek Uygulama

Tablo 1.14: Örnek Uygulama

5.3.4. Modelin İsim Verilmesi

Önerdiğimiz Model, seçenekler sunması ve ilgili kurum ve kişilerin kendi özgün rehberlerini hazırlama girişimini başlatabilme özelliği ile "üretken rehber" veya "doğurgan rehber" niteliğini barındırmaktadır. Statik bir kurguya sahip değildir, dinamikdir. Geliştirilen tekniklere, politikalara ve yeniliklere göre barındırdığı bileşenlerin (etap açıklamalarının) zaman içinde değiştirilme durumu vardır. Tüm modelin çerçevesi aynen korunarak, iç elemanlarının değişime uyum göstermesi sağlanacaktır. Modüler değişiklikler veya modüler uyarlamalar yapılacaktır. Bu doğrultuda, rehberlerin rehberi olacak Modelin isimlendirilmesi için aşağıdaki:

- Üretken Kentsel Tasarım Rehberi
- Dinamik Kentsel Tasarım Rehberi
- Kentsel Tasarımın Bileşenler Modeli

seçenekleri kullanılabilir. Mühim olan, modelin özelliğini barındıran bir isimlendirme yapılmasıdır.

NOT: Ülkemizde bazı yerel yönetimlerin kentsel tasarım rehberi hazırladıkları; ayrıca, akademik çevrelerin üstlendikleri projeler kapsamında veya tez içeriklerinde kentsel tasarım rehberlerine ilişkin örnekler verdikleri belirlenebilmektedir. Projenin Birinci Bölümüne, ülkemizdeki örnekler bu aşamada dâhil edilmemiştir.

5.4. SONUÇ

"KENTSEL TASARIM REHBERLERİ" gelişme sürecinin kontrol etme eylemi olup, tasarım kontrolleri ile birlikte kentsel mekânla buluşmakta, aktörler arası işbirliğini koordine etmektedir. Bu bakış aynı zamanda kent için tasarım kalitesine ulaşmak adına güçlü ve yenilikçi bir kentsel tasarım süreci demektir. Bu süreç, planlama sistemi içinde bütünleşik bir süreç olup kentsel tasarım rehberleri olarak tanımlanan yeni araçları da beraberinde getirmektedir. En kritik ve etkin olan sorun ise bu sistemin çok önemli bir yasal süreçle bütünleşmesi ve kentsel tasarım politikalarına dayalı yaklaşımları da içermesidir. Bu kapsamda kentsel tasarımda hedef;

- Kentsel tasarım kalitesini arttırmak
- Gelişme sürecinde koruma alanları ile kentsel tasarımı entegre etmek
- Merkezlerle ilişkin kimlik ve karakterleri güçlendirmek
- Özel kimlikli alanları ve bu alanlarda çeşitliliği arttırmak
- Kentsel bütünde ve birimler arası düzende kentsel tasarım ilişkisini kurmak
- Yaya kullanımı için zengin ve çeşitli deneyimler sunabilmek
- İnsan ölçeğinde kimlik karakter ve ölçek ilişkisi düzenlenmiş alanlar yaratmak ve bunları kent bütününde yeni gelişme alanlarına yaymak
- Güvenli güçlü kentlilerin 24 saat yaşayabildiği kent merkezi yaratmak
- Sanatı kent ve kentliyle buluşturmaktr.

Tüm bu hedefler çerçevesinde kentsel tasarım kalitesini arttırmak önem kazanmaktadır. Bu bakışla tasarım kontrolleri yönlendirici olmakta, kentsel tasarımın kalitesi ve standartlarını yükseltmektedir.

Ayrıca katılım süreci ve birliktelik süreci yönetmek, kaliteyi korumak ve başarılı ürünler ortaya koymak adına da raporda açıklık getirilmektedir. Bu bağlamda, kentsel tasarım merkezlerini kurmak, tasarım ağlarını ve ilişkilerini geliştirmek ve desteklemek için gereklidir. Tasarıma ilişkin girişimler, ödüller ve yarışmalar düzenleyerek kentsel tasarımın kalitesini yükseltmeye yönelik paylaşımcı ve yaratıcı ortamı aktif kılmak önemlidir.

Bu çalışmada bütünsel planlama sisteminin bir aracı olarak kentsel tasarımdan söz etmekte planlama ve kentsel tasarım ilişkisini kapsamlı olarak açıklamaktadır. Planlama sürecinde ön görsel planlama anlayışı, çok disiplinli çalışma ortamı, ülkesel planlama karar rehberleri ve gelişme planları kentsel tasarımı ilişkisi ile birlikte ele alınmaktadır, burada planlama süreci ile kentsel tasarımı buluşturan ek planlama rehberlerinden de söz edilmektedir.

Çalışmanın sonucunda, kentsel tasarım rehberlerine ilişkin sistemin geliştirilmesi geniş kapsamlı olarak tartışılmış ve sistem üç aşamalı olarak belirlenmiştir. Modele temel olan genel sınıflama Ülkesel Kentsel Tasarım Politikaları, Yerleşime İlişkin Kentsel Tasarım Stratejileri, Yere Özgü Kentsel Tasarım Rehberleri ve Tematik Kentsel Tasarım Rehberleri, olarak tanımlanmış, daha sonra ülkemiz için bu çerçeve daha netleştirilmiştir.

Ülkesel Kentsel Tasarım Politikaları

1. Ulusal hedefleri, kentsel gelişmeye yönelik planlama ve tasarım ile yönlendiren ve rehberlik yapan politikalar.
2. Ülkesel Kentsel Tasarım Politika Belgesi ile çerçevesi belirlenen alt politika ve eylemleri içerir.
3. Mevcut ülkesel strateji belgeleri ve ülkesel planlarla bütüncül düşünülmesi gerekir.
4. Özel sektör ve kamu yatırımlarını kentsel tasarım hedefleri doğrultusunda yönlendirmelidir.
5. Kentsel tasarıma öncelik veren bir kurumsal ortam içinde oluşturulması gerekir.
6. Yatırımcı ve kullanıcıların ortak bir zeminde buluşturacak tasarım ortamını oluşturur.
7. Ortak protokoller, kampanyalar, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması, eğitimler ve katılım ortamlarının desteklenmesine ilişkin etkin politikalar olabilir.
8. Bakanlığın Ülkesel Kentsel Tasarım Politika belgesi hazırlanması, gündem oluşturulması, iyi örneklerin ortaya konulması ve desteklenmesi konusunda aktif bir rol üstlenmesi gereklidir..

Yerleşmeye İlişkin Kentsel Tasarım Stratejileri:

Yerleşmeye ilişkin kentsel tasarım stratejilerini kentsel tasarım araçları ile bütünleştiren stratejilerdir. Araçlar çok çeşitlidir:

1. Yerleşmeye ilişkin hazırlanan kentsel tasarım çerçeveleri
2. Master Plan ya da kentler için hazırlanan Kentsel Tasarım Konsept Planı
3. Kentler ve kırsal alanlar için hazırlanan kentsel ve kırsal (yerel) tasarım rehberleri (ölçek orta ya da küçük yerleşmeler olmalıdır)
4. Kent veya Köy Tasarımı için hazırlanan kentsel tasarım norm ve standartları
5. Kentsel özel parçalar için hazırlanan Kentsel Tasarım Özetleri
6. Kentsel Kodlar, kentsel alanlar için hazırlanan genel kodlar olup parçaları birleştirerek, oluşturulacak bir sistemi ortaya koyan kentsel tasarım kod sistemidir.

Yere Özgü Kentsel Tasarım Rehberleri:

(projeyle bağımlı, noktasal, spesifik, detaylı kentsel tasarım çalışmalarıdır.):

1. Kentsel tasarım projelerine yönelik kentsel tasarım rehberleri
2. Kentsel akslar kentsel koridorlar, prestij aksları ve kentsel özel koridorlar için hazırlanan kentsel tasarım rehberleridir.
3. Kentsel kamusal mekânlar, meydanlar, sokaklar, pasajlar, yapılar arası mekânlar, köprüler için hazırlanan Kentsel Tasarım Rehberleri örnek olarak verilebilir.
4. Kentsel Odaklar, kent kapıları ya da kentsel simgelerin oluşturduğu özel mekânlar için hazırlanan Kentsel Tasarım Rehberleri'dir.

Tüm çalışmaların ülkemize özgü bir modele dönüşmesi ve daha sonraki aşamalarda bu modelin açılımı çok önemlidir.

Ayrıca, İzleme ve Denetim Rehberleri;

- Uygulamalardaki performans değerlendirmesi
- Uygulamaların izlenerek, denetim işlemlerinin yapılması

Katılım sağlama rehberleri;

- Proje yapımında organize edilmiş (formel) katılımın sağlanması
- Uygulamalarda informal katılım usullerinin denenmesi

gibi süreçlere yol gösteren rehberler veya rehber benzeri dokümanlar da bulunmaktadır. Türkiye'ye özgü modeli oluşturacak değerlendirmeler bu kapsamda yapılmıştır.

Kentsel tasarım rehberleri yukarıda tanımlanan alanlarda özel olarak planlama başvurusu için karar vermede bir araç olarak kullanılmalıdır. Tüm kullanıcılar için rehberin hazırlığına katılım önemlidir. Otoriteler, Kentsel Tasarım Rehberleri hazırlığı ve kullanımı için seminerler, ilgili tüm çalışanlar için Özel ya da Genel Rehberlerin kullanımına yönelik toplantılar düzenlemelidir.

Tematik Kentsel Tasarım Rehberleri:

(turizm, konut, yeşil sistem, aktivite alanları, merkezler, aydınlatma, sokak cepheleri, bisiklet vb.):

1. Tematik politikalara dayalı rehberler, koruma alanları politikaları, ulaşım koridorları politikaları, kıyı kullanımı, yeşil kuşak, yüksek yapı politikası gibi konuları kapsar.
2. Tüm yerel yönetim alanlarında tematik alanlar için hazırlanan rehberler, genel kentsel tasarım rehberliği verirler tüm bölge ya da ilçe için geçerli rehberlerdir. Konut alanları rehberi, merkez, yeni gelişme alanları, koruma alanları bu rehberlere örnek olarak verilebilir.
3. Tematik alanlar için hazırlanan arayüz kentsel tasarım rehberleri, cepheler ya da büyük kentsel kırıma arayüzleri için kullanılan aktif, kentsel tasarım rehberleridir.
4. Tematik alanlar için hazırlanan detayda kentsel tasarım rehberleri, kent mobilyaları ve kentsel sanat objeleri, kentsel iç peyzaj çalışmaları gibi detayları kapsar.

İncelenen örneklerde kentsel tasarım rehberlerinin bazı ortak ilkeler çerçevesinde hazırlandığı görülmüştür. Farklı planlama geleneklerine sahip olan ülkelerde bu ilkeler farklı önceliklerde de olsa benimsenmektedir. Ülkemiz için kentsel tasarım rehberlerinin hazırlanmasına ilişkin bir model geliştirilirken bu genel ilkelerin gerek planlama gerek kentsel tasarım konularında önemli olduğunu vurgulamakta yarar vardır. Bu ilkeler aşağıdaki şekildedir;

Rehber çeşitliliği; Rehberler ülkesel ölçekten başlayarak farklı içerikte ve ayrıntı düzeyinde çerçeveler oluşturmalarıdır.

Süreç Tanımlama; Rehberlerin bir sonuç belgesi olmasından ziyade, analiz aşamasından başlayarak izleme aşamasına kadar dinamik şekilde işleyen bir

süreç oluşturmaları gerekir.

Aktörler; Rehberlerin hazırlanması ve uygulanması için merkezi kurumlar, yerel yönetimler, yatırımcılar ve tasarımcılar, halk ve diğer paydaşların yer aldığı bir süreç tasarlanmalıdır.

Planlama ile ilişkisi; Rehberlerin her ölçekteki stratejiler, plan belgeleri ve süreçleri ile entegre şekilde oluşturulması gerekir.

Yenilik; Rehberlerin hazırlanması ve uygulanmasında yenilikçi ve yaratıcı çözümlere imkân verilmesi, standartlar yerine performans odaklı bir yaklaşım benimsenmesi önerilmektedir.

Sürdürülebilirlik; Rehberlerde sürdürülebilirlik yaklaşımı benimsenmeli, her ölçekte birbirini destekleyen bir süreç yaratılmalı, yaratıcı ekolojik çözümler teşvik edilmelidir.

Yerel karakter ve kamusalılık; Kentlerde ve mahallelerde yere ait kimliğin güçlendirilmesi, kent halkının birlikte yaşama ortamlarının desteklenmesi önemlidir.

Mekânsal bütünlük; Kentsel alanlardan kırsal alanlara doğru tüm alanların kesintisiz ve bir bütün şeklinde ele alınması gerekir.

Dünya örneklerindeki çeşitliliği ortaya koyduktan ve ilkeleri belirledikten sonra, ülkemizin koşullarına uygun bir kentsel tasarım rehberleri modeli oluşturma aşamasında 4 faktör dikkate alınmıştır;

1. Kurumsal Çokluluk ve Kişiler (Aktörler); Ülkemizde mekansal planlama yetkisinin çok sayıda kurum arasında paylaşılmış olması nedeniyle modelin bu durumu dikkate alması gerekmektedir. Ayrıca sürece katılacak farklı kişiler/kurumlar da olacaktır. Modelde aktörler;

- Merkezi Kurumlar
- Yerel Yönetimler
- Yatırımcılar ve Tasarımcılar
- Paydaşlar olarak tanımlanmıştır.

2. Rehber Çeşitliliği; Dünya örneklerinde de görüldüğü gibi farklı amaçlarla hazırlanan kentsel tasarım rehberleri kentsel tasarım sürecinin bir gereğidir. Ülkemiz için hazırlanan Modelde kentsel tasarım rehberleri genel olarak şu şekilde gruplandırılmıştır;

- Genel amaçlı rehberler
- Tematik rehberler
- Proje bağımlı rehberler
- İzleme ve denetim rehberleri
- Katılım sağlama rehberleri

3. Süreç Tanımlama; Kentsel tasarımın bir süreç olmasından hareketle modelde nasıl bir süreç olması gerektiği belirlenmiştir. Bu bir etaplama

Tablo 1.15: Önerilen Model

Kurumlar/ Kişiler		Kentsel Tasarım Süreci (Etaplar)						
		Vizyon/ İlkeler	Analiz	Proje Yapımı	Uygulama	Kullanım/ İşletme	İzleme Denetim	Katılım
MERKEZİ KURUMLAR	ÇŞB							
	Bakanlıklar, TOKİ, Özelleştirme							
YEREL YÖNTEMLER	Büyükşehir Belediyesi							
	İl Özel İdaresi							
	Köy							
YATIRIMCILAR								
YATIRIMCILAR								
PAYDAŞLAR	Kurumsal Paydaşlar							
	Halk							

sistematîği olarak şu şekildedir.

- Vizyon / İlkeler
- Analiz (yerel özellikler)
- Proje yapımı
- Uygulama
- Kullanım / işletme
- İzleme / denetim
- Katılım (Tüm aşamalarda 1'den 6'ya kadar döngü tekrarlanmaktadır)

4. Öğreten Dinamik Rehber; Model ile önerilen rehberler zorlayıcı veya kısıtlamalar getiren bir doküman olmamalı, aksine "yardımcı olan" ve "yol gösteren" bir yaklaşımla hazırlanmalıdır. Ek olarak rehberin kentsel tasarım sürecini ilgili idarelere ya da tasarım yapacaklara "öğretme" gibi bir rolü olacaktır. Model ile önerilen rehberin bu amaçları yerine getirmesi için esnek ve dinamik bir yapıda olması beklenmektedir. Bu nedenle, "öğreten dinamik bir rehber", bu nitelikleri karşılayan bir tanımlama olarak önerilmektedir.

Yukarıdaki 4 başlıkta aktarılan konular biraraya getirilerek bir matris oluşturulmuştur. Düşeyde Kurumlar ve Kişiler, yatayda Kentsel Tasarım Sürecinin etapları yer almaktadır. Kurumlar/kişiler başlığı altında ilgili kamu kurumları yanısıra yatırımcıların ve tasarımcıların da yer aldığından herbirine ayrı verilmiştir.

Her bir etap için ayrı alt-rehbere ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Modelin alt rehberleriaşağıdaki gibidir;

1. Vizyon-İlkeler Alt Rehberi
2. Analiz Alt Rehberi
3. Proje Yapımı Alt Rehberi
4. Uygulama Alt Rehberi
5. Kullanım-İşletme Alt Rehberi
6. İzleme-Denetim Alt Rehberi
7. Katılım Alt Rehberi

Her etabın, (dolayısıyla her alt rehberin) kendine özgü çeşitlilikleri, farklılıkları, gruplandırmaları ve ölçekleri dikkate alan bir sistematik içinde yazılması önem taşımaktadır. Her bir rehberin içeriği kapsayıcı olmalı ve "öğreten rehber" özelliği taşımalıdır.

Model'de, ilgili kurum ve kişilerin kendi özgün tasarım rehberlerini oluşturabilecekleri şekilde alternatif ve içerik çeşitliliği sağlanması önerilmektedir. Bu şekilde, kentsel tasarımın bir süreç olduğu ve her etabın ayrı detaylar barındırdığı vurgulanmış olacaktır.

Ülkemizde, uzun geleneksel yerleşme sistemlerinin bir sonucunu yansıtır nitelikte pek çok yerleşme, fark yaratan bir nitelik göstermektedir. Bu farklılıklar, doğası ve doğa ile kurduğu ilişki, yapılanma dili ve yere özgü nitelikleri, sosyal

ilişkilerde yarattığı birliktelik ortamı, mekânın yere özgü kimlik ve karakterini oluşturmaktadır.

Günümüzde, hızlı kentleşmenin neden olduğu, doğa ile yapılaşmanın birlikteliğinin bozulduğu ve tüm kentlerin benzerleştiği ve sıradanlaştığı yeni bir süreçte yaşamaktayız. Yapılaşmadaki bu deformasyon aynı zamanda ekolojik ve sosyal kopmaları da getirmiş, kentler sürdürülebilir yaşanabilir bir ortam olmaktan uzaklaşmıştır. Kentlerimiz ve yaşadığımız bu değişim, sürdürülebilir bir bakışla yeniden ele alınmalıdır.

İnsan yaşadığı ortamın bir ayrılmaz parçasıdır. Gelecek kuşaklar, kentlerde yaşayanlar veya o kenti ziyaret edenler, bu yerleşmelerin oluşturduğu kimlik ve karakterin özgün kalitesini yakalamak ister. Bu nedenle, bu gün, dünden ödünç aldığımız kentlerimize yeniden bakmak, yeni gelişmeleri, koşulsuz olarak geçmişte var olan özgün duyarlılığını kaybetmeden yeniden yapılandırmak, gelişmeyi tüm boyutlarıyla sürdürülebilir kılmak bizlerin sorumluluğundadır. Bu kapsamda, planlama ve kentsel tasarımın birlikte yönlendirdiği, kentlilerin mekana sahip çıktığı, ekolojik duyarlılığın yansıtıldığı yenilikçi bir yaklaşım modeline gereksinim vardır.

Kaçınılmaz olarak tüm Dünya ülkelerinde de karşılaşılan bu değişim, önerilen yenilikçi yaklaşımların paralelinde çözümlenmeye çalışılmaktadır. Planlamadaki bu yaklaşımlar, stratejik mekânsal planlama modelleri, yerel yönetimlerin öne çıkışı, sürdürülebilir gelişme kavramı ve etkisi, kentsel ekonomilerin farkındalığı ve kentsel dönüşüm bağlamında değerlendirilmeleri ve en çarpıcı olanı da KENTSEL TASARIM anlayışının farklılaşan bir yöntem ve araçlar ile çözümde öne çıkması ya da yer almasıdır.

KENTSEL TASARIM, yenilikçi yaklaşımı ve araçları ile planlama sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak yapılanma sürecini kontrol etmekte, bütünleşik planlama ve tasarım anlayışı ile de sistemi yeniden harekete geçirmektedir. Kentsel çevrenin kalitesi, kimlikli yapısı ve gelişimi, yaşanabilir ekonomileri, sosyal olarak bütünleşmiş ve ayrılıkçı olmayan dokusu, doğa ile uyumlu ve

enerji etkin yapılaşma ilkeleri çerçevesinde oluşan çağdaş yapıları, kaliteli ve canlı kentsel mekânları KENTSEL TASARIM'ın ilgi alanıdır ve KENTSEL TASARIM REHBERLERİ ile başarılı bir geleceğe bakmaktadır, bu başarı ancak, yeni ilkeler, uygulamalar, deneyimler ve kentsel aktörlerin birlikteliği ile olasıdır.

KENTSEL TASARIM REHBERLERİ kentsel kalite hedeflerini yükseltmekte, bunların uygulamadaki kısıtlamalarını azaltacak çeşitliliği sunmaktadır. Böylesine geniş kapsamlı bir yeni yaklaşımda tüm kentsel aktörlerin, "uzmanlar, kullanıcı, kentli, ziyaretçi, girişimci, sivil toplum üyeleri ve örgütleri, yasa koyucular ve uygulayıcılar, planlama ve yerel yönetim otoriteleri" birlikte hareket edeceği bütünsel ortam ve araçları sunmak gerekmektedir. Bu süreç, birlikteliğin kurallarının oluşturulması ve pratikte de uygulanabilir olması demektir.

Geçmişte de kimlikli kent ya da yerleşimlerin oluşmasında bu çok bileşenli yapı ve bu yapının oluşturulmasını yöneten disiplinli kontrol araçları yer almıştır, bu şüphesiz ki çok farklı bir süreç olmuştur.

Rehberler, karar verme sürecinde yere özgü yaklaşımlar ile, ağırlıkları yönetir ve dengeleri sağlamaya çalışmaktadır. Günümüzde de KENTSEL TASARIM REHBERLERİ, fiziksel ve sosyal bütünleşmeyi, mekan oluşumunda birlikte hareket etmeyi, kontroller ile kaliteyi oluşturmayı, reçeteler yerine çeşitli yaklaşım seçenekleri ile uygulama pratiklerini objektif bir biçimde yönlendirmeyi hedeflemektedir.

Hedefte katılımın sağlanması, sürecin dikkatle yönetilmesi, değişikliklerin ve olası hataların kamusal duyarlılıkla ele alınması, objektif olunması, farklı aktörlerin birlikte ve kontrol sürecinde etkinliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle, KENTSEL TASARIM ve özellikle de KENTSEL TASARIM REHBERLERİ çözümü yönlendiren bize özgü bir sistem sunulmalıdır, model bu kapsamda hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

KAYNAKÇA

1000 Friends of Oregon (1991). Making the Land-use Transportation Air Quality Connection, Existing Conditions vol.2, Portland Oregon.

1000 Friends of Oregon (October, 1992). Making the Land-use Transportation Air Quality Connection, Model Modifications vol.4, Portland Oregon.

1000 Friends of Oregon (October, 1994). Making the Land-use Transportation Air Quality Connection, Building Orientation, A Supplement to the Pedestrian Environment vol.4B, Portland Oregon.

1000 Friends of Oregon (October, 1995). Making the Land-use Transportation Air Quality Connection, Implementation vol.6, Portland Oregon.

1000 Friends of Oregon (1997). Making the Connections; A Summary of the LUTRAQ Project: Integrating Land-use and Transportation Planning for Liveable Communities, vol.7.

Ajuntament de Barcelona. (2013). Barcelona Green Infrastructure and Biodiversity Plan 2020. Barcelona City Council, Barcelona.

Ajuntament de Barcelona. (n.d.). Plan BUIITS. Smart City BCN: <http://smartcity.bcn.cat/es/plan-buits.html>, 22 Ocak 2016.

Ajuntament de Barcelona. (n.d.). Socinfo. Estratègia Barcelona Smart City: <http://www.socinfo.es/contenido/seminarios/0508smartcities7/BarcelonaEstrategia.pdf>, 20 Ocak 2016.

ALMEC Corporation (2011). Study of Japanese Experiences on Sustainable Urban Development: Including Pollution Control and Management, Resource / Energy Efficiency and GHG Reduction, Society: http://siteresources.worldbank.org/INTURBANDEVELOPMENT/Resources/336387-1270074782769/6925944-1288991290394/Japanese_Experiences_Sustainable_Urban_Development.pdf, 10 Aralık

Amsterdam Structural Vision 2040. (July, 2010). Examples Amsterdam.

Angers, A. (2015). Réussir la Planification et l'aménagement Durables [Texte imprimé] : Les Cahiers Techniques de l'AEU2, Marquet, Sarah ; Agence de L'environnement et de la Maîtrise de L'énergie, France.

APA American Planning Association, Making Great Communities Happen (2002). Planning for Smart Growth, Smart Growth Network, State of States.

Association Internationale Pour La Promotion De La Santé Et Du Développement Durable. (2004). Un Guide de l'OMSPour un Urbanisme Centré Sur Les Habitants, Hugh Barton et Vatherine Tsourou. http://www.s2d-ccvs.fr/datas/doc_pdf/Urbanisme%20et%20sante.pdf, 4 Aralık 2015.

Auckland Council District Plan, Operative Auckland City-Central Area Section. (2005). <http://www.aucklandcouncil.govt.nz/EN/planspolicies/projects/plansstrategies/DistrictRegionalPlans/aucklandcitydistrictplancentral/Pages/home.aspx>, 16 Ocak 2016.

Australian Government. (2011). Our Cities, Our Future. Canberra: Department of Infrastructure and Transport.

Ayuntamiento de Vitoria-Gasteiz. (2014). La Infraestructura Verde Urbana de Vitoria-Gasteiz. Vitoria-Gasteiz: Centro de Estudios Ambientales.

Barnett, J. (1974). Urban Design as Public Policy, Practical Methods for Improving Cities. Architectural Record Books.

Baxter, A. (November, 2005). Basildon District Council, Wickford Town Center Master Plan Version 3.

Be Bauungs Plan I-209 gemassand3bs2bau GB. Friedrichswerder West Berlin Mitte, Begründungzum EntwurfB_Plabzeichnung, April 2004.

Berlin Strategy Urban Development Concept 2030. Senate Department for Urban Development and the Environment. 2

Beyaz ve Yeşil Kitaplar (White and Green Papers), Ulusal Gelişme Planı 2030.

Briggs, T. (2012). The Fringe-Draft Urban Design Framework.

Brighton and Howe, High Building Policy, Tall Buildings Study, Brighton and Howe City Council, Bygillesples GVAGRIMLY, Issue C- October 2003.

Buildings Department. (n.d.). APP-152: Sustainable Building Design Guidelines. <http://www.bd.gov.hk/english/documents/pnap/APP/APP152.pdf>, 23 Aralık 2015.

Building Guide: Your Step-By-Step Guide To Better Home Building. <http://www.buildingguide.co.nz/>, 15 Aralık 2015.

Bureau of Urban Development Tokyo Metropolitan Government. (2011). Urban Development in Tokyo. <http://www.toshiseibi.metro.tokyo.jp/pamphlet/pdf/udt2011english.pdf>, 16 Aralık 2015.

Cardinia Shire Council. (2004). Pakenham Town Centre, Urban Design Framework.

Carmona, M. (2003). Public Places Urban Spaces – The Dimensions of Urban Design, Architectural Press.

Carmona, M.; Tiesdell, D. (2007). Urban Design Reader, Architectural Press.

Century City Development Company Ltd. (2005). Century City: Urban Design Framework.

Charluet, A. (2014). Ecoquartiers, Invitation À La Biodiversité, Caisse des Dépôts : Ministère de l'Egalité, des Territoires et du Logement, Paris.

Charte de Qualité Urbaine. http://www.ville-gaillac.fr/images/M_fichiers/charte_qualite_urbaine2011_gaillac.pdf, 11 Aralık 2015.

City of Port Phillip. (November, 2013). Port Melbourne Waterfront Urban Design Framework. <http://www.portphillip.vic.gov.au/PMWUDF-FINAL-PartA.pdf>, 9 Ocak 2016.

City of Port Philip. (2011). Port Melbourne Waterfront Urban Design Framework, Melbourne.

City of Sydney. (2013). City of Sydney Decentralised Energy Master Plan. Master Plan, Sydney.

City, P.; Provisions, C.I.G. (1968). City Planning Act. Building Standards, (100), pp1-92. http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail_download/?ff=09&id=1923, 26 Aralık 2015.

Commission of the European Communities (CEC). (1997). The EU Compendium of Spatial Planning Systems and Policies, Luxembourg: European Communities.

Comprehensive National Land Development Act. of 1950.

Comunidad Autónoma de Cataluña. (2014). Del Área Metropolitana de Barcelona. Generalidad de Cataluña, Barcelona.

Conceptual Master Plan. Connectivity-Branding Design-Diversity in Kowloon East. http://www.ekeo.gov.hk/en/conceptual_master_plan/master_plan_4/CMP4.0_final.pdf, 5 Aralık 2015.

Constitutional and Mariland Affairs Bureau. (2013). Controlling Officer's Environmental Report 2013-14. <http://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>, 27 Aralık 2015.

Cooper, M.; Carolyn, F. (1990). People Places; Design Guidelines for Urban Open Spaces. New York Van Nostrand Reinhold.

Covan, R. (2001). Responding the Challenge, Planning Issue 1413.

Urban Design Compendium 2. (2007). Published by English, Partnership, Studio Real, Project Team (Rob Cowan). www.homestandcommunities.co.uk/udc.

Demirtaş, Y.; Esgin, İ. (2006). Bir Kentsel Yenileme Deneyimi: Barselona. Planlama 2, 155-162.

Department of Climate Change and Energy Efficiency. (2012). Inclusion of Energy Generation in Building energy Efficiency Standards. Australian Government.

Departamento de Medio Ambiente y Política Territorial. (2015). Revisión de las Directrices de Ordenación Territorial de la CAPV. Bilbao: Departamento de Medio Ambiente y Política Territorial. 3

Development Bureau of Hong Kong S.A.R. (2011). Public Open Space in Private Developments Design and Management Guidelines Development. http://www.devb.gov.hk/filemanager/en/content_582/Guidelines_English.pdf, 28 Aralık 2015.

Development Bureau. (2014). Environmental Report. Hong Kong. http://www.devb.gov.hk/filemanager/en/content_194/Environmental_Report_2014_Eng.pdf, 26 Aralık 2015.

Diputación de Albacete. Guía Para Mejorar la Movilidad Urbana en la Provincia de Albacete. Albacete: Ministerio de Política Territorial.

Eastern Harbour District Amsterdam, Flora Nycolaas UD Department Amsterdam 2010.

El Periódico. (2013). Barcelona de Pasos de Gigante Hacia La Ciudad Inteligente. El Periódico. <http://www.elperiodico.com/es/noticias/barcelona-smart-city/barcelona-pasos-gigante-hacia-ciudad-inteligente-2944877>, 25 Ocak 2016.

Farreny, R.; Oliver-Solà, J.; Montlleó, M.; Escrivà, E.; Gabarrell, X.; Rieradevall, J. (2011). El Ecodiseño y Planeamiento de Barrios Sostenibles: El Caso de Estudio de Vallbona (Barcelona). Informes de la Construcción, 63, 115-124.

Farinos Dasi, J. (2006). ESPON Project, 2.3.2. Governance of Territorial and Urban Policies from EU to Local Level, Final Report, Esh-sur-Alzette: ESPON Coordination Unit.

Fernández, P. (2015). Las 'Smart Cities' Mundiales Miran Hacia Barcelona. El Mundo. <http://www.elmundo.es/economia/2015/03/03/54f4c31aca4741f5268b456c.html>, 20 Ocak 2016.

FNAU. (2015). Le Patrimoine Territorial en Projet, Fauvel, Marie-Marthe; Fédération Nationale des Agences d'Urbanisme, Paris.

Fookes, T.; Crawford, J. (2006) New Zealand, Australia.

Franchini, T. (2007). Spain: European Union + EEA. Fundación Mapfre. (2014). Manual de Recomendaciones de Diseño Vial. Madrid: Fundación Mapfre.

Gea21. (2004). Propuestas de Sostenibilidad Urbana: Documento de Síntesis de los Estudios Sectoriales de Sostenibilidad. Barcelona: Pro Nou Barris.

Generalitat Valenciana. (2011). Plan de Infraestructura Verde y Paisaje de la Comunitat Valenciana. Master Plan, Valencia.

George, V. (1997). A Procedural Explanation for Contemporary Urban Design. Journal of Urban Design. 143-161.

German Association of Cities. (2011). Integrated Urban Development Planning and Urban Development Management-Strategies and Instruments for Sustainable Urban Development, Germany.

Gospodini, A. (2001). Urban Design, Urban Space Morphology, Urban Tourism: An Emerging New Paradigm Concerning Their Relationship. European Planning Studies. 9:7, 925-934.

Gospodini, A. (2002). European Cities in Competition and the New "Uses" of Urban Design. *Journal of Urban Design*. Vol: 7, No:1, 59-73.

Gospodini, A. (2006). Portaying, Classifying and Understanding the Emerging Landscapes in the Post-Industrial City. *Cities*, Vol: 23, No: 5.

Grand Lyon Communauté Urbaine. (2004). 2002-2005: Élaboration du Plan Local D'Urbanisme. http://www.ville-saint-priest.fr/fileadmin/fichiers/GUIDE_PLU.pdf, 12 Aralık 2015.

Green And Sustainable Buildings. (2010). <http://doi.org/10.1016/B978-1-85617-548-700009-4>, 23 Aralık 2015.

Green Enterprise District East London. (May, 2010). London Development Agency. www.lda.gov.uk, environment@lda.gov.uk, 4 Aralık 2015. 4

Greerton Neighbourhood Plan. (April, 2006). Tauranga City. http://econtent.tauranga.govt.nz/data/documents/plans/neighbourhood/greerton/greerton_neighbourhood_plan.pdf, 3 Ocak 2016.

Grupo Interministerial. (2007). Estrategia Española de Desarrollo Sostenible. Madrid: Imprenta Nacional del Boletín Oficial del Estado.

Guide des Couleurs et des Matériauxdu Bâti. http://www.parc-naturel-chevreuse.fr/sites/default/files/media/pratique/guide_couleur.pdf, 28 Aralık 2015.

Guide Pratique de L'urbanisme. (2013). Ville du Beugency. http://www.beaugency.fr/uploads/Documents/Mairie/Demarches/guide_urbanisme.pdf, 11 Aralık 2015.

Gürler, E. (2003). Kentsel Yeniden Üretim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma: İstanbul Örneği, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Yıldız Teknik Üniversitesi BasımYayın Merkezi, İstanbul.

Hall, P. (2014). Good Cities, Better Live: How Europe Discovered the Lost Art of Urbanism, London New York

Hansen, R. (2015). Green Surge. Case Study City Portrait, Barcelona.

Healey, P. (2009). Developing Neighbourhood Management Capacity in Kobe , Japan : Interactions Between Civil Society And Formal Planning Institutions 2007. <http://unhabitat.org/wp-content/uploads/2010/07/GRHS2009CaseStudyChapter04Kobe.pdf>, 14 Aralık 2015.

Henckel, D.; Pahl-Weber, E. (2008). The Planning System and Planning Terms in Germany, A Glossary, Akademie für Raum for Schungund Landes Planung, www.ARL-net.de, ISBN,978-3-88838-233-8.

Hong Kong Development Bureau. (February, 2011). Urban Renewal Strategy. [http://www.ursreview.gov.hk/eng/doc/New URS \(Eng\).pdf](http://www.ursreview.gov.hk/eng/doc/New URS (Eng).pdf), 6 Aralık 2015.

Hong Kong 2030. (2015). The Effects of Brief Mindfulness Intervention on

Acute Pain Experience: An Examination of Individual Difference (Vol. 1). http://www.info.gov.hk/archive/consult/2004/cb_e.pdf, 13 Aralık 2015.

Hui, S. C. M.; Tsang, M. F. (November, 2005). Climatic Data for Sustainable Building Design in Hong Kong. Building. <http://www.wmo.int/pages/about/pdf/Construction 2.pdf>, 12 Aralık 2015.

IMPP Volume V. (2008). International Manual of Planning Practice, Greece.

ISOCARP. (2005). Eastern Asia General Country Information.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi; BİMTAŞ; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. (2014). Galata Bölgesi Kentsel Tasarım Rehberi Hazırlanması, Çatı ve Sokak Arayüzleri Sağıklaştırma Kentsel Tasarım Projeleri, İstanbul.

Junta de Castilla León. (2011). Plan de Rehabilitación Integral de Castilla y León (Documento Propuesta). Valladolid: Junta de Castilla y León.

Knieling, J.; Othengrafen, F. (2009). Planning Cultures in Europe: Decoding Cultural Phenomena in Urban and Regional Planning. Farnham: Ashgate.

KUZKA; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. (2015). Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi, Kastamonu.

Lago Casares, S. (2009). El Planeamiento Urbano. Madrid.

Land Design Partnership PTY. LTD. (2004). Pakenham Town Centre Urban Design Framework. Cardinia Shire Council, Fitzroy MDC.

Lang, J. (2005). Urban Design a Typology of Procedures and Products. Architectural Press.

Lippold, C. et al. (2005). Country Report Germany: The New Generation of Design Guidelines for Roadsand Motorway in Germany, 5th International Symposium on Highway Geometric Design, Vancouver.

London Housing Design Guide. (2010). Design for London, London Development Agency. www.lda.gov.uk, 10 Aralık 2015.

Lynch, K. (1961). The Image of the City. MIT Press.

Madanipour, A. (1996). Design of Urban Space; an Inquiryinto a Social-Spatial Process. John Wiley&Sons Chichester.

Madanipour, A. (1997). Ambiguities of Urban Design Town Planning Review. Liverpool University.

Madanipour, A. (2006). Roles and Challenges of Urban Design. *Journal of Urban Design*. Vol:11, No:2, 173-193.

Making Space for Cycling, A Guide for New Development and Street Renewal, 2014 Cyclenation, www.makingspaceforcycling.org, 6 Aralık 2015.

March, A.; Goodman, R. (2015) "Australia" in Ryser, J. and Franchini, T. (Eds)

The International Manual of Planning Practice Volume VI. ISOCARP.

Memon, PA; Gleeson, B. J. (1995). "Towards a New Planning Paradigm? Reflections on New Zealand's Resource Management Act" 22 Environment and Planning B: Planning and Design.

Miami 21 Smart Growth, (2008). Article:1-8, The City of Miami, Florida.

Miami 21 Smart Growth. (2008). Article:2 General Provisions, The City of Miami, Florida.

Miami 21 Smart Growth. (2008). Article:5 Specific to Zones, The City of Miami, Florida.

Ministerio de Industria Turismo y Comercio. (2007). Guía del Planeamiento Urbanístico Energéticamente Eficiente. Madrid: IDAE.

Ministerio de Vivienda. (2010). Libro Blanco de la Sostenibilidad en el Planeamiento Urbanístico Español. Madrid: Gobierno de España.

Ministère Des Affaires Sociales De La Santé Et Des Droits De Sfemmes. (2014). Guide Agir Pour Un Urbanisme Favorable A La Santé. <http://www.ehesp.fr/wp-content/uploads/2014/09/guide-agir-urbanisme-sante-2014-v2-opt.pdf>, 8 Aralık 2015.

Ministry for Environment- New Zealand. (2010). Building Competitive Cities: Reform Of The Urban And Infrastructure Planning System - A Technical Working Paper. <http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/building-competitive-cities-reform-urban-and-infrastructure-planning-system-2>, 12 Aralık 2015.

Ministry for the Environment. (2002). People-Places-Spaces: A Design Guide for Urban New Zealand. <http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/people-places-spaces-mar02>, 15 Kasım 2015.

Ministry for Environment. (2002). People, Places, Spaces, A design Guide for Urban New Zealand.

Ministry for the Environment. (2005). New Zealand Urban Design Protocol. <http://www.mfe.govt.nz/publications/towns-and-cities/new-zealand-urban-design-protocol>, 19 Aralık 2015.

Ministry for Environment- New Zealand. (2010). Building Competitive Cities: Reform of the Urban and Infrastructure Planning System - A Technical Working Paper. <http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/building-competitive-cities-reform-urban-and-infrastructure-planning-system-2>, 10 Aralık 2015.

Ministry of Infrastructure and the Environment. (March, 2011). Summary National Policy Strategy for Infrastructure and Planning, 2500 ex the Hague the Netherland. www.rijksoverheid.nl/ianm, 15 Aralık 2015.

MLIT-Ministry of Land Infrastructure and Transport. (2003). Basis of Structural Design for Buildings and Public Works. [http://www.jsce-int.org/system/files/Basis_of_Structural_Design\(MLIT\).pdf](http://www.jsce-int.org/system/files/Basis_of_Structural_Design(MLIT).pdf), 8 Aralık 2015.

Mitchell, W. J. (2007). Ciudades Inteligentes. Uocpapers, 5.

Miyanishi, Y. (2006). Machi-zukuri (town renewal) Through Citizen's Leadership in Mano Area. <http://www.casaasia.es/documentos/miyanishi.pdf>, 13 Aralık 2015.

Mongil Juárez, D. (2010). Intervención Integral en Barrios: Conceptos, Instrumentos y Elementos de Mejora. Ciudades -Master Plan içerisinde Kırsal Yerleşim Yerlerinin Düzenlenmesi Planı-, 13, 139-161.

National Building Regulations and Standards Act No 103 of 1977 (NBR).

National Development Assessment Forum. (2002). Comparative Performance Measurement and Benchmarking of Planning and Development. P&A Walsh Consulting Pty Ltd & UTS Centre for Local Government. 6

National Land Agency. (1997). Disaster Countermeasures Basic Act. , (June), pp.1-57.

Newman, P; Thornley, A. (1996). Urban Planning in Europe: International Competition, National Systems, And Planning Projects. London: Routledge.

New York City Beatiful Toward an Economic Vision. (October, 2010). The York Local Development Framework (ldf), City of York Council.

New York City Department of Transportation. (2013). Street Design Manual, US.

New Zealand, Productivity Commission. (2015). Research Note; A History of Town Planning. <http://www.productivity.govt.nz/sites/default/files/using-land-draft-report-research-note.pdf>, 2 Ocak 2016.

New Zealand Department of Conservation. (2000). New Zealand Biodiversity Strategy. <https://www.biodiversity.govt.nz/Picture/doing/nzbs/summary.html>, 11 Aralık 2015.

North Shore City. (2009). Design of Streets; A Reference Handbook for High Quality Streets. [https://at.govt.nz/media/imported/4394/AT-NSC-Guidelines-design-of-streets-handbook\[1\].pdf](https://at.govt.nz/media/imported/4394/AT-NSC-Guidelines-design-of-streets-handbook[1].pdf), 3 Ocak 2016

Northern Melbourne Regional Development Australia Committee. (2013). Northern Melbourne RDA Regional Plan. Melbourne.

Nottingham City Centre Urban Design Guide. (May, 2009). Nottingham City Council, Nottingham Regeneration Limited URBED. www.urbed.coop, info@urbed.coop, 5 Aralık 2015.

NYC. (2010). Active Design Guidelines: Promoting Physical Activity and Health in Design, City of New York.

Ohsugi, S. Local Government Planning in Japan, Tokyo. http://www3.grips.ac.jp/~coslog/activity/01/04/file/Bunyabetsu-15_en.pdf, 3 Aralık 2015.

Oi Real Estate. (Mart, 2015). 3 Edificios Sostenibles de Barcelona. <http://livebarcelona.oibarcelona.com/category/gastronomia-es/>, 19 Şubat 2016.

Perkin & Harvey C.; Thorns, David C. (2001). "A decade on: reflections on the Resource Management Act 1991 and the practice of Urban Planning in New Zealand" 28 Environment and Planning B: Planning and Design.

Perkins, Harvey C.; Memon, P.; Ali, Swaffield, Simon R.; Gelfand, L. (ed) (1993). "The Urban Environment" in P. Ali Perkins, Harvey C. And Memon P.A. Environmental Planning in New Zealand. Palmerston North: Dunmore Press.

Pinheiro-Croisel, R. (2014). Urbanisme Durable: Ou Pilotage Des Collectifs D'innovation, Presses des Mines-Transvalor, Paris.

Plan Climat Territorial Des Alpes-Maritimes. (November, 2010). Guide D'Aménagement Et D'Urbanisme Durable http://www.territoires-durables.paca.org/files/20120725_Guideamenagementurbanismedurablecgo06.pdf, 27 Aralık 2015.

Planning Department. (2003). Hong Kong Planning Standards and Guidelines: Urban Design Guidelines. Urban Design International, 8(3), 119–133. <http://doi.org/10.1057/palgrave.udi.9000097>, 15 Aralık 2015.

Planning Department & Development Bureau. (2015). Hong Kong 2030 Final Report. The Effects of Brief Mindfulness Intervention on Acute Pain Experience: An Examination of Individual Difference, 1. <http://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>, 17 Aralık 2015.

Poerbo H. W. (April, 2001). Urban Design Guidelines as Design Control Instrument with a Case Study of the Silver Triangle Superblock, Jakarta.

PRC. (2011). Screening National Building Regulations, Germany.

Presses Universitaires de France. (2014). Les Politiques de la Ville, Chaline, Claude, Paris.

Prinz, D. (1993). Städtebauliches Gestalten. Stuttgart: Kohlhammer.

Prinz, D. (1995). Städtebauliches Entwerfen. Stuttgart: Kohlhammer.

Promotion of Housing Policies. <http://www.toshiseibi.metro.tokyo.jp/eng/pdf/2015-6.pdf>, 17 Aralık 2015. 7

English Partnerships; The Housing Corporation. (2007). Urban Design Compendium 2. London: Llewellyn - Davies

Punter, J. (1996). "Developments in Urban Design Review: The Lessons of West Coast Cities of the United States for British Practice." In Journal of Urban Design, Vol. 1, No. 1.

Punter, J. (ed.) (2010). Urban Design and the British Urban Renaissance, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, p.14-20.

Reimer, M.; Getimis, P.; Blotevogel, H.; (eds.) (2014). Spatial planning systems and practices in Europe: a comparative perspective on continuity

and changes, Routledge, London.

RMJM, & Planning Department. (November, 2002). Urban Design Guidelines. http://www.pland.gov.hk/pland_en/p_study/comp_s/udg/udg_es/udg_es_eng.pdf, 9 Aralık 2015.

Roadsand Traffic Authority. (2005). Pacific Highway Urban Design Framework, Urban Design Guidelines for the SH10 from Hexham to Tweed Heads (by Gareth Collins).

Robinson, P.; Odendaal, N. (2007). South Africa, Subsaharan Africa.

Salga-Sapi-Mile, Municipal Planning Partnership. (2011). An Introduction to Municipal Planning within South Africa.

Saygın, N. (2015). Su Merkezli Bir Kentleşme için Sürdürülebilir Yağmursuyu Yönetimi ve Yeşil Altyapı Teknikleri. 3. Su Kongresi, Sürdürülebilir Su Yönetimi (s. 34-35). İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.

Sector Plan, Local Area Plan, Nodal Plan, Corridor Plan, Precinct Plan, etc.

Serra Cabado, J. (2010). Síntesis del Plan Estratégico de Turismo de la Ciudad de Barcelona 2015. Dinámicas de Transformación del Turismo en el S.XXI. XV Congreso AECIT-Canarias.

Serraos, K.; Gianniris, E.; Zifou, M. The Greek Spatial and Urban Planning System in the European Context. http://courses.arch.ntua.gr/fsr/114550/Serraos_Gianniris_Zifou.pdf, 15 Ocak 2016.

Smith, G. P. Design Coding in Amsterdam- Borneo and Sporenburg. <http://www.rudi.net/books/15907>, 12 Şubat 2016.

South Tyneside Council. South Tyneside Urban Design Framework.

Sparrow, G. W. (n.d.). Hong Kong. Department of State Publication. Background Notes Series, 1–4.

Spatial Planning Systems, Dutch National Spatial Planning at the End of an Era, The European Environment, State and Outlook 2010, European Environment Agency, Denmark.

Spit T.; Reimer, M.; Getimisand, P.; Blotevogel, H. (2015). Spatial Planning Systems and Practices in Europe: A Comparative Perspective on Continuity and Changes, House and the Built Environ 30:701–703 DOI 10.1007/s10901-014-9422-5.

Srinivas, H. Japan: Overview of Planning. <http://www.gdrc.org/uem/observatory/jp-overview>. 3 Şubat 2016.

State of Western Australia, Department of Planning. (2014). Introduction to the Western Australian Planning System.

Summary National Policy Strategy for Infrastructure And Planning, Ministry of Infrastructure and the Environment. (March, 2011). 2500 ex the Hague The Netherlands, www.rijksoverheid.nl/ianm, 3 Ocak 2016.

Supplementary Planning Guidance. (July, 2007). London View Management Framework, The London Plan, Supplementary Planning Guidance GLA. ISBN 978-1-84781-057-1. www.london.gov.uk, 14 Aralık 2015.

Sustainable Development Unit, & Office of the Chief Secretary for Administration. (n.d.). A first Sustainable Development Strategy for Hong Kong. <http://doi.org/10.1007/s13398-014-0173-72>, 6 Aralık 2015.

Suzanne H.; Lennard C.; Lennard, H. L. (1995). City of Freiburg, Article Corporates Sections from: Freiburg-im-Breisgau, Germany, in *Livable Cities Observed*. <http://www.livablecities.org/articles/freiburg-city-vision>, 6 Ocak 2016.

Taurang/Greerton Neighborhood Plan. (2006). http://econtent.tauranga.govt.nz/data/documents/plans/neighbourhood/greerton/greerton_neighbourhood_plan.pdf, 8 Ocak 2016.

The Councillor's Guide to Urban Design. (2003). Commission for Architecture & The Built Environment.

The Yorkshire and Huber Plan, Regional Spatial Strategy to 2026.

Tokyo Midtown Guide., http://www.tokyo-midtown.com/en/common/pdf/tokyo_midtown_guide_en.pdf, 21 Aralık 2015.

Towards An Urban Renaissance. (1999). Final Report of the Urban Task Force Chaired by Lord Rogers of Riverside. http://www.integreatplus.com/sites/default/files/towards_a_strong_urban_renaissance.pdf, 14 Ocak 2016.

Urban Disaster Prevention. Basic Concepts of Disaster-Resistant Urban Development. http://www.toshiseibi.metro.tokyo.jp/eng/pdf/index_05.pdf?1503, 14 Aralık 2015.

Urban Design Division. (March, 2012). Urban Development Bureau, City of Yokohama. <http://www.city.yokohama.lg.jp/toshi/design/pdf/udleaflet2.pdf>, 9 Ocak 2016.

Urban Development Concept Berlin 2030, Senate Department for Urban Development and Environment, Berlin. 03/2015 ISBN 978-88961-106-2. Urban Renaissance Agency. (2014). Profile of UR. <http://www.ur-net.go.jp/profile/english/>, 6 Aralık 2015.

Uzunçibuk, L. (2005). Yerleşim Yerlerinde Afet ve Risk Yönetimi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.

Vision, Planning Principles and Design Considerations. (n.d.). http://www.mardep.gov.hk/en/aboutus/pdf/plvacp13_05anx2.pdf, 13 Aralık 2015.

Vrolijk, L. (May, 2010). Over Ontwerp en Strategie, Academie van Baukunst Amsterdam.

Waitakere City Council. (2010). Engineering Standards Manual Code of Practice for City Infrastructure & Land Development. <https://at.govt.nz/media/166898/section-3-transportation.pdf>, 5 Ocak 2016.

Walters, D. (2007). *Designing Community: Charrettes, Master Plans and Form-based Codes*, Architectural Press, Elsevier, UK.

Western Australian Planning Commission. (2011). Metropolitan Region Scheme Amendment 1203/41, Perth Waterfront. City of Perth. Perth: Western Australian Planning Commission.

WHO, (2011). Healthy Urban Planning, Kobe. <http://www.upv.es/contenidos/CAMUNISO/info/U0644025.pdf>, 12 Aralık 2015.

Yeovil Town Centre. Urban Development Framework, Yeovil Town Center/report/Working, RogerEvansAssociates/Oxford. <http://design@rogerevans.com>, 23 Aralık 2015.

Yeovil Urban Development Framework, Final Draft Report. (2003). Roger Evans Associates for South Somerset District Council.

Yiğitcanlar, T.; Ay, N. (2004). Avustralya Şehir Planlama Pratiği ve Kentleşme Dinamikleri. *Planlama*, 1, s. 79-98.

York New City Beatiful. (2010). Toward An Economic Vision, The York Local Development Framework (Ldf), City of York Council.

URL-1, <http://94.citoyens.com/2015/donnez-votre-avis-sur-le-contrat-de-plan-etat-region-2015-2020,01-03-2015.html>, Donnezvotreavis sur le Contrat de plan Etat-région 2015-2020, 03 Ocak 2016.

URL-2, <https://www.bartlett.ucl.ac.uk/planning/research/governance-urban-design/mc-design-codes>, The Bartlett School of Planning, 5 Aralık 2015.

URL-3, <http://www.cabe.org.uk/strud/holland/cabe>, Amsterdam Structural Vision 2040, Examples Amsterdam 07/2010, 8 Aralık 2015.

URL-4, <https://www.cadastre.gouv.fr/scpc/accueil.do>, Ministère Des Finances Et Des Comptes Publics, 14 Aralık 2015.

URL-5, <http://www.caue69.fr/>, Rhone Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Danışmanlığı Merkezi, 9 Aralık 2015. 9.

URL-6, <http://www.cdu.urbanisme.developpement-durable.gouv.fr/amenagement-urbanisme-r8361.html>, Fransa Toprak Eşitliği ve Konut Bakanlığı, Ekoloji, Sürdürülebilir Kalkınma ve Enerji Bakanlığı, 15 Ocak 2016.

URL-7, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>, Central Intelligence Agency, 19 Ocak 2016.

URL-8, <https://www.ci.richland.wa.us/index.aspx?NID=161>, Central Business District, 5 Aralık 2015.

URL-9, <http://www.coactivate.org/projects/brentfordhighstreet/urban-design-brief>, High Street Brentford, Brentford High Street Steering Group, 7 Aralık 2015.

URL-10, <https://commons.wikimedia.org>, Nüfus Yoğunluğu, Amerika Bölgesel Ayrımlar, Eyaletler ve Başkentleri, 1 Ocak 2016.

URL-11, <http://www.coradel.com/ourprocess/plananddesign/>, Coradel, Plan and Design, 15 Aralık 2015.

URL-12, <http://www.culturecommunication.gouv.fr/Regions/Drac-Rhone-Alpes/La-DRAC/Pole-atrimoines-et-architecture/Services-territoriaux-de-l-architecture-et-du-patrimoine>, Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı, 16 Aralık 2015.

URL-13, <http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=south%20africa>, United Nations Country Profile, South Africa, 29 Aralık 2015.

URL-14, <http://data.un.org/Search.aspx?q=new+zealand>, United Nations Country Profile, 29 Aralık 2015.

URL-15, <http://www.datar.gouv.fr/>, Fransa Cumhuriyeti Başbakanlığı, DATAR Ulusal Planlama ve Bölgesel Gelişim Bakanlıklararası Delegasyonu Resmi Sitesi, 13 Aralık 2015.

URL-16, http://dkromp.com/portfolio/v/Urban+Design+_amp_+City+Planning_001.jpg.html, Urban Design and City Planning, 14 Aralık 2015.

URL-17, <http://www.driea.ile-de-france.developpement-durable.gouv.fr/les-plans-locaux-d-urbanisme-et-les-zac-r1320.html>, Préfet De La Région D'ile-De-France, Les Plans Locaux D'Urbanisme et les ZAC, 14 Aralık 2015.

URL-18, <http://www.environnement-urbanisme.certu.developpement-durable.gouv.fr/>, Cerema 'Çevre ve Şehircilik' Resmi Sitesi, 17 Ocak 2016.

URL-19, https://en.wikipedia.org/wiki/Neighborhoods_in_Miami, Neighborhoods in Miami, 1 Ocak 2016.

URL-20, <http://www.gdrc.org/uem/observatory/jp-overview.html>, Japan: Overview of Planning, 19 Aralık 2015.

URL-21, http://www.grandlyon.com/fileadmin/user_upload/media/pdf/habitat/20120308_gl_secteursmixitesociale_guide_porteursdeprojet.pdf, 16 Aralık 2015.

URL-22, www.homestandcommunities.co.uk/udc, Studio Real Project Team (Rob Cowan), Urban Design Compendium 2007, 16 Aralık 2015.

URL-23, <http://www.iau-idf.fr/>, Institut D'Aménagement Et D'Urbanisme, 18 Aralık 2015.

URL-24, http://www.miami21.org/T6_TypesPage.asp, The City of Miami, Florida, Miami 21 T6 Urban CoreZone, 2 Ocak 2016.

URL-25, <http://www.miamigov.com/planning/comprehensiveplan.html>, Miami Comprehensive Neighborhoods Plan, 2020 Future Land Use Map, 1 Ocak 2016.

URL-26, <http://www.mra.wa.gov.au/projects-and-places/wungong-urban/map>, Metropolitan Redevelopment Authority, Wungong Urban, 6 Aralık 2015.

URL-27, http://msue.anr.msu.edu/news/understanding_the_urban_transect, Six Transect Zones, Rural to Urban Places, 1 Ocak 2016.

URL-28, <http://jamesmulhern.wordpress.com/tag/sketchup/>, Architectural Technology Portfolio Site, 28 Aralık 2015.

URL-29, <http://www.paysderennes.fr/Guide-de-l-urbanisme-et-de-l.html>, Pays de Rennes, Guide de L'Urbanisme Et De L'Habitat Durable, 17 Aralık 2015.

URL-30, <http://www.planning.org.au/internationalcontent/article-pages/parallele-worlds-comparing-australia-and-argentina>, Planning Institute Australia, Parallel Worlds Comparing Australia and Argentina, 13 Ocak 2016.

URL-31, http://plu.grandlyon.com/http://plu.grandlyon.com/data/%20reglements/REGLE_C.pdf, 19 Aralık 2015.

URL-32, <https://sites.google.com/site/histoireducadastre/les-cadastres-sur-internet>, Histoire du Cadastre, 23 Aralık 2015.

URL-33, <http://www.static.lyon.fr/vdl/contenu/urbanismelogement/guidepatrimoinerestauration.pdf>, 11 Aralık 2015.

URL-34, <http://www.stats.govt.nz/>, Statistics New Zealand, 25 Aralık 2015.

URL-35, <http://www.ville-soreze.fr/images/imagesFCK/file/mairie/urbanisme/couleursorezeleger.pdf>, 3 Aralık 2015.

URL-36, <http://www.yearbook.gov.hk/2013/en/index.html>, Hong Kong Yearbook, 5 Aralık 2015.

URL-37, <http://tallerdebionica.blogspot.com.tr/>, Taller Bionica, 9 Aralık 2015.

URL-38, <http://www.territoires.gouv.fr/plan-local-d-urbanisme-intercommunal-plui-et-plan-local-d-urbanisme-plu>, Fransa Lojman ve Sürdürülebilir Konut Bakanlığı Resmi Sitesi, 15 Aralık 2015.

URL-39, <http://www1.toronto.ca/wps/portal/contentonly?vgnextoid=a0d40c2c0f412410VgnVCM10000071d60f89RCRD>, City of Toronto, Community Planning, North York District, Dufferin Street Secondary Plan, 26 Aralık 2015.

URL-40, <http://www.tremblay-en-france.fr/fr/ville-au-quotidien/ameliorer-la-ville/plan-local-durbanisme.html>, Tremblay en France. Plan Local D'Urbanisme, 5 Ocak 2016.

